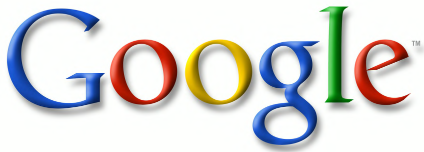

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

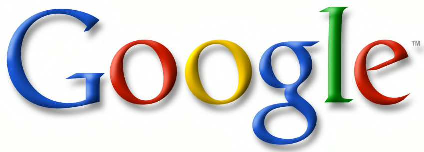
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

WIDENER
HN TECM V

Scan 9026.5

Harvard College Library.

FROM THE

GEORGE B. SOHIER PRIZE FUND.

The surplus annual balance "shall be expended for books for the library."
— *Letter of Waldo Higginson.*
Jan. 10, 1893.

Received Oct. 5, 1903.

SAMLADE ARBETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

I.

ILLUSTRERADE AF SVENSKA KONSTNÄRER.

BERÄTTELSER.

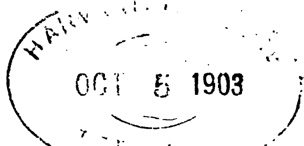
I.

BILDER UR VERKLIGHETEN.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Scan 9026.5

Sohier fund.

BILDER UR VERKLIGHETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

FÖRSTA DELEN.

HYRKUSKENS BERÄTTELSER.

SJETTE UPPLAGAN.

ILLUSTRERAD AF

JENNY NYSTRÖM och GEORG STOOPENDAAL

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1889.

Figge Höglund.

Figge Höglund var namnet på en yngling, som år 1826 gick i S:t Clara Trivial-skolas fjerde klass. Han var långt ifrån en af de flitigaste, men för sitt goda hjerta och sitt hurtiga väsen särdeles omtyckt af kamraterna. Af sin mor, hustru till en vaktmästare i något af verken, bestämdes han tidigt för det andliga ståndet. Han hade en gång vid sex års ålder svept omkring sig moderns svarta kappa, af hennes mössband knutit sig ett par prestkragar och till prestkappa användt faderns svarta byxor. Så utstyrd, hade han predikat långa stunder, men dervid gestikulerat så ifrigt, att han dunkat sönder ett litet får af porslin, som fru Höglund nyligen skänkt sin man på hans fyrtionde födelsedag. Den lille profpredikanten fick till kollekt en risbastu för det han slagit sönder det lilla fåret, men hans profpredikan för öfrigt gjorde ett sådant intryck på modern, att hon i sonen trodde sig finna ämne till en väldig herde för den kristna församlingen, så framt han i tid genom tjenlig aga lärdes att handskas varligt med fårahjorden.

Figge Höglund, stark i sjelfva predikandet, hade dock ohjelpligen svårt för dogmerna. Gud vete om han någonsin fick i sig katekesen; men säkert är, att en hottentott icke skulle haft svårare för att lära sig »Alnanders salighetslära» än Figge. Förgäfves använde Trysén, skolans dåvarande rektor, för hans salighet alla sina gamla och välkända kraftmedel.

»Hvarför läser du inte öfver, din odåga?» sporde den stränge rektorn.

»Jag läser öfver, men jag kan inte fatta salighetens ordning,» svarade Figge, »och jag kan inte hjelpa det,» tillade han vresigt.

»Jag skall åtminstone hjelpa dig med *väckelsen,*» röt Trysén och grep Figge i lufven. Rektorn fick några tappar hår, men det var också allt hvad han fick ur detta omöjliga hufvud.

Troligt är att Figge aldrig läste öfver sina lexor, ty all den tid han hade ledig från skolan egnade han åt sin hufvudvurm, som bestod uti att, objuden och utan att betala, åka bakpå hufvudstadens hyrvagnar. Förgäfves ropade de afundsjuka gatpojkarne till kusken: »Slå bak!» Förgäfves slog ock denne bak så mycket han orkade. Figge satt qvar der han satt med ryggen vänd åt snärten, delande modigt de arma hyrhästarnes gifna öde.

På detta sätt fick han tidigt lära känna Blåporten, Stallmästargården, Hagalund med flere värdshus, som på den tiden mest besöktes. När vagnen eller racken hunnit nära sitt mål, hoppade han af i tid och sprang in i källarsalen, vid hvars dörr han stannade under djupa bugningar för värdshusflickan, kallande henne för »vackra mamsell», eller »söta mamsell», och hvilka artigheter merendels belönades med några småleenden och smörgåsar, de senare troligtvis mer i hans smak än de förra. När åkdonet begaf sig på hemvägen, smög han sig åter upp på sin vanliga plats, ty den som åker bort vill äfven åka hem, helst när det kostar lika mycket.

Större begrafningar med vagn hedrade han äfven någon gång med sin närvaro, förstås på baksitsen till någon af de främsta vagnarne. Han tyckte det var så trefligt att åka i procession och under klockringning. Kuskarne, som snart kände igen den fördömde friåkaren der han satt, trots den sorgliga högtiden, i de vanliga ljusa vadmalskläderna och den gröna skinnkasketten, öfveröste honom med de mustigaste eder; men han var lika döf för dem som den ensamme passageraren i likvagnen.

Emellertid och för att mer helskinnad kunna fortsätta sina lustresor, inöfvade han sig i den konsten att, när kusken slog bakåt med piskan, med handen uppfånga pisksnärten och ögonblickligen afskära så mycket deraf han kom åt. Derefter kastade han den afskurna snodden med knutarne på gatan och satt lugn, afvaktande resultatet, som icke länge lät vänta på sig.

De uttröttade hyrkamparne, vidrörde af en uddlös snärt och måhända troende att mildare känslor intagit kuskens

hjerta, saktade sitt vanliga lunk och slutade med ett anständigt gående. Kusken sökte visserligen taga dem ur deras villfarelse, men fruktlöst. Han slog så han sjelf lackade af svett, under det att hästarne blefvo allt svalare och svalare, följaktligen raka motsatsen till det vanliga förhållandet mellan kusk och hästar.

Hyrkuskdrängarne, hvilka snart upptäckte gerningsmannen och förgäfves sammanrotade sig för att taga ögonblicklig hämd på ekorrens medtäflare i vighet, klagade för sina husbönder och dessa i sin ordning för skolans rektor. Det var en hel samhällsklass som klagade, och det blef följaktligen ett storartadt förhör i skolan. Tvenne ledamöter af Hyrkusk-societén voro närvarande; rektor Trysén s ögon gnistrade, ty nu var gubben i sitt rätta esse.

»Hvarför sitter du bak på hyrvagnarne, din bångvivang?» började rektorn förhöret.

»Jo, derför att ingen annan plats är ledig,» svarade Figge gladt, emedan han nu var inne på sitt älsklingsämne.

»Och hvarför skär du snärten af piskorna?» fortfor rektorn.

»Derför att jag inte får sitta i fred... derför att kuskarne slå bak,» förklarade Figge med en harmsen blick på Hyrkusk-societéns ledamöter.

»Ner på bänken med dig, din slyngel!» befalde rektorn; »och sök nu skära af snärten medan jag slår bak!»

Den stränge rektorn utvecklade vid detta tillfälle en utomordentlig kraft, väl vetande att han nu svängde ferlan i närvaro af sakkunniga personer och viljande visa dessa herrar, att hans sätt att uppdraga fölungar icke var sämre än Hyrkusk-societéns. Kort och godt, rector scholæ slog som en hyrkusk, och Figge Höglund, tålig som en hyrkuskhäst, mottog den förskräckligaste stut som kanske någonsin gifvits, men hvilken likväl icke hindrade honom från att samma afton sitta bakpå en hyrvagn, som körde en kommissarie i gamla Assistansen med familj till »Vänskap och Välgörande», ett sällskap som den tiden höll till på söder. Figge Höglund var oförbätterlig.

Utledsen vid Trysén s rotting och Alnanders salighetslära, började han snart skolka icke blott dagar, utan ock hela veckor, ja månader, hvilket hade till följd att han en vacker dag utströks ur skolan. Han saknades likväl mycket af kamraterna derstädes, ty han var vänfast, pålitlig och

visst icke något dumhufvud, så att han säkerligen hade gått lika långt som mången annan här i verlden, om han icke haft en så obetvinglig lust för att åka.

Fyra eller fem år derefter träffade författaren, som då var student, sin förre skolkamrat Figge Höglund, stående i porten till hyrkuskverket vid Röda bodarne. Han kunde då vara omkring 21 år, var storväxt och visade som förr ett friskt och ärligt ansigte.

»Nå, hvad har du för dig nu för tiden, kära Höglund?» frågade författaren.

»Jag har i fyra år varit bokhållare vid det här hyrkuskverket,» svarade han, »och nu förestår jag det för enkans räkning.»

»Du har då försonat dig med Hyrkusk-societén! ... Hvem hade kunnat drömma om att svalget mellan dig och hyrkuskarne någonsin kunde öfverstigas?»

»Svalget?» upprepade han; »det var ju egentligen blott vagnskorgen som stod oss emellan.»

»Nå, nu får du väl åka så mycket du vill, utan att behöfva frukta för kuskens piska eller rektorns rotting.»

»Bah! Fråga sockerbagarn om han gerna äter konfekt ... jag har fått mitt lystmäte.»

»Du lär väl aldrig sjelf bestiga kuskbocken, tänker jag?»

»Jo, nog händer det... sjuknar eller rymmer en dräng, så måste jag genast deran.»

»Är du då mycket generad af bakpåsittare?»

»Javisst... den enda ålderdom, som ungdomen med nöje följer, blir alltid de gamla hyrvagnarne.»

»Och du låter dem åka i fred, förmodar jag?»

»Tusan ock... jag slår bak så mycket jag förmår... Tiderna förändras och menniskorna med dem... och så tänker jag nu mer på de stackars hästarne än jag gjorde på den tiden.»

»Och får du ha dina snärtar i behåll?»

»Aldrig,» svarade Höglund; »när har en ny uppfinning någonsin gagnat sin uppfinnare?» tillade han, skrattande rätt hjertligt åt sina barndomsäfventyr, om hvilka vi länge och väl språkade. Några gånger besökte han författaren och var särdeles välkommen, ty han hade mycket erfarit under de fyra år han varit hyrkuskbokhållare. Det är dessa berättelser som nu skola meddelas. Alla äro kanske icke af hvad man kallar gladt innehåll; men hvem kan hjelpa det? Glädjen och smärtan växa ju på samma rot, liksom rosen och törnet.

Hustrun.

Jag stod en afton i portgången med rockkragen uppvikt öfver öronen och händerna i hvar sin rockficka, ty det var 18 graders köld, och jag blickade otåligt än öfver torget och än uppåt NyaKungsholmsbrogatan. Alla våra vinteråkdon med tillhörande kuskar och hästar voro nemligen ute på körning, ty det var bal på Amaranten samma afton, och jag väntade att någon af dem skulle komma hem för att utföra några beställningar åt andra håll.

Men ingen kom. Det är visst godt och väl för en hyrkusk att alla hans åkdon äro upptagna; men det är mycket tråkigt att nödgas strandsätta en kund eller säga nej åt en person, som för

att få en vagn vore beredd att ge hvad som helst. Det har verkligen ofta händt, att ganska förnäma och rika personer tiggt mig om hästar och vagn med en ifver som om det gällt deras eviga salighet. Äfven hyrkuskar kunna ibland bli förgudade. Skräddare och skomakare bli det kanske oftare, emedan ett par mankerade byxor eller skor lätt kunna kosta en menniskas hela lycka.

En ung tjensteman är t. ex. befald att på en viss timme uppvakta sin höge förman, men får ej sina byxor från skräddaren och kan ej inställa sig. Han anses genast för en slarf, kanske för en rabulist och blir förbigången af kamrater med sämre förmåga, men med bättre skräddare. En flicka skall träffa sin älskare på en bal, men strandsatt på skor, måste hon stanna hemma. Älskaren infinner sig på balen, träffar andra flickor, men med skor, och han glömmer den skolösa.

Men, för att återtaga min berättelse, jag stod och tittade åt alla håll, men ej ett enda af våra ekipager syntes. Säkerligen stodo de ännu och väntade utanför herrskapernas portar, emedan herrarne och damerna ännu icke slutat sina toiletter för balen. Tänkande på hvad folk och djur måste slita i den skarpa vinterqvällen, svor jag inom mig rätt hjertligt öfver sidenklädningar och blommor i håret, öfver krås och manschetter, öfver hela den glada och lyckliga verlden, som dansar sig varm utan att behöfva det och knappast af vintern känner mer än genom den vaniljglace, som läskar deras läppar.

Oförmodadt och utan att jag ens sett hvarifrån hon kommit, stod framför mig en välklädd qvinna med sidenhufva, krage och muff af äkta mård samt med ett lätt flor för ansigtet.

»En täckt rack till Norrbacka och det på ögonblicket!» ropade hon andtruten.

»Finns ingen hemma,» svarade jag sanningsenligt.

»Ingen hemma!» upprepade hon djupt nedslagen.

»Men kanske det finns hos de andra hyrkuskarne i grannskapet... Var god hör efter hos Söderström, hos Winter, hos...»

»Jag har varit hos dem alla,» afbröt hon mig; »men alla äro ute, alla!»

»Det är för den välsignade Amaranten,» upplyste jag; »men om fruntimret vill stiga in på kontoret och vänta en

stund, så är det möjligt att jag snart får hem något af mina åkdon, ty jag väntar dem hvart ögonblick.»

»Men om inte något kommer!» utbrast hon med immerfort ökad ångest; »och jag kan inte vänta, får inte vänta... O, hvad jag är olycklig!»

»Det gör mig ondt, men hvad vill jag göra?»

»Det återstår mig då endast att gå,» yttrade hon halfhögt och liksom talande med sig sjelf; »men gå denna långa väg och i denna förskräckliga köld... jag hinner aldrig fram, jag skall digna till marken och dö... ja dö... men döden vore ju en välgerning för en så beklagansvärd varelse som jag!»

Detta allt utsades med ett så klagande uttryck, att mitt hjerta ovilkorligen rördes deraf, och jag tror att mina ögon fuktades. Det är vissa ljud i menniskohjertat, som uppfattas äfven af det döfvaste öra.

»Det kunde likväl vara en möjlighet,» tröstade jag, »och jag tror...»

»En möjlighet!» afbröt hon mig, fattande hårdt i min arm.

»Jag har väl en häst på stallet, fast han är gammal och halt,» fortfor jag, »och jag har också en släde sådan den är, men...»

Den stackars qvinnan sjönk nästan i min famn; men dervid föll hennes flor åt sidan, så att jag vid lyktans sken upptäckte ett ganska vackert, ehuru något äldre ansigte.

Sedan jag lofvat henne att göra hvad jag kunde, sprang jag in i kryddboden snedt emot, eller i hörnet af Kejserska huset, och bad en af bodbetjenterna, som var min vän, att då och då kasta en blick utåt torget och meddela de hemkommande kuskarne de nya beställningar som väntade på dem. Derefter drog jag fram ur vagnshuset en gammal släde och ur stallet en gammal häst och förenade dem med hvarandra, ett värdigt par, ty begge hade nästan lika svårt för att gå af sig sjelfva. Grålle hade varit grå i sin ungdom och borde vara hvit med sina 30 år på nacken, men i stället var han gulbrun, till följd af bristande rykt och ans. Hvem bryr sig om att rykta en gammal kamp, som dertill haltar på alla fyra?*

* Rättvisligen bör anmärkas, att den tidens hyrkuskar voro lika utmärkta för sina dåliga hästar och åkdon, som närvarande tidens för sina ståtliga ekipager.

Jag hjelpte min sköna okända upp i släden, tog plats vid hennes sida och gaf Grålle ett rapp. Grålle vände hufvudet åt sidan, liksom för att fråga mig, om det verkligen var mitt allvar att åka efter honom. Öfvertygad derom af ett nytt och något skarpare nyp af snärten, satte han sig i rörelse, men länge dröjde det innan han kom in i sitt vanliga lunk. Som han lika mycket haltade på alla fyra benen, så låg det visst något harmoniskt i detta lunk; men för allt i verlden, sorgligt eller gladt, skulle jag ej velat köra honom på ljusa dagen.

Min dam yttrade under hela vägen ej ett enda ord; men, trots pelskappan och muffen, som hon höll tryckt mot bröstet, tyckte jag mig höra hennes hjertas våldsamma slag. Ändtligen kommo vi till Norrbacka, det första värdshuset på venster hand från Norrtull, som bekant är.

»Tack för er godhet!» sade den okända, i det jag hjelpte henne ur släden; »var nu god och vänta... jag skall visst inte dröja länge.»

Hon skyndade uppför trappan till värdshuset. Jag förde Grålle in i lidret, lade ett par täcken öfver hans magra knotor och gick derefter sjelf in i källarsalen på nedre botten.

»Ah, se herr Höglund!» ropade en af värdshusflickorna, ty jag var känd i orten; »men,» tillade hon, »fruntimret är en trappa upp, och jag förmodar att herrn är den lycklige för aftonen.»

»Jag är för tillfället hennes kusk, det är alltihop, det,» svarade jag.

»Ett fruntimmer fara ensam hitut!» anmärkte uppasserskan; »men också förefaller hon mig bra besynnerlig.»

»Hur då?»

»Strax när hon kom, ville hon veta om en herre och en dam tagit in deruppe, och när jag sade henne att så var, begärde hon ett rum närmast deras... Derefter gaf hon mig en tvåa och bad mig lemna henne allena.»

»Känner ni herrn deruppe?»

»Måtte väl det... hvem känner inte kramhandlar F—d, som har sin bod vid Drottninggatan... det är en mycket gentil herre, och billiga priser har han... det här obeskrifligt vackra sidenförklät, som herr Höglund ser, kostar minst fyra riksdaler i andra bodar, men hos F—d fick jag det för tre och en half och ändå litet hakband på köpet.»

»Nå, hvad är det för en dam han har med sig?»

»Aurora, som i fjol var på Stallmästargården, gudbevars... hon hette Greta, när hon för två år se'n flytta hit från Småland... men hon må nu heta Aurora sju gånger, så lyser ändå alltid Greta igenom.»

»Hur ser hon ut annars?»

»Åhjo, hon har ett godt ansigte nog, sa bonden om flundran.»

»Men är han inte gift, den der kramhandlaren?»

»Jovisst, men på värdshusen äro alla karlar ogifta.»

Jag började ana förhållandet med min okända. Sedan jag druckit ett glas punsch och köpt några kakor mjukt spisbröd för Grålles räkning, begaf jag mig åter ut till lidret. Grålle vände hufvudet emot mig, kanske förebrående mig för det jag låtit honom stå ute och frysa, medan jag ensam gick in på värdshuset och drack punsch, men han blidkades snart af hvad jag hade med mig. Jag hade jemt hunnit ge honom sista biten, då en häftig ordvexling mellan en karl och en qvinna nådde mina öron.

»Jaså, du far enkom ut för att spionera på mig, din markatta!» ropade karlrösten.

»Nej, inte för att spionera,» svarade qvinnostämman, »utan för att förvissa mig om hvad hela verlden länge berättat... Gustaf, det är då för denna dåliga qvinnas skull som du ruinerar ditt hus och störtar de dina i det djupaste elände!»

Denna förebråelse besvarades af mannen med tillmälen, så grofva att man endast kan höra dem af en elak husbonde, när han far ut emot en fattig djefvul till dräng, eller af en rå man, när han marterar en tålamodets engel till hustru. Jag strök Grålle ur lidret och körde rakt på mannen som stod nedanför värdshustrappan. Mannen, öfverraskad, skyndade svärjande uppför samma trappa och försvann. Grålle vände hufvudet åt motsatt sida. Jag tror nästan att han skämdes på mensklighetens bekostnad.

Sedan jag ånyo hjelpt den stackars frun i släden, återtog jag med henne vägen till staden, utan att något samtal oss emellan uppstod förrän vi hunnit till hörnet af Stora Vattugränd.

»Hvart önskar frun att jag skall köra?» frågade jag.

»Hvart ni vill, utom hem,» mumlade hon konvulsiviskt.

»Men har då frun inga vänner att ta in hos?»

Hustrun.

Hon svarade med ett uttryck i orden som ännu susar i mina öron:

»Ack! jag har älskat så mycket, att jag icke haft tid att skaffa mig några vänner!»

Hvad skulle jag göra? Jag fick ej köra henne hem till sig; jag kunde ej lemna henne på gatan. Jag tog mitt parti och förde henne hem till min mor.

Gumman mor min brummade emot i början, men lugnade sig när hon hörde fraset af den olyckliga fruns sidenklädning och blef varse de tre tjocka guldringarne på hennes finger; men hvaruti lyckan af dessa tre guldringar bestod, derom fick min mor snart upplysning. Ungefär tre veckor vistades den arma hustrun hos min mor, under hvilken tid skilsmessan mellan henne och hennes man beramades. Aftynande dag från dag, reste hon slutligen till landet, men lemnade, såsom ett bevis af sin tacksamhet, åt min mor en vacker sidenklädning och åt mig en liten bröstnål med rosenstenar. Min mor är särdeles förtjust i sidenklädningen; men åsynen af bröstnålen gör mig alltid vemodigt stämd, ty rosenstenarna glittra som tårar.

Mannens andra hustru.

En eftermiddag inkom jag på kontoret för att taga kännedom om de under min frånvaro gjorda beställningarna, ty jag hade för min principals räkning varit ute i staden. Jag fann då bland annat följande:

»Beställes af hr kramhandlaren F—d vid Drottninggatan en fyrsitsig täckvagn att kl. 7 e. m. köra till Hagalund.»

Det var ungefär åtta månader efter den afton då jag skjutsade hans f. d. hustru till Norrbacka; men icke dess mindre spratt jag till vid kramhandlarens namn, och ånyo ljöd i mina öron dialogen mellan mannen och hustrun bredvid värdshustrappan den der kalla vinterqvällen.

Det fins någonting värre än att begå ett brott, och det är att sjelf försvara brottet, helst när försvaret endast består i nya grofva förolämpningar mot den oskyldigt lidande, såsom fallet då var. Deraf härledde sig den djupa ovilja jag hyste för den der kramhandlaren; ty att beskärma mig öfver otrogna männer kunde väl aldrig falla mig in, emedan detta är något så vanligt här i verlden och är dessutom fruarnes ensak.

Jag beslöt genast att, i drängens ställe, sjelf bestiga kuskbocken och köra herr F—d till Hagalund. Hvad som egentligen förmådde mig till detta beslut, minnes jag icke nu. Var det kanske min afsigt att sätta hästarne i sken och dymedelst köra halsen af kramhandlaren? Nej, och icke heller hade detta kunnat gå för sig med mina sansade hästar. Men liksom man gerna söker beröring med goda menniskor, antingen för att sjelf få någonting godt af dem, eller för att på något sätt kunna visa dem sin erkänsla och tjenstaktighet, så söker man understundom sammanträffa äfven med de

onda, för att möjligtvis få tillfälle att bereda dem olägenhet och förargelse.

Jag satte blanklädershatten på mitt hufvud, pådrog kuskkappan och höll med mitt ekipage på bestämd timme utanför F—ds port. Det dröjde icke länge förrän herr F—d kom, åtföljd icke af ett fruntimmer, såsom jag väntade mig, utan af en yngre herre, i hvilken jag tyckte mig igenkänna en af hans bodbetjenter. Trogen min roll för aftonen, öppnade jag vagnsdörren för dem, och de stego in i vagnen, hvarefter jag åter intog min plats och satte ekipaget i rörelse.

Qvällen var mörk och regnduskig, det var mot slutet af september. Ändtligen och utan äfventyr kommo vi till Hagalund, vid hvars värdshus jag höll. Handelsmannen och hans bokhållare skyndade in i värdshuset och jag derefter in i vagnslidret med min »bagarbod», ett vanligt namn på de stora hyrvagnarna, ehuru hvarken drängar eller hästar rosa någon marknad på bullarna.

Jag stannade qvar i lidret; jag hade ingen lust att i den uniform, jag för aftonen bar, visa mig på värdshuset. Efter en halftimmes förlopp utkom bodbetjenten med tillsägelse, att jag skulle köra fram till värdshustrappan, hvilket jag också gjorde.

»Gå se'n in i källarsalen,» tillade han, »så får du dig en sup med tilltugg och en butelj öl, men skynda, vi måste genast fara,» hvarefter han sprang in igen, utan att hinna höra mitt nekande svar, hvarom han icke heller kunnat drömma.

Jag gick, men icke längre än in i förstugan, för att der vinna skydd mot regnet. Länge hade jag icke stått der, förrän jag hörde karlsteg knarra i trappan till öfre våningen.

»Är du säker på att kusken är inne i salen dernere?» hörde jag kramhandlaren ofvanifrån fråga.

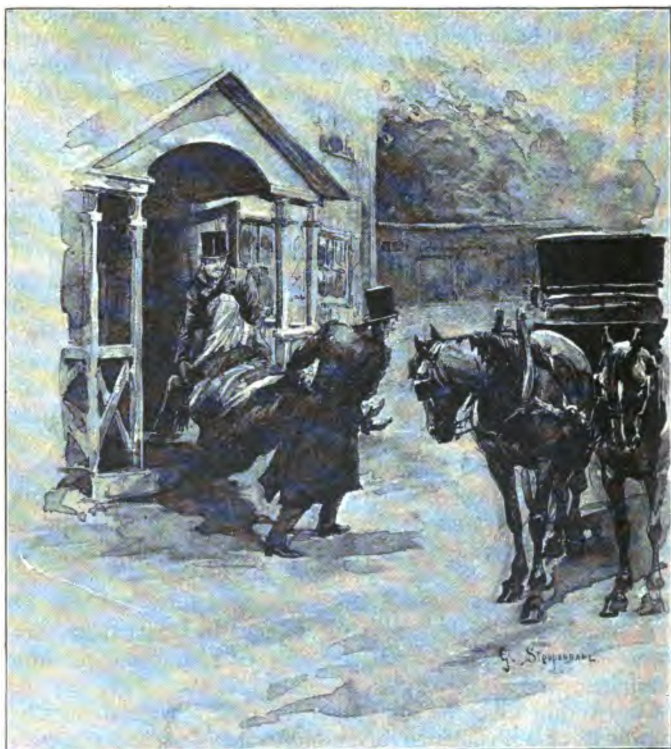
»Ja, herre,» försäkrade bodbetjenten, »och min själ han kommer ut så länge det fins en droppe i buteljen och en smula i brödkorgen.»

»Godt! Låtom oss nu med all försigtighet bära ned den hulda sköna,» sade kramhandlaren.

Aha, tänkte jag, jag visste väl att det skulle vara en qvinna med i leken, och nyfiken att veta, 1:o hvarför den »hulda sköna» måste bäras ned, och 2:o hvarför det var

så nödvändigt att jag under tiden skulle supera, drog jag mig till ett hörn af den mörka förstugan.

De begge herrarne stego så varsamt och tyst som möjligt utför trappan, förande med sig en tyngre kropp, att döma efter bärarnes pustande. De passerade, utan att bli

mig varse, förstugan, gingo utför porttrappan och stannade med sin börda vid vagnen, hvars dörr jag hörde dem öppna och sedan efter någon stund tillstänga.

Derefter återvände de två med lättare steg och skyndade uppför trappan till öfre våningen, småskrattande och hviskande sins emellan. Med några steg var jag vid min vagn, hvars dörrfönster jag fann uppdraget, medan gardinen

innanför var nedfäld. Jag öppnade dörren och tittade in i vagnskorgen. Derinne var mörkt som i en säck; dock trodde jag mig upptäcka en på framsätet sittande figur i fruntimmerskappa och dito hatt med nedhängande flor, men orörlig och tyst.

»Får jag inte breda hästtäcket under fötterna?» frågade jag, för att på något sätt bemantla min tilltagsenhet.

Som intet svar följde, ämnade jag upprepa min fråga, då ett buller inifrån värdshuset tvang mig att tillstänga vagnsdörren, hvarefter jag tog plats framför hästarne, låtsande mig syssla med dem. F—d och hans betjent utkommo ånyo.

»Du var inte inne som jag tillsade dig,» anmärkte den senare.

»Jag är hvarken hungrig eller törstig,» anmärkte jag.

»Hvar har du varit under tiden?»

»Ett stycke fram på landsvägen.»

»Godt! Du ska få bra med drickspengar i stället ... På kuskbocken med dig nu och låt det gå som en hurr till staden!»

Derefter bar det af till staden. Vid tullen höll jag för tullvisitationens skull.*

Tvenne tulluppsyningsmän, den ene med lykta, närmade sig vagnen, öppnade dess dörr och började, såsom vanligt, trefva med händerna utefter golf och väggar.

»För all del, goherrar,» hörde jag F—d säga, »väck inte min hustru ... hon blef något illamående under färden, men har nu lyckligtvis somnat in.»

»Hans hustru!» upprepade jag för mig sjelf och fick en mängd underliga funderingar.

Uppsyningsmännen stängde till vagnsdörren och ämnade draga sig tillbaka.

»Väck frun, kanske det lönar mödan,» hviskade jag till den ene uppsyningsmannen.

»Håll en stund!» ropade denne, som, förstående halfqväden visa, ånyo öppnade dörren.

»Hvad är det om?» frågade F—d, men denna gång, såsom jag tyckte, något sväfvande på målet.

»Jag ville bara fråga om inte frun behagade ett glas vatten,» svarade tullbetjenten och började för andra gången trefva i vagnen.

* På den tiden skedde visitationen vid tullarne.

»Vatten?» upprepade F—d; »hon sofver ju och...»

»Hå tusan!» utbrast den visiterande; »nådig frun måtte då sofva den eviga sömnen, efter hon inte vaknar fast jag nyper henne i foten.»

Något svar på denna anmärkning följde icke.

»Herrarne torde vara goda och stiga ur,» uppmanade den andre tullbetjenten, »så ska vi nog bota hennes nåd som hon är sjuk till.»

Sneglande åt sidan, såg jag först mina begge passagerare stumma och mycket nedslagna stiga ur vagnen samt derefter tullbetjenten draga ut den sofvande frun och med tillhjelp af kamraten bära in henne i tullstugan, utan att just röja någon synnerlig aktning för könet.

Alla följde efter in och jag med. Bud skickades efter tullinspektoren, hvilken också snart infann sig. Det var en gammal afskedad major med hvita mustascher och jovialiskt utseende.

»God afton, herr F—d, hur står det till?» började han; »jag har hört att herrn skaffat sig en fru efter sitt sinne, men att hon redan ligger på bår, stackars liten... Mig åligger då att obducera henne, å vetenskapens och kongl. tullkammarens vägnar.»

Derefter närmade han sig ett stort bord, på hvilket man utsträckt kramhandlarens fru, en rätt voluminös gestalt, men lika stum och orörlig som förut.

»Någon skönhet var hon likväl inte,» fortfor majoren, »hon var utan näsa, och det var illa, men hon är äfven utan mun och ögon, och det är ganska nyttigt för en äkta man... Dugtig skalle för öfrigt på menniskan, hon måtte ha mycket i sitt hufvud hon... Ah! hvad ser jag?... spetsar, äkta Brüsselspetsar förutan all ända... det kan man kalla för ett spetsigt hufvud, ha, ha!... Nu komma vi till bröstet... nej men se, men se... hela barmen fyld af de näpnaste ur af franskt guld, det förstås... ett ädelt bröst, fast illa kontrolleradt... ett hjerta som både slår och repeterar... Här ha vi magen... himmel! inelfvor af det vackraste siden, silkesstrumpor nog för de elfva tusen jungfrur och florshufvor för alla kollegier... Och benen sedan, men se bara på... tvenne stycken den allra finaste silkessammet, fast den är svart... svarta ben, ha, ha!... hon var till hälften negress, den sköna... men gör ingenting... gifve Gud att alla qvinnor hade lika mycket värde

som denna och att alla andra anatomer finge lika mycken hugnad af vetenskapen som jag!»

Kroppen på bordet hade under denna monolog upplöst sig i en mängd större och mindre paket, alla innehållande ostämpladt gods och följaktligen förbrutet.

Efter ungefär en timmes förlopp och sedan alla erforderliga ceremonier blifvit iakttagna fingo herr F—d och hans bokhållare träda af.

»Hvart skall jag nu köra?» frågade jag.

»Kör åt h—e!» svarade kramhandlaren, raglande in i vagnen.

»Det vill säga att jag kör herrarne hem,» uttydde jag och gaf hästarne snärten.

Jag lemnade mina passagerare ordentligt utanför deras port och körde sedan hem till mig, utan att ha fått hvarken »godnatt» eller drickspengar; men jag sof mycket godt den natten, ty jag tyckte att det spratt jag spelat var välförtjent.

Han var icke så alldeles utan känslor, den der kramhandlaren, ty nog sörjde han uppriktigt förlusten af sin andra hustru.

Ett äfventyr i Hagaparken.

Mamsell Christine.

»Figge,» sade en dag min mor till mig, »du är visst ännu för ung att gifta dig, men det skadar icke att du i tid tänker derpå, du har några gånger sett mamsell Christine, dotter till målarenkan fru Linström vid Mäster Samuelsgränd*, hon har sex tusen riksdaler efter en gufar som äfven var marskalk på moderns bröllop; flickan är visst inte vacker, men för sex tusen kan du sätta upp ett vackert hyrkuskverk, bed din patron att du nästa söndag får låna en vagn, ty jag har bjudit Linströmskan med dotter på frukost i Hagaparken; men när du går förbi lagerkällaren, så köp ett stop rövin,

* Före namnförändringen i början af 1850-talet kallades ännu de från de större gatorna, såsom Drottning- och Regeringsgatorna, utgående tvärgatorna *gränder*.

för man får inte se på hvad det kostar, när någonting vigtigt är i görningen; jag ska emellertid tvätta upp dina hvita byxor och ta fläckarne ur din svarta frack; gör nu som jag sagt, Figge, och glöm för all del icke rövinet.»

Efter denna tillsägelse, hvarunder min mor ingen enda gång behöfde hemta andan, skildes vi åt. Jag hade vid några tillfällen sett mamsell Christine. Hon hade långt lingult hår, utstående ljusblå ögon, stor hvass näsa och äfven denna något ljusblå på tippen, snarlik ett damascheradt huggjern. Men tanken på de sex tusen och att snart kunna bli min egen borgare gjorde hennes näsa mindre vådlig att nalkas. Jag tror till och med, att jag två nätter å rad drömde om att jag med henne vid min sida åkte i egna vagnar öfver jorden, ofvan molnen och himmelen, och det efter de ypperligaste helsinghästar i verlden.

Derpåföljande söndagseftermiddag höll jag, såsom bestämdt var, med vår största »hyrkajsa» utanför min mors port. Utom gumman mor min, fru Linström och hennes dotter, upptäckte och igenkände jag en fru Lagge, enka efter en tunnbindare vid Surbrunnsgatan, samt hennes son, en lång smalbent räkel, som stod i Hassels kryddbod vid Hötorget och nu visade sig med en gitarr hängande i ljusblått band öfver ena skuldran.

»Jag kunde inte undgå att bjuda fru Lagge,» hviskade min mor till mig, »ty jag var på kaffe hos henne i går och hon trakterade mig med risgrynskorf, men inte kunde jag ana att hon skulle ta sin glåmiga son med; men stå bara på dig, Figge, och visa att du kan slå kryddbonesaren ur brädet, fast han har gitarr på ryggen och alla fickorna fulla med russin och mandel.»

De tre fruarna intogo och fylde framsätet, hr Lagge och jag baksätet med mamsell Christine emellan oss. Men som min mors matkorg, lika hög, bred och lång som sätena, intog hela golfvet, så nödgades både fram- och baksätets passagerare sträcka benen öfver densamma och klämma in sina fötter mellan visavierna, hvilket hade till följd att, vid hvarje stöt den tunga vagnen gjorde, den enas fötter kommo i rätt känbar beröring med de andras sidor.

»Såna rysliga stöflar hr Höglund har,» anmärkte vid ett dylikt tillfälle fru Lagge, som satt eller rättare låg midt emot mig, »jag tror jag fick hela klacken in i veka lifvet på mig . . . Men hvarför nyttjar då inte herrn

skor om somrarne, såsom min Adolf och andra kavaljerer bruka?»

»För all del, hr Lagge,» inföll min mor, »akta att herrn inte kommer åt vinbuteljerna med foten, för jag har vin med mig, skam till sägandes,» tillade hon, för att med denna hugnande underrättelse förmildra intrycket af mina stöflar.

»Tycker inte herrskapet att hvitt klär Christine?» frågade fru Linström.

»Ack, hon är för söt!» ropade min mor och fru Lagge med en mun.

»Men svart klär mig nästan bättre,» anmärkte mamsell Christine, »ty svart klär nästan alla blondiner, men jag ville inte ta på mig min svarta sidenklädning i dag.»

»Ack mamsell!» suckade kryddbobetjenten, »ni är redan farlig nog i den hvita!

»Nå, hvad tycker du, Figge?» frågade min mor, som förmodligen tyckte att jag dröjde för länge med *min* komplimang.

»Jag tycker,» svarade jag, »att svarta lackerade selar med messingsbeslag skulle...»

Jag tystnade tvärt, ty jag såg min mor skifta färg och de öfriga stirra på mig som på en förryckt. Saken var den, att jag fortfarande drömde om mitt blifvande hyrkuskverk.

»Hvilket gudaskönt väder!» afbröt ändtligen herr Lagge den pinsamma tystnaden; »hur ljuft att promenera på gräsets gröna matta!»

»Lagom ljuft att promenera i en sådan hetta,» anmärkte min mor; »nej, ska man ha roligt, ska man åka efter par och i en så beqväm vagn som denna, det är min son vi ha att tacka för vagnen, ty min son får allt hvad han vill af sin husbonde, hans husbonde vill ha min son till kompanjon, och min son blir då sjelfskrifven kavallerist vid borgerskapet, ty herrar ledamöter af hyrkuskembetet bli alltid kavallerister vid borgerskapet, efter de ha hästar att rida på, som inte andra ha.»

»Vackra hästar att rida på!» anmärkte kryddbobetjentens mor; »min Adolf skulle icke ha hjerta att vara hyrkusk och se de arma krakarne pinas, nej tacka vet jag kryddkrämare... fru Lagge, sa herr Hassel till mig häromsistens, jag är mycket nöjd med fruns son, han gör fyra strutar medan andra göra två, han kan sköta tu par vågskålar på

Ett äfventyr

i Hagaparken.

en gång, medan andra knappast sköta ett, han har en talande tunga, som drar kunder från de andra bodarne, han är den raskaste betjent jag någonsin haft, ty allting går som ett väder för honom.»

De begge mödrarna råkade, för sina söners skull, i en ordvexling som varade ända in i Hagaparken. Vi stego ur och slogo oss ned vid Brunnsvikens romantiska strand, och min mor bullade upp den ståtligaste frukost i gröngräset. Min mor tog ur den stora äggkorgen två ägg och bjöd mig och mamsell Christine ett hvardera, med uppmaning att vi skulle stöta dem emot hvarandra, hvilket vi också gjorde.

»Mamsell Christine och min Figge bli gifta på samma gång,» förklarade min mor, »ty begge äggen äro lika mycket spräckta.»

»Låt nu min Adolf försöka,» ropade fru Lagge, trängande undan mig.

Hennes Adolf stötte sitt ägg mot mamsell Christines, men med en sådan kraft, att hon fick hela ägg-gulan i klädningsärmen. Hon blef ond, men min rival gjorde knäfall för henne, och under det han torkade klädningsärmen, lade han grabbnäfvar russin och mandel i hennes och hennes mors händer. Jag plockade flere stenar vid stranden och började kasta s. k. »smörgås» utåt sjön. Herr Lagge försökte också, men besegrades till min stora glädje. Men herr Lagge fattade i stället gitarren och sjöng med ackompanjemang: »Uppå fältets gröna parker» etc., »Mossbelupen hydda» etc., »Lebe woln förgäs mig nicht» etc.; han sjöng till och med ur Frithiof:

»Kung Ring med sin drottning till gästabud far,
På sjön ligger isen så spegelkiar,
Hoppfallerallellalla och hipfallerallellalla,
På sjön ligger isen så spegelklar.»

Alla stämde i med full hals, utom min mor, som skälfde af oro och ångest.

»Kan du då ingenting, olyckliga barn!» hviskade hon till mig.

Jag stälde mig genast på hufvudet i gräset och började derefter gå på händerna och sedan hjula några hvarf omkring sällskapet. Jag skördade bifall för min färdighet, mamsell Christine smålog mot mig, och min mor klappade händerna af förtjusning.

»Det syns att herr Höglund är hemma i sitt yrke,» yttrade herr Lagge försmädligt; »men,» tillade han något melankoliskt, »det är sorgligt att se en menniska imitera något så simpelt som ett kärrhjul... Tillåter mamsell Christine mig att deklamera ett stycke?»

»Ack ja, deklamera, sjung, deklamera!» uppmanade mamsellen.

Kryddbobetjenten reste sig upp och deklamerade, härmande Almlöfs röst:

»Blodröd nedgick solen, och ett svartgult moln emottog dess sista stråle. Blixtarne sköto lågande ned och splittrade de tusenåriga ekarne på Apenninernas toppar.»

»Ah! det är ur Mazarino, ur Rinaldino!» ropade mamsell Christine, slående ihop händerna af hänryckning; »ni har då läst dessa ädla röfvare, dessa odödliga hjeltar, som så förtjusat mig.»

»Ack! jag har läst dem alla, och jag har sjelf skrifvit en större roman,» förklarade min rival.

»Ni har skrifvit en större roman, herr Lagge!» fortfor flickan alldeles utom sig, »och hvad heter den?»

»Röfvarne,» svarade herr Lagge.

»Förmodligen i två delar?» anmärkte jag.

»Hvad har *ni* skrifvit?» frågade herr Lagge, mätande mig med en ursinnig blick.

»Ja, hvad har ni skrifvit?» upprepade mamsellen spotskt.

»Ingenting,» svarade jag; »men jag har sett mer än fyrahundra Mazarinor på Långholmen.»

»Usling!» utbrast herr Lagge.

»Bry er inte om hvad hyrkuskbokhållaren säger,» yttrade mamsellen.

Jag trodde att min stackars mor skulle få dåndimpen. Anblicken af henne och mitt nya hyrkuskverk, som jag tydligen såg köra in i en kryddlåda, bestämde mig för ett djerft beslut.

»O, mamsell Christine! ropade jag, sökande imitera Torslow, »fordra icke att man skall vara en Mazarino eller Rinaldo i dessa tider med våra uthuggna skogar och vår kitsliga polis!... Men man kan hafva Mazarinos mod i sitt bröst och hans styrka i sin arm utan att ha fulla längden af hans figur... Ett ord af er, mamsell, och jag störtar mig på ögonblicket ner i den brusande skummande vågen!» tillade jag, pekande på Brunnsvikens nästan dödslugna yta.

»O, gör det! Ack, gör det!» ropade Christine, skänkande mig en strålande blick.

»Gör det, Figge!» hviskade min mor; »men vät bara inte ner dina bästa kläder.»

Jag tog ett steg mot stranden, men hejdade mig strax.

»Ja, jag ska göra det,» bedyrade jag; »jag ska störta mig i Mälaren eller i Saltsjön, hvilketdera ni helst vill, dyrkade flicka!... men begär inte att jag kastar mig i Brunnsvikens stillastående vatten, der vågen är som grönsoppa och der fisken simmar död mot dyig strand.»

»Men *jag* ska göra det!» ropade kryddbobetjenten, rusande mot stranden, plumsande öfver grundet och slutligen doppande sig ner hel och hållen som han gick och stod.

»Ack, du ädle, du djerfve!» utgöt sig Christine, sträckande sina armar efter honom.

Jag stod flat och stum. Fruarne Lagge och Linström uppgåfvo nödrop, men min mor syntes något lugnare; kanske hoppades hon i sin moderliga ömhet för mig, att min farlige medtäflare skulle stanna qvar på bottnen. Men snart höjde sig min rival öfver vattnet och plumsade tillbaka öfver grundet mot stranden, drypande som en svabb och grön som en vasskärfve, ty det var verkligen den tid på sommaren, då vattnet i Brunnsviken grönskar och blommar.

»Din i döden, Christine!» ropade han, slutande henne till sin flödande barm.

»Hu, så våt!» suckade Christine; »men en hjelte är du, min Adolf!»

»Herre jemine!» klagade fru Linström; »han snuskar ju ned den tokiga flickans nya hvita klädning!»

»Nå, hvad säger ni om detta?» ropade herr Lagge triumferande till mig.

»Ja, hvad säger ni?» upprepade Christine med hånfullt öga.

»Jo,» svarade jag, gifvande spelet förloradt, »jag säger, att man borde lägga hjelten på strykbrädet, ty nog är han nu blött och vriden tillräckligt.»

»Liksom annat byke,» tillade min mor, skrapande ner i matkorgen de obetydliga qvarlefvorna af vår frukost, för att rädda hvad som räddas kunde.

»Fege niding!» skrek herr Lagge och rusade mot mig med knutna näfvar.

Under vanliga förhållanden hade jag visst inte sprungit för ett halftjog sådana som han. Men han flödade ju som en flodgud, jag hotades ju med en strid både till lands och vatten. Jag flydde derför, men herr Lagge satte efter mig af alla krafter. Det var som jag haft ett regnmoln efter mig i hälarna.

»Ack, du ädle, du djerfve!» upprepade Christine och började springa efter sin älskling.

Men icke nog dermed, våra trenne mödrar satte sig äfven i rörelse efter oss, och i det de sprungo så fort deras korta knubbiga ben det medgåfvo, stormträtte de under knuffningar och ifriga bemödanden att sätta krokben för hvarandra. Det blef ett förfärligt kattrakande utåt vägen som bär till Haga slott.

Men bäst jag sprang hörde jag ett förtvifladt nödrop bakom mig. Jag vände mig om och fann min förföljare ligga framstupa på hufvud och händer uti en hög brännnässlor. Han vrålade så, att foglarne uppskrämda flydde mot Brunnsvikens andra strand. Denna känslighet för kroppslig smärta skadade hans sak.

»Det var en faslig menniska att gapa för ingenting!» hörde jag Christine säga till sin mor; »hur mången ädel röfvare har ej haft sina tjugo bösskulor i bröstet och sina goda tretti sabelhugg i hufvudet, utan att han gett från sig det ringaste ljud!»

Som emellertid folk strömmade till från alla håll, så nödgades vi i största hast stufva in oss i vår vagn och lemna Haga. Jag vill icke omtala den stormiga konversationen uti vagnen, der vi sutto våta och immande som i en badstuga. Så ändades detta sommarnöje. Tvenne månader derefter anammades mamsell Christine och hennes sextusen riksdaler af en skrifvare i jernvågen. Mitt stolta hyrkuskverk gick upp i rök; men min förre rival, den stackars Lagge, hade icke heller något för de kol han brände, eller rättare sagdt, för de byxor han blötte.

Spanska svarten.

»Första kapitlet om menniskan och det andra om hästen,» heter det; men ibland kunde det gerna vara tvärtom, ty, sanningen att säga, har jag ofta tyckt mera synd om hästar än om menniskor.

En dag inleddes på vår gård en ovanligt stor hingst, svart som kol och glänsande som siden.

»Hvar har patron fått den der ifrån?» frågade jag min husbonde, som kom på samma gång.

»Jag har köpt den af spanska ministern,» berättade han.

»Han har då något fel?»

»Ja, i ena bakskånken, men han blir synnerligen bra för Clara likvagn.»

»Hvem ska han då gå i par med?»

»Med Svarta björn naturligtvis.»

»Men då får han äfven dra Svarta björn med.»

»Ju olikare lynne, desto lyckligare par,» försäkrade min principal, »och för resten behöfver det inte gå i sken till grafven.»

Den nykomne kråmade sig, som det anstod äfven en fyrbent grand af Spanien, den der kanske betat på Andalusiens yppiga mark, lyssnande till kastanjetternas ljud och mandolinernas toner. Trots sina dåliga bakben, dansade han rätt vackert på gården, under det att fraggan liksom silfvergaloner flöt ned öfver hans ramsvarta bringa.

»Dansa medan du det får, snart är du ur dansen!» gnolade jag och ledde honom in i vårt tarfliga stall.

Han ruskade på hufvudet vid åsynen af sina blifvande stallbröder. I egenskap af värd bjöd jag honom genast på hvad huset förmådde, nemligen hårdvallshö och dålig hafre. Han luktade på rätterna, men ville icke hålla till godo. Jag hade en skorpa i fickan och bjöd honom den. Han tog den med begärlighet och smakade sedan verkligen på hafren, troligtvis af artighet för värden. Detta röjde belefvenhet, men så hade han också tillhört corps diplomatique.

Småningom måste han dock vänja sig vid hyrkampsdieten. De första månaderna fick han stryk för det han sprang för fort, sedermera för det han gick för sakta. Snart förlorade han både hull och glans, och hans förr så högburna hufvud böjde sig djupt mot jorden.

Det är svårt för menniskor som varit i bättre omständigheter, när det går bakut för dem; men ännu svårare för hästar. De ha hvarken gubbhus, enkkus eller ens fattighus. De måste släpa tills de stupa.

Så mycket jag förmådde, sökte jag likväl skona Spanska svarten, såsom han kallades af oss. Hvarje morgon kl. 7 brukade jag gå in i stallet och hade vanligtvis med mig en sockerskorpa åt honom. Då, må tro, kråmade han sig, erinrade sig kanske de lyckliga dagar, då hvita silkeslena händer trakterade honom både med skorpor och sockergryn och smekte hans förr så glänsande länd, nu så af tagelsnärten fårad. Dröjde jag också blott en minut öfver 7, hörde jag honom strax gnägga och väsnas i stallet. Han hade nog reda på tiden han. Hvem vet? Kanske täljde han mer än mången annan dygnets långa timmar. När han efter slutadt tungt dagsarbete hemkom, blef han alltid,

såsom drängarne uttryckte sig, så lång i synen, om han ej blef varse mig och ville, fast han var trött, ogerna in i stallet. Men om möjligt gick jag in till honom efteråt, för att visa att hans enda återstående vän ännu var i lifvet.

En morgon inkom jag i stallet just som en af drängarne höll på att slå honom med en skrufnyckel, som förmodligen legat närmast till hands. När drängarne fått snubbor eller aga af husbonden, är det icke ovanligt att de derefter rusa in i stallet för att uttömma sin hämd öfver den fyrbenta oskulden derstädes. Jag fattade tag i drängen och trumfade på honom rätt eftertryckligt med knytnäfven. Jag vet ej om Svarten förstod hvad jag gjorde för honom; men när jag gick in till honom i spiltan, vände han hufvudet mot mig och närmade sin nos till min mun, liksom ville han kyssa mig.

Ofta slet han sig lös från drängarne på gården, sprang till kontoret, stötte upp kontorsdörren med hufvudet och tittade in, kanske för att höra efter om det var många beställningar för dagen och i sådant fall be mig låta honom vara hemma för att sköta sina dåliga ben. Med bästa vilja kunde jag likväl ej alltid tjena honom deruti, ty något läkarebetyg för honom gälde aldrig.

En gång räddade han mitt lif. Jag skulle en dag i början af mars månad fara öfver isen från Ropsten till Lidingön; men hunnen ungefär halfvägs, stannade Svarten tvärt, fast han alltid tycktes springa med nöje, när jag körde honom. Jag gaf min vän ett rapp, men i stället för att gå fram, strök han ett godt stycke tillbaka; jag gaf honom ett nytt, men han vände blott hufvudet åt ena sidan, liksom han ville fråga mig, om äfven jag vore från förståndet. Han hade icke så orätt, ty jag hade verkligen tagit för mycket till bästa på Ropstens värdshus. Jag steg emellertid ur släden, fann mycket vatten på isen och blef ändtligen fullt säker på, att om jag kört blott några famnar till, så hade jag med häst och släde legat i öppna sjön, oaktadt allt folket vid Ropsten förklarat, att en timme före min ankomst tunga bondlass färdats öfver isen.

Jag såg på Svarten, och han såg på mig.

»Ser du,» tyckte jag han sade, »ingen i verlden har så stora skäl att dränka sig som jag, men jag vill ogerna

draga dig med i förderfvet, fast du väl kunde behöfva någon liten afkylning.»

»Du har rätt,» medgaf jag, i det jag åter intog släden; »men jag måste ovilkorligen öfver till Lidingön, det vet du . . . välj hvilken väg du vill, utom den raka som bär till evigheten . . . den kortaste kan ibland vara den längsta.»

Svarten vek af åt venster, öppnade en ny väg genom snön och förde mig långsamt men säkert öfver till Lidingölandet.

»Hit nu med en skorpa, ty det kan ditt lif vara värdt,» fordrade han af mig vid framkomsten.

Jag gaf honom ett helt dussin, dels af tacksamhet och dels för att visa att han alldeles för lågt uppskattat min värda person. Ofta och äfven på nykter kaluf föreföll det mig, som om han frågade och svarade lika tydligt som en menniska, men med den skilnaden likväl, att det alltid låg mera tankar än ordsvammel i hans anföranden.

Ungefär ett år höll Spanska svarten ut. En afton hemkom han, efter att, jemte en annan olycksbroder, hafva till nya begrafningsplatsen utom Norrtull släpat församlingens tunga likvagn, sjelf kanske den mest lidande och sörjande af hela sorgtåget. Införd i spiltan, sträckte han genast benen ifrån sig och föll ned. Sedan jag med drängarnes tillhjelp lyckats få under honom ny halm och deruppå några filtar, förde jag till hans mun den alltid så välkomna skorpan. Han fattade den med läpparna, men mellan tänderna fick han den ej. Sedan jag en stund pysslat om min stackars vän, ämnade jag gå, men såg mig om i detsamma jag öppnade stalldörren. Spanska svarten hade vridit hufvudet något åt sidan och följde mig ännu med sitt stora svarta öga.

Jag närmade mig honom ånyo och smekte hans styfnande hals. Ögat blinkade några hvarf emot mig med en viss fuktig glans. Slutligen stelnade det för alltid, och jag aflägsnade mig med beklämdt hjerta, ehuru jag, hellre bort glädjas öfver att hans lidande funnit ett slut.

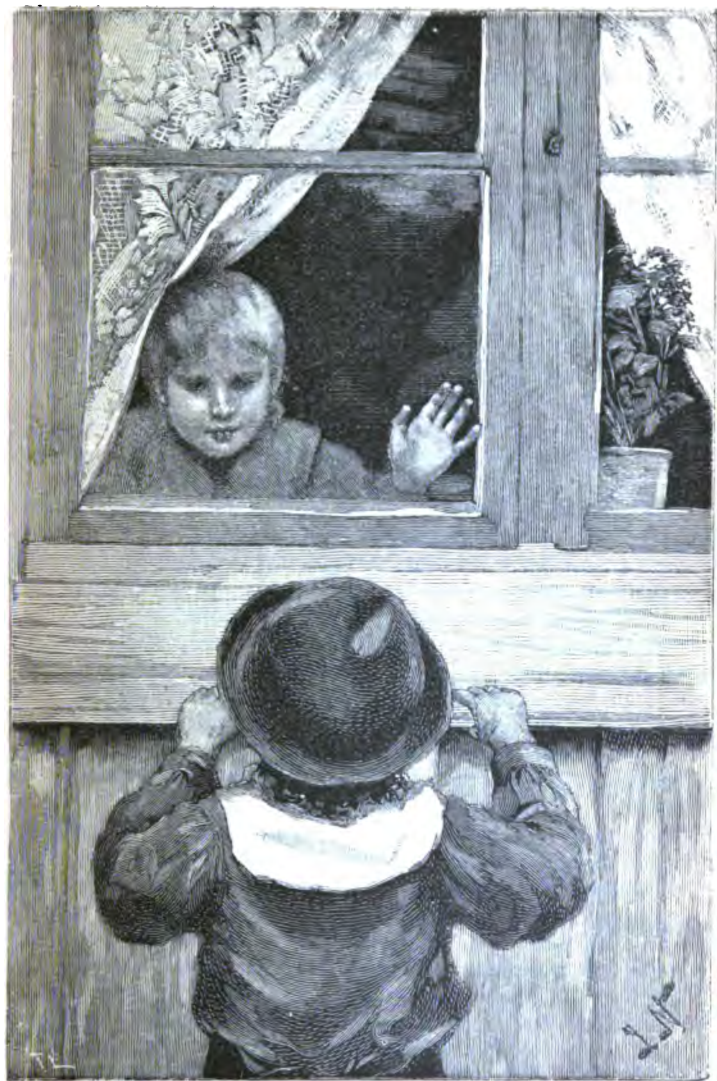
Men mången afton, när jag tittade in i stallet, har jag tyckt att från den spiltan, som en gång var hans, någonting blänkte mot mig genom mörkret, och jag trodde mig känna igen Spanska svartens stora fuktiga öga.

Fönsterrutan vid Karduansmakargränd.

»Höglund,» sade en dag min principal till mig; »tag mamsell Wigrens räkning för månaden och gå upp till henne med den, för jag vill inte skicka någon af drängarne till en så gentil dam . . . Skulle hon anmärka något vid en och annan post, som möjligen af misstag kunnat inflyta, så rabattera genast utan invändning, ty mamsell Wigren är min bästa kund.»

Jag klädde mig snygg, tog räkningen och gick, icke utan en blandad känsla af nyfikenhet och oro, ty jag erinrade mig en liten flicka, som hette Lotta Wigren och hvilken, när jag var barn, bodde i samma hus som mina föräldrar, eller vid Karduansmakargränd. Det huset hade en mycket stor gård, tummelplatsen för mina lekar som gosse. Jag kunde då vara 7 à 8 år; men ännu har jag lifligt för mina ögon den stora brandstegen, mellan hvars pinnar jag kilade upp och ned, och ännu tycker jag mig sitta i de vinterpalatser jag byggde mig af gårdens väldiga drifvor.

Utåt denna gård vette många fönster i det höga huset; men det var ett på nedre botten som ådrog sig min synnerliga uppmärksamhet, ty i detta visade sig ofta en flicka några år yngre än jag, men af ett sjukligt utseende, ehuru ansigtet för öfrigt var särdeles fint och välformadt. Nästan aldrig fick hon komma ut på gården, och lika sällan öppnades det låga fönster hvarvid hon brukade sitta. Men alltid nickade vi åt hvarandra genom rutan. Jag gick på händerna och hjulade för henne, emedan hon då log så godt, och när hon log, syntes hon så obeskrifligen skön, att det var som en Guds engel smålett mot mig bakom glas och ram. Hon var, som jag vill minnas, dotter till en

Fönsterrutan vid Karduansmakargränd.

fattig tvätterska, hvilken för det mesta var ute i staden och då alltid hade sitt barn instängdt.

Men det var på längden något enformigt att endast få nicka åt henne. Derför makade jag till hennes fönster en bänk, steg upp på den och närmade derefter mitt ansigte intill fönsterrutan. Samma manöver gjorde hon inifrån, och så stodo vi länge, speglande oss i hvarandras ögon, till dess våra läppar möttes och kysstes, genom glaset förstås. Detta förnyade vi så ofta vi hade tillfälle, men sågo oss alltid först om med mycken försigtighet och rädsla, ty äfven i barndomen har man en aning om att all jordisk lycka manar fram verldens afund och hinder.

Mina föräldrar flyttade snart till en annan trakt af staden, och det blef slut på tetateten genom fönstret. Men mången gång funderade jag på att skära ut den der rutan och taga den med, ty det föreföll mig som om det ställe af glaset, der våra munnar råkats, skimrade af regnbågens alla färger. Kanske hade en stråle af solen, lekande i imman efter våra varma oskyldiga läppar, slutligen glömt sig qvar och för alltid införlifvat sig med den lilla rutan.

År försvunno och jag såg icke mera till Lotta; men när jag i kontorets beställningsbok nästan dagligen såg mamsell Wigrens namn, slog det mig genast för hufvudet, att det möjligen kunde vara densamma, emedan jag hört att den der mamsellen skulle vara mycket vacker och bara 18 år.

Jag steg upp i ett hus vid Drottninggatan, befann mig snart i ett praktfullt möbleradt förmak och några minuter derefter ansigte mot ansigte med henne jag sökte.

»Jaså, hyrkuskräkningen,» sade hon, tilläggande strax med en blick på summan: »tvåhundra riksdaler . . . det var mycket för en enda månad . . . eller hur?»

Jag hörde knappast hvad hon frågade, ty alla mina sinnen hade koncentrerat sig i synens. Hon smålog med synbar tillfredsställelse. Kanske hon trodde att jag beundrade hennes skönhet och dyrbara toalett, och visserligen hade hon all möjlig rätt till denna beundran; men det var endast lilla Lottas anletsdrag jag forskade efter och dem jag också slutligen återfann.

»Förlåt! Men är inte mamsells dopnamn Lotta?» frågade jag, utan att tänka på det mindre belefvade uti att med en så familjär fråga besvara hennes anmärkning mot räkningen.

»Och bodde inte mamsells mor för tolf år sedan vid Karduansmakargränd inåt gården?» fortfor jag i min blinda ifver; »och kommer mamsell inte ihåg en liten gosse som hjulade och som gick på händerna och som utanför det der fönstret, på den der bänken och genom den der rutan...»

Jag såg den sköna taga ett steg tillbaka, röd i ansigtet som en pion. Hvarför rodnade hon? Sårades hon kanske

af påminnelsen om en tid af fattigdom och elände? Eller var det den adertonåriga eleganta damen som rodnade inför minnet af den sexåriga oskyldiga flickan?»

»Det är mycket möjligt,» svarade hon ändtligen »det är . . . jaså, ni skulle vara den der . . . Nå, än se'n då?» tillade hon, utan att rodna vidare.

»Åh, jag tyckte att det var så ljuft efter så många år få återse mamsell,» förklarade jag: »och det skulle äfven

vara angenämt att veta om mamsell nu är lycklig, om mamsell nu har roligt och . . .»

»Hvad skulle det röra er?» afbröt hon mig med en spotsk knyck på hufvudet; »men om ni ändtligen vill veta det, så får jag säga er, att jag har obeskrifligen tråkigt och att tiden går obeskrifligen långsamt, isynnerhet i denna stund, det försäkrar jag . . . Är ni nöjd nu?»

»Åh, bevars,» svarade jag, stött öfver det sätt hvarpå hon affärdade ett af mina skönaste barndomsminnen, »hur kan tiden gå långsamt för den som åker för tvåhundra riksdaler i månaden?»

»Hvad angår det er?» frågade hon med ögon ljungande af förtrytelse; »är det kanske ni som betalar?»

»Nej, Gud vare lof!» svarade jag.

»Tölp!» utbrast mitt barndomsideal, stampande med ena foten; »der har ni pengar för räkningen, och der är dörren!»

Jag qvitterade räkningen och lomade af utför trapporna. Det är möjligt att jag var något för rättfram i mina fasoner, men så var hon det tio gånger mera, tyckte jag, och från den stunden tänker jag mycket sällan på fönsterrutan vid Karduansmakargränd.

Den sofvande kusken.

Jan Andersson var namnet på en dräng, som någon tid var anställd vid vårt hyrkuskverk. Från hvilket landskap han härstammade, vet jag ej, och jag tror att han knappast visste det sjelf. Han hade flackat öfver nästan hela Sverige och bröt på alla dialekter.

»Har du varit i Stockholm förut?» frågade jag honom samma dag han kom.

»Naij,» svarade han på gotländska.

»Nå, du ska väl då ut och se dig omkring?»

»Sulle fäla dä,» svarade han på vestgötska.

»Här har du några skilling i välkomna,» sade jag.

»Hä ska an a tack för, ärr Öglund!» yttrade den språkkunnige äfven på äkta rospiggska.

Af den mängd orlofssedlar han hade att uppvisa och hvilka alla voro ovanligt vackra och rekommenderande kunde man se, att han icke varit längre än ett eller halft år på samma ställe, ehuru han sjelf påstod att han aldrig på egen begäran blifvit ledig. Orsaken till denna besynnerliga företeelse kommo vi snart underfund med.

Jan Andersson var den nyktraste, trognaste och anständigaste dräng som kunde finnas. Allt hvad man befalde honom att göra, gjorde han alltid väl, nb. så länge han gjorde något; men han gjorde sällan någonting länge, ty lemnad ett enda ögonblick åt sig sjelf, insomnade han genast. Han skyllde på himlahvalfvet. Han kunde icke se på solen eller månen utan att somna, förklarade han; men han sof lika godt vid eldsljus, och hans kamrater påstodo, att hans sömn om natten mera liknade, såsom orden föllo sig, »en kofferts än en menniskas».

Som hans ansigte var ett af de vackraste och hans kropp en af de mest välväxta man kunde se, så väckte han ej blott det täcka könets, utan äfven målares och skulptörers uppmärksamhet. Det täcka könet ledsnade dock snart vid en kavaljer, som endast öppnade munnen för att gäspa; men af artisterna blef han ordentligen engagerad att hvarje söndagsförmiddag stå modell för dem. Han lär ha varit oöfverträfflig såsom den sofvande Endymion; men som Herkules och Apollo måste framställas i vakande tillstånd och man icke i evighet kunde hålla på med Endymions bild, så blef han inom kort kasserad och visad på dörren.

Vid några tillfällen var han likväl alltid vaken, och det var när hans kamrater skulle få ut sin aflöning. Saken var den, att han brukade låna kamraterna pengar mot 2 sk. för 12 i veckan, och som han för räntans skull, den han i likhet med andra procentare tog ut på förhand, icke ville förlora kapitalet, så passade han träget på vid aflöningen och släppte icke tag förrän han fått ut sitt. Då, när andra ville blunda, hade han ögon för sju.

Det är gifvet att kuskbocken, i och för sig sjelf så söfvande, icke kunde anstå denne sjusofvare. Han blef snart omöjlig förklarad, isynnerhet efter den händelse jag nu går att förtälja.

Han skulle en septemberafton köra ett gammalt kammarråd till ett bröllop, som firades i ett hus nära Kungsbacken. Ordentligen afhemtade han bröllopsgästen, hvilken bodde vid Clara Södra kyrkogata, och höll med honom kl. 8 lika ordentligt utanför den ifrågavarande bröllopsgården. Han steg ned från kuskbocken och öppnade vagnsdörren; men som han fann vagnens ensamme passagerare inslumrad och sjelf bar för mycken aktning för sömnen att vilja störa den äfven hos andra, så tillstängde han varsamt dörren och återvände till sin kuskbock för att afvakta kammarrådets uppvaknande. Det var det vackraste månsken, och Jan Andersson njöt deraf på sitt vanliga sätt, d. v. s. han somnade. Hästarne stodo orörliga, lutande sina hufvuden mot hvarandra, liksom hade månskenet haft samma verkan på dem. Med ett ord, sömnens milda gudom slöt i sin famn hela hyrekipaget.

Buller af vagnshjul och ropande röster väckte sent omsider den sofvande kusken. Han hof upp sina ögon och fann gatan uppfyld af åkdon samt hörde flere personer skrika till honom, att han skulle köra ur vägen.

»Hvad är det för väsen?» frågade kammarrådet, nedsläppande vagnsfönstret och tittande ut.

»Hvad i Herrans namn!» ropade en herre i öfverrock, som i detsamma kom ut ur porten till det hus, vid hvilket ekipaget höll; »är det herr kammarrådet, och nu först?»

»Javisst, bästa notarie ... jag kom just nu ... brudparet måtte väl inte ha väntat på mig för länge ... jag skall officiera som brudens far, gubevars ... Men klockan kan inte vara mer än några minuter öfver åtta ... Var så god, herr notarie, och hjälp mig upp med vagnsdörren, ty ...»

»Inte mer än åtta!» upprepade notarien förvånad; »hon är ju öfver tolf på natten ... man väntade en hel timme på kammarrådet, men som ...»

»Är herrn galen!» afbröt kammarrådet; »säger herrn att klockan är tolf på natten!»

»Ja visst ... kammarrådet ser ju, att gästerna hålla på att gå och att vagnarne stå här för att hemta dem som ska åka.»

Kammarrådet slog sig för pannan och rusade ur vagnen.

»Det vore väl f-n!» ropade kammarrådet alldeles utom sig; »se, jag råka slumra in litet och ... då har man väl också superat redan och ...»

»För en timme sedan,» upplyste notarien; »det var en rätt magnifik supé, ska jag ha den äran att säga.»

»Hör du, din drummel, ditt nöt, din åsna!» skrek kammarrådet, vändande sig mot kusken; »hvarför väckte du mig inte, din slyngel! Hvad har du gjort under hela denna tid, din usling!»

»Jag og ar söfvit lite grann,» var Jan Anderssons svar.

»Jag ska söfva dig jag, din stryker!» röt kammarrådet och började rappa på vår sjusofvare med sitt spanska rör; men sjelf snart ett föremål för de omkringståendes löje och dessutom ovan vid ringaste ansträngning, måste kammarrådet, skamflat, schackmatt och hungrig till på köpet, krypa tillbaka in i vagnen, fara hem och nöja sig med en smörgås och ett glas ölost.

Efter den bedriften fick aldrig Jan Andersson mer bestiga kuskbocken. Han blef uppsagd ur tjensten, och alla ansågo honom för en förlorad menniska. Men hur han sof, sof han sig likväl till lyckan. Han hade nemligen lyckats vinna en parmmätarenkas hjerta.

»Jag tar hellre en man som sofver för mycket än en som vakar för mycket,» förklarade parmmätarenkan inför

Den sotvande kusken.

mig, »ty han håller sig åtminstone hemma och förstör inte det lilla jag har.»

Det lilla hon hade belöpte sig dock till 12,000 rdr; men hur Jan Andersson fått veta detta, känner jag ej, ty hvarken jag eller någon annan i trakten visste förut något derom. Men när han var vaken, så var han det med besked.

Jag bevistade bröllopet såsom brudgummens far. Under hela festen höll han sig temmeligen vaken och var till och med så upprymd, att han lofvade mig sin tjenst, i fall jag någon gång behöfde den, derför att jag alltid manat godt för honom. Inom några år hade han fördubblat sin hustrus hemgift genom lyckliga husköp och troligtvis äfven genom procenteri.

En gång i behof af mynt och erinrande mig hans löfte, besökte jag honom och begärde få låna 50 rdr.

»Naij,» svarade han, börjande gäspa och sträcka på sig.

Förargad dels öfver hans vägran och dels öfver att en menniska, som af naturen hade så lätt för att gäspa, skulle taga konsten till hjelp, tog jag genast min hatt och gick.

»Sööte, goe ärr Öglund!» ropade han efter mig i trappan.

»Nå, hvad är det?» frågade jag, vändande mig om.

»Bäli inte ond på mäg,» bad han, med handen bakom sitt ena öra.

»Åhnej,» försäkrade jag, »men låna mig åtminstone 25 rdr.»

Han gaf mig ej ett enda öre, och jag gaf honom tusan.

Jakob Ekelund.*

Den af mina lärare, som jag mest hållit af och hos hvilken jag också mest stod i gunsten, var Jakob Ekelund, konrektorn i Clara skola. Hans yttre var icke fördelaktigt. Hans långa, krokiga och ständigt som ett rör svigtande gestalt, hans vinda ögon, hans okammade hår, för att icke tala om hans skägglösa haka och hans snusiga öfverläpp, allt detta väckte ovilkorligen åtlöje eller gjorde honom till föremål för så väl den yngre som den äldre obetänksamhetens sarkasmer. Men sällan har hos någon varelse barndomens enfald och visdomens reflexion varit så innerligt förenade som hos honom. Det utgör min ära att ha varit en af de få bland hans elever, som, ehuru barn och trots den grumliga ytan, förstodo att värdera detta hjerta af renaste guld, detta snille af de ädlaste perlor. Mången afton efter skoltimmens slut satt jag uppe hos honom vid hans skrifbord, efter hans diktamen skrifvande hans lärobok i Gamla historien, som upplefvat så många upplagor. Aldrig såg jag honom då bläddra i något annat historiskt arbete, eller forska i källorna, såsom det heter. Händelser och årtal stodo säkrare i hans minne än i mången krönika. Under det han dikterade, gick han med stora steg fram och tillbaka på golfvet, snusade, knäppte med fingrarne, stundom stötande hufvudet mot någon vägg eller dörrpost; men ur hans mun flöt historien, färdig att i samma ögonblick läggas under pressen. Han kunde på samma gång för en annan gosse diktera ur någon roman af Walter Scott, som han höll på att öfversätta, och man kan verkligen säga, att hans

* Jakob Ekelund, författare till flere utmärkta läroböcker i historien, dog i Stockholm år 1841.

Gamla historia skrefs och lord Nigels äfventyr öfversattes nästan i samma andetag. Ack, hur mycket hade jag ej kunnat lära af en sådan lärare, som gjorde allt för att uppmuntra mig, om icke min håg för att drifva kring på gatorna varit så öfvervägande!

Många gånger sedermera och fast jag lemnat skolan sammanträffade jag med honom. En och annan söndagsförmiddag besökte han mig, tog mig med sig på någon promenad utom tullarne och tenterade mig under promenaden i historien, enligt gammal vana.

Det är en af dessa promenader jag nu vill skildra och hvilken, med Djurgården till föremål, gjordes tidigt en vacker söndagsmorgon.

»När stupade Gustaf den Andre Adolf?» frågade han då bland annat.

»Sextonhundratrettiotvå,» svarade jag.

»Rätt... Hvad var det han kämpade och dog för?»

»För religionsfriheten.»

»Eller rättare för sina trosförvandter i Tyskland, hvilka med fullkomlig undergång hotades af det mäktiga, katolska Österrike,» förklarade Ekelund.

»Men var inte det detsamma, goda farbror?»

»Inte så alldeles... hör du, kära Figge, hvad menar du med religionsfrihet?»

»Frihet att välja och utöfva hvad slags religion man behagar.»

»Rätt... men tror du att den Andre Gustaf skulle tillåtit sina kära svenskar att ostraffade bli katoliker, mahomedaner eller judar? Nej, min gosse!... Visserligen synes mig ingenting billigare än att en hvar får dyrka sin Gud efter eget samvete och egen uppfattningsförmåga, och likväl finner jag ingenting så vådligt för samhällets lugn, som att proklamera en oinskränkt religionsfrihet. Vattnet och elden äro herrliga element, men inskränker man icke så godt man förmår deras fria verksamhet, så löper man bestämdt fara att öfversvämmas eller brinna opp. I ett samhälle med oinskränkt religionsfrihet uppkomma förr eller senare nästan lika många sekter som familjer, hvilka snart bekriga och förstöra hvarandra, liksom nationer af olika religioner förut gjort, ty det finnes ingenting så förskräckligt som det bekanta odium theologicum. Det vore ungefär detsamma som att införa en oinskränkt regeringsfrihet, hoc est, att hvar och

en individ finge fritt herska och regera. Men detta vore samhällets upplösning, och följden blefve menniskans återgång till det råa naturtillståndet, hvartill visst ingen skulle vilja återvända. Det är något som man kallar för den mekaniska ordningen, hvilken för det helas bestånd måste finnas i allt. Jag bär en mycket stor respekt för densamma.»

»Men det mekaniska är väl ändå blott en bisak mot det andliga,» anmärkte jag, som redan då tyckte att samvetets frihet icke öfverensstämde med statskyrkans stela ortodoxi.

»Hvaraf består ett perlband?» frågade Ekelund.

»Af perlor naturligtvis,» svarade jag.

»Är det alltihop?»

»Det är sant, det skall väl vara ett knäppe också.»

»Ingenting vidare?» fortfor rektorn; »har du ingenting mera?»

»Nej, inte det jag kan erinra mig.»

»Än tråden då, på hvilken perlorna löpa och som sammanhåller dem?» sporde examinatorn.

»Tråden?» upprepade jag; »men det är ju ett lappri ... hvem tänker på tråden, när man talar om perlbandet?»

»Men utan det der lappri't blefve det intet perlband af och följaktligen ingen prydnad för en qvinnas hals. Der ha vi genast den mekaniska ordningen såsom ett conditio sine qua non, min käre Figge ... Ergo: utan en gifven tråd intet perlband, utan en bestämd regering intet samhälle, och utan en för alla inom samhället bestämd kyrka icke heller någon religion.»

Under detta samtal, som visst icke öfvertygade mig, kommo vi till Blåporten, togo in uti särskildt rum och ropade på uppasserskan för att beställa vår tarfliga frukost. Hon visade sig snart. Det var en ung och mycket vacker flicka i hvit kammardukskjortel, spens af svart silkessammet, och bindmössa af svart sidensars, öfversållad med paljetter. Jag studsade något vid första åsynen af henne. Jag erinrade mig Karduansmakargränd, men på samma gång också den granna våningen vid Drottninggatan, der jag ungefär ett år förut blifvit visad på dörren.

Sedan jag beställt frukosten, frågade jag henne elakt nog:

»Förlåt, men har inte jungfru Lotta mamsell Wigrens tillnamn?»

Hon slungade mot mig en ursinnig blick och försvann. Hon tycktes nu vara lika stött öfver att jag påminte Lotta

om mamsell Wigren, som hon förut en gång var när jag erinrade mamsell Wigren om lilla Lotta. Jag berättade Ekelund allt hvad jag visste om denna qvinna, hvars stjerna redan syntes i nedgående.

Efter intagen frukost och sedan vi liqviderat vår skuld lade jag i jungfru Lottas hand som drickspenningar en tolfskillingssedel, något nött och nedsölad. Hon kastade sedeln på golfvet och trampade på den, blek af harm.

»Ni gör orätt, jungfru lilla,» anmärkte Ekelund; »denna gamla sedel, som ni nu så föraktligt trampar på, har en gång varit ny, hvit och vacker; men hur söndrig och befläckad den nu är, har den likväl samma värde som förr ... gifve Gud man alltid kunde säga så om menniskan!»

Den vackra värdshusflickan mätte med blicken den förträfflige skollärarens komiska figur från hjessan till fotabjellet och föll derefter i det våldsammaste gapskratt.

»Ni skrattar åt mig, och det var illa,» yttrade rektorn; »jag skulle gerna gråta öfver er, och det vore värre.»

Derpå togo vi våra hattar och gingo.

»Det var en fräck varelse,» yttrade Ekelund sakta till mig.

»Men se,» sade jag, skådande tillbaka, »se, hon står ännu qvar på den plats der vi lemnade henne, men hon håller förklädssnibben för sina ögon ... hon gråter ...»

»O min Gud!» ropade den beskedlige rektorn och skyndade tillbaka till henne; »jag var kanske något för sträng mot er, stackars barn! ... Jag är en tvärvigge till skolkarl, jag ... Seså, var nu inte bedröfvad längre!»

»Jo, jag skall länge vara bedröfvad,» svarade hon snyftande, »och jag tackar er derför, gode herre! ... de ord ni sade mig trängde djupt in i min själ ... men icke ni, utan jag sjelf skall gråta öfver mig så länge jag andas!»

»I himlens namn, min snälla flicka,» fortfor den milde, välvillige mannen, »gråt nu inte mer, bli nu glad igen ... Ansigtet blir dubbelt så skönt, när ångerns tår tillrat deröfver.»

Theodor Sandström.*

Theodor Sandström.

Den både på hufvudets och hjertats vägnar mest utmärkte af alla mina skolkamrater var Theodor Sandström. Naturen hade riktigt slagit på stort när hon skapade honom. Det ljusaste förstånd och det ädlaste hjerta hade till omfattning fått en kraftfull och skön gestalt. Jag begriper ej hur man kunde se och ej intagas af honom, liksom man måste beundra, när man lärt känna honom närmare. Det fans äfven hat i detta bröst, och ett glödande hat, men endast riktadt mot lasten, våldet och förtrycket.

Då jag blef hyrkuskbokhållare, drogo sig många af mina förra kamrater för mig, men Sandström var sig lik. Han satt ofta hos mig på kontoret och skämtade bort många stunder. Oöfverträfflig i allvar, när det gälde, var han detsamma i skämt. Aldrig har jag hört eller sett någon skratta så hjertligt och vackert som han. För öfrigt visade han

* Theodor Sandström, allmänt känd som en af de mest talangfulle, redbare och frisinnade publicister på sin tid, dog år 1854 såsom intendent för Stora barnhuset i Stockholm.

mig många tjenster, ty att tjena andra, synnerligen den svagare och förtryckte, var hans hufvudelement. Han skaffade min mor en pension och mig arbete genom renskrifning, alltid betalande dubbelt mot andra. Snart märkande, att han för mycket tog ur sin egen rätt klena kassa, vägrade jag mottaga mer än hvad af andra bestods. Men se, då blef han het, och het kunde han vara med besked, ty stark hetta är alla starka lågors hufvudegenskap. Han slog näfven i bordet och bad mig antingen göra som han ville eller också dra för tusan d—r!

En morgon vintertiden kom han till mig.

»Höglund, har du någon riktigt dålig släde?» frågade han.

»Välj, och du skall ej stanna i qvalet?»

»Och någon lika dålig häst?»

»Kom och se,» svarade jag och förde honom in i stallet.

»Fy tusan, så'na krakar!» anmärkte han med skäl; »endast menniskan kan martera hvad sjelfva tigern skulle försmå, och likväl behöfver jag ett dylikt praktexemplar.»

»Men hvad säger du om Spanska svarten?» frågade jag, ty Spanska svarten lefde ännu; »han ser visst lika skral ut som de öfriga, men han springer dock bäst.»

»Spanska svarten skall göra furor i dag... Haf din snabblöpare i ordning precis klockan tolf... Vill du åka med, så bjuder jag på det briljantaste slädparti förut och på den finaste middag efteråt.»

På slaget tolf återkom han, medförande ett paket, som han nedlade i släden, hvilken onekligen var den sämsta som fans. Derefter intogo vi våra platser, körde alla bakgator vi kunde och gjorde först halt vid Norrtull. Sandström steg ur släden, uppvecklade ett slädnät, gulnadt af ålder och för resten temligen illa medfaret, samt vidare ett par smärre granviskor. Nätet bredde han öfver Spanska svartens rygg, och vid hvardera skygglappen fäste han en viska, så att de på hvar sin sida hängde ner som tvenne tofsar.

»Vill du agera lakej åt mig i dag?» frågade han derefter.

»Åt dig? Ja, gerna,» medgaf jag, och lät honom pryda min hatt med en ofantligt bred guldgalon, gammal och utnött, säkerligen ett lån från någon teatergarderob.

Så utrustade togo vi med vårt ekipage vägen ner till Stallmästargården. Det var den herrligaste vinterdag. Brunnsviken, snöbetäckt och belyst af solen, prunkade i

bländande glans, och skogarne vid dess stränder, liksom kanderade, gnistrade af alla ljusets färgbrytningar. Det var en sjö af silfver med strand och lundar af diamant. Det var som om naturen denna dag velat visa, att hon kan vara lika skön i vintern som i sommaren, lika herrlig i döden som i lifvet.

Den stora glänsande isbanan vimlade af rackar och slädar. Jag igenkände flere af Stockholms notabiliteter, och bland dem såg jag då för första gången öfverdirektör Norling, veterinär-inrättningens skapare i vårt land och som alltid gaf lif åt hufvudstadens mera storartade vinternöjen.

Vårt kosteliga ekipage mottogs af allmänt gapskratt, hvarpå följde handklappningar från alla håll. Jag kände mig något generad af en hyllning som, helt och hållet tillkommande vårt ekipage, var föga smickrande för dem som åkte deruti.

»Sätt näsan i vädret, Höglund!» uppmanade mig Sandström; »du behöfver inte låta trampa på dig, fast du är ett slags fodermask.»

»Men hvad är egentliga meningen?» frågade jag.

»Se dit opp!» svarade Sandström; »der kommer dagens hjelte, diplomaternas stora slädparti... Känner du inte igen den heliga alliansens representanter på det fina leendet och den lurande blicken, på klatscharnas och bjellrornas harmoniska klang!»

Verkligen inkörde också i detsamma på isbanan ett större slädparti, det ståtligaste man kunde se. Alla de som förut befunno sig på banan drogo sig åt sidorna, lemnande isfältet fritt åt corps diplomatique.

Först kom Ryssland, sedan Britannien, Frankrike, Österrike, Preussen, Spanien m. fl. Det är onödigt att skildra diplomaternas och rackarnas elegans, damernas och hästarnes skönhet.

Hvarken förr eller senare har jag sett någonting dermed jemförligt i dyrbarhet och prakt.

Det stolta slädpartiet hade snart gjort en tur banan om och skulle just börja med den andra, då Sandström, passande på vid ett tillfälle när en större lucka öppnades mellan Ryssland och England, svängde in vår släde mellan berörde stormakter, så att vi, innan jag visste ordet af, befunno oss med i filen, utgörande sålunda det andra ekipaget i ordningen.

»Kör ur banan!» ropade till oss en af betjenterna från den förelöpande ryska racken.

»Dobra russki, dobra borusski!» svarade Sandström, antagande en förnäm hållning i sitt sätt att sköta de grofva lädertömmarna och svängande tagelhurran öfver sitt hufvud.

»Kör ur banan!» upprepade engelska kusken, som körde efter oss.

»Yes, yes, god dam, yes, yes, god dam!» svarade Sandström, likväl utan att ändra kurs.

Luften fyldes af skrattsalfvor och hurrarop från de långsträckta snöparterrerna.

»Stå på dig, Svarten!» ropade Sandström; »du behöfver inte skämmas för dina gamla stallbröder... Nätet du bär tillhör prinsessan Sofia Albertinas stall, och Gud Fader, den store snörmakaren, har gjort dina tofsar.»

Spanska svarten, lifvad kanske af bättre dagars minne, ådagalade en förvånande snabbhet. Han trotsade alla Englands bemödanden att köra om honom och följde Ryssland hack i häl, under det att de begge granviskorna dinglade och dängde kring hans hufvud.

»Hoppsan!» fortfor Sandström med ökad munterhet; »vi representera det lilla Sverige, som alltid får sitta emellan för Ryssland och England... hoppsan!... dobra borusski, yes, yes, god dam!»

Efter en kort stund och kanske generadt af det lilla Sveriges inblandning i saken, lemnade diplomaternas slädparti banan, ilande förbi en blind gubbe som sjöng och spelade fiol af alla krafter, men utan att af de förbifarande röna den ringaste uppmuntran.

»Nej, men se bara!» ropade Sandström förargad till mig; »diplomaterna behandla den blinde gubben såsom de behandla de blinda folken... Lyckligtvis är det fattiga Sverige qvar och färdigt att som vanligt betala fiolerna,» tillade han och kastade sin plånbok åt den stackars spelmannen.

Derefter åkte vi direkte hem, Sandström särdeles förtjust öfver det karnevalsskämt han spelat och som onekligen gaf en komisk anstrykning åt diplomaternas tillställning, hvarom långt förut varit både taladt och tryckt. Diplomatien vill beskratta, men icke beskrattas.

»Jag kunde icke hålla mitt löfte att bjuda dig på middag,» sade Sandström, när vi stigit ur släden, »ty jag är alldeles pank.»

»Jag vet det,» sade jag, » det kostar pengar att representera ett land, om än aldrig så ringa.»

»Du tycker säkert att det var för mycket för ett fiolsolo i en snödrifva,» yttrade Sandström; »men hvem hade väl tillfälle att bläddra i plånboken! . . . Och för öfrigt, hvem anser du för den lyckligaste bland alla dem vi sågo på isbanan i dag? Hvem, om icke den blinde gubben, som vet sig trygg mot hungersnöden åtminstone för en månad och som dertill på köpet är blind för verldens högmod, flärd och förakt! . . . Min själ, jag ångrade förlusten af min plånbok; kanske är det i dag för första gången det varit någon välsignelse i den.»

Med en tår i ögat tryckte jag Sandströms hand, hvarefter vi skildes. Äfven jag var nöjd med min dag: jag hade både skrattat och gråtit.

Vid Lidingöbro.*

xel Wendel hette en annan af mina skolkamrater. Stundom sluten ända till dysterhet och stundom vild ända till galenskap, var han föga omtyckt af den öfriga skolungdomen. Han hade emellertid valt läkaryrket och var välbeständ medicine kandidat, när vi åter sammanträffade. Han besökte mig ofta, mindre dock af några oss emellan rådande sympatier, än derför att hyrkuskverket, vid hvilket jag var anstäld, låg halfvägs mellan hans bostad på norr och Garnisonssjukhuset, der han tjenstgjorde som underläkare. Medan han vid sådana tillfällen en half timme hvilade på mitt kontor, sittande vid andra sidan af min pulpet, brukade han vanligtvis icke yttra ett ord, men klåttrade i stället ett ark papper fullt med idel hemska figurer, såsom likkistor, stympade menniskokroppar med mera dylikt. De senare figurerna tillskref jag hans studier i anatomien; men att han beständigt fantiserade om likkistor, syntes mig föga hugnesamt för hans varande eller blifvande patienter.

Han hade ett mycket ovalt ansigte, tunna läppar, smal, krokig näsa, stora, utstående, dunkelblå ögon. Fruntimmerna lära ha funnit hans ansigte särdeles intressant. Men dylika anleten ha alltid förefallit mig olycksbådande; jag tyckte mig i dem läsa en lefnad, upprörd af våldsamma passioner och med ett våldsamt slut. De breda och köttiga ansigtena deremot bebåda merendels ett lugnt och lyckosamt lif,

* Denna bro, som vid tiden för denna berättelse från Djurgården vid Lidingöbro värdshus ledde öfver Lilla Värtan till Lidingön, bygdes 1800 och var en af de längsta flottbroar i Europa. Den är numera borttagen och ersatt med en annan längre upp i fjärden mellan Ropsten och Thorsvik på Lidingön.

hastigt och utan smärtor ändadt af ett slaganfall, efter en grundligt intagen kalasmiddag eller supé.

»Har du någonsin varit kär?» frågade han mig en dag.

»Mycket litet,» svarade jag.

»Du har då aldrig erfarit den konflikt som uppkommer, när himmel ,och helvete mötas i ett menniskohjerta?»

»Hå, kan det vara så svårt?» sporde jag, något förvånad öfver hans oväntade språksamhet den gången.

»När man älskar och älskas tillbaka, då har man himlen i sitt bröst,» förklarade han, resande sig upp och mätande

golfvet med stora steg; »men snart visar sig djefvulen, än klättrande på bördens stamträd från gren till gren, än krypande ur låset på rikedomens kassakista, och derför...»

Jag fick ej höra mer, ty någon ropade på mig från gården, och jag måste ut. Sedan såg jag honom icke på

runda tvenne månader. Ändtligen kom han till mig en eftermiddag, ovanligt blek och med ögon stirrande mot jorden.

»Kan jag få en täckvagn i afton klockan sju?» frågade han med dof stämma.

»Hvart skall den köra?»

»Till... till Lidingöbro... till värdshuset.»

»Och hvar skall den hemta?»

»Hvar den skall hemta?... Åhjo, vid... vid hörnet af Odinsgatan och Brunkebergs torg.»

»Godt!» svarade jag och antecknade genast beställningen. Men när jag tog mina ögon från kontorsboken, var Wendel försvunnen, så att jag icke kom att fråga honom om orsaken till hans långa bortovaro eller till hans mer än vanligt hemska sinnesstämning.

Hans bleka bild sväfvade emellertid för min blick, och hans dofva röst genljöd immerfort i mitt öra. Drifven af en plågsam oro, besteg jag sjelf kuskbocken och höll med mitt ekipage klockan 7 på bestämd plats. Tvenne personer, en karl och ett tätt beslöjadt fruntimmer, närmade sig genast vagnen. Vikande min krage upp öfver öronen, steg jag ned och öppnade vagnsdörren. Utan att yttra något stego de två in, och derefter körde jag till Lidingö värdshus, med möda återfinnande den eljest så väl kända vägen, ty oktoberqvällen var en af de mörkaste jag upplefvat.

Jag höll framför värdshustrappan. De två stego ur lika tysta som de kommit och trädde in i värdshuset. Jag hade väntat utanför en qvarts timme ungefär, då uppasserskan bad mig stiga upp till herrskapet, hvilket jag också gjorde. I ett af gästrummen en trappa upp fann jag de två, fruntimret sittande på en soffa framför ett bord, försedt med en champagnebutelj och tvenne stora halffylda glas, och Wendel på en stol midt emot henne med ryggen vänd mot dörren. Det var en svartklädd, mycket ung flicka med ett ansigte af utomordentlig skönhet, såsom jag tyckte, ehuru hvitt och orörligt som marmor.

»Hvad kostar vagnen?» frågade Wendel.

»Det är väl god tid med den saken,» svarade jag, »ty jag förmodar att herrskapet åker hem.»

Wendel spratt till och vände sig om.

»Höglund!» mumlade han mellan tänderna.

»Det fans ingen annan kusk för tillfället,» upplyste jag.

»Här äro pengar för vagnen,» sade han och räckte mig några sedlar.

»Det är jemt dubbelt för mycket,» anmärkte jag och lade hälften tillbaka på bordet; »men hur länge skall jag vänta med vagnen?»

»Kör hem!»

»Ensam?»

»Ja!» ropade Wendel med otålighet.

Jag kastade ännu en blick på denna grupp af så föga lif och lycka, trots ungdom, skönhet och champagne, och aflägsnade mig derefter.

Det dröjde icke länge förrän de två äfven kommo ned och närmade sig bron, arm i arm. Qvällen var verkligen så mörk, att man bokstafligen icke såg handen för ögonen, men jag följde de knarrande stegen, sjelf gående så ljudlöst jag kunde.

»Kostar två skilling,» tillkännagaf gumman, som uppbar broafgiften.

»För fram och tillbaka?» frågade jag.

»Då kostar det fyra,» svarade hon; »men jag tänkte, att herrn hörde till herrskapet, som nyss gick genom grinden.»

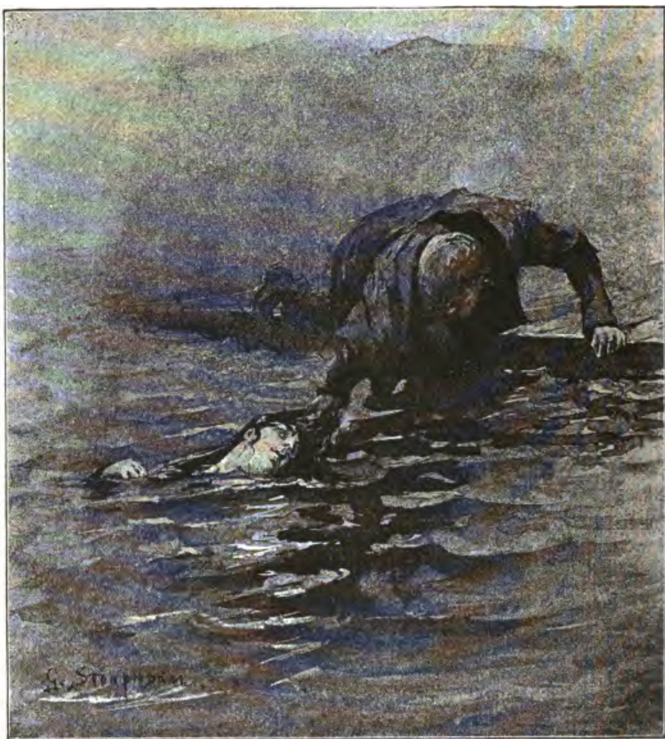
»Och herrskapet betalte?»

»Bara för fram.»

Jag kastade slantarne åt gumman och skyndade efter öfver bron. Himmel, bro och vatten, öfverdragna af samma ogenomträngliga svarta färg, voro liksom sammangjutna i ett, men mina öron uppfångade de framför mig knarrande fjäten. Efter någon stund tystnade de. Derefter och nästan ögonblickligen hördes en qvinnas utrop: »O, min Gud!» hvarpå följde ett starkt plumsande i vattnet. Med ett skrik, som kunde höras vidt omkring, störtade jag fram mot den sidan af bron, hvarifrån jag hörde det der utropet. Kastande mig framstupa och med venstra handen hållande mig fast vid brokanten, famlade jag med den högra i vattnet på ett ställe, der jag trodde mig hafva varsnat några ringar på vattenytan. Jag kände snart någonting fastna mellan fingrarna, grep derom och började lyfta af alla mina krafter. Då glänste mot mig, trots aftonens täta mörker, ett likblekt ansigte, en qvinnas, i hvars långa stripiga hår jag höll. Jag tyckte riktigt att det spred sig ett sken rundt omkring, liksom hade jag dragit månen ur djupet. Jag lyckades närma detta hufvud intill brokanten, men oaktadt min arm anses vara bland de starkaste, förmådde jag ej draga upp kroppen på bron. Det var som om en dold makt, på djupets vägnar, väldigt kämpade med mig om mitt eröfrade byte. Under mina ansträngningar att hålla det der hufvudet åtminstone öfver vattenytan, kände jag min arm, som dessutom skafdes mot den hvassa brokanten, allt mer och mer förlamas, då

på mina ideligen förnyade rop om hjelp folk ändtligen ankom, som hjelpte mig draga upp på bron först *hennes* kropp och sedan *hans*, hvilken befans liksom fastnaglad vid den förras ben och fötter.

Jag vill icke utförligare beskrifva, huru vi bemödade oss att få lif i dessa olyckliga, men hvilket blott lyckades

med henne; huru hon vid återkommen sans utstötte de mest sönderslitande rop på »Axel! Axel!»; huru jag med våld måste återföra henne till staden; huru jag körde gata upp och gata ned, innan jag fick veta hennes föräldrars namn och hemvist; huru en moder, halfgalen af på en gång förtviflan och glädjerus, slöt sitt återvunna barn i sina armar,

medan fadern slungade förbannelser på förbannelser öfver den olycklige dödes hufvud; samt slutligen huru jag sjelf, ganska knapphändigt affärdad, fastän jag trott mig förtjena åtminstone några ord af tacksamhet, rusade hem och, uttröttad till kropp och själ, insomnade under de oroligaste drömmar.

Denna hemska afton blef af något inflytande på mitt lif, ty samma oroliga drömmar skulle i en framtid återkomma med föga förändring. Axel Wendel hade testamenterat mig dem, kanske af hämd för det jag ryckt en utkorad brud ur hans och dödens armar.

En afton i Aurora-orden.*

Icke utan mycket vigilerande lyckades det mig slutligen att bli ledamot af Aurora-orden. Visserligen stod jag temmeligen väl hos alla som kände mig, och ingen hade, mig veterligen, något mot min konduit att anmärka; men jag satt en och annan gång på kuskbocken, och denna plats ansågs mindre passande för en ordensledamot. Jag invände väl, att sådant blott skedde vid högtidligare tillfällen, men man svarade, att deruti låge det mest fördömliga, enär jag just derigenom blefve en för mycket framstående personlighet och för mycket bemärkt af en verld, som mera fäste sig vid menniskans yttre ställning i lifvet, än vid de inre egenskaperna. Det gick icke gerna an, menade man, att samme kavaljer, som ena dagen från en kuskbock smackade åt ett par tröttkörda hyrkampar, den andra konverserade med en dam på ordensbalen och kanske samma dam som han nyss förut kört dit. Äfven vore det tänkbart att de ordensledamöter, som åkte på kredit hos min principal, men ännu voro skyldiga för skjutsen, möjligen kunde, vid åsynen af den som förde räkenskaperna och följaktligen bäst hade reda på deras syndaregister, finna sig på ett obehagligt sätt störda i sitt nöje för aftonen. Kort och godt, med afseende jemväl å kuskbocken, den sig upphöjer, han varder förnedrad.

Men lyckan ville, att jag hade en viss talang i deklamationskonsten. Af naturen begåfvad med en ovanligt klar

* Detta särdeles trefliga ordenssällskap, som hade sina sammankomster uti f. d. Kirsteinska huset och förnämligast sysselsatte sig med dans och dramatiska tillställningar, upphörde för några och tjugu år sedan. Mången erinrar sig säkerligen ännu den gamla lokalen med dess prydliga danssalong och nätta teater.

och välljudande stämma, hade jag på senare tiden tagit mig till att recitera poem af svenska skalder, dem jag, så mycket min tid det medgaf, med förkärlek studerade. Sålunda hade jag t. ex. hos en borgarfamilj på norr vid något högtidligt tillfälle deklamerat Spastara af Lidner samt Tegnérs Axel och det med sådan framgång, att skalden Ingelman, som var närvarande, icke blott komplimenterade mig derför, utan äfven proponerade brorskål med min ringa person.

»Den som kan recitera ett skönt poem med värma och sanning,» yttrade den älsklige skalden, »den har samma värma som poemets författare och känner sanningen lika djupt som han.»

Det är klart, att ett sådant ord skulle uppmuntra mig till fortfarande öfningar. Jag känner icke, huru Aurora-ordens dåvarande mästare, kammarrådet G**, fått veta något om denna min förmåga, men en dag blef jag uppkallad till honom.

»Herrn har länge velat in i Aurora-orden,» sade han; »gör ingenting att herrn är hyrkuskbokhållare, ty talangen utjemnar allt. Herrn skall debutera uti melodramen till ett oratorium, som jag komponerat.»

Kammarrådet G**, duglig embetsman samt för öfrigt en af de hederligaste och mest humana menniskor under solen, hade en obetvinglig vurm för att komponera, isynnerhet operamusik. Sjelfva Mozart har säkerligen icke nedskrifvit så mycket notpapper som G**. I likhet med andra kompositörer ansatt af reminiscenser ur stora mästares verk, var han likväl ärligare än andra plagiatörer, ty när desse blott togo några takter af Mozart eller Weber och måhända bortfuskade dem, tog deremot G** not för not hela ouverturer, arier och körer, hvilket hade till följd, att G**s musik oftast var som om Mozart eller Weber sjelfva hade skrifvit den. Rättvisligen bör dock erkännas, att G** komponerat några visor, lika vackra som originella, t. ex.: »Bland glada vänner sjung, le och drick» etc., hvilken på den tiden allmänt sjöngs och omtycktes.

Nu var saken den, att uti Aurora-orden skulle hållas en parentation öfver den förre, nyligen aflidne stormästaren, en mycket ansedd handlande i Stockholm vid namn Rinnberg, stor vän af musiken och dansen, men äfven af bordet och glaset. Det var till firande af hans minne som G**

komponerat det oratorium, hvaruti jag såsom deklamator skulle uppträda.

Jag var naturligtvis med på alla repetitionerna och skördade beröm både af kompositören och andra. Ändtligen kom den högtidliga aftonen. Den lilla teatersalongen var öfverfull, och orkestern, anförd af kompositören sjelf, utförde introduktionen, som mycket erinrade om den verldsbekanta menuetten i Don Juan. Derefter uppgick ridån, och på scenen visade sig en talrik grupp af ordensledamöter, tillhörande begge könen, herrarne i svarta kläder och damerna i hvita klädningar med kransar af orangeblommor i håret. Jag var ännu ej framme på scenen, ty jag förestälde ett slags genius, kostymerad i den antika fotsida drägten, men med vingar på ryggen, och jag skulle först vid slutet af kören nedkomma på en sky, för att — besynnerligt nog — med jordens förlust och saknad äfven förena himmelens.

På introduktionen följde ett solo, hvaraf man genast hörde, att Kaspers visa i Friskytten: »Här i jordens jemmerdal» hel och hållen föresväfvat kompositören. Hvem som författat texten till ifrågavarande oratorium öfver den i tiden så lefnadslustige Rinnberg, känner jag ej.

Solo.

Rinn, rinn, Rinnberg nu sitt lopp
Full, full, full, fullbordat har.
Han sitt lopp fullbordat.
Trogen, trägen i sitt kall,
Har han lemnat lifvets svall
Och bekymren jordat.

Kör.

Rinn, rinn, Rinnberg nu sitt lopp
Full, full, full, fullbordat har, etc.

Det var just under denna kör som mitt nedstigande på en sky började. Men skyn, på hvilken jag stod, var, änskönt af trä, icke bastantare än de verkliga skyarna, åtminstone tålde den icke vid en engel af min kroppskonstitution, ty på halfva vägen till jorden brast en lina itu och jag föll framstupa med näsan mot golfvet, och det med en skräll som om åskan slagit ned. Ungefär så måtte det ha gått

till, när afgrundens furste i skapelsens början hals öfver hufvud vräktes ur Guds himmel och ned i djupet. Säkert är, att äfven mitt fall gjorde en satans effekt. Rop af ängslan, blandade med skratt, ljödo från salongen.

Men snart var jag på benen och trädde, hållande näsduken för min blödande näsa, fram på scenen så nära rampen som möjligt.

»Bravo!» ropade halfhögt till mig kammarrådet G** från sin anförarstol i orkestern; »gå på bara, det går nog!»

Jag började oförfärad melodramen, under ett svagt tremulando af orkestern.

Så är jag ändtligt kommen ibland er.
Från himlars salighet jag skyndat ner.

Fnissningar hördes från alla sidor af salongen, men hvilka likväl öfverröstades af orkestern, som på sin anförares kommando spelade forte der det egentligen bort vara piano. Jag fortsatte:

Jag kommen är bland eder för att höra
De bittra klagoljud, som redan nått mitt öra.

Nu bröt skrattet löst och nedtystade orkestern. Endast en piccolaflöjt, som af kompositören fått det vigtiga uppdraget att i högsta instansen skildra både jordens och himmelens saknad, höll ut i det längsta, men liknade i detta buller pipet af en jagad råtta, hvilket icke litet bidrog att öka publikens munterhet samt min och kompositörens förtviflan.

»Fortfar, fortfar!» ropade denne emellertid uppmuntrande till mig, oaktadt ångestsvetten stod honom sjelf i pannan; »bara jag väl kommer in i ess dur så...»

Men nu blef icke blott han, utan äfven publiken i sin ordning afbruten af en qvinnas anskri, det mest hjertslitande man kunde höra. Jag såg åskådarne i salongen resa sig upp från sina bänkar, och jag kände mig sjelf på ett underbart sätt gripen deraf, ty det föreföll mig som om jag förut en gång hört samma skrik. Jag rusade från teatern, lemnande publiken, oratoriet och kompositören åt sitt öde. Inkommen i klädlogen, kastade jag af mig den himmelska skruden, som beredt mig så föga välsignelse, och drog på mig mina egna kläder. Hastigt öppnades dörren, och jag igenkände i den inträdande en af direktionens ledamöter.

»Det gick inte bra i afton,» yttrade denne.

»Jag vet det,» svarade jag, »och hvems felet är, det vete himlen eller, rättare sagdt, den som hissade ner den. Teatern måste ha en dålig maskinist.»

»Emellertid gjorde allt det der ett högst obehagligt intryck,» fortfor direktören.

»Jag tyckte snarare, att de hade öfvermåttan roligt derute i salongen,» invände jag.

»Men vet då herrn inte hvad som skedde sedan?»

»Hvad var det som skedde?»

»Jo, att en ung dam, skönare än de tre Gracerna, vid åsynen af herrn föll i de våldsammaste konvulsioner.»

»Och hvem är denna unga dam?»

»Hon är dotter till den rike brukspatron Dillman, som i dag för första gången hedrar oss med sin och sin familjs närvaro.»

Nu begrep jag, hvarför det der skriket från salongen gjorde ett så djupt intryck på mig. Det var nemligen samma unga dam, som jag fem månader förut dragit ur sjön vid Lidingöbro.

»Men hvad är meningen med allt det här?» frågade jag slutligen.

»Jo,» svarade direktören med en viss förlägenhet, »att be herrn vara god att, *i fall* herrn efteråt går ner i salongen, så mycket som möjligt undvika att bli bemärkt af henne och hennes anhöriga.»

»*I fall* jag går ner!» upprepade jag rätt förargad; »var lugn, min herre! Jag har i afton fått nog både af Aurora och Gracerna .... godnatt!»

Jag rusade på dörren och sprang hem. Den natten drömde jag i flere repriser om händelsen vid Lidingöbro. Jag tyckte, att jag oupphörligen drog månen ur djupet; men jag tyckte också i detsamma, att alla Saltsjöns vågor skrattade åt mig.

Ett nytt missöde.

erkligen stort var det obehag jag rönte af min debut i Aurora-orden. Till allt var jag skuld: till oratoriets misslyckande, till himlens fall, till sorgefestens på en gång komiska och tragiska slut. »Det är följden att låta en hyrkuskbokhållare komma ner från himlen,» sade en. »Der går den flygande hyrkusken,» sade en annan, pekande på mig. Till råga på förargelsen gick äfven det ryktet, att jag vid något tillfälle skulle ha uppfört mig så oskickligt och rått mot en ung dam ur den bättre samhällsklassen, att min blotta åsyn var tillräcklig att skrämma ihjel henne. Jag grämde mig djupt deråt, ty vid min ålder är man naturligtvis känslig för menniskors omdöme. Det är först när man upphört att drömma, som man med lugn kan sätta sig öfver allt. Dertill kom att min stackars mor, som snart fick del af allt detta, insjuknade af sorg. En dag förtrodde jag Theodor Sandström mina bekymmer.

«Du skall få en lysande upprättelse, kära Figge!» utlofvade Sandström, och han höll ord, ty fjorton dagar derefter inträdde på kontoret en betjent i rikt livré och lemnade mig ett bref med friherrligt sigill och utanskriften till »Högädle herr bokhållaren F. Höglund». Innehållet var en bjudning på té och supé hos general R***. Jag ilade till min mor. Hon blef icke allenast på ögonblicket frisk, utan rusade ut med bjudningsbrefvet i hand, besökande både bekanta och obekanta, och innan solen sjönk öfver denna dag, kände hela Clara församling min lycka, och snopna blefvo mina vedersakare.

Min mor fick nu ett fasligt, men kärt bestyr med min toalett, och när hon väl fått allt i ordning, sprang hon ur hus och i hus för att visa halsduken, skjortan och lös-

manchetterna, som jag på den stora dagen skulle begagna. Ändtligen kom den stora dagen.

»Figge!» förmanade min mor; »när du bockar dig, så skrapa för all del med högra foten, jag har bedt skomakaren lägga dubbelt med knarrläder i dina lackerade skor; lägg bara en sockerbit i tekoppen och häll i himlens namn inte grädda uti så att det rinner öfver, tag bara ett enda tebröd och rör bara med fingerspetsarne vid damernas händer,

drick inte punsch när du ska dansa, men tugga i stället på de här pastillerna jag ger dig, så luktar du godt, och när du dansar, så dansa som om du inte dansade, utan figurera i gående först åt höger och så åt venster, och hoppa inte som en kråka när du ska öfver golfvet, men när du annars går, så lyft lätt och behagligt på fötterna som en tupp. Gud välsigne dig, mitt barn, nu kan jag nöjd lägga mina ögon tillhopa, se'n jag vet att du umgås med generaler och amiraler, ge mig nu en kyss, min lilla gosse, fast nej, gör

det inte, för du bara skrynklar ner din krage; så vackra öfverstyng får du inte se på sjelfva hofvet, vill jag lofva; kanske kungen kommer på balen, jag har många gånger helsat på Carl Johan och Carl Johan har helsat på mig, ack hvad han är söt när han äter på Rosendal och . . .»

Sandström kom i detsamma och hemtade mig.

»Du är fin som en brudgum,» sade han under vägen; »var nu bara inte för mycket ödmjuk och tafatt . . . Man bör alltid sätta sig på sina höga hästar, om än aldrig så magra, ty gör man det inte i tid, så löper man fara att bli öfverkörd vid första hörn af salongen . . . Men inte behöfver du för det skryta öfver att du åker i egna vagnar eller rättare på dem,» tillade han skämtande och skrattande på sitt vanliga sätt.

»Men,» yttrade jag, »konversationen är väl . . .»

»Prat!» inföll Sandström; »tala om väder och vind, som en väderspåman, och far ut, som en profoss, mot allt som är skönt, ädelt och stort . . . Beröm aldrig någon annan än den du talar med, så framt du vill vinna sympatier . . . Tala illa så bra som möjligt om allting, och du har genast verlden på din sida.»

»Det var en hisklig lära,» anmärkte jag.

»Sant, men den är den klokaste en varelse kan följa, som i första rummet ser på sin egen fördel . . . Vill du en gång bli din egen hyrkusk, så måste du följa den.»

»Men jag har hört att sanningen varar längst.»

»Sanningen varar, men dess bekännare förgås; de tömma giftbägaren med Sokrates, de korsfästas med Kristus.»

»Du blir aldrig din egen, Sandström, aldrig ordinarie embetsman i staten.»

»Aldrig ordinarie embetsman i staten måhända,» svarade han, »men alltid, alltid min egen. Lägga armarna i kors medan skurkarna handla, tiga medan lögnen ryter, det skall jag aldrig kunna göra . . . Men nog nu härom för denna gång. Jag får likväl förbereda dig på att det hus, dit jag nu inför dig, är ett undantag från den vanliga regeln. General R*** är en hedersman och älskar att se sig omgifven af män med talang och intagande qvinnor. God vän till hans söner, har jag dem att tacka för den lyckan att möjligtvis i afton få dig till vis-à-vis i en kadrill. Hur är det, du är ju stor valsör, om jag mins rätt?»

»Jag för temligen bra, har man sagt mig.»

»Godt! Valsa ihjel två fröknar, och du blir bestämdt gift med den tredje.»

Under dylika samspråk hunno vi snart vårt mål. Sandström införde mig i en rikt eklärerad våning, vimlande af talrika gäster. Sedan jag blifvit presenterad för värden och hans söner, hvilka utan ringaste tillstymmelse till förnärmande nedlåtenhet med vänlighet mottogo mig, blandade jag mig med det öfriga sällskapet, drack te med hatten under venstra armen, förtärde glace och punsch utan att taga af mig handskarna, sade ej ett enda ord, men drog upp rynkor i pannan, såsom jag såg de öfriga ungherrarne göra, förmodligen för att se visa ut.

Dock förmärktes visst icke någon brist på ljusa och sköna tankar, klädda i det mest vältaliga språk. Många den tidens notabiliteter voro närvarande, bland hvilka jag särskildt fäste min uppmärksamhet vid expeditionssekreteraren Askelöf och kanslirådet Wallmark, begge åtnjutande ett högt anseende såsom litteratörer*. Jag minnes ett yttrande af den senare under ett samtal om gamla och nya skolan.

»Man beskyller Svenska akademien för stelhet i formen,» sade Wallmark; »men Aganippens källa har hon likväl alltid hållit ren; och hvad har dess förr så klara våg vunnit på att upproras och grumlas af en skola, som tager det dunkla för det djupa och det bizarra för det sköna?»

Sandström förde mig efter någon stund ut i danssalongen.

»Jag ser att man redan uppstält sig för kadrillen,» sade han; »men till nästa måste jag skaffa dig en dam, och till en början får du kanske åtnöja dig med en ofrälse skönhet... Om du ändå hade notarietitel, stackars Höglund! Om du åtminstone vore extra i auktionsverket, i stället för ordinarie vid ett hyrkuskverk!... Men hvem kan den der vackra flickan vara, som just nu är framme i figurén?»... Lockar af korpen, panna af snön, ögon af den eviga natten och mun af den eviga morgonens glöd!... Med henne skulle jag kunna dansa, om jag också gick på träben... Ser du henne inte, Höglund?»

Jag såg, men kände mig förstelnad, liksom hade jag sett Medusas hufvud, ty jag såg ett nytt missöde utbreda

* Askelöf, Minervas frejdade utgifvare, dog 1848, men Wallmark dog för några år sedan på Kungsör i mycket hög ålder.

sina svarta vingar öfver mitt hufvud. Det slog ned, ty innan jag hann aflägsna mig, hade hennes blickar mött mina. Hon stannade orörlig midt i figurén, började sedan vackla och föll slutligen med ett skrik i sin kavaljers armar.

Förskräckt öfver att, ehuru oskyldig, ånyo ha förorsakat en skandal, smög jag mig ur danssalen ut i tamburen och ur tamburen ut på gatan, styrande hemåt. Således återigen *hon* — hon vid Lidingöbro, denna bro som blifvit mig så

fatal och om hvilken jag den natten ånyo drömde. Jag tyckte, att jag i evig oro vandrade fram och tillbaka öfver den med mina lackerade skor i det öfversköljande vattnet, och min enda tröst var att jag, tack vare drömmen, slapp betala bropengar.

»Nå, hvad hade de till supén?» frågade mig dagen derefter min mor, sedan jag för henne omtalat allt utom mitt tidiga aflägsnande eller orsaken dertill.

»Det vet jag inte,» svarade jag, »ty som jag inte var hungrig, så åt jag heller ingenting.»

»Kors så'n toker du var! ... inte behöfver man vara hungrig för att kunna supera, men jag vet hvad de hade jag. Först var det hönsbuljong med windtböjtlar och så var det brynt späckadt kalflår med oliver och makaroni och så var det ugnstekt gädda med champinjoner och kaprissås och så var det späckadt gåsbröst med italiensk sås och frivoliteter och så var det kapun med tryffel och så var det marengtårta med vaniljglace och så ...»

»Men hur i all verlden vet mamma allt det der?» inföll jag.

»Jo, jag var der, ser du, jag känner hushållerskan mamsell Lindström, ser du, men tappa inte vantarna för det, tycker du att jag skulle låta förstå att jag, fattig qvinna, hade en son som dansade bland grefvar och baroner på högvälborne herr generalens och kommendörens stora bal, kors att du inte hört talas om mamsell Lindström, hon har lösbena och fästman gubevars.»

Det var föga uppbyggeligt att höra talas om en supé som jag ej fått smaka; men så njöt min mor så mycket mer vid blotta tanken på att något af alla dessa läckerheter kunnat komma hennes son till godo. Med djup rörelse slöt jag henne i mina armar, ty en mor är ändå alltid den bästa vännen.

Evelina.

En dag vid ett besök hos min mor fann jag henne mot vanligheten mycket nedslagen. Tårarna stodo henne i ögonen och, hvad som värre var, hon, som aldrig led brist på ord, var stum, och jag måste flere gånger upprepa min fråga om orsaken till hennes bedröfvelse, innan hon kom sig för att svara.

»Det här huset har fått en ny värd,» svarade hon ändtligen.

»Nå, än se'n?»

»Och han skall vid nästa flyttning sjelf flytta upp i första våningen.»

»Nå, hvad ondt deri?»

»Men jag är uppsagd till afflyttning, jag, som nu bott här i sju år och trifs så bra i mitt lilla rum och mitt lilla kök . . . aldrig kan jag på annat ställe få så bra som jag har det här.»

»Hvem är den nye värden?»

»En brukspatron som heter Dillman.»

»Brukspatron Dillman!» upprepade jag studsande.

»Jag sade kommissionären, att jag gerna ville öka på hyran,» fortfor min mor, »och jag grät och bad, men kom-

missionären svarade, att brukspatronen strängeligen ålagt honom att uppsäga mig och hyra ut lokalen åt en annan.»

»Hyra ut lokalen åt en annan utan att först fråga den gamla hyresgästen om hon vill bo qvar mot ökad hyra!»

»Ja, mitt barn, är det inte obilligt, omenskligt? Och jag som tänkte få bo här till döddagar!» tillade min mor snyftande.

Bunden af ett gifvet löfte, hade jag ej för någon omtalat det högst egna förhållande, hvaruti jag stod till Dillmanska familjen, ja, icke ens för min mor, helst jag fruktade att hon, i sin välmening för mig, alltför mycket skulle variera på detta redan bedröfliga ämne. Sedan jag tröstat min mor med den försäkran, att hon icke skulle flytta från det hem, som genom beqvämlighet och vana blifvit henne så kärt, lemnade jag henne.

Sättande denna händelse, som väl mycket liknade förföljelse, i sammanhang med det obehag jag redan haft för den familjens skull, fattade jag mitt beslut och begaf mig genast till det hus vid Regeringsgatan, som både egdes och beboddes af samme brukspatron. Det var på förmiddagen.

»Brukspatronen gick nyss ut,» underrättade betjenten.

»Men hans fru är säkert hemma,» yttrade jag, »och jag önskade få tala med henne.»

»Hvem får jag anmäla?»

Jag dröjde en stund med svaret.

»Min person är okänd,» sade jag slutligen; »men jag är resande och har ett högst vigtigt uppdrag att framföra rörande herrskapets bruksegendom i Bergslagen.»

Betjenten aflägsnade sig, återkom och bad mig stiga in till frun. Jag gick igenom några stora, rikt möblerade rum och befann mig snart uti ett mindre kabinett inför fru Dillman och hennes dotter.

Modern kunde då vara omkring fyrtio år, en ålder då qvinnans skönhet, i fall hon haft någon, är betydligt i aftagande, men likväl icke sällan flammar upp innan den fullkomligt slocknar, och det med en glans som täflar med morgonens, någon gång till och med öfverträffande denna genom mildhet, ljufhet och lugn. Det är icke mer något som strålar, bländar, bränner och oroar; men hvad nu är svalkar, hugsvalar, bjuder förtroende och frid. Så föreföll mig modern. Man kunde se, att hon strålat och oroat i sin ungdom; man såg, att hon hugsvalade och lyckliggjorde nu.

Hvad dottern beträffade, så är hennes intagande bild redan vid några föregående tillfällen, om också i hastighet tecknad. Men det var något som fattades denna unga flicka, och det var lyckan. Lycklig, skulle hon hafva inspirerat kanske mer än mången annan af hennes kön, ty lyckan är qvinnans poesi och förskönar hennes ansigte, liksom guldet eller diamanten förskönar hennes toalett. Lyckligt, skulle hennes ansigte varit ett af dessa transparanta, genom hvilka en menniskas blick kan tränga, liksom solens stråle genom ett rent glas. Men man såg, att ett moln hade vidrört detta klara glas och lemnat imma qvar på dess yta. Emellertid var bilden af Evelina, så hette min bekantskap från Lidingöbro, sådan, att en gång sedd den aldrig kunde glömmas, äfven om man också, för att kunna det, kringskansade sig med all verldens filosofi. Det finnes verkligen varelser som, ehuru sköna och goda som Guds englar, man icke desto mindre önskade till Gud att man aldrig hade sett.

Men det kan jag försäkra, att jag, vid det tillfälle som nu är i fråga, hvarken hade ögon för den äldre damens junoniska gestalt eller den yngres Venus-ansigte, hvarken för aftonen eller morgonen. Jag såg blott i dem personer som med obehag, förargelser, ja, med förföljelse lönat den stora tjenst jag ansåg mig hafva bevisat dem. Dertill kom, att sinnet, gallan, eller hvad det heter, började sjuda öfver hos mig, ty annars hade jag säkerligen icke farit fram så påfluget och skoningslöst som jag då gjorde.

»Jag vet alls inte hur det står till på herrskapets jernbruk i Bergslagen,» började jag; »men det vet jag, att jag sjelf nu tänker smida medan jernet är varmt.»

Mor och dotter, som, vid första anblicken af min person, på en gång häftigt rest sig från soffan, stirrade på mig med stora, nästan orörliga ögon.

»Särskildt får jag be mamsell,» fortfor jag, »att icke dåna förrän jag haft den äran att tala till punkt.»

Dottern hvarken skrek eller dånade den gången, kanske just till följd af det burdusa i mitt framställningssätt.

»Men, min herre!» ropade modern; »det är i högsta grad förvånande att...»

»Javisst,» inföll jag; »men det är egentligen jag som bör förvånas. För ungefär sex månader sedan hade jag den lyckan eller kanske rättare den olyckan att draga mamsell ur sjön vid Lidingöbro.»

»Men ni har då inte det ringaste medlidande, min herre!» utropade med skäl modern, i det hon tog ett steg närmare mig.

»Medlidande!» upprepade jag; »jag skall hysa medlidande med hela verlden, jag, det förstås, men ingen, ingen med mig... Det är mycket möjligt, min fru, att jag dermed icke gjort er dotter någon särdeles tjenst, ty, sanningen att säga, hade det icke varit vida bättre för henne att dö med en sådan som Axel Wendel än att lefva med honom. Men, enligt min och säkerligen allas omdöme, är hvad som händt det bästa, nemligen att han är död och att mamsell lefver. En man, som icke kan dränka sig utan att nödvändigt ha en stackars flicka med sig i sällskap, är en gemen egoist, som verlden må vara glad öfver att vara qvitt.»

Dessa mina fraser kunde visserligen innebära någon sanning, men huru jag vid ett dylikt tillfälle kunde komma fram med sådana, har jag efteråt icke kunnat begripa.

»Men,» fortfor jag i min blinda ifver, »i hvad fall som helst har jag bevisat hennes föräldrar den största välgerning genom att återgifva dem deras enda barn, och för allt detta har jag knappast fått så mycket som ett simpelt tack en gång. Detta grämde mig i början, icke för något annat än för det att jag i ett slikt uppförande tydligen trodde mig upptäcka den förnäma eller rika verldens vanliga likgiltighet och förakt för en person med min ringa samhällsställning. Hade jag varit löjtnant vid gardet eller skrifvare i konungens kansli, så hade jag helt säkert blifvit bjuden till herrskapet både på té och supé och måhända äfven fått dansa första valsen med mamsell. Men jag fick för att dansa jag och supera med.»

Modern, synbart förlägen, sänkte sina blickar mot mattan; men dottern fortfor att oupphörligen ha sina fästa vid mig.

»Dock,» återtog jag, »oaktadt min ringhet, har jag alltid sträfvat efter umgänge med folk bättre än jag, men mina bemödanden ha stött på oförmodade hinder. Första gången jag är i Aurora-orden blir jag så godt som körd på dörren och det för mamsells skull. En annan gång är jag på bal hos general R***, men måste fly både från dansen och supén, och äfven det för mamsells skull. Slutligen faller det herrskapet in att köpa ett hus vid Gamla Kungsholmsbrogatan, och händelsen gör, att min mor sedan sju

år tillbaka bor i samma hus och der har sin trefnad. Men herrskapet, som sjelf tänker flytta dit, får veta att bland hyresgästerna finnes en fattig vaktmästarenka, som har den olyckan att vara mor till mig, som i min ordning har den olyckan att man skriker och dånar det första man får se mig. Som man med skäl misstänker, att jag kunde ha den stora ogrannlagenheten mot herrskapet att då och då besöka min mor, så uppsäger man hennes kontrakt. Hvar jag

Evelina.

sammanträffar med mamsell är jag säker på att bli körd på dörren; hvart min mor flyttar och dit det behagar herrskapet att flytta efter är min mor säker på att bli jagad på porten. Kort och godt, sonen biltog och modern husvill, och hvarför? Jo, derför att jag icke lät mamsell ligga qvar bland aborren, laken och strömmingen under Lidingöbro?»

Mot slutet af detta kostliga föredrag trodde jag mig upptäcka, att något liknande en strimma af leende började sprida sig öfver den unga damens läppar.

»Men,» återtog jag, i det jag mer direkt vände mig till dottern i huset, »hvaraf kommer det att jag alltid skall göra ett så obehagligt intryck på er? Hvad ondt har jag gjort? Har jag mig sjelf ovetande på något sätt förolämpat eller sårat er? Var det kanske obelefvadt af mig att vid det der tillfället fatta tag uti ert vackra glänsande hår, och hade jag kanske förut bort draga glacéhandskar på? Det är möjligt att jag var något närgången, men . . .»

Nu afbröt mig den unga damen, men med det mest hjertliga och gälla skratt jag någonsin hört.

»Ack, min herre!» ropade modern, i det hon, strålande af den gladaste öfverraskning, slog sin arm om den skrattande flickans lif; »ni har gjort hvad hufvudstadens alla läkare, nöjen och förströelser icke förmått åstadkomma . . . ni har till detta sorgens hem fört glädjen och lyckan!»

»Glädjen och lyckan!» upprepade jag något flat; »det var dock icke egentligen min mening, ty . . .»

»Antingen det nu var meningen eller ej,» inföll modern, »så har just genom er en högst vigtig kris måhända inträffat, och i sådant fall har ni för andra gången återgifvit mig min dotter!»

Jag begrep ej det ringaste af allt detta.

Assessor Carlander.*

f det samtal, jag mellan fyra ögon hade med modern en stund efter mitt uppträde med henne och dottern, inhemtade jag åtskilligt, som sprider någon dager öfver det förflutna, för så vidt det afser de händelser jag kommit att berätta rörande Dillmanska familjen.

Axel Wendel, som råkat tillvinna sig dotterns kärlek, hade stött på ett oöfvervinneligt motstånd från föräldrarnas sida, någonting högst vanligt både i verkligheten och i romanen, helst när friaren blott är rik på kärlek och förhoppningar, men dottern deremot på sätt och vis har affärer med Jernkontoret och visar sig smyckad med några hundra tusen stenar rappadt tegel. För öfrigt tyckte föräldrarna icke det ringaste om hans person och voro dessutom af den tanken, att en läkare aldrig borde gifta sig på blotta kandidatexamen. Han bör först ha sin doktorshatt, så att, om han icke just egentligen *är* läkare, man åtminstone *ser* att han är doktor.

Unga damer tycka i allmänhet rätt mycket om läkare. Man får heta doktorinna, man har så godt som hela farmakopén på sina fem fingrar, och hur beqvämt är det icke att i akuta sjukdomsfall ha recepter och medikamenter så nära till hands! Såsom fruar händer det dem likväl icke sällan, att de finna sig något lurade på konfekten och att de ha föga glädje af sin promotion. Snart märker den hulda makan, att doktorn just till följd af sitt yrke mera tillhör verlden än doktorinnan; den fördömda ringklockan pinglar ständigt i hennes öron, lik en dödsringning öfver hennes egen lycka och frid; den tiger icke ens om nätterna.

* Dog i Stockholm 1848 vid 89 års ålder.

»Skall jag nu opp igen!» mumlar doktorn vresigt; »jag blir alldeles förkyld på det här sättet!»

Assessor Carlander.

»Ack, jag är det redan!» suckar doktorinnan; »jag tynar af och dör midt i läkarkonstens sköte!»

Men åter till Dillmanska familjen! Det första kärlekens ord Evelina hörde kom från Axel Wendels läppar. En fosforsticka är icke så lätt antänd som en oerfaren flickas bröst. Hela hennes barndom är ett kärlekens rotskott, och innan stjelken ännu hunnit stadga sig, tittar knoppen fram så späd och värnlös. Den förste, som ser och vill ha den, bryter den utan ringaste svårighet, ty törnet, rosens skyddsvakt, är ännu ej nog samladt och starkt till försvar för sin unga oskyldiga drottning. Sedan beror naturligtvis allt på honom som brutit henne. Hon kan möjligen, att vi så må uttrycka oss, inokuleras på en annan ädel och likstämmig växt, frodas och immerfort skjuta nya skott, lika vackra som hon sjelf; men hon kan också helt vårdslöst bli satt i ett vattenglas, för att lefva ett kort men fruset lif och dö innan hon hunnit utveckla sina blad eller efterlemna några frön som bevis på en lycklig tillvaro i verlden.

En oerfaren flickas hela fantasi grupperar sig kring den förföriska myten om Kupido med kogret och pilarne, dem han blindt strör ut öfver jordens bygder; hela sin bestämmelse tror hon vara att springa efter de der uddiga strålarna, att rikta dem mot andra, träffa andra, men framförallt bli träffad sjelf. Någon annan utrustning känner hon ej, och huru skulle hon också kunna tänka sig den bevingade guden i t. ex. doktorshatt, eller med lön af kongl. maj:t och kronan, eller i kryddbod med egen disk oeh egen borste till skylt? — Men så tänka föräldrarna desto mera i hennes ställe, än med och än utan skäl, och följden blir, att en friare, som endast kan sköta pilbågen, blir förvisad ur huset. Men att förvisa en gynnad älskare är ofta detsamma som att visa en älskarinna på dörren, helst när denna, liksom Evelina, är af ett svärmiskt och i hög grad exalteradt temperament. Det var fullkomligt med hennes sinne öfverensstämmande att följa sin älskling i döden, liksom det var fullkomligt likt Axel Wendels hemska karakter att vilja draga henne med sig i förderfvet, kanske blott för att hämnas på föräldrarna.

Ändtligen kom äfven min person på tapeten. Att åsynen af mig, som icke heller spelat en så obetydlig rol i det der uppträdet vid Lidingöbro, alltid skulle göra ett hemskt intryck på den unga flickan, behöfver ej förklaras, liksom att föräldrarna icke gerna kunde på te och supé bjuda en gäst, som ständigt hotade att skrämma slag på

dottern. Men mycket haltande var fruns förklaring öfver orsaken till den i öfrigt visade likgiltigheten för min person. Hon skylde på mannen, som var så upptagen af sina affärer, att han, ehuru af henne beständigt påmind, likväl beständigt glömde bort mig, ehuru han var ganska minnesgod, när han blef min moders hyresvärd.

Hvad nu särskildt angick den lyckliga kris, som jag emot allas och egen förmodan denna dag förorsakat, så upplyste modern, att Evelina på år och dag icke en enda gång dragit på mun och knappast talat ett enda ord; att den berömde läkaren assessor Carlander, som jemväl blifvit anlitad, bestämdt förklarat, att om man blott kunde hitta på något som riktigt roade henne, om man blott en enda gång kunde få henne i ett hjertligt skratt, så skulle på ögonblicket den olycksaliga förtrollningen brytas, men att sådant hitintills icke lyckats, trots föräldrarnes bemödanden att genom förströelser af alla slag jaga bort demonen.

»Men bar jag mig då verkligen så löjligt åt?» frågade jag slutligen.

»Ert uppträdande var så oväntadt, så brådstörtande,» svarade frun, »era ord så originella, jag skulle nästan kunna säga besatta, att... men förlåt mig, herr Höglund!... Ni måtte i alla fall ha ett mycket godt hjerta... ni ville vara ond, men det godmodiga röjde sig öfverallt... Emellertid vet ni hvad som följde... Evelina har skrattat... skrattat till dess hon uttröttad sjönk ned på soffan och föll i sömn, den lugnaste hon på länge åtnjutit och...»

»Assessorn kommer!» anmälde den inträdande betjenten.

Snart visade sig en liten mager gubbe med sträft, nästan jernhårdt ansigte, svart frack, stöfvelkragarna uppdragna öfver pantalongerna samt en guldkrycka i handen. Det var assessor Carlander, vanligen döddoktorn kallad, emedan han, till följd af sitt sträfva sätt att vara och tala, sällan tillkallades förrän i sista stunden, då naturligtvis läkarens sätt att vara upphör att vara en hufvudsak.

Jag hade dock min särskilda anledning att med välbehag betrakta detta sträfva ansigte, fast jag aldrig behöft anlita honom såsom läkare. Han brukade nemligen öfvervara examina i skolorna och satt då sugande på sin guldkrycka, utan att tilltala någon. En gång och när jag gick i secunda dummade jag mig på en dylik examen. Tillfrågad hvem det var som vann slaget vid Narva, uppgaf jag, alla häfde-

tecknare till trots, att det var Gustaf den andre Adolf. Mina kamrater bleknade, mina lärare rodnade, mina åhörare skrattade. Men assessor Carlander tog kryckan och äfven bladet från munnen och sade:

»Intet premium vore stort nog för den der abcdarien, om hans uppgift vore sann, eller om den andre Gustaf, i stället för den tolfte Carl, då haft Sveriges affärer om hand.»

Detta oväntade yttrande halp mig verkligen, ty allas uppmärksamhet vändes från mig till assessor Carlander, hvilken snart kom i liflig disput med skalden och dåvarande statssekreteraren, sedermera biskopen i Kalmar, Kullberg, hvilken jemväl bevistade examen och troligen tog kung Carls parti. Från den stunden tänkte jag med tacksamhet på Carlander och Gustaf den andre Adolf, men var beständigt afvogt sinnad emot Kullberg och den tolfte Carl.

»Nå, hur är det nu igen?» frågade vid sitt inträde i Dillmans sal assessorn med sin vanliga barska stämma.

»Bättre, goda herr assessor!» svarade fru Dillman, skyndande emot honom; »mycket bättre, Gud vare lof!»

»Bättre?» upprepade Carlander ännu buttrare; »hvarför skickar man då efter mig? Vet man då inte att nästan hela min praktik består uti att se lik titta!... Adjö!»

Fru Dillman skyndade att för den gamle läkaren omtala hvad som händt, jemte den del jag haft i kuren, och till hvilket allt han lyssnade med fullkomligt orörliga anletsdrag.

»Men hvad skall Evelina nu ta in?» frågade hon derefter och sedan hon hviskat åt betjenten, att han skulle be mamsell komma ut.

»Hvad hon ska ta in?» upprepade Carlander. »Jo sängen eller soffan, i fall hon vill sofva, och frisk luft när hon stiger upp. Gör henne inte till en porslinsdocka på ett spegelbord, låt henne röra på sig, dra mangeln till exempel, men framför allt låt mig genast gå!»

»Jag kan nog föreställa mig, att herr assessorn har mycket att göra,» fortfor frun, som väntade på Evelina och derför ogerna ville släppa läkaren; »det skall vara gruftigt så sjukligt uti staden, frossor och febrar både bland bättre och sämre... Det är obegripligt, att samma sjukdomar och eländen skola drabba alla klasser.»

»Ingenting är begripligare, min fru, »genmälde assessorn; »somliga ha för mycket att äta, andra för litet eller intet

att äta. Ge den fattige tillräckligt med sill och potatis och den rike bara potatis och sill, och det skall bli det bästa helsotillstånd i verlden... Adjö!»

Derpå gick han utan att invänta sin patient. Som icke heller jag hade något vidare på stället att göra, helst jag redan fått löfte om att min mor skulle få bo qvar, hvilket för mig var hufvudsaken, så tog äfven jag afsked och gick.

Nedkommen på gatan, fann jag assessor Carlander stående utanför porten, tittande än åt höger än åt venster, liksom hade han ännu ej bestämt sig för den väg han borde taga.

»Åh, se min unge confrater!» sade han, i det han fick ögonen på mig; »ni är lycklig i era kurer, min vän! Men hvad har ni annars för vitæ genus?»

»Jag förestår ett hyrkuskverk,» svarade jag.

»Då äro vi i dubbelt hänseende confratres,» yttrade Carlander; »ni kör och vänder med fullt ut lika dåliga resurser som vi läkare; men ni är lyckligare än någon af oss, ty ni skadar blott gatstenarna... Adjö!»

Min svåraste natt.

Brukspatron Dillman med familj flyttade in i sitt nya hus vid Gamla Kungsholmsbrogatan. Min mor fick icke allenast bo qvar, utan omfattades äfven med den största välvilja af familjen. Nästan dagligen gick mamsell Evelina ner till henne och aflägsnade sig aldrig utan att efterlemna något bevis af sin godhet och frikostighet. Från morgonen till qvällen puttrade kaffepannan i den lilla köksspisen, och min mor drack ej längre »på bit», såsom fattigt folk brukar, utan lade med en grefvinnas hela slösaktighet hela grabbnäfvar socker i koppen, bjöd mig på portvin eller madera, när jag kom, och stoppade mina fickor fulla med bakelser, när jag gick.

Min lilla kammare vid Röda bodarna saknade soffa; men soffdynor hade jag till öfverflöd, de vackraste tapisseriarbeten man kan tänka sig, hyrvagnar på stramalj och hyrhästar af sefirgarn. Hvad ett divansbord var, visste jag knappast; men väl hade jag en bordsduk, knuten eller virkad i de grannaste fasoner, en prydnad för en excellens' förmaksbord. Med ett ord, mamsell Evelina var outtröttlig i att visa mig, och för min skull min mor, all möjlig uppmärksamhet och tillgifvenhet. Ofta sammanträffade jag med henne hos min mor, och jag fortfor att både der och i våningen en trappa upp, dit jag numera icke sällan var bjuden, vara hennes rolighetsminister. Jag deklamerade, härmade både Almlöf och Sevelin, berättade historier, gjorde kortkonster och hittade på lekar med mera sådant.

»Men,» torde någon fråga mig, »blef du icke ända till galenskap förälskad i en varelse, så god och skön som hon och dertill med så stor förmögenhet, något som ej gerna kunde minska hennes värde?»

»Nej!» kan jag svara, och detta just till följd af alla de der förträffligheterna.

Första gången jag stod utanför en juvelerares bodfönster, seende guldet blänka och juvelerna gnistra emot mig, önskade jag mig nog t. ex. en ametistring för min mors finger, efter hon så mycket tyckte om detta slags ädelsten, och en juvelnål för mitt eget krås; men andra gången kändes min önskan mindre liflig och den tredje var frestelsen alldeles förbi. Den som ej har råd att få något tröstar sig snart, liksom räfven i fabeln, och vanan att se förringar slutligen det seddas värde. Den deremot som har råd att få *något* eller *mycket*, den vill ha *allt;* men allt fås af ingen, och kanske just deruti ligger rikedomens förtviflan.

Sak samma ungefär med min känsla för Evelina. Derför kunde jag med lugn betrakta hennes bildsköna anletsdrag och utan förvirring möta elden från hennes stora svarta ögon. Föröfrigt var det mig något motbjudande att älska en flicka, som varit en annans fästmö eller älskarinna. Detta låter kanske för anspråksfullt, ty hvad som helst bör naturligtvis gå i en hyrkuskbokhållare. Men jag är af naturen något kräsmaga och rår icke för det. Jag dricker hellre ur ett ovidrördt glas, om än aldrig så simpelt, än ur den dyrbaraste guldpokal, om dess brädd bär märken efter en annans läppar.

Ungefär ett år hade på detta sätt förflutit, då jag en dag hemma hos min mor fann mamsell Evelina ovanligt blek och nedslagen. Min mor lemnade oss allena, såsom hon vanligen brukade göra, ty mödrar äro alltid så välmenande. Evelinas bedröfvade sinnesstämning bekymrade mig mycket, ty jag höll af henne som en öm bror.

»Men hur är det då fatt i dag?» frågade jag och tryckte mildt den lilla hand hon räckte mig.

»Det är bra ledsamt, att herr Höglund skall ha ett sådant yrke,» svarade hon.

»Hvad för slag? Kan det vara för mitt yrkes skull som mamsell Evelina är så sorgsen i dag? Men hvad har man då mot mitt yrke att anmärka?»

»Det vill säga,» förklarade hon, »att... men nog är det stor skada, att en person, så god och hederlig som herr Höglund, icke valt...»

»Icke valt sig en bättre bana,» hjelpte jag henne på trafven; »men säg mig då, hvilken är bättre?... Är det

bättre att utminutera socker och såpa eller fläsk och talgljus? Är det bättre att med obepröfvad värja i hand anföra vaktparaden, svältande under en galonerad rock och beständigt sväfvande mellan arrest på högvakt och bysättningshäkte på Hornsgatan? Eller är det bättre att såsom extra i verken tjena kongl. maj:t och kronan för tretton och sexton om året, för att, medan man bedragit sig sjelf på drömmen om lifvet, bedraga annat hederligt folk på deras penningar?... Nog vet jag, att jag icke har eller får någon rang, att jag till exempel aldrig blir uppropad på begrafningar

eller dylikt, men hvilken förnuftig menniska bryr sig om det? Och är inte det en dåre som rättar sig efter annat än förnuftigt folk?... Och för resten är inte mitt yrke så fasligt ledsamt. Hvarje morgon jag närmar mig stalldörren möter mig en kör af tolf gnäggande hästar, ty man känner igen mina steg, och när jag stiger in i stallet, vända alla hästarne sina hufvuden mot mig, ty man vet att jag är deras vän, man vet att ingenting skall afknappas på den bestämda morgonrationen, att deras toilett icke skall vårdslösas, att deras manar skola ordentligen utkammas, deras tarfliga skodon blankas. Man vet äfven, att jag samvetsgrannt

»Han! Han! O min Gud!» (se sid. 100).

skall känna efter att bukgjorden icke spännes för hårdt och att sel-lokorna icke för mycket sarga deras brutna ryggar. Äfven drömmer jag bittida och sent om den dag, då idel vackra åkdon skola fylla min gård och endast hästar med högburna hufvuden och frodigt hull stampa i mina spiltor — då man skall säga, att Höglunds ekipager äro de bästa, och då jag vintertiden skall föra Stockholms lyckliga innevånare till spektakler och baler och om sommaren skjutsa dem ut i det gröna, till dess jag en dag sätter mina två stora svarta danska hästar framför likvagnen och forslar dem dit der i tidens afton, i stället för hyrkusken, engeln med domsbasunen inställer sig till hemtning.»

Jag tystnade, ty jag såg Evelina gömma sitt ansigte mot soffgafveln och hörde henne snyfta. Orolig påkallade jag min mor, och efter någon stund aflägsnade sig Evelina utan att vidare säga något. Men förgråtna voro hennes ögon och iskall den hand hon räckte mig till afsked.

»Ack, hvad du är dum, olyckliga barn!» ropade min mor till mig.

»Hur då?»

»Ser du inte hur det är fatt? Ser du inte att hon älskar dig, det englabarnet? Och en sådan flicka släpper du ifrån dig — så öm, så vacker och så rik! Två stora skåp med silfver och så mycket linne se'n!»

»Men kära mamma!» svarade jag; »jag tyckte jag, att det mera var fråga om hyrkuskverk än om kärlek... Och för öfrigt, om det nu är såsom mamma tror, så är det ju blott på *ett* sätt jag kan få henne, och det är att jag dränker mig med henne i Saltsjön... Är mamma då så angelägen om att fiska upp mig vid Lidingöbro?»

Jag gick och såg icke på länge Evelina. Men jag hörde, att hon under tiden blifvit förlofvad med en revisionssekreterare Aldheim, en man i sina bästa år och med stort anseende både som menniska och embetsman. Jag tyckte, att allt det der var i sin behöriga ordning. Fattiga och hederliga embetsmän borde alltid få gifta sig med rika flickor. Snart följde Evelinas bröllopsdag. Drifven af oemotståndlig nyfikenhet, blandade jag mig i folkströmmen som skulle se bruden, och jag fick se henne. Omgifven af en mängd uniformerade herrar, visade hon sig strålande som en drottning, men blek och dyster, liksom hade drott-

ningen nyss flyktat från en störtad tron. Med ett styng i hjertat aflägsnade jag mig.

Senare på aftonen, eller rättare natten, infann jag mig ånyo utanför bröllopshuset, ty alla min principals vagnar voro der till hemtning, sjelf dessutom pådrifven af en olycksalig lust att ännu en gång se bruden. Ändtligen framkörde brudparets vagn. Bruden kom, åtföljd af sin man, sina marskalkar och betjening med lanternor. Jag stack fram mitt ansigte mellan ett par sådana, för att uppsnappa en skymt af henne. Innan hon uppsteg i vagnen, kom hon att vända sitt ansigte åt den sida der jag stod. Våra blickar möttes.

»Han! Han! O min Gud!» hörde jag henne utropa.

Jag rusade bort som en galning. Det var som om Satan vid den betan farit uti mig. Men hvem leker också strafflöst med himmelens heliga eld! Hemkommen, samlade jag i en hög på golfvet allt hvad Evelina gifvit mig och kastade mig derefter framstupa midt i högen. Jag gret bland blommor af silfver och guld, förstörde siden och sammet med mina tårar, ref sönder ansigtet mot kransar af stråperlor. O! nu skulle jag ha fattat guldpokalen och sväljt den, om också hela verlden nedsölat dess brädd. Nu skulle jag gerna ha hvilát vid hennes sida med Saltsjöns våg till hufvudgärd och nattens storm till brudtäcke!

En man utan passion eller utan pengar är alltid herre öfver sin person; men en olycklig som älskar tillhör icke mera sig sjelf, han är förlorad både för sig och andra. För öfrigt är ingenting så svårt som att hysa vanmäktiga önskningar, men också ingenting heller så lumpet som det.

Jag lugnade mig slutligen, men länge tyckte jag, att mitt hjerta blott slog med half styrka och att det endast var med halft lif jag lefde.

Kronofogdens dotter.

Keijserska huset vid Röda bodarna är närmaste grannen till den gård der min principal hade sitt verk. Det är, som man vet, en ståtlig och med stil uppförd byggnad med sin borggård, sina handelsbodar på nedre botten, sin entre-sol och sina paradvåningar deröfver. Bygdt på pålar, ansågs det prisgifvet åt undergång hvarje timme och stund. »Men sjunker det,» anmärkte min principal, »så sker det åt sjösidan, och då ramlar det öfver roddarmadamernas hufvuden, hvilket ej kunde skada dem, men sjelf kan jag vara fullkomligt lugn för hästar och vagnar, hustru och barn.» Keijserska huset, som byggdes eller påbyggdes i min barndom, står dock ännu qvar med sin enkla men nätta fasad åt Rödbotorget*.

Några rum af entre-soln uti detta hus beboddes någon tid af en mamsell Ahlén, dotter till en åtta år förut afliden kronofogde öfver något af mellersta Sveriges fögderier. Några år efter faderns död hade hon flyttat till Stockholm och kunde vid den tiden jag blef bekant med henne vara omkring fyrtio år, en ålder då, efter hvad man påstår, ogifta qvinnor bli af ett svårt och knarrigt lynne, emedan de först då komma under fund med att de blifvit duperade af samhällets lagar. Huruvida någon sanning ligger i detta påstående, känner jag ej; men det vet jag, att jag sällan sett ett så vänligt och fridfullt ansigte som den gamla mamsellens i Keijserska huset.

Hon hade sina fönster åt vår gård, och jag såg henne dagligen träget sysselsatt med vanligt fruntimmersarbete,

* Ungefär femtio år äro förflutna sedan Figge Höglund meddelade sina ungdomsöden, men ännu har spådomen rörande Röda bodarnas palats icke gått i fullbordan.

ehuru hon ansågs ega så stor förmögenhet efter sin fader, att hon fullkomligt bekymmerslöst kunde lefva deraf. En och annan gång sommartiden begagnade hon hyrvagn och gjorde då en promenad till Haga eller Djurgården, endast i sällskap med sin trotjenarinna, synbarligen några år äldre än hon. Vid sådana tillfällen brukade jag följa vagnen till hennes port, öppna vagnsdörren och fälla ner fotsteget för henne, hvarvid hon alltid nickade vänligt mot mig, yttrade några välvilliga ord och stack i min hand än en apelsin och än några konfektsbitar.

Men oaktadt sitt milda väsen och fridsamma lefnadssätt var hon nästan ett dagligt samtalsämne icke allenast för Keijserska huset, utan äfven för hela grannskapet. Personer, som lyssnat vid hennes dörr, hade hört henne högt och ifrigt fråga och svara, liksom vore hon i det lifligaste samtal med någon; men när de inträdt i hennes rum, hade de ej kunnat förmärka någon annan än henne. Hvem kunde hon då tala med? Månne med Hin onde, som anses ha så mycket otaldt med menniskor i allmänhet och gamla mamseller i synnerhet? Men dertill var hon alldeles för gudfruktig. Hon gick hvarje söndag i kyrkan och hade endast andliga böcker på sitt bord. Var hon måhända ett snillrikt fruntimmer, sysselsatt med uppränningen till en roman på fem eller sju delar, eller på något annat sätt rubbad till sina sinnen, ty endast snillen och galningar bruka tala med sig sjelfva? Men hon hade aldrig utgifvit annat än almosor åt de fattiga, och hvarje ord hon yttrade röjde så mycken belefvenhet och ett så klart förstånd, att man omöjligen kunde misstänka henne hvarken för det ena eller andra.

Det finnes knappast något som menniskor i allmänhet så fort tröttna vid som att tala eller höra talas godt om sin nästa, medan de deremot äro temligen ihärdiga när det gäller motsatsen, och som man nu icke hade annat än godt att säga om min granne och omöjligen kunde hitta på ringaste skäl att tala ondt om henne, så var det klart, att de nyfikne skulle sväfva i en oupphörlig oro, ty hvarom skulle de väl tala?

Så stodo sakerna, då jag, en hösteftermiddag stående i min port, genom mamsellens gamla piga mottog en bjudning på kaffe att genast intagas. Jag befann mig snart i mamsellens lilla och smakfullt möblerade våning.

»Mycket välkommen, bästa herr Höglund!» helsade mig värdinnan; »jag tyckte det var synd att ni skulle stå ute i ett så ruskigt väder... var derför nu god sitt ner och låt oss språka litet, medan vi vänta på kaffet.»

Samspråket intresserade blott mig, ty det rörde endast mitt yrke, mina lefnadsförhållanden i öfrigt samt mina förhoppningar i framtiden. Kaffeservisen inbars likväl snart, och värdinnan närmade sin hand den lilla silfverkannan, då hon hastigt drog handen tillbaka, reste sig från stolen, neg

och framräckte handen till helsning, liksom hade en ny gäst infunnit sig. Förvånad steg äfven jag upp, öfverskådande det lilla kabinettet, men upptäckte icke ens skymten af en skugga.

»Så sent, älskade fader!» sade min värdinna; »men,» tillade hon, vändande sig mot mig, »tillåt mig presentera herr Höglund för min salig far.»

Jag bugade mig i den riktning hon utpekade.

»Men ursäkta mig, bästa herr Höglund!» återtog hon; »gå ner på en liten stund, ty min salig far har säkerligen något hemligt att säga mig.»

Jag gjorde tvenne bugningar, den ena för mamsellen och den andra för hennes för mig osynlige salige herr far,

hvarefter jag aflägsnade mig, fullt förvissad om att det långt ifrån stod rätt till med den stackars mamsellens hjerna.

Efter fem minuters förlopp fick jag ett nytt bud, återvände och anvisades plats vid kaffebordet, hvarefter kaffet ganska ordentligt intogs.

»Det var längese'n min salig far kom till mig någon eftermiddag,» upplyste min värdinna, »och för första gången är det som han sökt mig i främmandes närvaro.»

»Det skulle göra mig ondt om jag på något sätt generat,» bedyrade jag.

»Visst inte,» försäkrade hon; »min salig far känner er och vet att ni, oaktadt er ungdom, är lika ordentlig som arbetsam.»

Jag bugade mig för en komplimang så der direkt från himmelen.

»Min stackars far var mycket bekymrad i dag,» tillkännagaf kronofogdens dotter; »och hvem kan undra på det?... Sjelf, medan han lefde på jorden, den mest nitiske och ordentlige tjensteman, kan han ej annat än lida af de oordningar han i en annan verld ständigt måste bevittna och dem han, trots allt sitt tjenstenit, hvarken kan förekomma eller bestraffa.»

»Men hur skall jag förstå det?» anmärkte jag; »er far måtte väl nu vara fredad för uppbördsstämmor, lagsökningars utfärdande, exekutiv-auktioner med mera sådant.»

»Nej, gunås!» försäkrade dottern; »det är tio gånger värre deroppe än härnere. Visst är det ett evigt vinglande på jorden, men hvad är det väl mot tillståndet i andra verlden?... Ingen dag går förbi utan att planeterna låna både ljus och värme af solen, utan att de någonsin tänka på att godvilligt återbetala hvad de lånat... Och de der kometerna sedan, de äro ena riktiga stortjufvar... Kan herr Höglund föreställa sig, att de komma med säckar, som äro flere millioner mil långa och breda, och de stoppa dem fulla med det bästa den stackars solen eger, hvarefter de sätta af, släpande säcken efter sig som en svans och utan att fråga efter om de tända eld på hela verlden?... Allt det der kan omöjligen min salig far se utan att på det strängaste beifra. Också är han dagligen på jagt efter dem; men om det äfven lyckas honom att i skymningen rycka från dem hvad de tagit, så passa de på medan han sofver, låna eller röfva åt sig ånyo... och sjelfva månarna, som

inte äro annat än lagstadda tjenstehjon hos planeterna, blygas icke heller för att sko sig på samma sätt.»

»Men,» frågade jag, »inlåta sig aldrig planeterna svaromål.»

»Det akta de sig för,» svarade mamsellen; »de bara axla sig, och utan att ens ögna på stämningen svänga de sig undan med en fintlighet och en fart, som trotsa min salig fars alla bemödanden, oaktadt han ständigt har med sig sina bästa länsmän. Förargad öfver ett slikt tredskande och dessutom befarande, att solen, på detta sätt kringstulen, en dag kunde råka i armod och slutligen falla fattigförsörjningen till last, ingick min salig far till Vår Herre med en underdånig anhållan, att mera bemälta sol, hvars oförmåga att gods sitt vårda vore till fullo ådagalagd, måtte, på grund af 19 kap. 4 § Ärfda-Balken, varda under förmyndare ständ, och detta så mycket hellre, som solen endast vore att betrakta såsom ett femininum, till stöd hvarför åberopades Svenska akademiens språklära, och hon dessutom icke heller genom någon företedd handling gittat styrka det hon någonsin varit myndig förklarad, och föreslog min far, med anledning deraf, till hennes förmyndare Stora och Lilla björn, hvilka vore både rangerade och sjelfständige män samt, honom veterligen, icke med kronouppbörd besvärade.»

»Nå, hvad svar följde på denna ansökan?»

»Det var just för att meddela mig det som min stackars far nyss var här. Den nådiga resolutionen innehåller, att som planeterna sedan urminnes tider haft rättighet att hemta både ljus och ved från solen och det dessutom vore en gång för alla bestämdt, att solen skulle tillhandagå sina planeter med råd och upplysning, så kunde å kronofogdens och vasariddarens underdåniga ansökan intet afseende fästas, hvarjemte kronofogden och vasariddaren förständigades att hädanefter hvarken sjelf eller genom sina länsmän flacka kring i rymden, enär de sol- och månförmörkelser, som genom ett slikt kringflackande af fogdar och länsmän uppkomme, lätt kunde vilseleda astronomerna vid deras vetenskapliga beräkningar på jorden. Herr Höglund inser nog, att en sådan resolution icke kunde vara angenäm för min välmenande far. Men som i resolutionen ingenting finnes nämdt om månarna, så anser sig min far oförhindrad att hålla efter de små tjufvarna, då han, såsom fallet äfven är på vår jord, icke kan komma åt de stora.»

»Utan tvifvel,» medgaf jag.

»Och för öfrigt har min far nog tillräckligt fält för sin verksamhet ändå,» menade dottern; »ty deruppe äro, enligt min fars intyg, hvarken mil- eller fjerdingsstolpar i sitt behöriga skick, ej ett enda gruslass framkördt på vägarna, och sjelfva Vintergatan, som är en så allmän stråkväg, har icke blifvit skottad eller upphuggen på årtusenden.»

I detsamma hörde jag en af våra vagnar skramla förbi huset på en gata, som omöjligen kunde vara bättre än Vintergatan, och måste derför lemna den beskedliga mamsellen ensam med sina underliga fantasier. Derpå följde några veckor, hvarunder jag icke hörde något af henne, då en förmiddag den gamla pigan kom in på kontoret och med tårar i ögonen bad mig följa henne upp till mamsell, som häftigt och farligt insjuknat. Jag följde och fann hennes matmoder sängliggande.

»Min salig far har kallat mig till sig,» sade hon med en döendes stämma; »han har skaffat sig en egen gård, en planet mycket större än vår jord, och den måste jag hjelpa honom att sköta... Det blir allt ett stort hushåll!» tillade hon med skäl; »men det får väl gå för sig... Emellertid har han befallt mig att gifva er det lilla jag lemnar efter mig... Skynda er derför att skaffa hit tvenne ojäfviga vittnen! Men dröj ej ett enda ögonblick!»

Jag dröjde likväl, ty jag visste icke huru jag skulle uppfatta denna oförmodade glimt af lyckan.

»Gå, skynda, flyg!» fortfor ifrigt den döende.

»Gör det, unge herre!» instämde den gamla pigan, som äfven syntes mig bevågen; »mamsell har inga närmare slägtingar och vänner... flyg som blixten!»

Jag flög först ned till min principal, men som han var utgången, så flög jag in i kryddboden.

»Det der är något som ej tål uppskof,» yttrade kryddkrämaren; »vänta bara tills jag skrifvit ut räkningen på den här generalen... han har tagit på bok i två runda år, utan att han ännu betalat ett enda runstycke, och nu vill den gynnaren af tacksamhet slå af mig armar och ben för det jag i dag inte ville ytterligare på kredit lemna honom en hel låda katrinplommon... Han har visst ätit upp ett helt fastage katrinplommon för mig, men jag skall ge honom grädda till plommonen, jag.»

Jag stod som på nålar. Ändtligen fick han gräddan eller räkningen färdig, hvarefter han tog med sig en af bodbetjenterna och följde mig upp till mamsell Ahlén. Den gamla pigan mötte oss i trappan.

»En hel qvart förliden!» ropade hon förtviflad emot mig; »Gud låte det inte vara för sent!»

Vi inträdde i den döendes rum och närmade oss sängen. Det var för sent. Mamsell Ahlén blef i detsamma mållös. De ansträngningar hon gjorde för att tala och tillkännagifva sin yttersta vilja voro högst upprörande att skåda. Hon pekade på den lilla byrån i rummet, sökte lyfta upp hufvudet, såg på mig med den djupaste oro och bedröfvelse, under det att hennes fingrar, genomskinliga som en andes, smekande vidrörde den hand jag räckt henne. Men jag förde min mun nära intill hennes öra och sade:

»Minnet af ett godt och välvilligt hjerta är mig dyrbarare än all verldens gods och guld.»

Och då tyckte jag, att ett sken spred sig öfver de utmerglade anletsdragen och att skenet blef allt klarare, ju mera lifvets låga tynade af. Så slutade kronofogdens dotter.

Tvenne grofsmeder.

Såsom skolgosse mötte jag ofta ute och har äfven sedermera någon gång mött en person, som jag alltid med en känsla blandad af beundran och fruktan betraktade. Det var en ovanligt både högväxt och starkt byggd man med bredt men välbildadt ansigte, svart skäggbotten, yfviga polisonger och buskiga ögonbryn. Än visade han sig i borgerskapets officersuniform, än i ett stort förskinn, fritt likväl från sot och slagg, men i stället prydt med hoftång och hammare af rödt saffian, kantadt med gult silke. Det var hofslagaråldermannen och kornetten vid borgerskapets kavalleri Ekeberg, hvilken vid Lilla Vattugränd hade sin verkstad. En liten nätt kornett, såsom man finner, men hvilken, oaktadt sin kungl. fullmakt, icke blygdes för att promenera på gatan i sina verkstadskläder. Den gamla tidens skråmästare voro petimätrar på sitt sätt, ty om de också genom sitt arbete förvärfvat sig så stor förmögenhet, att de sjelfva icke mer behöfde lägga handen vid arbetet, så höllo de sig dock i sina verkstäder, klädda i fina förskinn och dito träskor. Men Gud nåde den gesäll eller lärpojke som hvilade på hasorna! Den tiden piskade gesällen på lärpojken, mästaren på gesällen och mästarne på hvarandra. Men detta oaktadt var umgänget mellan mästare och arbetare kanske förtroligare än nu. Ekeberg var stolt öfver sitt yrke och påstod sig vara den skickligaste hofslagare i Stockholm, och hvad hans militära förtjenster beträffade, förklarade han sig i stånd att utan annat vapen än sin storslägga kunna ensam jaga ett helt kompani på flykten. Ingen motsade honom hvarken i ena eller andra fallet, dels derför

att man trodde på hans förmåga, dels ock derför att man icke vågade betvifla den, emedan Ekeberg, i olikhet med mycket starka personer i allmänhet, var lätt retad och ständigt färdig att på stället ge slag i saken, och om man efter ett nappatag med honom hade undsluppit med ett par igenmurade ögon, en vrickad fot eller hand, så ansåg man sig ha sluppit för mycket godt pris. Vanligtvis gällde det förlusten af armar och ben, ja, gick till och med löst på lifvet. Det hviskades om att han pliktat både hel och half mansbot, utom det att han, till följd af sitt hårdhända manér, ofta satt på högvakt, en förmån tillkommande hans rang såsom officer.

Så t. ex. hade man mycket att förtälja om det krakel han på värdshuset Norrbacka skulle haft med en ledamot af det vällofliga slagtar-embetet, en likadan koloss och slagskämpe, men hvilket lärer slutat så olyckligt för den senare.

»Han blef som den möraste rostbiff,» försäkrade smeden, »och bräckt var refbenspjellet så det förslog, men hundra riksdaler (böterna) kostade mig den oxen.» Hundra riksdaler för en oxe var på den tiden orimligt tilltaget.

För öfrigt njöt Ekeberg mycket anseende både som en förmögen och ordentlig borgare, städse punktlig i uppfyllandet af sina förbindelser, antingen det gällde plånboken eller knytnäfven. Såsom kornett vid borgerskapet hade han för sin resliga gestalt väckt kung Carl Johans uppmärksamhet och vid en parad äfven hugnats med några ord af högstdensamme.

»Jag förstod inte hans rotvälska,» yttrade med anledning deraf kornetten; »men det vet jag, att jag gerna för honom skulle slå några slag, som tio Napoleoner skulle blekna vid.»

Hofslagarmästarne hade sina qvartalssammankomster på Lilla börssalen, der, sedan embetets affärer blifvit afhandlade, en rundlig sexa uppbullades och en stor punschbål intogs. Då uppstod en konversation snarlik åskans mullrande. Ord vexlades för hvilka en grefvinna skulle ha dånat, och gester gjordes som skulle ha skrämt en hel flock kammarjunkare på flykten. Klart att Ekeberg vid sådana tillfällen alltid hade högsta ordet och de tyngsta gesterna, och det fordrades grofsmeders örhinnor och refben för att härda ut dermed.

Det var vid en dylik sammankomst som hammarslagskonversationen nått sin högsta höjd och Ekeberg var vildare än någonsin. Han hade redan kastat tre af sina goda vänner och embetsbröder under bordet och derefter stjelpt öfver dem några dussin krossade punschglas, då från bakgrunden af salen hördes en klar basröst, som genomträngde det vilda skränet.

»Tyst, Ekeberg!» ljöd rösten.

Alla tystnade, stirrande med förvåning åt det håll, hvarifrån rösten kom.

»Hvem ropar tyst åt mig?» frågade Ekeberg med ett uttryck af hånfullt förakt.

»Tyst, Ekeberg!» upprepade samma stämma.

Stämman kom från en embetsbroder, hvilken satt för sig sjelf vid ett mindre bord längst bort i salen och ofta flyttade sin mun mellan det röda lackmunstycket på en liten kritpipa och ett stort, mycket mörkbrunt toddyglas. Hans namn var Löfgren, visserligen aktad som en rättskaffens handtverkare, men af de fleste ansedd för en mes, emedan han sällan yttrade något ord och, hvad som var än märkvärdigare, aldrig hade lyft sin hand, icke ens mot sitt eget arbetsfolk, hvilket också älskade honom som en far. Men hans embetsbröder påstodo, att han genom sin flathet skämde bort både lärpojkar och gesäller, ehuru de likväl medgåfvo, att hans arbete icke var sämre än deras.

»Kära Löfgren,» yttrade Ekeberg, närmande sig mannen med kritpipan och toddyglaset; »var det du som bad mig tiga, gosse lilla?»

»Tyst, Ekeberg!» upprepade Löfgren för tredje gången, i det han lugnt lade från sig pipan och långsamt reste sig upp, så att han ändtligen befann sig öga mot öga med sin fruktansvärde embetsbroder.

Löfgren, vid samma ålder som Ekeberg, var icke så lång som denne, och hans underrede syntes icke heller lika bastant; men hals, skuldror, bröst och armar tålde fullt ut jemförelse, och hans händer voro nästan vanskapligt stora och grofva. För öfrigt hade han ljust, stripigt hår och ljuslätt ansigte med ett barnsligt leende uttryck. Man såg tydligen, att han var en genomhederlig, fridälskande man, hvilken, när han inom sig sjelf icke hade något som störde hans lugn, ingenting högre önskade än att äfven få vara ostörd af andra.

»Befall din själ i Guds hand!» ropade Ekeberg med ögon gnistrande som ett retadt lejons.

»Det gör jag hvarje timma och stund,» svarade Löfgren; »men gå du hem och lägg dig, din toker!»

Den starke slagtarens besegrare höjde sin knutna näfve, och tungt föll den ned. Men det tillernade dråpslaget parerades af Löfgrens arm och det med sådant eftertryck, att Ekeberg något fundersam ryggade ett halft steg tillbaka. Kanske anade nu först Stockholms största slägga, att den råkat ut för brukshammaren, drifven af den väldiga strömmen. Men Ekeberg funderade icke länge. Han störtade mot Löfgren för andra gången, och de två resarne höggo nu tag i hvarann.

Den som berättat denna tilldragelse för mig är sjelf en ovanligt handfast hofslagare och långtifrån buskablyg. »Men,» så föllo hans ord, »vid detta nappatag bleknade vi alla, och väggarna skälfde, golfvet suckade, och stycken af takgips föllo ned i den halffyllda bålen. Men striden var ej lång. Snart sågo vi, huru Löfgren fattade Ekeberg vid halsen med högra handen och i hans ena ben med den venstra, lyfte honom så från golfvet jemnhögt med sitt ansigte och vrok honom sedan handlöst ifrån sig, så att han, Ekeberg, kastades mot golftiljorna och det med en fart och en skräll, så att alla fötter i salen, bordens och stolarnes så väl som mästersmedernas, ovilkorligen hoppade till på samma gång.»

Derpå följde några sekunders tystnad, och så fruktad var Ekeberg, att, ehuru allas ansigten jemte förvåning äfven uttryckte den högsta belåtenhet, ingen likväl ännu vågade öppna sin mun till bifall.

»Herre min Gud!» bröt ändtligen Löfgren tystnaden, »håller icke min lilla pipa ännu eld! Var det inte märkvärdigt?»

Dervid intog segraren åter sin plats vid det lilla bordet, drog några bloss ur pipan och smuttade på sin toddy lika lugnt som hade ingenting annat märkvärdigt passerat.

Ändtligen och med synbar ansträngning reste sig Ekeberg från golfvet. Han var jemmerlig att skåda. Knappast en hel tråd fans på hans kropp, till följd af det våldsamma muskelspelet under striden, och hvitt som bordsduken var hans ansigte. Utan att skåda omkring sig med en enda

blick eller yttra ett enda ord, linkade han ut ur salen för att aldrig mer återkomma.

Nu omgåfvo alla embetsbröderna Löfgren, uttryckande sin förtjusning öfver hans seger och sin beundran för hans ofantliga kroppsstyrka.

»Bah!» svarade Löfgren; »en rättskaffens hofslagare bör hålla sig i skinnet antingen han är hemma eller borta, och för öfrigt, mine käre bröder, lönar det visst inte mödan att skryta med våra arma knotor, som den mest försupne dödgräfvare en gång kan kasta boll med. Men tömmen nu bålen, gubbar! Nu tömmer jag mitt andra toddyglas.»

Från den dagen var Ekeberg en helt annan menniska. Han syntes sällan ute, och när han var ute, syntes han from och spak som ett lam. Dock lefde han icke många år derefter. Men Löfgren, alltid sig lik, vandrar ännu hvarje afton klockan sex från sin verkstad i Jakobsbergsgränd till källaren Victoria vid Norrlandsgatan, der han intager sin vanliga toddy, hans enda öfverflödsartikel.*

* För ungefär 40 år sedan slutade äfven Löfgren sin vandring vid mycket hög ålder. Men en och annan torde ännu erinra sig gubben i grå fracken, med de ofantliga näfvarne och det barnsliga leendet, som tiden, härjande allt, likväl icke mäktade rubba. Äfven källaren Victoria har försvunnit.

Den gamle öfversten.

En del af första våningen i Keijserska huset beboddes af en pensionerad öfverste, sjuttioårig samt hvit i håret och mustascherna som en dufva, men hurtig och glad som en spelande orre. Gamla militärer hafva alltid förefallit mig fryntligare och trefligare än andra gubbar. Det glada kamratskapet i ungdomen, äfventyren, striden och farorna, som beständigt för dem upprört lifvets flod, gifva deras lynnen strömmens friskhet och rörlighet, och äfven när tillfället till handling för dem icke mera finns, intager minnet af hvad de erfarit handlingens ställe och verkar ungefär med samma brusande kraft. En gammal krigare, förutsatt likväl att han på allvar varit med, har alltid så mycket att berätta, och han berättar gerna, emedan han vet, att ingenting så mycket roar folk som att höra talas om händelser och äfventyr på krigets vexlande bana. Han är alltid viss om ett tacksamt auditorium och blir synnerligen intressant för ungdomen, hvilken, vetgirig och stämd för allt underbart, omgifver honom, lyssnande och belönande med sitt lifliga bifall, så smickrande och uppfriskande för en grånad ålderdom, utom det att berättaren sjelf vid hvarje sådant tillfälle får glädja sig som kusken åt smällen.

På detta sätt undgår han merendels den ålderstigne civile embetsmannens vanliga öde, nemligen att tidigt torka ut och ofta till den grad, att man knappast ser rännilen, der bäcken flutit; ty hvad har väl en gammal skrifkarl att tala om? Om sina eviga luntor, sina gamla protokoller, hvilkas bläck gulnat i kapp med hans kinder. Men hvem önskar väl införlifva sig med minnet af sådant? Och om man önskar det, hvad blir väl svaret? Kanske blott en suck vid tanken på ett försvunnet glädjetomt lif.

Öfverste G**, min granne midtemot, kom ofta in på vår gård. Det roade honom att betrakta våra ekipager, gå in i stallet och mönstra hästarna.

»Dåliga äro de,» brukade han ofta säga om våra f. d. sprakfålar; »men icke stort bättre voro de som vårt kavalleri nyttjade i sista finska kampanjen. Avansera kom just inte i fråga, men man behöfver äfven fötter för reträtten, och de arma krakarne orkade icke ens med det, oaktadt de hade Klingsporren, den Gud fördöme, beständigt i slaksidorna på sig.»

Slutligen blef det en vana hos öfversten att hvarje morgon på slaget nio infinna sig på mitt kontor för att inhemta nyheter, och på sådana var aldrig någon brist. Jag hade hyrkuskdrängarnas berättelser från den föregående dagens körningar att omtala; jag disponerade så godt som öfver alla torgets bodbetjenter och mångelskor, för att icke tala om roddartrappan, det bästa postkontoret bland alla; jag hade, med ett ord, nyheter både till lands och vatten.

»Morjens, min unga fältväbel!» var öfverstens vanliga helsning, när han stack sitt yfviga silfverhufvud inom kontorsdörren; »hur lyder rapporten för i går?»

Snart blefvo vi mycket förtroliga med hvarandra, och ofta var jag bjuden upp till honom för att bese hans vapensamling, som var ganska betydlig, och icke sällan visade han genom små presenter något prof på sin ynnest och välvilja för min person.

Morgonen af en vinterdag satt jag framför brasan i min lilla kammare, som ligger en trappa högre än kontoret. Fastän klockan redan slagit nio, hade jag ännu ej gått ner på mitt embetsrum, emedan jag, hemkommen sent på natten, sent hade lemnat min säng. Då öppnades hastigt dörren, och min granne öfversten steg in med sin vänliga morgonhelsning.

»Kontoret var stängdt,» tillade han, »och som jag dernere hörde att min unga fältväbel var i sitt tält, så tog jag mig dristigheten att helsa på.»

Jag bad honom naturligtvis vara välkommen, lemnade honom min stol framför brasan och bjöd honom derefter en pipa tobak, den han med sin vanliga fryntlighet mottog.

»Jag ser att min vän också har en liten vapensamling,» anmärkte han, kastande blicken på ett par bössor

och några pistoler, som jag hade hängande på väggen ofvanom sängen.

»Men hvad, millioner raketer! skall ni med den der gamla ryttarpistolen!» ropade öfversten, i det han reste sig upp och närmade sig väggen.

Innan jag hann svara, hörde jag öfversten uppgifva ett rop af fasa, såg honom blekna, slå sig för pannan och skälfva i alla leder. Bestört fattade jag honom vid armen, ty jag fruktade, att han skulle digna till golfvet. Men han sköt mig hastigt ifrån sig och ryckte till sig pistolen.

»Hvar har ni fått den ifrån?» frågade han derefter med dof stämma.

»Jag köpte den i ett klädstånd för ett år sedan,» upplyste jag.

»Har ni observerat initialerna på kolfven?»

»Javisst, ett C och ett G.»

»De betyda Carl G**, det är mitt namn!» mera mumlade än talade den gamle krigaren; »detta vapen var mitt för tjugofem år sedan och kastades då i en skräpvrå, men nu återfinner jag det här! ... En förskräcklig historia rymmes i denna rostiga pipa! ... Till h-te med den!»

Derpå kastade han pistolen på elden, som snart förtärde hvad som förtäras kunde, under det att öfversten, återtagande stolen, satt och betraktade den sprakande veden, då och då dragande en djup suck.

»Besynnerligt!» mumlade han efter en stunds tystnad. »Hvarför skulle jag efter så många år återse detta rysliga vittne! Kan det vara den outransakliga försynens mening, att den der fasansfulla gerningen icke skulle få dö med dem som deltagit deruti, på det den måtte framstå såsom ett hemskt, men varnande exempel för verlden! ... Tag plats bredvid mig, unge man, och lyssna till något, som för en stund åtminstone skall hämma blodets gång i edra ådror!»

Jag tog plats på en stol bredvid öfversten och lyssnade till hans berättelse, afgifven, såsom jag tyckte, i ett slags febertillstånd, ty alla muskler i hans af ålder eljest något stela ansigte voro i en oupphörlig, krampaktig rörelse, hans ansigte blodrödt och ögonen tillslutna. Det var som om en oemotståndlig makt hade tvungit honom att tala mot hans egen vilja.

»Vid tjugotvå års ålder gifte jag mig,» började nu öfversten, »och min hustru skänkte mig en son, som blef

kornett i vaggan och tjugo år derefter löjtnant vid det regemente, hvars andre major jag då var. Min hustru dog, och jag ingick kort derefter ett nytt äktenskap. Min andra hustru var knappast tjugo år, men jag mina goda fyrtiofem, och är väl det någon så hisklig skilnad i ålder? Förblir icke alltid en man längre man, än en qvinna blir qvinna?... Snart märkte jag dock, att både maka och son konspirerade mot mitt lugn och min lycka.»

Öfversten tystnade en stund, liksom för att hemta andan, hvarefter han fortfor:

»Sent en afton satt jag i rummet utanför min sängkammare vid mitt klavér, trumfande en marsch ur åttiåtta års krig. Tonerna voro alltid min tröst, liksom de varit och äro det ännu för mången. Midt framför mig på väggen hängde en stor spegel som, i den mån tònerna blefvo gladare, gjorde min bild lifligare och yngre. Bäst som jag så spelar, ser jag i spegeln huru dörren bakom mig långsamt och ljudlöst öppnas och min son lika tyst smyger sig in, stannande vid dörren. Vidare ser jag honom höja en pistol

och rikta dess mynning mot min rygg. Jag vände mig icke om, utan fortfor med min marsch, ty hvad betydde för mig ett lif, bedraget på allt som var mig kärt och heligt på jorden! Pistolen aflossas. Men kulan, snuddande förbi min ena kind, krossar blott min bild i spegeln. Krossadt var mitt hjerta redan förut, och mig skulle den träffande kulan ha läkt, och derför afundades jag spegelbilden dess öde. »Fritz!» sade jag, bibehållande min ställning; »nästa gång du skjuter på din far, så darrar du säkert icke på handen, ty alla barn i början; men tag då till mål hans bröst, i stället för hans rygg, som han ännu aldrig vändt hvarken åt fiender eller vänner!» ... Brottslingen släppte pistolen och smög derefter ut ur rummet. Nu reste jag mig och upptog pistolen, som varit min trogne följeslagare i alla mina krig och hvilken jag en gång riktat på en kossack, men, märkande att han var vapenlös, stuckit oaflossad i hylstret tillbaka. Jag lade pistolen på klaveret framför mig och brast derefter ut i den bittraste gråt. I spegeln såg jag ånyo min bild, men jag tyckte att bildens tårar voro röda. Ljusen brunno ned i stakarne och det blef mörkt. Men ännu såg jag i spegeln bilden med de blodiga tårarna!»

Öfversten tystnade ånyo, sammansjunken och blek. Äfven jag kände mig blekna och sjunka tillsammans. Alltid finnes det något nattstycke ur lifvet, som man för första gången hör.

»Millioner raketer!» svor öfversten till, i det han steg upp, återtagande sin raka gestalt; »de äro ju döda begge två, och jag öfverlefver ju dem blott för att förlåta och glömma.»

Derefter närmade han sig dörren, men kommen dit, vände han sig om och sade:

»I morgon skall ni få en bättre pistol, och jag får rapporten för tvenne dagar.»

Och han aflägsnade sig.

Den lilla öfverstinnan.

fversten höll ord. Dagen derpå kom han och gaf mig ett par vackra terzeroler i ersättning för ryttarpistolen, med hvilken ett så olycksaligt minne varit förenadt, men hvarom jag sedermera icke hörde det ringaste ord. Den gamle mannen visade sig glad och fryntlig som förut, och jag började nästan tro, att den der hemska berättelsen ur hans förflutna lif mer tillhörde en för tillfället uppjagad fantasi än verkligheten, ehuru jag sedermera kommit underfund med att, hur liflig och rik fantasien än kan vara, den likväl i verkligheten har sin mästare.

Hvarje sommar tillbragte öfversten i Södermanland hos en gammal krigskamrat, en f. d. fanjunkare vid hans forna regemente och den han högeligen värderade.

»Om någon rättvisa funnits till här i verlden,» hörde jag honom en gång förklara, »så hade min gamle Palm varit öfverste och jag i stället fanjunkare. Men, för millioner raketer! jag tror knappast att jag dugt till det, och derför var det bäst som det var, emedan ett regemente lättare skulle kunna undvara både öfverste och major, kapten och löjtnant än goda underofficerare och korporaler.»

Under den tid af året öfversten vistades på landet var jag ett slags kommissionär åt honom. Hvarje månad skickade jag honom en viss sort snus. och tuggtobak, som köptes i Svanboms bod likaledes i Keijserska huset och der öfversten handlat i många Herrans år. På samma gång fick han så många nyheter jag kunde minnas och dem jag så mycket hellre fortfor att meddela, som det hände att, efter inhemtandet af någon sorgligare nyhet, öfversten vanligtvis skickade mig en större eller mindre bankosedel för att dermed bispringa någon verkligt behöfvande, ty hans nyfikenhet hade

en vida ädlare grund än sig sjelf. Äfven hade jag det uppdraget att under hans frånvaro se till, att hans våning vädrades och hans vapensamling hölls ren o. s. v., omsorger som han ej ansåg sig kunna lemna åt den gamla hushållerskan allena.

En dag fick jag från honom, under hans vistande på landet, ett bref, deruti, jemte några nya uppdrag, meddelades mig den underrättelsen, att han begått den dårskapen att gifta sig för tredje gången, och det med en dotterdotter till fanjunkare Palm.

Jag blef något häpen vid denna underrättelse. Emellertid led det mot hösten och till den tiden då öfversten efter vanligheten återvände till hufvudstaden. Jag måste för min principals räkning företaga en resa till Norrland, som medtog fjorton dagar, och när jag återkom, hörde jag att öfversten redan anländt, men ingenting forspordes om någon öfverstinna. På eftermiddagen, dagen efter min hemkomst, visade sig öfversten på vår gård, ledande vid handen en liten flicka vid sju à åtta års ålder, ett obeskrifligt sött och intagande barn. Sedan han med sin vanliga hjertlighet skakat min hand, begärde han en vagn för en promenad, som han med sin öfverstinna genast ville företaga. Vagnen var snart framme.

»Var nu god, herr Höglund,» bad öfversten, »och hjelp öfverstinnan först upp i vagnen.»

»Öfverstinnan!» upprepade jag något förvånad; »men hvar är då fru öfverstinnan?»

»Det är jag det,» svarade den lilla flickan.

»Javisst,» bestyrkte öfversten; »herrn tycker säkert, att det är någon skilnad i åldern, men det är det inte. Öfverstinnan är barn och öfversten barn på nytt. Allt i sin behöriga ordning.»

»Nå, tillåt mig då, min fru!» sade jag, i det jag fattade uti öfverstinnan för att lyfta henne i vagnen.

»Jag heter hennes nåd, jag,» förklarade den lilla.

»Rätt, min lilla gumma!» sade öfversten; »man bör alltid taga sin värdighet i akt.»

»Men Kalle ska hjelpa mig upp i vagnen,» yttrade öfverstinnan.

»Också rätt,» medgaf öfversten; »qvinnans underdånighet tillhör blott gamla testamentet. Efter sekellånga strider har hon åtminstone vunnit så mycket, att hon får

gå till höger om mannen och hjelpas upp i vagn när hon vill åka ut.»

Derpå lyfte han upp öfverstinnan i vagnen och satte sig sjelf till venster om henne.

»Nå, min lilla gumma, hvart vill du åka?» frågade han.

»Du lofvade, att jag skulle få se paraden och de granna officerarne,» sade hon.

»Men det är ingen parad på eftermiddagarna.»

»Då vill jag se på kronhjortarne, Kalle lilla!»

»Ser man på bara,» yttrade öfversten till mig; »hon vurmar redan på officerare och kronhjortar . . . Gift sig aldrig, herre! . . . Marsch till Djurgården då!»

Skrattande tillstängde jag vagnsdörren, och det nygifta paret kuskade af. Det var då icke så farligt med det tredje äktenskapet. Det roade den gamle mannen att agera gift, efter att såsom sådan ha spelat en så olycklig rol i verkligheten. Han hade fått, såsom hans ord en gång föllo, en »riktigt barnslig hustru», något som han alltid önskat sig.

En annan dag träffade jag öfversten och »lilla öfverstinnan», såsom hela grannskapet snart kallade henne, bredvid en månglerskas bord på Rödbotorget.

»Jag vill ha plommon, jag ska ha plommon!» skrek öfverstinnan.

»Men, min lilla gumma, plommon äro farliga att äta,» förklarade öfversten, »du ska få det der vackra päronet i stället.»

»Jag vill inte ha päron, men plommon vill jag ha,» fortfor hennes nåd med gråten i halsen.

»Men jag har ju sagt, att det är skadligt att äta plommon... Om du äter, så blir du bara sjuk, och då blir gubben din så ledsen.»

»Men du har ju sagt, att Gud skapat allt som växer på jorden?»

»Javisst har han det.»

»Och du har sagt, att Gud är god och att allt som han skapat är godt.»

»Visserligen.»

»Då ä' också plommon godt, och det är bara du som är elak... Du är stygg, Kalle, och jag bryr mig inte om dig mera.»

Derpå började lilla öfverstinnan högljudt gråta, och affären slutades dermed att hon fick sin vilja fram och sina plommon.

»Tårpåsen är för qvinnan hvad piggskinnet är för igelkotten,» sade öfversten; »och bara hon väl kryper i den, så är det förbi med all makt öfver henne. Skedvatten fräter jern; men för att lösa upp de fastaste grundsatser och det orubbligaste mod behöfs ofta icke mer än en enda liten tår ur en qvinnas öga. Derför borde qvinnan af allmän lag förbjudas att gråta, liksom mannen att draga värja eller knif i oträngdt mål.»

»Men du har inte stjernan på dig i dag, min gubbe,» anmärkte ånyo hennes nåd.

»Man bör inte jemt gå med stjerna,» förklarade öfversten; »men du ser väl, att jag har blågula bandet på mig.»

»Men det är så fult, mina ä' mycket vackrare.»

»Nå, då är det ju bra, min lilla gumma!»

»Men hvarför har *du* stjerna och inte alla andra?»

»Jo, för det jag varit i krig.»

»Hvad är krig för slag?»

»Det är... jo, det är när man... när man slåss.»

»Slåss? Fy då! Det är ju så fult att slåss... Får man stjerna när man slåss, som de otäcka gatpojkarna göra?»

»Herre!» sade öfversten till mig; »inga äro så svåra att tala med som barn och mycket vist folk, ty hin kan icke besvara alla deras frågor. Mången tycker det är bättre att säga en dumhet än att erkänna sig för okunnig, men jag tycker det är klokast att tiga, jag.»

»Kalle, du ska ge mig den der stjernan,» pockade lilla öfverstinnan.

»Men hvad skall du med den att göra, du som inte slåss, utan är snäll och beskedlig, åtminstone lofvar du alltid att vara det?»

»Jag ska ge den åt Gösta på gården hemma, som slåss och har en så stor käpp, men ingen stjerna.»

Detta och dylikt hörde jag den gamle öfversten och den lilla öfverstinnan pjollra så ofta jag sammanträffade med dem. Aldrig visade sig öfversten utan att han hade den lilla flickan med sig, för hvilken han till och med glömde de dagrapporter han förut varit så angelägen om. Efter ett års förlopp dog den förträfflige gamle mannen, sedan han åt lilla öfverstinnan eller fanjunkare Palms dotterdotter genom testamente öfverlemnat hela sin qvarlåtenskap, som, efter hvad jag sedermera fick veta, uppgick till något öfver 10,000 rdr b:ko. Det vilkoret var likväl vidfogadt testamentet att hon skulle sörja honom ett helt år såsom enka.

Jag var med på begrafningen och fick då lära känna gamle Palm, som gick i sorgeledet mellan generalerna Lowisin och Lorichs. Efter ceremoniens slut i Clara kyrka såg jag den gamla fanjunkaren, likaledes en ståtlig gubbe med hvita lockar och mustascher, längst dröja vid kistan i koret, rak och med händerna åt sidan, liksom han stått på parad.

»Gud bevare öfversten!» hörde jag honom säga med svag men klar stämma; »fanjunkaren rycker snart efter, ty dit öfversten marscherade, dit följde alltid gamle Palm hack i häl. I faran och döden voro vi alltid bland de förste... det är blott i lifvet som vi blifvit bland de siste.»

Några dagar efter begrafningen mötte jag ute lilla öfverstinnan i en enkas djupa sorgdrägt, men denna gång följd af en gammal fru, åt hvars vård hon blifvit anförtrodd.

»Kalle är död och kommer inte mer igen,» sade hon till mig, med stora tårar i de klara blå ögonen; »ibland var jag rätt elak mot Kalle... men om Kalle kom tillbaka, så skulle jag alltid vara så snäll och aldrig mer vara elak mot honom.»

Mången enka har kanske sagt detsamma; men säkerligen har ingen dervid fällt så bittra tårar som »den lilla öfverstinnan».

En söndagsmorgon i Carl XIII:s torg.

Det var just en sådan den förnäma eller rika verldens torgdag, då jag trädde inom alléerna af detta torg, hvilket nyligen blifvit så modernt, tack vare — icke de sista majdagarnas klara sommarsol, icke heller den uppfriskande morgonvind, som lekte i alléernas nyss utspruckna kronor — utan professor Mosanders artificiella vatten, till hvilka lyckans sjuka skötebarn börjat ila, för att ur de kemiska laboratoriernas apparater dricka till sig ny helsa och nya vårar; för att på några veckor reparera hvad ett helt förflutet lif förstört; för att, sedan man i åratal dinerat och superat för mycket, återfinna krafter och lif uti drycker så bittra och vidriga, att sjelfva de osjäliga djuren, äfven om de brunno af törst, icke skulle smaka dem; för att, om jag så må uttrycka mig, återbegära af brännässlan och kardborren hvad de förlorat genom ananasen och drufvan.

Vestra alléen, alltid mest besökt trots den närbelägna kyrkogården, vimlade af eleganta kavaljerer och damer i de mest utsökta morgontoiletter efter modets och behagsjukans alla nycker. Allt i verlden är ju till för den rika eller förnäma qvinnan. För henne spinner silkesmasken, fiskas perlan och slipas diamanten; men sjelf är verldens drottning modets eller nyckens slafvinna. De skönas ansigten, fastän garnerade med rosor af gaz, voro månskensbleka, och deras ögon, ovana vid den tidiga morgonen, stirrade med förvåning på allt, på träden som kunde vara så vackra och gröna, på solen, som redan hunnit så långt på fästet, fast de emaljerade, juvelinfattade uren endast visade på sju.

»Hur obehagligt att ryckas upp ur sin sköna sömn!» hörde jag en fru yttra; »men hvad får man inte lida för helsans skull!»

»Hvad dricker hennes nåd för vatten?»

»Carlsbader, ty min läkare påstår, att min lefver är lindrigt tuscherad.»

»Och min tror, att min venstra lunga är lätt afficierad, och derför dricker jag Marienbader,» underrättade en annan.

»Jag dricker Marienbader för min migrän,» upplyste en tredje.

Annars är migrän det onda som damerna oftast klaga öfver, men som de minst skulle vilja kurera sig för. Migränen, sjukdomarnes drottning, bemantlar så lyckligt kärlekens små distraktioner och intrigernas fina spel.

»Hvem var den der charmanta damen herr grefven nyss talade med?» hörde jag en herre fråga en annan.

»Friherrinnan R**,» svarade grefven vårdslöst; »hon dricker Stålpyrmonter för sina nerver.»

»Åh! nu vet jag . . . hon är ung, skön och, som jag hört, olyckligt gift . . . Tiofaldt afundsvärd den som är hennes älskare! . . . Jag gåfve gerna ett finger för en enda ljuf handtryckning af henne.»

Grefven smålog medlidsamt och piskade sin lackerade stöfvel med ett guldvirkadt ridspö.

En handtryckning är dock icke att förakta. Handen är hälften i kärlekens nöjen.

»Ni är lycklig, min grefve,» yttrade den andre med en suck.

»Bah! en bagatell, min baron!»

En bagatell! . . . Det heter i öfversättning: en qvinnas rykte. En älskare har alla de egenskaper och fel som en man icke har. Men aldrig blir en man så väl hämnad af någon som af sin hustrus älskare.

En enda person tycktes likväl denna morgon vara medelpunkten för allas uppmärksamhet. Det var en äldre man med kraftfull kroppsbyggnad, teologie-doktorshatt på hufvudet och stora mörkbruna blixtrande ögon derunder. Äfven om man icke vetat hvem han var, skulle man ha tagit honom för en af det högre ljusets få utvalde här på jorden. När hjernan, tankens salong, rikt eklähreras af snillets lågor, sprider sig från dess fönster, ögonen, ett sken som lyser vidt omkring. Detta var fallet med

En söndagsmorgon i Carl XIII:s torg.

mannen i fråga, men så var det också ordensbiskopen Olof Wallin*.

Hvar han kom blottades alla hufvuden, ehuru man derför icke kunde taga för gifvet, att samma uppmärksamhet skulle egnats honom, om han endast varit ett stort snille, men icke haft en ordensbiskops höga rang. För den profana hopen, den adlade så väl som den icke adlade, är snillet ofta ungefär detsamma som galenskap. Svaga ögon bli starrblinda, när de blicka mot solen; men sätt för ögonen ett färgadt glas, en titel eller en ordensdekoration, och då se de, då veta de hvad de tro skola.

»Hvem är det biskop Wallin så djupt bugar sig för?» hörde jag en herre fråga.

»Det är öfverhofstallmästaren grefve W**,» upplyste den tillfrågade.

»Såå,» yttrade den som frågat; »jag erinrar mig Walter Scotts anmärkning, när han i en af sina romaner låter Shakespeare buga sig för grefven af Leicester: »Det är odödligheten, som bugar sig för dödligheten,» säger han, och jag tillägger: »Hvad f-n har gudars parnass med kungars stall att göra!»

Den gamla förfallna Arsenalsbyggnaden** begagnades till brunnssalong, der vattenapparaterna funnos och dit brunnsgästerna gingo, för att tömma sina af läkaren bestämda glas. Äfven jag begaf mig ditin och drack ett glas selter, som säkerligen smakat mig mindre bra, om det ej kostat sex skilling. Jag grinade likväl, ty kolsyran stack mig i näsan. Men jag såg andra dricka och grina ännu värre; förmodligen voro deras vattensoppor svårare än min. Jag såg Wallin skaka på hufvudet, under det han tömde sitt glas.

»Detta är annat än Aganippens rena våg,» yttrade till skalden en man, i hvars sällskap han var, »annat än Castalias klara källa.»

»Allt är hvad man tror det vara,» svarade Wallin; »det bittra, liksom det onda, kan, destilleradt af inbillningen eller tron, blifva till sin verkan ljuft och godt, och så tvärtom ... De finnas ju till och med som påstå, att rikedomen är ett

* Dog såsom erkebiskop år 1839 i Upsala, »en skald som få, en talare som ingen», såsom Tegnér så träffande sjunger om honom.

** Denna byggnad, som vid den tiden intog torgets norra sida, finnes numera icke.

stort ondt, vetenskapen ett dödande gift och snillet en svår feber.»

»Gud! hvad det smakar illa!» hörde jag en ung dam klaga; »det susar i öronen på mig, och jag känner mig mycket sämre i dag.»

»Det är ett godt tecken, nådig fröken!» svarade en känd läkare, som stod bredvid henne.

»Men jag känner mig mattare för hvarje glas, herr doktor!»

»Så mycket bättre... det bevisar att vattnet söker.»

»Men när det söker mig så att jag finner mig mycket sämre än förut?»

»Så bevisar det, att en lycklig kris inträffat.»

»Hvad tror du, Wilhelm?» frågade hon en ung man, hvilken, att döma af ögonspelet mellan de unga tu, måtte varit hennes fästman.

»Du bör följa herr doktorns ordinationer, min Adèle!» svarade den unge mannen.

»Äfven du!» suckade hon, »nåväl, då tar jag gerna allt, äfven döden!»

»Jag lofvar att fröken skall bli fullkomligt återstäld!» bedyrade läkaren.

Att lofva allt, det är att gifva intet, tänkte jag och ämnade aflägsna mig, då jag helt nära mig hörde följande:

»Bästa herr doktor, kan jag inte slippa med sju glas för denna gången?»

»Omöjligt, min nådigaste fru justitierådinna,» förklarade läkaren, »ty då kan jag inte svara för kuren.»

»Men när jag ber så enträget,» återtog rösten med oemotståndlig ljufhet.

Jag hörde icke hvad läkaren vidare svarade, ty nu susade det äfven för mina öron, och jag kände mina kinder brinna. I detsamma kom röstens egarinna att vända sitt marmorhvita ansigte åt det ställe der jag stod. Det var Evelina. Jag visste redan af tidningarna, att hennes man nyligen blifvit befordrad till justitieråd. Jag bugade mig vördnadsfullt, men vågade icke möta hennes blick, än mindre taga ett steg för att nalkas henne, hvilket tanken på min ringhet och hennes höga samhällsställning dessutom skulle ha förbjudit mig.

»Ack, du blomstrar ju som en ros, min vän!» hörde jag hennes man justitierådet säga; »aldrig har jag sett dig

så vacker som nu... hvilken underbar förändring! Hvilket välsignelserikt vatten!»

Derunder aflägsnade de sig.

»Nej, herr justitieråd!» sade jag med förlåtlig stolthet för mig sjelf; »det är icke vattnet, utan anden som verkar, och denna gång uppträdde anden i en simpel hyrkuskbokhållares gestalt... Man kan hafva en hustru och likväl icke ega henne; men man behöfver icke ega en älskarinna för att vara viss om att man har henne. Lyckan eller njutningen lemnar alltid något öfrigt att önska; men kärleken intet, ty den är nog i och för sig sjelf. Må den älskade i evighet stå qvar på sin piedestal!... I stället för att omfamna henne som qvinna, tillbed henne som gudinna, och intet i verlden skall störa illusionen!»

Så drömmande, lemnade jag Carl den XIII:s torg.

En Trefaldighetsnatt vid Uggleviken.

När i södern natten rycker an med sin djupa kolonn, stupar ögonblickligen dagen. Icke så i norden; der kämpar dagen länge. För att blända eller tjusa sin fiende, utvecklar han alla ljusets behag, prydande sig med band af purpur och guld, med smycken af smaragder och rubiner. Slutligen jagad ur däldernas djup, som fylles af skuggors mängd, håller han sig ännu fast vid bergens och skogarnas toppar och kan icke derifrån förjagas.

Det var under en sådan skärmytsling mellan dag och natt som jag närmade mig Uggleviken och dess bekanta källa, en öppen och täck plats nästan midt i norra Djurgårdens famn. Redan på afstånd uppfångade mina öron klarinetters och fiolers orediga ljud, menniskors glada hojtande och skratt, mellan hvilket då och då trängde mungigans skorrande toner.

Inkommen på den öppna platsen, fann jag den, så långt min blick genom halfdunklet kunde spana, hvimlande af hoppande ben och svängande armar. Men icke var det elfvors lätta dans på daggigt gräs. Tufvor sparkades upp och följde med i den vilda dans, och ofta gnistrade det till när jernskodd stöfvel slog mot berghäll och rasslande stenar. Vid foten af nästan hvarje träd var lägrad en grupp af folk framför utvecklade matknyten och buteljkorgar. Buteljen gick från mun till mun — ty hvad skall man väl med glas? Smörgåsar på hela kakor bjödos kring; flere munnar beto i samma ost eller korf; ägg knäcktes mot andras pannor, och sedan hvitan och gulan slukats i samma andetag, fäste kavaljererna skalen på hvarandras näsor och störtade så maskerade in i dansen under damernas gälla skratt. Det var lif, det var lust högt upp i sky. Der ljuder en flickas sång,

der en mustig sjömansed; der smäller en kyss, der en örfil, denna likväl ännu i all vänskaplighet. Der hjular en sjöman flere hvarf omkring kärestan sin, som ser derpå med triumferande blick och i handen en halftömd butelj, ty hans belöning blir en sup för hvarje hvarf han hjular; der står en gesäll på hufvud för *sin*, medan den sköna räknar till hundra. Hon fuskar med flit och räknar mer än utfäst var: han svär, men står likväl qvar på sitt hufvud. Der springes sista paret ut, och en af de springande faller med ansigtet mot en försåtlig häll, men hvem blir ledsen för det? Der kastas boll, men bollen är en sten och faller ibland på en näsa ned, men hvem gråter för det? Och deremellan ilar man, enligt gammal sed, i kapp till Ugglevikskällans brädd och dricker, fast man dryper af svett, af dess iskalla vatten, men hvem får lungsot för det?

En hvar skrålar sin melodi, utan att störas af andras. Der qväder rätt vackert en ung flicka:

»Hvarje mönster på min båga
af hans drag en teckning är,
och jag känner just hans plåga
i hvart styng jag vågar der.
När mig ensligheten trycker,
kan en bok mig göra glad,
och jag i mitt sinne tycker
se hans namn på hvarje blad.»

Men helt nära henne, och på samma gång som hon, sjunger en bryggardräng:

I.

»Den jemt så full kan vara,
att ej han orkar opp,
han mycket ondt kan spara,
han sparar ock sin kropp.
Om honom kan man läsa:
I fröjd han städse bor,
han stöter ej sin näsa,
ej nöter sina skor.»

Kör.

»Ha-ha-ha, ej sina skor,
ha-ha-ha, ej sina skor.»

2.

»Hvad bryr jag mig om flickor
och om jag får en korg:
Jag aktar den som stickor,
den gör mig ingen sorg.
När kärlekstokar lipa,
som geten efter mjöl,
då röker jag min pipa
och dricker mitt glas öl.»

Kör.

»Ha-ha-ha-ha, min pipa,
ha-ha-ha, mitt glas öl.»

Jag närmade mig den unga flickan, som nyss sjöng, och gick dervid förbi tvenne pigor, som ifrigt samspråkade om sina matmödrar.

»Tänker du stanna längre än till hösten?» frågade den ena.

»Stanna qvar hos en tocken matmor som min!» svarade den andra; »då vill jag vara skapt som en böckling... När hennes mops gnäller, då haglar det örfilar kring öronen på mej... Är det rättvist det? Och ändå är hon assessorska i kongl. Svea hofrätt.»

Sångerskan, som satt bredvid en madam, hennes mor, såsom jag snart fick veta, var en riktigt intagande adertonårig flicka, som syntes helt och hållet försänkt i drömmar. Jag tackade henne för sången, men hon svarade ej. Stundtals spratt hon till och lyssnade, liksom väntade hon på någon.

»Är hon sjuk?» frågade jag madamen.

»Kärlekssjuk, svartsjuk,» svarade denna vresigt.

»Nå, är det så farligt med det?»

»Inte farligt! Hon är ju kär i en gardist, liksom råttan i osten. Men Gud nåde den flicka som gifter sig med en simpel soldat! Får han sina fem och tjugu i kasern, så är hustrun säker om sina femti, när han kommer hem.»

»Ernst är vid Lifgardet till häst,» yttrade nu ändtligen dottern, »och han är så snäll och god.»

»Det tycker också råttan att katten är, när han leker med henne... hon tycker det är så rart, gubevars, att en så stor kaxe som katten vill leka med en sådan liten stackare som hon; men bäst hon tycker och tycker, så ligger hon i gapet på den stora lekkamraten.»

En ordvexling i grannskapet drog för en stund min uppmärksamhet från lifgardistens älskarinna.

»Hör du, Hornberg!» ropade en arbetskarl till en annan; »hette du så, innan du blef gift?»

»Ska det vara qvickt det der?» genmälte den tillfrågade; »annars säger man, att du ska vara den dummaste som gått på träsko.»

»Den som sagt det, den kände icke dig,» fortfor spefågeln.

Till svar lade Hornberg med ett knytnäfslag sin vederdeloman till marken, tilläggande muntligt: »Litet men välment, sa vagnmakarn högg näsan af smeden.»

Den slagne var snart på benen igen, färdig att liqvidera i samma mynt; men några lade sig emellan och mäklade fred. Ännu hade icke bränvinet hunnit göra sin sista rond, ännu var Trefaldighetsnattens folklif till det mesta gladt och oskyldigt. Små handlyktor tändes här och der, och jag såg sjömän klättra upp i träden för att fästa lyktorna vid trädens grenar.

»Der kommer han! Der är han, den attan galningen! Der ha vi den tokiga poeten!» hördes flere röster ropa, och jag såg hopen skynda åt samma håll. Snart beträddes scenen af en ung, spenslig man, tempeligen cynisk både till klädsel och åthäfvor. Jag kände honom både till ut- och anseende. Det var ett slags folkskald med stora, men illa använda naturanlag. Han var jude och hans namn Jacobsson, med signaturen Jacobi filius under de poem han utgifvit. Omgifven af folkskaran, hvars favorit han var, öppnade han genast sin outtömliga svada:

»Här vråla ej oxar och qvigor,
här skråla blott drängar och pigor.
När lif är i jackor och kjortlar,
naturen vill sofva, den väna,
men får ej för folken, de fäna!»

Oaktadt piken, gaf publiken sitt lifliga bifall tillkänna med skratt och bravorop.

»Sjung mer, din tosing!» skrek en; »men hit med en sup åt honom!»

»Ge honom två, tre, fyra!» skrek en annan: »ju flitigare spindeln spinner, dess förr får han se flugor» *. Poeten fortfor:

* Fri öfversättning på *delirium tremens*.

En Trefaldighetsnatt vid Uggleviken. 1.

En Trefaldighetsnatt vid Uggleviken. 2.

»Jag är en ros, utsprucken redan.
Gif mig en droppe dagg, och jag skall dofta sedan!»

Buteljer räcktes från alla sidor, ty alla kände blommans behof. En madam var till och med så artig, att hon fylde ett stort dricksglas med bränvin och räckte honom det. Han fattade, höjde det och började ånyo:

»Om glaset, ja, om glaset vill jag sjunga,
ty glaset ligger ständigt på min tunga.»

Derefter tömde han det till hälften, hvarefter han fortsatte:

»Se glaset ljusets bana är,
och ljusets alla färger bär.
Det är ju *gult,* när det af punschen glöder,
och *rödt,* när det är fyldt af drufvan röder,
grönt, när absinthen hälles i,
och *blått,* när Minken ser deri,
och *hvitt,* när det af bränvin är uppfriskadt,
men *grått,* när det är illa diskadt.»

Derefter tömde han återstoden under ett hurrarop, som väckte fåglarna upp ur deras gröna pauluner och jagade dem yrvakna från nejden.

»De tycka att diska är ingenting,» hörde jag en piga anmärka; »men de skulle se hvad en ann får slita. Mitt husbondfolk har blott sex dricksglas, som nästan jemt är vatten uti, för nådig herrskapet består inte sitt folk svagdricka. När det nu är främmande, så ska de der fattiga sex glasen först bjudas kring med kallskål i för damerna, se'n ut i köket för att sköljas, för de ska in till toddar åt herrarna, se'n ut igen, för det ska öl eller ölost uti dem till qvällsvarden . . . Men nu är det bara fem för det sjette slog jag sönder i går afse.»

»Kråkdansen! Kråksången!» ropades från alla sidor.

Då blef jag vittne till en kostlig scen. Gesäller, lärpojkar, schåare, till ett antal af minst ett par hundrade, interfolierade med en och annan madam eller jungfru samt med poeten i spetsen, började nu »hoppa kråka», den ena efter den andra, under afsjungande af kråksån-

gen, som, troligtvis författad af *Jacobi filius*, för hvarje gång ökades med nya kupletter. Jag erinrar mig endast följande:

1.

»Och grefven är präktig och stolt,
i stjernor och gyllene kolt,
är road af rida och åka;
men tänk, om han hoppade kråka.

2.

Och prosten är treflig att ha,
han kraxar och himlar sig bra,
vill jemt på riksdagarne bråka;
men tänk, om han hoppade kråka.

3.

Och fröken är sipper och fin
och mjuker och lener och fin,
vill jemt med löjtnanterna språka;
men tänk, om hon hoppade kråka.»

Jag ärnade, ehuru med bibehållande af min menskliga ställning, följa kråkflocken, då jag såg den unga flickan, hvarom jag nyss talat, ila mot skogsbrynet som en pil och derefter snart återkomma arm i arm med en ung, ståtlig hästgardist, verkligen en typ för kavalleriet.

»Du lilla pyre,» hörde jag honom yttra till henne; »för att se ditt fagra ansigte i sex minuter underginge jag gerna sex dagars svart arrest.»

I detsamma återkom kråkflocken, skuttande som förut, men skränande med något hesare strupar, till följd af den våldsamma motionen.

»Fogel blå ska hoppa kråka,» ropade vid åsynen af hästgardistens blå släpmundering en sjöman, som denna gången, i stället för poeten, anförde flocken.

»Ja, ja!» instämde de öfriga kråkorna, »hästgardisten ska hoppa kråka och hans dulcineja med.»

Gardisten vände dem ryggen och ville aflägsna sig; men kråkorna skuttade efter honom och hans flicka, dels under skratt och dels öfverösande dem med de plumpaste skymford. Den lägre arbetsklassen hyser alltid en instinktartad ovilja mot militären, synnerligast mot Lifgardet till häst, förnämligast kanske för detta regementes stora fram-

gång hos det täcka könet. Det är kanske bekant, att t. ex. hufvudstadens jungfrur kunna betala en hästgardist ända till tjugufyra skilling utom fri förtäring blott för hans sällskap på några timmars promenad en söndagseftermiddag. Det är trefligt att hålla under armen en vacker uniform, hvars sporrar klinga vid hvarje steg.

»Hör på, godt folk!» ropade fogel blå till kråkorna; »hvad man säger mig aktar jag icke mer än en myggas bett; men den mun som ånyo öppnar sig för ett glåpord mot denna flicka, den läser jag till med ett lås af slipadt stål!»

Detta var ett obetänksamt yttrande, och jag förutsåg med fasa följderna deraf. Alla kråkorna reste sig, ögonblickligen återtagande sina menniskohamnar, men icke bättre för det.

»Tillbaka!» fortfor gardisten med handen på sabelfästet; »ty, så sant jag suttit på hästrygg, fäster jag icke era öron och näsor vid enhäcken der, så att den ska se ut som en nyponbuske, färdig till skörd, och marken bli röd som ett lingonland!»

Det mordskri, som från alla sidor följde på denna utmaning, trängde genom merg och ben. Jag blickade efter poeten, i den tanken att han möjligen kunde besvärja stormen; men han syntes ej till. Jag kastade mig derför sjelf in bland hopen, för att stifta fred innan första slaget utdelades; men jag fick emot mig en hop af minst tjugu personer, hvilka drefvo mig tillbaka. Under det jag baklänges retirerade, såg jag den käcke, men oförsigtige lifgardisten, med dragna sabeln i ena handen och jernslidan i den andra, svänga sig omkring midt i den ursinniga skaran och beskrifva en cirkel, som än vidgade sig allt efter styrkan i försvaret och än minskades i den mån den anfallnes krafter aftogo. Småningom blef cirkeln allt mindre och mindre; ännu en gång såg jag sabeln och dess slida blixtra till, röda af den gryende dagen, röda äfven af blod. Slutligen såg jag dem icke mer. Oroad både af hans och af den stackars flickans öde, ville jag ånyo blanda mig i denna vilda hop, som tjöt af segerfröjd öfver en enda man; men ånyo drefs jag tillbaka, förföljdes och måste rädda mig genom en snabb flykt utåt Roslagsvägen.

Några timmar hade jag derefter ströfvat fram och tillbaka på vägen mellan Kräftriket och Frescati, då jag beslöt taga hemvägen genom Uggleviken. I hofjägarbostället hörde

jag, att en hästgardist under natten blifvit ditförd döende och sedan af jägeribetjeningen transporterad till Stockholm; men om flickans öde visste ingen. Jag gick vidare och fann nästan öfverallt i buskarna folk.

»Du var bra smord i natt,» hörde jag en gesäll säga till sin bredvid honom liggande kamrat.

»Jo-jo-men,» svarade denne; »de sju sista suparna knäckte mig.»

Ändtligen återsåg jag Uggleviken. Solen strålade nu i sin fulla glans öfver den numera folktomma platsen, och öfverallt såg jag spår efter den förflutna nattens så väl nöjen som strider: äggskal, tomma buteljer, blomsterqvastar, höljda af dagg och blod. Endast vid källan upptäckte jag en mensklig varelse. Det var hon, det var den olyckliges älskarinna. Med hufvudet hvilande på sina begge armar, blickade hon ned i källan, gråtande öfver sin bleka, i vattnet dallrande bild.

Jag tilltalade henne flere gånger, men förgäfves. Oförmodadt hörde jag icke långt ifrån oss följande:

»Dig jag helsar, o sol! Fast drucken af dagg, liksom jorden,
brinner jag likväl af törst. Himmel, hvar får jag en bäsk?

Det var Jacobi filius, som, resande sig ur en buske, der han säkerligen sofvit någon stund af natten, nalkades oss, gnuggande sig i ögonen. Han betraktade den gråtande flickan med en allvarlig, medlidsam blick, under det han tröstande qvad:

»Bättre han rycks ur din famn af tusende blodiga dödar,
än att han slits från ditt bröst utaf en gynnad rival.»

Jag tyckte att en strimma af ljus vid dessa ord flög öfver flickans ansigte. Fann hon kanske ett halmstrå att nappa tag uti? Det är så mycket annat än sorgen och saknaden, som väckas hos menniskan, när någon annan än döden tagit från henne hvad hon mest älskat på jorden. Det är egenkärleken som såras, afunden som flammar upp. Men dessa lifvets tistlar växa icke vid grafven.

»Min mor, min mor!» hörde jag flickan i detsamma utropa och såg henne derefter skynda från källan några personer till mötes, och bland dem hennes mor, hvilka säkerligen länge sökt henne.

Hon flyr till sin mor!
Då är faran ej stor.
Hon flyr till det bästa,
och det gör icke de flesta.»

Så sjöng poeten, hvarefter han nalkades mig med en djup bugning och en annan sång:

»Rik denna Djurgård är på vägar och lundar och värdshus;
vägen var alltid min säng, lunden dess omhänge är.
Men ingen krog der finns, hvars skylt bjuder skalden välkommen;
kritan, fast hviter som snö, märkt mig med svartaste drag.
Himlen förlåter min skuld; men krögarn förlåter den aldrig.
Derför, min herre, jag ber: låna mig dalerna två!»

Jag gaf honom två riksdaler, dem han kysste och sedan helt förtjust stoppade i sin ficka, hvarefter han slutade som följer:

»Punktligt betalar jag dem, ej trotsande bysättningslagen,
Hälften ni får vid min död och hälften på yttersta dagen.»

Derpå aflägsnade han sig med snabba steg, och jag gick hem till mig. På detta sätt hade jag genomströfvat Tre-

faldighetsnatten, eller »flanerat», ett ord som vi lånat från franskan.

»Flanera är en vetenskap,» yttrar på något ställe en känd författare; »det är ögats gastronomi.»

Men det är icke blott leende, blommande ängder ögat får njuta af; det stöter sig lika ofta vid dyig jord och vilda moras. Men sådant är ju lifvet, och man får taga det onda med det goda. *

* Dessa vid Uggleviken alltid oroliga och ofta bedröfliga folkfester ha för längesedan upphört.

Mångelskan.

Redan under min skoltid fästes min uppmärksamhet vid en qvinna, som bittida och sent, sommar och vinter, sålde grönsaker vid Röda bodarna. Ingen väderlek, om än aldrig så svår, förmådde jaga henne från den stol, hvarpå hon satt, eller från det bord, på hvilket hon utbredde sitt lager af morötter, persilja, kålhufvuden, frukt m. m. När det regnade, spände hon upp ett groft lärftsparaply, tillräckligt stort att öfverskyla henne och hennes bord, och vintertiden satt hon med fötterna i en balja halffyld med halm. När alla andra af torgets mångelskor flydde för den yrande nordanvinden, satt madam Holm qvar på sin plats, värmande sina blåfrusna läppar med varm kaffesump, och något annat såg man henne sällan förtära. Hon dref den största rörelsen bland mångelskor på sin tid, njöt ett visst anseende i trakten för sitt ärliga och idoga väsen, och — hvilket kanske var det märkvärdigaste — aldrig hörde man

henne fälla ett ondt ord om någon eller förarga sig öfver något.

»Den som förargar sig öfver sin nästa,» brukade hon säga, »är lik den som vill hugga till andra, men hugger sig sjelf i fingret, och det har man ju värst ondt af sjelf.»

Madam Holm, tidigt gift och enka, hade ett enda barn, en dotter, som i sin barndom och när vädret ej var för svårt satt på en pall bredvid moderns stol, läsande sin abc-bok, katekes eller bibliska historia, allt efter som hon tilltog i ålder och visdom; men sedermera fick hon gå i en s. k. bättre skola, »ty det är uppfostran som gör menniskan,» yttrade madam Holm, »och Gud bevare min Emma från att bli mångelska!»

Föräldrar — de må tillhöra hvilken samhällsklass som helst — önska sällan att deras barn skola idka samma yrke som de sjelfva, emedan en hvar oftast anser sin bana för den svåraste. Men säkerligen hade madam Holm mer skäl för sin önskan än mången annan.

Emellertid växte Emma upp, blef en vacker, välväxt flicka och var vid tiden för min berättelse ungefär tjugu år.

»Är hon inte söter och rarer?» frågade mig en dag hennes mor; »det vore just en hustru för herr Höglund... Hon har gått ett halft år i ryska ministerns kök för att lära sig laga mat, och så syr hon hattar hos Folckers och broderar i guld hos fru Nybom* och så kan hon franskan... kläder kan hon också sy, och den här koftan jag har på mig har hon gjort, utan att ens ha behöft ta mått, och så... så kan hon franskan, herre, och så...»

Jag afbröt den moderliga svadan med en lyckönskan, tillegnad både mor och dotter, utan att likväl ingå i något svaromål på det öfriga.

Några månader derefter fann jag till min stora förvåning madam Holm blek och skälfvande, fast det var den varmaste sommardag.

»Hur är det fatt i dag?» frågade jag.

»Hur det är fatt!» upprepade hon mumlande; »jo, så fatt är det, att jag hade god lust hoppa i strömmen der med hela mitt bord, fast jag har för femti riksdaler sparris på det... Känner herrn den der långbenta snushanen, som bor deroppe?» tillade hon, pekande åt den öfversta våningen af Keijserska huset.

* Fru Nybom var på sin tid Stockholms skickligaste guldbrodös.

»Menar ni den der unge kammarskrifvaren i tullverket?“ frågade jag, som nu erinrade mig, att jag ofta sett denne handla bär och frukt hos madam Holm, i synnerhet vid sådana tillfällen, då hennes Emma varit närvarande.

»Jaså, han är i tullen,» svarade madamen, »och ändå lurendrejar han in bekymmer, sorg och död i en stackars mors bröst, som i tjugu års tid knogat för sitt enda barns lycka, slitit som en hund både i storm och snö och ordentligen på dagen betalt sina kontributioner... men jag ska ta mej...»

Några kunder kommo i detsamma och afbröto fortsättningen, hvars slut dagen derefter blef mig bekant och som i korthet var följande:

Kammarskrifvaren T* satt förmiddagen derpå vid sitt skrifbord, då dörren öppnades och sedan inifrån tillriglades af madam Holm, hvilken derefter närmade sig skrifbordet.

»Madam Holm!» ropade T*, något förlägen; »mycket välkommen!... Den som nu bara hade en kopp kaffe att bjuda på.»

»Det är inte kaffedags nu, er spelevink!» svarade madam Holm; »och för resten behöfver ni inte åbäka er med att vara artig, för nog hade ni hellre sett att det varit dottern, det fåret, och inte modern, den varginnan, som stigit in... Men hör nu på, herre! Ni måste skrifva af det här papperet och sedan sätta ert namn derunder och det utan vidare krus och krumbugter... det bör gå mycket lättare det än att bedraga en ung oerfaren flicka.»

Papperet, som hon dervid lade på bordet och hvars ordalydelse jag icke fullt ut kommer ihåg, innehöll förbindelse för T* att taga madam Holms dotter till äkta, äfvensom ett medgifvande till lysnings uttagande o. s. v.

Kammarskrifvaren blef naturligtvis mycket förbluffad. Mångelskans allt bistrare utseende beröfvade honom all förmåga att skämta, i fall han haft lust dertill. Han började derför ursäkta sig så allvarligt och godt han kunde och slutade med att förklara, det han med sina små inkomster omöjligen ännu kunde tänka på giftermål.

»Det blir min försorg,» försäkrade madamen lugnt; »skrif ni bara!»

»Men jag kan ju inte lefva af bara grönsaker heller!» utbrast slutligen den unge mannen med komisk förtviflan.

»Mycket större nöt än ni har lefvat deraf,» bedyrade mångelskan; »men,» tillade hon med en stämma allt mer olycksbådande, »det der skrället till pendyl, som sitter på väggen der, felar blott fem minuter i tolf, och om ni inte före tolfslaget har skrifvit hvad jag befallt er skrifva, så knäcker jag pannan på er med samma lätthet som en bonde knäcker ett valnötsskal!»

Dervid drog hon upp ur hvardera kjortelsäcken en pistol och riktade begge mot kammarskrifvarens hufvud. Icke blott gracerna, utan äfven furierna hafva qvinnogestalter, och Emmas moder, med de sammanbitna tänderna, det blåskiftande ansigtet och ögonen flammande af den vildaste beslutsamhet, gaf detta ögonblick ingen af de tre senare systrarna efter.

»Nog vet jag hvad som efteråt blir mitt öde,» yttrade hon derunder; »men ingen mor ska bryta stafven öfver mitt hufvud och Gud icke tillstänga sin himmel för det!»

Hvad som i denna stund föregick inom kammarskrifvaren är svårt att veta. Var det fruktan för att mångelskan på stället skulle verkställa sitt hot? Var det kanske aktningen för en mor, som skydde ingenting för upprättandet af sitt barns heder? Eller måhända en ännu ömmare känsla för den unga flickan, hvars kärlek han vunnit för att missbruka? Eller kanske allt detta förenadt? Nog af, han skref och lemnade det skrifna uti madam Holms händer.

»Så tag det då!» ropade han nästan tillintetgjord, »och lär mig sedan konsten att lefva gift med trehundra riksdalers årlig inkomst!»

»Jag har sagt att det blir min försorg,» svarade mångelskan, under det hon noga genomögnade papperet, »och jag ska ändå inte taga med i räkningen de der grönsakerna som ni nyss slog mig i halsen med... Kom nu till oss på eftermiddagen, denna gång fast jag är hemma, och tro inte att ni gör oss en så förfasligt stor ära, för när jag lät min dotter lära sig laga mat i ryska ministerns kök, sy hattar hos Folckers och brodera i guld hos fru Nybom och tala franskan, ja franskan, herre, då tänkte jag mig också en måg tre strån hvassare än en kammarskrifvare i tulln, och dermed basta!»

Efter dessa ord aflägsnade hon sig. Kammarskrifvaren satte sig derefter tankfull och dyster framför sitt fönster och såg med suck på suck, huru hans blifvande svärmoder med

vanlig färdighet utminuterade morötter och palsternackor på det välsignade Rödbotorget.

Följden af detta uppträde blef emellertid, att mångelskans dotter tre veckor derefter vigdes vid kammarskrifvaren T*. På det hejdundrande bröllop, som madam Holm höll å Gamla Barnhuskällaren, fungerade sjelfva polismästaren Olof af Wannqvist * såsom brudens far, och när han proponerade skålen för brudens mor, hörde jag honom bland annat yttra följande:

»Om det på hvardera af Stockholms torg blott funnes en enda sådan som min gamla vän madam Holm, så skulle jag bestämdt kunna indraga halfva polisen.»

»Gud välsigne gamle Olle!» svarade madamen med hög röst oeh torkade sig i ögonen med klädningsärmen.

Kammarskrifvaren T* hade visst ingen anledning att ångra denna förening, ty någon tid derefter erhöll han på sin svärmors förbön och genom polismästarens bemedling en ganska lönande bitjenst inom Drätselverket, utom det att madam Holm försåg det unga parets hushåll med allt hvad det behöfde och mera till. Sjelf fortfor hon att som förr drifva sin rörelse på sitt gamla torg; tittade hvarje afton än in i »sikterns» kök och skafferi, för att efterse om något fattades der, och än in i barnkammaren, för att några minuter vagga sin lille dotterson; hjelpte till med matlagningen, när det var främmande, men var så rädd för att genera, ty »hvart stånd för sej», brukade hon säga; tog för gifvet att unga frun, när det var kalas, borde »ta emot och prima i soffan, gubevars»; lade stundom örat till nyckelhålet, för att höra sin dotters röst, och spratt till af glädje när hon uppsnappade något af den der »franskan», som hon var så förtjust uti.

»Ingenting har jag sjelf fått lära,» sade hon; »men nog har jag en hum om hur lycklig den bör vara som fått det.»

Några år derefter dog madam Holm, till verklig sorg och saknad för Rödbotorget och hela trakten deromkring.

»Holmskan var ändå bäst!» förklarade de öfriga mångelskorna, och sjelfva roddartrappan genljöd af hennes lof. Hennes begrafning firades med stor stått, och »gamle Olle» hedrade den med sin närvaro i full uniform och med »stora

* En af de mest utmärkta polismästare Stockholm haft, gemenligen kallad »gamle Olle». Han dog såsom öfverståthållare år 1833.

stjernan på bröstet, något som väckte stor uppmärksamhet och icke litet bidrog till att höja den aflidnas minne. Församlingens kyrkoherde, doktor Franzén *, höll vid hennes graf ett tal, hvarutur jag erinrar mig följande:

»När en menniska, uppfödd och fostrad i fattigdomens hydda och utan annan ledning än sitt naturliga förstånd och sitt af Guds heliga ord uppfylda hjerta, vandrar sin väg ärliga fram och utan att lockas derifrån af frestelser, för hvilka äfven de lyckligast lottade och mest omsorgsfullt uppfostrade falla, då blir hon en föresyn för sina likar, ty hon är den trognaste afbild af ödmjukhetens och försakelsernas gudom.»

En gång var det likväl, såsom vi veta, nära att hon hade tagit ett stort afsteg från den väg hon förut och efteråt så snörrätt vandrat; då var hon dock, enligt sitt eget uttryck, en »varginna», men en varginna, som hade en unge att rädda eller hämnas.

* Den store skalden, hvilken såsom biskop afled i Hernösand år 1847.

»Ifvarson skall brinna!»

En eftermiddag sommartiden inkom på vårt kontor en prestman, begärande ett åkdon för att skjutsa honom till Danviks dårhus. Det var en medelålders man af vackert utseende och hög kroppsbyggnad, tydligen från landsbygden, att döma af hans målföre och brunstekta hy. Jag kallade honom för »herr prosten», och han syntes van vid den titeln. Han önskade helst ett enbetsåkdon, såsom varande billigare, och ett sådant fanns äfven att tillgå. Som jag länge önskat bese ifrågavarande näste för den bittraste af lifvets olyckor, tillbjöd jag mig att sjelf köra honom, hvilket tillbud han med nöje tycktes antaga.

Vi foro, men många ord vexlades icke oss emellan, och ju mer vi närmade oss Danviken, desto slutnare och dystrare blef den resande. Ändtligen hunno vi fram, fingo vederbörligt tillstånd att inträda och färdades till fots den vägen, som uppför berget enkom leder till dårhuset. Det är i en af de öfre våningarna man inkommer från gården och åt hvilken de äfven hafva sina fönster, ty huset, bygdt utefter bergväggen, följer denna neråt, till dess det möter och sköljes af Saltsjöns oroliga våg. Det är följaktligen flere smala trappor man har att nedstiga, flere mörka korridorer att genomvandra, innan man kommer till de första eller nedersta våningarna med utsigt åt sjön, hvilka bebos af de största dårarna, ungefär såsom fallet understundom är i den s. k. kloka verlden. Emellertid ju djupare man kommer, desto djupare blir eländet, desto vildare skränet från cellerna, desto hemskare de ansigten, som grinande titta ut genom dörrgluggarna, — det är ett verkligt nedstigande till de fördömdas qval. Sjelfva byggnaden, äfven om man ej kände dess bestämmelse, skulle förefalla en dyster, utsatt

som den är för vågornas vilda gny och nordanvindens skarpa ilar samt stängd från söderns varmare luft och solens lifgifvande ljus af det berg, vid hvilket den är murad. En sämre lokal kunde för ett sådant ändamål icke väljas*. Detta den första anmärkningen. Flere ännu svårare kunna göras, men för hvilka här saknas tillräckligt utrymme, såsom t. ex., att de olyckliga, i stället för att skötas såsom patienter, behandlas såsom de gröfsta förbrytare; att något tecken till förströelse genom ändamålsenligt arbete icke finnes, och än

Danviks dårhus.

mindre till någon uppmuntran genom gladare tidsfördrif; att kosten är den uslaste som kan tänkas o. s. v. Danviks dårhus är med ett ord en skamfläck på Stockholms civiliserade samhälle, och oförklarligt är det, att generationer, under sitt framskridande på bildningens och upplysningens bana, så länge kunnat se och fördraga något sådant.

Sedan min andlige följeslagare och jag genomströfvat de nedre hålorna, besökte vi de öfre rummen, hvilka in-

* År 1785 inköptes och inreddes till dårhus ifrågavarande byggnad. Den har sedan länge upphört att användas för detta ändamål, men finnes ännu qvar, numera inredd till fabrik.

hysa betalande vansinniga af bättre stånd. I ett af dem satt en urmakare, hvilken visade oss en urtafla.

»Se hvilken herrlig uppfinning!» yttrade han till oss; »hitintills trodde man, att tiden beherskade allt, men jag har visat huru man beherskar tiden, ty se bara på taflan här! Den lidande klagar öfver att tiden går för långsamt, men hvad gör jag då? Jo, jag för helt enkelt visarn ett hvarf omkring, och dödar sålunda i en handvändning tolf hela timmar. Nu är hon åtta på morgonen, men ett tu tre är hon åtta på qvällen, inte sant?... Den lycklige deremot tycker tiden går för fort, men hvad gör jag då? Jo, jag för lika enkelt och hastigt visarn ett hvarf tillbaka. För en sekund sedan var det afton, men nu är det morgon igen, och detta kunde verldens alla vise icke påfinna!»

»Men,» invände jag, »kan ni af ett barn på ögonblicket göra en gubbe och lika hastigt förvandla en gubbe till barn?»

»Ännu inte,» svarade han; »men detta blir föremål för en senare undersökning, som bestämdt skall krönas med framgång, emedan den helt och hållet hvilar på den förra. Kom hit i morgon, och jag skall visa er, att äfven den frågan är löst.»

»Är ni död eller lefvande?» frågade mig en annan dåre, som kallades för »magistern» och troligtvis varit en studerad man.

»Lefvande,» svarade jag.

»Bevisa det, men det kan ni inte,» tillade han genast, sparande mig besväret; »ni tror er vara lefvande derför att ni kan gå med fötterna, svänga med armarna och andas med lungorna, men ni bedrar er! Båten går fortare än ni, vattenhjulet svänger raskare än ni, och blåsbälgen andas starkare än ni, men vågar ni derför påstå att båten, vattenhjulet och blåsbälgen äro lefvande varelser?... Nej, död är ni, och döda äro alla.»

»Men hvem är då lefvande?» frågade jag.

»Jag,» svarade dåren, »jag är den ende lefvande i verlden.»

»Hur bevisar ni det?»

»Den måtte väl vara lefvande, som ser att alla andra äro döda,» förklarade dåren med ett leende af högsta belåtenhet med sig sjelf och medömkan med andra.

Man skulle nästan kunna tro, att dårarne äro lyckligare än vi andra menniskor. Liksom de, älska äfven vi våra

»Ifvarson skall brinna! Ifvarson skall brinna!»

villor; men sällan störas de i sina, medan vi deremot nästan alltid störas i våra. Detta gäller dock naturligtvis endast dem, som utan afbrott äro under inflytande af sin fixa idé; men för dem — och dessa äro de flesta — som hafva sina ljusa mellanstunder (lucida intervalla), hvarunder de ega fullt medvetande om sin olycka, måste tillståndet vara fasansfullt, så framt detta ej på något sätt förmildras af det menskliga deltagandet. Också är det just dessa lucida intervalla som framför allt påkalla menniskokärlekens och läkarekonstens förenade bemödanden. Ett välvilligt bemötande, begagnande sig af denna hvila efter en nyss öfvergången storm, skulle mången gång genom trösteord och sysselsättningar, lämpade efter patientens skaplynne, lyckas hindra eller åtminstone till en början fördröja återkomsten af det onda. I stället såg jag några af dessa olyckliga, ehuru då vid lugnare sinnesstämning, ännu bära på sig de fångtröjor, som man förut iklädt dem, när de voro våldsamma. Jag hörde dem nu bittert klaga öfver ett straff, hvars orsak de naturligtvis icke hade någon vetskap om. Deras lucida intervalla blefvo ett plus mer i deras elände.

»Gör mig den tjensten att fråga hvar mamsell Alm sitter?» hviskade mig prosten i örat.

Jag frågade föreståndarskan, hvilken ledsagade oss, och hon förde oss till ett rum i samma korridor. Jag trädde in i kammaren. Presten stannade utanför, men som dörren stod på glänt, kunde han likväl se hufvudpersonen derinne.

»Ifvarson skall brinna! Ifvarson skall brinna!» ljöd emot oss en qvinnas entoniga röst.

Hon, som yttrade dessa ord, kunde ej vara öfver 30 år och stod midt på golfvet, stirrande på en och samma punkt af väggen midtemot. Skymningen hindrade mig att uppfatta alla hennes anletsdrag, men, ehuru bleka och utmerglade, föreföllo de mig likväl icke motbjudande. Jag stälde några frågor till henne, men på alla följde alltjemt samma svar utan att hennes ställning rubbades:

»Ifvarson skall brinna! Ifvarson skall brinna!»

»På samma ställe har hon stått i nära tio år,» upplyste föreståndarskan, »och några andra ord än dessa har man aldrig hört från henne.»

Nyfiken att veta något vidare om denna qvinna, bad jag föreståndarskan meddela mig hvad hon visste, och inhemtade, att mamsell Alm var dotter till en för tio år sedan

afliden kyrkoherde på landet; att efter faderns död sockenboarne, som mycket intresserade sig för dottern, erbjudit pastoratet åt tjenstförrättande v. pastorn, hvars namn var Ifvarson, med vilkor likväl att han toge dottern till äkta; att Ifvarson gifvit sitt löfte och fått pastoratet, men derefter icke desto mindre gift sig med en annan, hvilket haft till följd, att den öfvergifna kom på dårhuset.

»Således af olycklig kärlek!» suckade jag, sedan föreståndarskan slutat sin berättelse, och jag hörde en djup suck från dörren besvara min.

»Ack!» sade föreståndarskan; »de flesta qvinnor, som sitta här, har den olyckliga kärleken hitfört.»

Så förhåller det sig också. Vissa qvinnor, seende sig öfvergifna, rycka ur sin älskares armar sin rival och döda henne, hvarefter de fly antingen upp på schavotten eller ner i grafven. Det ligger i deras brott onekligen något af en sublim passion, som inverkar på den menskliga rättvisan. Andra deremot lida i tysthet, döende, men resignerade, glömmande intet, men förlåtande allt, ända in i sista stunden. Detta är den sanna oegennyttiga kärleken, den stolta kärleken, som lefver af sitt hjertas sår och slutligen dör deraf. Men det finnes äfven sådana, som hvarken ega de förres förmåga att genom hämnd döfva sin sorg, eller de senares att genom resignation och försoning rena den, utan derför öfverlemna sig åt förtviflans furier, som svänga omkring med sina offer, till dess de slutligen lemna dem på golfvet af dårhuscellen, omedvetna af allt, utom af ett hopplöst elände.

Detta öde hade blifvit den stackars prestdotterns, och i det jag beklagade henne, tänkte jag äfven på honom som varit orsaken till hennes olycka, vändande mig dervid instinktartadt mot dörren, utanför hvilken jag lemnat presten. Som jag icke mera såg till honom, gick jag ut och fann honom stående längst bort i korridoren med ryggen vänd mot mig, men med begge händerna för sitt ansigte.

»Ifvarson skall brinna,» ljöd ånyo, fast något svagare, från den numera tillslutna cellen.

Presten spratt till, skyndade utför trappan ner till gården, der vi åter träffades.

»Låt oss fara hem!» mumlade han doft och hastade mot porten.

Just som vi trädde ut genom den, ropade till oss en af dårarne, som spatserade på gården:

»Verlden är blott en samling af skälmar och dårar... helsa de förre från de senare!... Inte så tokigt sagdt, eller hur, ha-ha!»

Porten tillslöts efter oss, och jag hemtade andan; men andlös föreföll mig min följeslagare under hela återfärden. På Norrbro steg han ur åkdonet, betalte för skjutsen och försvann. Jag återsåg honom aldrig. Han hade icke sagt mig sitt namn, men nog gissade jag till det.

Några år derefter mötte jag på Rödbotorget samma föreståndarska på Danviks dårhus, som vid ofvan beskrifna tillfälle följt mig genom cellerna, och jag frågade henne om tillståndet derstädes, synnerligen med afseende å de personer jag talat med.

Både urmakaren och magistern hade vandrat all verldens väg, densamma för dåren som för den vise.

»Än den arma mamsellen då?» sporde jag; »hon med sitt hemska: 'Ifvarson skall brinna', som ännu ljuder i mina öron?»

»För ungefär ett halft år sedan lemnade hon dårhuset, men fullkomligt återstäld, till läkarnes och allas stora förvåning,» upplyste föreståndarskan; »men hvad som väckte en ännu större förvåning var den händelse, som är förknippad med, ja, till och med anses vara orsaken till hennes förbättring.»

»Och denna händelse?»

»Att samma natt, ja, samma timme som mamsell Alm på Danviken återfick sitt förstånd, nedbrann prosten Ifvarsons prestgård, och prosten sjelf, som hade sitt sofrum i öfre våningen, blef innebränd.»

Nu erinrade jag mig, att jag för icke längesedan i tidningarna sett den senare händelsen refererad, utan att jag då kommit att egna den annat deltagande, än det som vanligtvis fästes vid sorgliga tilldragelser som öfvergå okända personer.

»Vid sin afresa,» fortfor föreståndarskan, »yttrade mamsell Alm till mig följande: 'Nu beger jag mig till den stackars Ifvarsons familj, för att egna mina återstående dagar åt hans värnlösa oskyldiga barn.'»

Historien om en liten barkbåt.

I samma qvarter med vårt hyrkuskverk är Clara församlings fattighus*, eller i hörnet af Södra kyrkogatan och Röda bodarne. Bland de nära 200 fattighjon, som derstädes voro intagna, fästes länge min uppmärksamhet vid en gumma, som dagligen sommartiden linkade förbi vår port och vek af vid hörnet in på Vestra kyrkogatan. Hon stödde sig på en krycka under venstra armen samt på en käpp, den hon höll i högra handen. Hon kunde vara öfver 70 år, men på hennes ansigte hvilade något som man sällan finner hos en ålderdom i armod, nemligen uttrycket af den innerligaste belåtenhet med lifvet, den klaraste försoning med ett öde, som måste förefalla en hvar så hårdt. Aldrig såg jag henne tigga, såsom alla hennes kamrater gjorde och ovilkorligen måste göra, ty med 1 eller högst 2 riksdaler i månaden, hvilket var det högsta underhållet, lifnär sig ingen. I sanning, det var ett fullkomligt ihjelsvältningssystem, som konseqvent fullföljdes af våra fattigförsörjningsanstalter.

»Hur mår gumman i dag?» frågade jag henne vanligtvis, när jag, stående i porten, såg henne gå förbi.

»Mycket bra, lilla goda herre!» svarade hon; »och Gud signe herrn som helsar på gumman!» tillade hon alltid och såg dervid på mig med en blick, klar och oskyldig som ett barns öga.

I början gaf jag henne alltid en slant, men synbart tvekande räckte hon fram sin magra hand, och när hon tagit mot slanten, flög en lätt rodnad öfver hennes utmerglade ansigte. Det föreföll mig, som hon mottog hvad jag gaf henne endast för att icke göra mig förlägen, ty förlägen blir otvifvelaktigt den bättre lottade, när behofvet

* Borttaget för omkring 20 år sedan. Platsen upptages nu af Centralposthuset.

och nöden vägra dess hjelp. Slutligen tog hon sig till att, när hon linkade förbi, gå på något längre afstånd från vår port, troligtvis för att undvika den der almosan.

Gör aldrig en tjenst, som man icke begär af dig! är visserligen en lefnadsregel, men fattigdomen brukar icke gerna vara så nogräknad, och jag var nästan småförargad på den der nogräknade gumman.

En höstdag såg jag henne stå midt på torget, fixerande länge något på gatan liggande föremål och bemödande sig

mycket för att taga upp det, men alltid fruktlöst. Jag närmade mig för att hjelpa henne, men i detsamma sprang en s. k. gatpojke förbi, tog upp hvad som låg vid gummans fötter och ärnade ila bort dermed, då jag i lagom tid fick honom vid armen och höll honom qvar.

»Hvad var det du tog?» frågade jag pojken.

»Bara det här,» svarade han och visade mig den enklaste leksak i verlden, ett stycke bark i form af en båt.

»Är det din?» sporde jag.

»Ack nej, det är min!» ropade gumman med en röst, som gick till hjertat; »ja, min som jag nyss tappade här!»

Jag tog den lilla båten från pojken och gaf den åt den stackars gumman, som skälfde i alla leder och säkerligen hade fallit, om jag icke stödt henne. Med möda lyckades det mig att få in henne på vår gård och in på kontoret, der jag satte henne på en stol, för att låta henne hemta sig. Den djupaste smärta röjde sig ännu i hennes anletsdrag, och tårarne tycktes hafva stelnat fast vid hennes kinder. Hon vände sitt ansigte ifrån mig, liksom för att dölja hvad som föregick i hennes inre, men som anletsdragen förrådt.

Smärtan har *sin* religion och tårarne *sin* blyghet.

Ändtligen återhemtade hon sig. Ångesten, som faran att förlora något för henne dyrbart tillskyndat henne, gaf småningom vika för glädjen att ha återfått det, och hon kysste den lilla båten, tryckte den till sitt bröst och kysste sedan, innan jag hann hindra det, mina händer. Den sjuttioårigas jubel var ett sjuårigt barns. Aldrig hvarken förr eller senare har jag i så gamla ögon sett så mycken barndom.

Hvad var då för henne denna lilla båt af bark? Hvilket minne hängde väl fast vid denna obetydliga leksak, som tycktes utgöra hela hennes lif, den rika smärtans så väl som den fattiga glädjens?

Slutligen fick jag svaret på dessa frågor genom hvad hon meddelade mig om sin lefnad. Gumman hade varit kokerska eller hushållerska i åtskilliga bättre hus och köket följaktligen varit hennes verkningskrets under mer än två tredjedelar af hennes lif. Köket, så mångens högsta goda och lycksalighet, är likväl ofta ett helvete för kokerskan. Det är den eviga elden; men herskaren eller herskarinnan derstädes, kocken eller kokerskan, är den som svettas mest och lider de värsta qvalen, således något olika det som Dante för oss målat och våra läsarprester ännu i dag på sitt vanliga sätt illustrera.

En god kock eller kokerska njuter för öfrigt icke på långt när det anseende i det allmänna, som de ovedersägligen förtjena, och oaktadt den vigtigaste och nödvändigaste delen af kemien är dem ombetrodd. Stor är Berzelius, men hin måtte smaka på hans soppor!

»Jag tjente några år i en greflig familj,» berättade gumman bland annat, »och ofta sade grefven till mig: 'I dag, min bästa mamsell, var maten syperb!' Men en stund

derefter uppkallades jag till hennes nåd att redogöra för hur mycket ägg, smör och socker strukit med. 'Det är inte möjligt, min kära mamsell,' sade hon, 'att ett helt tjog ägg och fyra marker smör kunnat gå åt till en middag för så få personer,' hvarefter hon onådigt afskedade mig. En annan dag förebrådde mig grefven för det middagen varit 'miserabel'; men då sade jag honom, att jag för hennes nåds skull icke vågat använda så mycket ägg och smör som jag behöfde. Då blef jag ånyo uppkallad till hennes nåd och fick bannor för det jag icke kunde laga godt med litet. För att nu tillfredsställa dem bägge och slippa bannor, nödgades jag ofta anlita min egen lilla lön, och då fick jag beröm som en ypperlig hushållerska, men hade icke råd att på två hela år köpa mig en ny klädning eller ett par nya skor; men jag gör orätt att tala illa om dem, de voro i alla fall goda och välvilliga emot mig. Hur mången får ej slafva här i verlden utan att någonsin hugsvalas af en enda uppmuntrande blick!»

»Men hårdt måste det vara,» anmärkte jag, »att, sedan man haft så mycket godt att laga och äta i sina dar, nödgas svälta, när man blir gammal, såsom fallet ofta varit med de stackars hushållerskorna.»

»När man står öfver maten, har man alls ingen appetit,» förklarade f. d. hushållerskan; »men nog kommer appetiten, när man icke mer har någonting att äta... visst är det hårdt, goda herre!»

»Och ändå vill ni hvarken tigga eller ta emot hvad man bjuder er!» yttrade jag.

»Skröplig och bedröflig inför verlden,» svarade gumman, »vill jag likväl icke vara det inför mig sjelf. Jag inbillar mig, att jag ingenting behöfver, och herrn ser hvad inbillningen gör. Jag var sextiofem år, när jag kom in på Clara fattighus, och har ändå hunnit sjuttifem,» tillade hon småleende.

Jag har liksom andra hänryckts af leenden på anleten af liljor och rosor; men för detta småleende på ett ansigte af bara skinn och ben böjde jag ovilkorligen mitt hufvud. Ett armod, som vid sjuttifem år småler åt sitt öde — hvilken förebild, eller rättare, hvilken skärande kontrast mot denna missbelåtenhet, som rynkar pannan midt i öfverflödets och vällefnadens sköte!

»Men den der lilla barkbåten?» frågade jag efter någon stunds tystnad, och troligtvis frågar äfven läsaren eller läsarinnan detsamma.

Tålamod! Jag fick äfven veta den historien. Fattigstugumman hade, innan hon blef kokerska, varit barnpiga hos en borgarfamilj, som bebodde ett hus vid stranden af Clara sjö. I tio års tid vårdade hon exemplariskt de barn man lemnat i hennes vård. Nästan för hvarje år hade hon fått ett nytt att se om, och likväl räckte hon till för dem alla. Ett af dem, en treårig gosse, var hennes synnerliga favorit, kanske mest derför att modern minst tyckte om detta barn, som hade rödt hår, något som icke var i hennes smak. De andra deremot hade alla svart hår, och följaktligen var den rödhårige det enda rötägget i kullen.

Den lille rödhårige tyckte mycket om att leka vid sjöstranden och hade särdeles nöje af den lilla barkbåt, som hans beskedliga dadda täljt åt honom. Den lille skeppsredaren ville ofta stiga ombord på sitt fartyg, men dadda, som hade ett vaksamt öga, hindrade honom alltid derifrån och gaf honom i stället en lång tråd, för att dermed föra sin båt hvart han ville, i det hon sökte öfvertyga honom, att det fordrades vida större konst att föra ett fartyg än att segla derpå, ja, till och med större än att vara egare eller redare till ett sådant.

Men en varm sommardag hände sig, att den stackars dadda, som tvenne nätter å rad hade vakat vid tvättbunken, somnade in vid stranden. När hon vaknade, fann hon visserligen den lilla båten ännu flytande på vågen; men hennes favorit, den lille skeppsredaren, syntes icke mera till. Troligen hade han, begagnande sig af tillfället, sökt stiga ombord på sitt lilla barkskepp, men ögonblickligen, och utan att behöfva det, kommit in i den hamn, alla seglare förr eller senare hinna. Föräldrarnes sorg och förtviflan kunde icke jemföras med den arma barnpigans. Denna kördes emellertid på porten och fick knappast tid att medtaga sitt knyte med kläder, bland hvilka hon omsorgsfullt instuckit den lilla barkbåten, som hon sedan öfver femtio år förvarat.

»Men hvad tröst kan väl denna olyckliga barkbit bibringa er?» frågade jag henne, sedan hon slutat sin berättelse.

»Så ofta mina svaga krafter det tillåta,» svarade hon, »går jag med min lilla gosses båt till stranden, der han drunknade, och sätter den i sjön. Då tycker jag mig i

vågornas sorl höra min lilla gosses pjoller, och när solen skiner på vattnet, tror jag mig skåda hans fladdrande guldgula hår. Det är som om han ännu lefde och lekte vid stranden, lekte och sprang omkring mig, ryckte mig i klädningen och bad mig segla med honom. Sedan ber han mig...»

Gumman tystnade och tryckte handen mot sina ögon.

»Sedan ber han er...,» upprepade jag sakta.

»Ber mig inte bli ledsen för det han springer sin väg,» återtog gumman med någon ansträngning, »och ber mig äfven att, i fall han inte kommer tillbaka, ta vara på hans lilla båt och gömma den åt honom till dess... till dess vi åter en dag råkas...»

Hon tystnade ånyo, och dermed är den enkla historien slut. Gumman dog några år derefter, och enligt hennes förordnande följde den lilla barkbåten henne i grafven.

»Ålderdomen och fattigdomen äro icke så att beklaga som man tror,» yttrade hon en gång till mig, när hon låg på sitt yttersta; »ty ålderdomen dör utan plågor och fattigdomen saknar icke den verld han lemnar.»

Bo Jonson Grip.

Vi hade en dräng vid namn Nils Ersson, son af en torpare under Djursholm. Vid hans antagande yttrade hans mor, en from gumma, till mig följande:

»Goda herre, haf ett vaksamt öga på Nisse! Inte är det just något ondt i honom, men han är bara så fasligt enfaldig.»

Det är inte »bara» det, tänkte jag, ty att vara »fasligt enfaldig» är nästan det värsta som kan hända en menniska.

Nils Ersson jäfvade icke heller på något sätt denna tanke. Åt sig sjelf lemnad, gjorde han hvarken ondt eller godt, men var städse färdig till allt och stålsatt mot intet. Det berodde blott på hvem som för tillfället fick hand med honom. En gammal särdeles gudfruktig piga, boende i

samma gård och hos hvilken modern äfven rekommenderat honom, tog Nils med sig i kyrkan första söndagen han var i Stockholm. Med mycken uppbyggelse tycktes han sitta der under hela högmesso-gudstjensten, och han snyftade och grät starkare än hela den qvinliga församlingen. Han följde jemväl med i aftonsången och afhörde denna under samma djupa rörelse. Den gamla pigan blef så intagen af hans andakt, att hon, efter hemkomsten från kyrkan, bjöd honom upp till sig, trakterade honom med två koppar kaffe, ett halft dussin pepparkakor och slutligen med uppläsandet af ytterligare en predikan öfver dagens ämne ur en gammal postilla, hvarefter han skildes ifrån henne med ögonen röda af tårar.

Men när Nils nedkommit i drängkammaren, bjöds han af kamraterna på ett parti salahybika, ett slags kortraffel, mycket vanligt bland den lägre folkklassen, samt på ett stop bränvin, något ännu vanligare. Spelet och kalaset ändades med slagsmål, der det vankades både röda och blå ögon och hvaruti den gudfruktige Nils utmärkte sig som den mest oregerlige och vildaste af alla kamraterna.

Jag måste sjelf in för att ställa till rätta, hvarefter jag tog Nils afsides och förehöll honom hans uppförande. Han grät som ett barn, lofvade bot och bättring, men en half timme derefter nödgades jag skynda in i stallet för att rycka från honom en kappe hafre, som en annan af drängarne öfvertalt honom att taga för att dermed tillbyta sig bränvin hos en åkare i grannskapet, utan att han syntes begripa, att hvad han ville göra var en oloflig handling.

Han var, med ett ord, ett viljelöst verktyg för en hvar som ville begagna det till nytta eller skada. Slutligen blef det mig bra besvärligt att ha ett vaksamt öga på honom, som modern bedt mig om, och den gamla gudfruktiga pigan blef snart så förskräckt för honom, att hon en lång tid trodde att det var djefvulen sjelf, som hon en gång haft med sig i kyrkan och bjudit på kaffe och pepparkakor.

En annan afton, fram på hösten, kom en af drängarne ned till mig och beklagade sig bittert öfver att Nils Ersson haft med sig upp på deras kammare »en herre», hvilken först tagit pengar af honom på falskt spel och sedan slagit honom, när han kom underfund dermed och ville ha sina pengar tillbaka. Jag följde med drängen upp på kammaren, för att se hvad det kunde vara för »en herre» som spelade

kort med hyrkuskdrängar. Jag fann då vid skenet af ett talgljus en person, ganska välklädd och med ett temligen städadt utseende. Han hade ett ovanligt tjockt ljust hår, men som låg så stelt, att det liknade en peruk. För öfrigt var han lång och ovanligt starkt bygd och hade ett par lifligt spelande ögon, dem han likväl högst ogerna tycktes vilja se upp med. Det var något hos den der »herrn», som bestämdt skulle ha väckt min motvilja, äfven om jag icke träffat honom på det stället och under sådana omständigheter som de ifrågavarande.

På mina frågor hvem han var och hvad han hade på drängkammaren att göra, svarade han helt enkelt, att detta ej anginge mig, och när jag derefter lika enkelt bad honom packa sig sin väg, skrattade han mig midt upp i synen.

Jag öppnade dörren på vid gafvel och vände mig derefter till Nils Ersson, som med sin vanliga enfaldiga uppsyn gapade på oss begge.

»Eftersom du haft med dig den der figuren,» sade jag till drängen, »så laga också att han makar sig af och det så fort som möjligt!»

Utan prut lydande min tillsägelse, närmade sig Nils sin gäst och bad honom gå, men utan att vinna ringaste gehör.

»Och om han inte går godvilligt,» fortfor jag, »så led honom utför trapporna!»

Nils, som egde mycken kroppsstyrka, fattade lydigt sin gäst vid armen med ena handen och pekade åt dörren med den andra.

»Du är en narr, toknisse!» yttrade gästen; »och gå du derför genast och lägg dig!»

Nils släppte sitt tag och kastade sig ögonblickligen raklång på sängen, alltid lydig den som sist tillsade honom något.

»Jag nödgas då sjelf visa er vägen utför trappan,» sade jag, i det jag närmade mig den oförskämde främlingen.

»Men jag visar er vägen till helvetet,» svarade denne, »om ni tager ett enda steg till emot mig!»

Dervid såg jag den rödhårige sticka högra handen mellan rocken och västen, liksom ville han framdraga något, och jag misstänkte tillvaron af ett mordvapen. Men i detsamma uppkom drängen, som nyss klagat öfver sin förlust på spelet.

Bo Jonson Grip.

»Skynda,» hviskade jag denne i örat, »och spring ner på torget efter polis eller hvem du först får tag i!»

Drängen försvann.

»Nu faller det mig in att gå,» förklarade ändtligen min motståndare, som säkerligen uppfattat meningen af den der hviskningen och förmodligen hade sina goda skäl att icke dröja längre.

»Men nu faller det mig in att ni stannar qvar,» inföll jag, ställande mig framför dörren, och fattade en stol, färdig till anfall eller försvar, allt efter omständigheterna.

Men innan jag hunnit uttala det sista ordet, störtade den rödhårige emot mig med dragen knif och det med sådan snabbhet och styrka, att jag ögonblickligen kastades åt sidan och hade endast stolen, som jag parerade med, att tacka för det jag icke fick knifven midt i bröstet på mig. Dock återhemtade jag mig på ögonblicket, upphann flyktingen midt i trappan och träffade honom i ryggen med stolen, så att han föll framstupa utefter återstoden af trappan; men innan jag hann kasta mig öfver den fallne, för att söka fasthålla honom, var han på benen igen, ilade som en hind öfver gården ut på gatan och försvann i mörkret, utan att jag kunde se åt hvilket håll han sprang.

Strax derefter mötte jag gevaldigern i trakten, åtföljd af flere polisbetjenter jemte annat folk. I få ord upplyste jag dem om hvad som passerat.

»Det var bestämdt *han!*» utropade gevaldigern; »men hvilken väg tog han?»

Som jag ej kände det, delade han sin styrka i tvenne afdelningar, hvilka togo vägen åt skilda håll. Sjelf medföljde jag gevaldigern, men utan resultat.

»Hvem tror ni det var?» frågade jag, sedan vi tröttnat vid jagten.

»En som är lika mogen för galgen som en halfpunds gädda för fiskbrädet,» svarade gevaldigern; »det var bestämdt Bo Jonson Grip, fast han bar röd peruk för tillfället.»

Ifrågavarande beryktade och allmänneligen efterlyste stortjuf hette egentligen blott Jonson. Men som han stått i *bo* uti en småstad och der börjat sin bana med att *gripa* ur lådan, så hade han fått det i svenska historien bekanta namnet *Bo Jonson Grip**.

* Bo Jonson Grip, drots under kung Albrekts regering, var på sin tid den rikaste, mäktigaste och våldsammaste man i Sverige.

Nils Ersson togs derefter i förhör, men kände ingenting annat om stortjufven, än att han några gånger på en krog sammanträffat med denne, som då uppgifvit annat namn. Nils' kända enfaldighet räddade honom denna gång från svårare följder af en sådan bekantskap.

Några veckor förflöto, hvarunder Nils icke gaf anledning till någon anmärkning, då han en dag alldeles försvann, och som nära åtta dagar förgingo utan att han det ringaste lät höra af sig, tänkte jag anmäla honom hos polisen. Samma dag kom hans moder, torparhustrun, till Stockholm, sjuk och dignande af trötthet. Hon visade mig ett bref från sin käre son, hvilket en bonde haft med sig från staden till henne. Jag genomstafvade med svårighet detta bref, hvaraf jag ingenting annat inhemtade, än att Nils bodde i en gul träkoja med hvit port vid foten af de s. k. Tyskbagarbergen å Ladugårdslandet.

Den arma qvinnans tårar och bedröfliga tillstånd för öfrigt bestämde mig för att söka reda på hennes son, utan att för detta ändamål vända mig till polisen eller någon annan. Jag begaf mig följaktligen sjelf en qväll, och trots det svåraste höstväder, till Ladugårdslandet och Tyskbagarbergen, erinrande mig hafva i närheten af dem sett en sådan koja som den i brefvet beskrifna. Jag hade några gånger i min barndom lekt med andra gossar på dessa berg, i hvilkas grannskap ligger Komötet, på den tiden en samlingsplats om söndagarne för Stockholms drägg, som derstädes spelade kronvägg, men der det var lättare att vinna än att behålla det vunna. Trakten beboddes till det mesta af utfattigt folk och tiggare, och der tiggeriet nattetid gömmer sin staf, der gömma ofta våldet och brottet sin knif och sina dyrkar.

Vid skenet af en ömklig, för höstvinden gnisslande lykta trodde jag mig igenkänna kojan i fråga och ärnade gå in genom den öppna porten, som, öppen äfven för vinddraget, dängde fram och tillbaka på rostade hakar, då tvenne barfotade pojkar under vild ordvexling trädde ut på gatan.

»Håll du mun, du! Dra du in hakan, du!» ropade den ene; »du är en oäkting, du har ingen far, du!»

»Åh, jag har kanske flere än du!» svarade den andre.

Dervid rusade de i lufven på hvarandra, men märkande ankomsten af en främmande person, togo de hastigt till fötterna och sprungo gatan nedåt. Af åtskilliga småstenar,

som kastades och föllo ned omkring mig, fann jag att de flyende på detta sätt trakterade mig för det jag afbrutit deras envig. Början af mitt besök var icke lofvande, och jag kom nu först att tänka på, att trakten denna tid af året och dygnet icke just var att rekommendera åt vandrare med ordentliga kläder och hela stöflar. Jag synade omsorgsfullt en tjock, med väldig jerndoppsko försedd enpåk, som jag hemifrån tagit med mig, och trädde derefter in genom porten till den gulmålade kojan.

Inkommen, gick jag rakt fram, trefvande uti en smal och mörk förstuga, som bar midt igenom huset, ty innan jag visste ordet af, befann jag mig på en liten gård, omgärdad af ett högt plank, derutur hvarannan bräda hade blifvit lösryckt och säkerligen använd till bränsle. Jag lyssnade, men hörde ingenting annat än det sqvalande regnet, hvilket störtade ned från det låga hustaket liksom ett vattenfall, lika bredt som huset var långt, en naturlig följd af brist på takrännor. Med detta brusande förenade sig snart sjuslagen från hufven på Ladugårdslands kyrka, hvilka, när de tystnade, efterträddes af ett underligt susande i luften från vingarna på väderqvarnen som beherskar Tyskbagarbergen*.

Som jag icke upptäckt något upplyst fönster på husväggen åt gatan, undersökte jag noga de låga och bräckliga fönster, som vette åt den lilla gården, och tyckte mig uti ett af dem skönja en svag ljusstrimma ofvanom en fönstergardin af papp. Jag återvände in i förstugan, för att söka en dörr till det rum, hvarifrån ljuset kom. Snart råkade min hand en dörrklinka. Jag lyfte på den, dörren gled inåt, och jag stod i ett temligen stort kyffe till boningsrum.

Kyffet upplystes svagt af ett smutsigt talgljus, hvars ännu glödande veke hängde långt ned på talgen, gräfvande en särskild kanal deruti och spridande kring rummet ett qväfvande os. Ljusstaken af jernbleck och fyld med skraptalg stod på ett omåladt bord vid fönstret. Detta bord var den enda möbeln. En gammal kakelugn af grönstripigt kakel tycktes med möda hålla sig uppe vid en ännu bräckligare vägg. Något lefvande väsende förmärkte jag icke; men jemte det brinnande ljuset utvisade en gammal madrass, som låg i ett hörn, att någon måste bo derinne.

* Qvarnen nedbrann för ett antal år sedan.

Hvad som vid mitt inträde i rummet framför allt ådrog sig min uppmärksamhet var en fyrkantig öppning nära ena väggen och så stor, att en menniska derigenom kunde komma ner i den källare, som utan tvifvel fanns under huset. Nära dervid låg en vanlig källarlucka af trä.

Så varsamt och tyst jag förmådde närmade jag mig denna öppning, men stannade tvärt, ty jag trodde mig höra ett buller nerifrån. Detta buller tilltog, och jag drog mig derför sakta till kakelugnen och stälde mig bakom ena sidan af den eller i det hörn, den bildade mot väggen. Som nu skenet af det för öfrigt matta ljuset icke föll på denna sida, så stod jag dold i den djupaste skugga.

Det dröjde icke länge, förrän jag såg ett karlhufvud småningom skjuta upp ur öppningen och ett par dito armar sträcka ut sig samt tvenne händer fatta tag i golfvet, för att dymedelst hala upp den öfriga kroppen. Ehuru ansigtet till det der hufvudet var vändt åt motsatt håll, igenkände jag likväl på det långa mörka och tofviga håret honom jag sökte, nemligen den förrymde Nils Ersson. Nils svingade sig lätt upp på golfvet, hvarefter han lade källarluckan öfver öppningen, drog madrassen öfver luckan och sträckte sedan ut sig sjelf på madrassen.

Jag hade noga med ögonen följt alla hans rörelser och skulle just träda fram ur mitt gömsle för att tilltala honom, då jag ånyo hejdades, men denna gång af en röst från dörren.

»Hör på du, ditt milslånga åsneöra!» yttrade rösten; »har du icke återigen ställt ljuset i fönstret, fast jag så många gånger varnat dig derför!»

Sprittande till, blickade jag åt dörren och blef till min obeskrifliga förvåning varse en reslig karlfigur, i hvilken jag genast igenkände Bo Jonson Grip, men med svart hår och förklädd till dalkarl. Som hela min uppmärksamhet varit fäst vid Nils Ersson, hade jag icke sett när den beryktade stortjufven insmugit sig i rummet.

»Har jag ställt ljuset i fönstret?» frågade Nils.

»Och är du rent af förbannad, som lemnar dörren oläst om dig?» återtog den förre.

»Hå kors! Var dörren oläst?» var Nils' hela ursäkt.

»Tror du då, att jag krupit in genom dörrspringan, ditt himlanöt!» ropade stortjufven; »tänk om någon annan än jag kommit in och varit vittne till din manöver genom

golfvet!... Men, för attan millioner, hvad hade du nere i källaren att göra?»

»Jag tog mig bara en smörgås,» förklarade Nils.

»Kanske med silfver till bröd och guld till smör,» yttrade Bo Jonson, hvarefter han tillriglade dörren och närmade sig den liggande Nils, fixerande denne skarpt, liksom hyste han någon misstanke om qvällsvardens rätta beskaffenhet.

Från det ställe der jag stod kunde jag icke se Nils' ansigte; men han måtte ha bestått profvet, eftersom Bo Jonson helt lugnt gick till fönstret och tog ljusstaken från bordet.

Under detta korta samtal mellan de två hade jag nog tillfälle till betraktelser, som voro ingenting mindre än angenäma. Jag befann mig så godt som instängd i en röfvarkula, och om jag också icke hade något att frukta af Nils Ersson, som under hela den tid han varit vid hyrkuskverket visat mig mycken tillgifvenhet, så förutsåg jag likväl, och icke utan oro, en strid på lif och död med Bo Jonson Grip, hvilken för sin egen säkerhets skull icke gerna kunde släppa helskinnad från sig en person, som så oförhappandes blifvit invigd i hans hemlighet; ty den der källaren var säkerligen ett förvaringsställe för diverse tjufgods, att sluta af tjufvens yttrande om Nils' smörgås.

Hvarken svag eller förklemad till kroppen och beväpnad som jag var med en dugtig påk, fruktade jag visst icke striden med en enda person; men om bofven hade eldvapen på sig, hvilket visst icke var otroligt, vore jag bestämdt förlorad. Jag vet icke hvad jag i denna stund velat gifva, om jag haft min goda jagtbössa med mig.

Det svaga ljusskenet i rummet och den djupa skugga, hvaruti jag stod, dolde mig visserligen ännu; men vid första steg Bo Jonson toge förbi kakelugnen borde han lätt kunna upptäcka mig, och då vore det kritiska ögonblicket inne. Frågan var således, huruvida jag borde afvakta detta ögonblick, eller genast rusa fram, för att med ett väl riktadt slag fälla brottslingen till golfvet, innan denne, hemtande sig från öfverraskningen, hunnit sätta sig till motvärn. Men i detta senare fall, eller om jag blefve den anfallande och mitt slag på något sätt förfelade, kunde det hända, att Nils toge sin stallbroders parti, då jag följaktligen finge tvenne i stället för en att göra med. Deremot trodde jag mig fullt

förvissad om, att derest jag blefve den först anfallne, Nils helt och hållet skulle blifva passiv.

Medan jag obeslutsam öfvervägde allt detta, såg jag Bo Jonson med ljuset i hand ånyo närma sig Nils Ersson, som fortfarande låg qvar på madrassen.

»Opp med dig, din dromedaric!» befallde den förre.

Med sin vanliga maskinartade lydnad reste sig Nils.

»Bort med madrassen och upp med luckan!» kommenderade ånyo Bo Jonson.

Nils kastade madrassen åt sidan och drog källarluckan från öppningen.

»Men det var sannt,» återtog tjufven, »har ingen sökt mig här i afton?»

»Jo, det har det,» svarade Nils, »och det var två pojkvasingar, som jag körde på dörren, för de ropade att klockan var nio, fast jag med egna öron hörde att hon ringde sju.»

Bo Jonson gaf till ett gapskratt.

»Du är en ljusalf!» yttrade han derunder; »du är så dum, att det dummaste får skulle blygas för att kalla dig för sin bror... Sade jag dig inte att om någon, medan jag var borta, kom hit och uppgaf en viss timme, så skulle du tala om det för mig, emedan det betydde att polisens spårhundar voro oss på hälarna och att vi innan den timmen måste ha allt bortfördt, som är gömdt här... Lyckligtvis råkade jag pojkarna på gatan... Nå, stå inte och gapa längre, utan tag hit säcken, som ligger bakom kakelugnen der, och kom sedan efter ned... Allt skall du kånka af med innan nio och dit jag visar dig, din tomskalle!... Om åsnan inte hade bättre rygg än hufvud, så skulle inte fan sjelf hålla ut med henne.»

Nu såg jag Bo Jonson träda ner sina begge ben genom källaröppningen, men såg också i detsamma Nils Ersson styra kurs rakt på mitt hörn, ty säcken han sökte låg just under mina fötter. Snart var han mig på lifvet, upptäckte mig och uppgaf dervid ett oartikuleradt läte.

»Hvad bölar du för?» frågade Bo Jonson, stående som jag tyckte med fötterna på källargolfvet och blott med hufvud och armar ofvan golfvet.

»Håll mun, Nils!» hviskade jag denne i örat; »jag är här från din mor.»

Nils betraktade mig med stirrande ögon och gapande mun.

»Nå, har du bly i hälarna?» frågade Bo Jonson; »finns inte säcken?»

»Jo,» svarade Nils.

»Nå, hvarför tar du inte hit den då?» fortfor tjufven.

»Jag får inte,» gaf Nils till svar och gapade ånyo på mig, som med förnyade tecken bjöd honom att tiga.

»Får du inte?» upprepade tjufven; »hvad pratar du nu igen för galenskaper!»

»Bokhållarn står på den,» svarade Nils.

Troende mig förrådd, ernade jag genast rusa fram till anfall.

»Har karlen delirium!» mumlade Bo Jonson; »langa du genast hit säcken,» tillade han högre, »eller täljer jag din trähjerna till stickor, när jag kommer opp!»

I detsamma blef det kolmörkt i rummet i följd deraf att Bo Jonson kröp längre in i källaren, tagande ljuset med sig. Ögonblickligen skyndade jag på tåspetsarna fram från mitt gömställe, drog källarluckan öfver öppningen och kastade mig derefter sjelf framstupa öfver luckan, tryckande knäskålarna mot den. Allt detta, såväl ordvexlingen som handlingen, gick vida hastigare än beskrifningen derom. Allt var några sekunders verk.

»Hvad fan, skjuter du för luckan!» ljöd det doft från djupet af källaren.

»Inte var det jag,» skrek Nils, som följt mig och stod helt nära.

»Hvem, om inte du, din erkegalning!» ropades nerifrån.

»Det var bokhållarn!» svarade Nils med full hals.

»Du yrar!» fortfor Bo Jonson; »se så, krångla inte nu, utan bort med luckan!»

»Jag kan inte!» hojtade Nils; »herr Höglund ligger på den . . . jag ska säga se'n hur det gick till.»

»Du är fångad i din egen kula, din erkeskurk!» tillade jag med så hög röst jag förmådde, ehuru jag, oaktadt stundens allvarlighet, kände en oemotståndlig lust att skratta åt Nils' kostliga repliker.

En gräslig svordom trängde ur djupet, hvarpå följde en kraftfull, men fåfäng stöt nerifrån mot luckan.

»Finns det något man kan stänga luckan med?» frågade jag Nils.

»Nej,» svarade Nils; »men jag brukar släpa madrassen öfver och lägga mig på den.»

Det var det första förnuftiga jag hört från hans mun, och jag dröjde ej att följa hans vink, hvarefter Nils, på min

tillsägelse, tog plats bredvid mig på den öfver luckan framdragna madrassen.

Förbannelserna och ansträngningarna för att få upp luckan förnyades oupphörligen, men lika fruktlöst.

»Nils, din mor ligger sjuk och döende hos mig,» sade jag.

»Är mor i stan och är hon sjuk?» mumlade Nils; »stackars mor!»

»Vill du att hon skall dö med kännedom af att du har sällat dig till denne bof, som bringar dig i förderfvet,» fortfor jag, »och som slutligen skall draga dig med sig till galgen?... Vill du gå förlorad för tid och evighet? Vill du ta lifvet af din mor?»

»Nej, inte vill jag just det,» förklarade Nils.

»Nå, spring då ut på gatan och samla så mycket folk du får tag uti och skynda hit med dem, och jag lofvar dig förlåtelse för allt och din mors välsignelse till på köpet... Spring, spring för brinnande lifvet!»

Nils Ersson hastade på dörren, drog från rigeln och försvann. Längre än en qvart dröjde ej hans återkomst; men nog hade denna qvart för mig hela timmars längd. Den instängde förbrytaren upphörde ej en enda stund med sitt underjordiska arbete, och en gång fick han till och med luckan så högt öfver golfvet, att han kunde sticka ut ena armen; men denna arm tilltygade jag så med min käpp, att han vrålande af smärta drog den ner igen. Jag hörde honom karfva med knif i luckan, hörde hans flåsande andedrägt och var hela tiden ängslig för att han, försedd med eldvapen, kunde skicka en kula genom luckan och såra mig. Mörkret omkring mig och det störtande regnet, hvarunder hela kojan skälfde, bidrogo icke heller litet till ökande af stundens hemskhet.

Ändtligen anlände Nils Ersson, åtföljd af flere karlar och bland dem en polisbetjent. Bo Jonson, hotad med att lefvande begrafvas i sin källare, kröp slutligen upp, hvarefter han fängslades och affördes till vederbörlig ort, jemte en betydlig mängd tjufgods, som man drog fram ur samma källare. Lydig som en pudel, följde Nils Ersson mig hem. Han slapp äfven den gången för godt pris, dels på grund af sin nästan idiotiska enfald, dels ock för det han icke personligen sjelf begått något brott. Hvarför Bo Jonson ville taga en så enfaldig varelse som Nils till medintressent, är svårt att rätt förklara, så framt icke hans mening var att begagna honom till ett slags bulvan, den han, för

att sjelf slippa undan, kunde vid lämpligt tillfälle skjuta framför sig.

Hvad Bo Jonson Grip för öfrigt angår, så, och ehuru han ej, liksom sin historiska namne, kung Albrekts allrådande drots, röfvat till sig slott och mördat folk i kyrka, hade han likväl hunnit begå så många brott, att han kunnat dömas till lifstids fästning, äfven om han haft tjugu lifstider att råda öfver.

Despoter och brottslingar kunna göra allt hvad de vilja, ty de förra ställa sig öfver lagarna och de senare utom dem.

Fröken Mimi.

En af mina bästa skolkamrater var Axel Svan, son till en hofmästare eller taffeltäckare i ett förnämt hus vid Stora Trädgårdsgatan i Stockholm. Han var hvad vi i skolan allmänt förstodo med en riktigt bra gosse, d. v. s. käck utan att vara »tjufpojke», mild utan att vara »mamsell», flitig utan att »plugga» och lydig sina lärare utan att vara »sqvallerbytta». Liksom Theodor Sandström, om hvilken jag redan talat, gick han blott ett år i hvardera klassen och fick premium vid hvarje examen. På detta sätt hoppande öfver sina jemnårige, var han gymnasist, innan jag blef qvartan i Clara skola, och samma år jag lemnade skolan för att bli hyrkuskbokhållare, reste han till Upsala för att studera till magistern. För mig kuskbocken, för honom parnassen – tvenne helt olika kareter, såsom man finner.

Men de olika kareterna åtskilde oss likväl ej, ty vi hade haft för mycket gemensamt i barndomen. Honom betydligt underlägsen i skolan, var jag honom fullt vuxen i barndomens lekar och idrotter. Vi »flådde katt» på de största stegar och med samma skicklighet; vi klättrade lika fort upp till masttopparna på Rödbohamnens tegelskutor; vi hade begge kämpat som lejon i kriget mot Jakobs skola, och begge hade vi varit fröken Mimis vagnshästar.

Men hvem var då fröken Mimi?

Fröken Mimi, fem år gammal när vi voro tio, var yngsta dottern i den grefliga familj, hos hvilken Svans far var hofmästare. Men fröken Mimi, som hade en förträfflig korgvagn, var mycket road af att åka »efter par», och som jag ofta besökte Axel Svan, så hade jag ofta den äran att jemte honom spänna mig framför hennes vagn. Vi gjorde hvad vanligen hästar aldrig skulle göra, nemligen betslade

oss sjelfva och lemnade sedan med största nöje tömmarna i den lilla nådens hand. Sålunda körde hon oss flere hvarf kring gården, svängande sin lilla piska med förgyldt skaft och snärt af silke, under ett evigt smackande och ptroande med en mun, som kunnat komma den friskaste rosenknopp att blekna af afund.

»Nu ka hättarna ha mat,» sade hennes nåd rätt ofta och räckte dervid fram pepparkakor, ja till och med konfektbitar, det ypperligaste foder för sådana hästar som vi.

Också böjde vi oss ögonblickligen ned och galopperade emot vår herskarinna på fyra fötter. Man kan böja sig och rulla sig i stoftet för mindre än konfekt och femårig oskuld.

»Hättarna ka tampa me,» yttrade fröken Mimi, under det hon fodrade oss.

Vi stampade både med händer och fötter i sanden, så att det stod som ett moln omkring oss, och gnäggade så naturligt, att de stora och verkliga paradhästarna från grefvens stall svarade oss. Kanske erinrade de sig den tid, då de sjelfva varit fölungar, eller beklagade de sig öfver att deras egna barn varit hvad de minst i verlden fått släpa för.

»Å de ka bitas me,» fortfor lilla nåden.

Genast nafsade vi efter fröken Mimis händer, och det till hennes synnerliga förlustelse. I sanning voro vi icke ibland rätt frestade att, i stället för konfekten, bita uti de fem små, vaniljhvita och genomskinliga karamellerna på hennes hand.

»Attel ka ha mett,» förklarade hon, i det hon vanligtvis gaf Axel en bit mera än åt mig. Men så fick också Axel tjenstgöra såsom ridhäst. Hon satt då öfver hans axlar, hållande sig fast i hans långa hår och

knytande sina små fötter tvärs öfver hans haka, och på detta sätt bar det af öfver stock och sten.

Men såg hon mig göra någon grimas, när alltför många läckerbitar rakade min mun förbi, så var hon genast färdig att sopa öfver med en hartass, len som en fjärils vinge.

Den skenande tiden vrok dock snart öfverända barndomens ekipage. Fröken Mimi blef för stor att åka efter hästar med bara två ben, och vi för gamla att springa på fyra. Jag fick snart att göra med andra betsel än af lackeradt cederträ och andra snärtar än af snodt silke, och det blef ondt om konfekten. Axel Svan, lyckligare än jag, dröjde längre i sitt barndomshem, blef redan som gymnasist fröken Mimis informator och fortfor äfven som student med denna befattning. Jag återsåg icke vår gemensamma herskarinna på många år, men hörde henne desto oftare beskrifvas af min barndomsvän, hvilken fortfarande besökte mig. Beskrifningen var sådan, att jag när som helst skulle ånyo ha spänt mig för hennes vagn, utan att vara det ringaste nogräknad på konfektbitarna.

Emellertid hade tolf år förflutit, sedan jag första gången såg fröken Mimi, då en söndagsmorgon Axel Svan inträdde på min lilla kammare. Han hade magisterkragen på sin svarta frack, oaktadt han icke var äldre än tjugutvå år. Jag hade på tre år icke sett honom, emedan han under denna tid uteslutande vistats vid akademien. Jag kunde icke nog betrakta hans höga, ståtliga gestalt, hans af naturen vackra och ädla ansigte, ytterligare förskönadt af det rastlösa vetandets längtan och de rika kunskapernas ljus. Äfven fulare anletsdrag blifva genom studier och reflekterande vackra och liksom transparanta.

»Ärnar du inte gå i kyrkan i dag?» frågade han, sedan vi någon stund språkat om hvarjehanda.

»Jo visst,» svarade jag, »barnen gå ju fram i dag för första gången... Men du har inte nämnt ett ord om din fröken... hur mår din fröken Mimi nu för tiden?»

»Äfven hon har i dag sin första nattvardsgång,» svarade Svan.

»Då skulle jag prompt i kyrkan, om jag också låge i dödens käftar,» bedyrade jag; »men,» tillade jag, »tror du jag känner igen henne?... Är hon mycket förändrad?»

»Knoppen är något yppigare, men doftet och fägringen desamma,» svarade min vän.

»Du, som varit hennes lärare, har då skäl att vara stolt öfver ditt verk,» sade jag.

»Mitt verk?» upprepade han; »vågar väl trädgårdsmästaren, som vårdar den ädla plantan, kalla henne för *sitt* verk? ... Det är Guds verk, som blott utvecklar sig under vårdarens hand och tiofaldt belönar hans möda.»

Vi följdes åt till Clara kyrka, kring hvars röda murar våren andades sitt första doft. Vi stego in i kyrkan, höjde oss på tåspetsarna öfver den sammanpackade folkmassan och återfunno våren nära altarringen, men hörde icke detta konvulsiviska tjut, som mången gång stört den renaste af jordens högtider i sådana kyrkor, der ordets lärare mer lägger makt uppå att uppröra, i stället för att röra, att skaka, i stället för att leda och förmana. Det har vid dylika tillfällen ofta förefallit mig, som om jag haft framför mig en hjord af snöhvita lamm, smyckade af blommor, men skälfvande under offerknifven.

Men det var den milde Franzén som nu talade till barnen. Han skildrade visserligen barndomens oskuld och frid, som de unga i verlden nu inträdande skulle för alltid lemna bakom sig; men, i stället för att, som vissa effektsökande prester, öppna vid barndomens gräns ett helvete, färdigt att genast uppsluka allt som icke genast *blindt tror*, lät han de unga förstå, att hoppet och kärleken äfven räcka till för den återstående lefnadsbanan, om också tron någon gång skulle svigta; att menniskoförnuftet är en stråle af himmelens ljus och icke, såsom läsarepresten påstår, ett djefvulens bländverk, och att detta förnuft eller denna himmelens låga, underhållen af de milda dygder evangelium predikar för vår jord, ovilkorligen leder till sitt ursprung tillbaka. Med ett ord, det var den eviga kärlekens och försoningens svanhvita englar han gaf de unga till vägvisare på lifvets stig, och icke hämdens och fördömelsens bockfotade demoner.

Gudstjensten var slutad, och orgeln spelade sitt utgångsstycke. Utanför norra kyrkodörren stodo anförvandter och vänner till de unga, för att med öppna armar mottaga dem. Svan närmade sig en äldre herre med flere ordnar och en dito dam i dyrbar toilett. Det var fröken Mimis föräldrar, och de tycktes med särdeles välbehag besvara min väns vördnadsfulla helsning. Nu visade sig de unga och sjönko i de sinas famn. De som icke hade någon famn

att sluta sig till, syntes lyckliga af sina kamraters lycka. De hade ju för öfrigt alla helt nyss hvilat tillsammans vid Guds sköte, och hvem kunde väl då beklaga sig öfver att stå ensam i verlden!

Snart såg jag en lång smärt flicka ila mot den grupp, som bildades af den der herrn med ordnarna, det der eleganta fruntimret och min vän magistern. Det måste vara fröken Mimi. Jag såg en hvit krans öfver rika svarta lockar, men det öfriga af hennes utseende undgick mig då. I sådana ögonblick betyder den yttre skönheten så litet. Andakten, rörelsen, ögats tår betyda då allt. Emellertid lindade hon sig mellan faderns och moderns armar, och det var som om föräldrarne hade omslutits af en blomstergirland. Slutligen såg jag henne stanna framför sin lärare, fatta hans begge händer uti sina och skåda in i hans blick så som endast den renaste själ kan skåda.

En tår i eget öga skymde bort denna grupp för mig, och jag erinrade mig hur min fattiga mor, efter min första nattvardsgång, mottog mig på samma ställe, och jag hörde henne ännu yttra dessa ord:

»Käre Figge, förblif alltid sådan du är i dag och glöm inte, att det blott är för dig som jag lefver . . . Men, kära barn,» tillade hon äfven, »du skrynklar alldeles till min klädning, och du vet ju att jag lånt den af fru Strömqvist, för att vara fin på den vackraste dagen af ditt lif.»

Denna påminnelse på samma gång om hennes moderskärlek och hennes fattigdom trängde då till djupet af mitt hjerta, och den hvilar der än. En inre röst hviskade till mig, att jag icke svikit någondera, och jag tackade innerligt himmelen derför.

Jag skulle ånyo rikta mina blickar mot den vackra gruppen vid kyrkdörren, då hela min uppmärksamhet fästes vid en annan person, som i detsamma trädde ut ur kyrkan. Det var justitierådet Aldheims fru, det var Evelina, som jag icke sett sedan det hastiga och stumma mötet i Carl XIII:s torg. Besvarande min helsning, stannade hon, liksom ville hon tala med mig. Jag närmade mig således, men med våldsamt klappande hjerta.

»Jag trodde knappt, att herr Höglund skulle känna igen mig,» sade hon med matt stämma, »ty mitt utseende bör vara mycket förändradt, sedan vi sist råkades.»

Hon sade sannt: hon var mycket förändrad, och få voro spåren af hennes förra skönhet. Glansen hade helt och hållet lemnat hennes ögon, för att, såsom jag tyckte, stanna på de yttersta spetsarne af hennes kindknotor, skiftande der af en hektisk rodnad. En smärta, omätlig till djup och obeskriflig i ord, sammanpressade mitt bröst, och för all verldens herrlighet skulle jag i denna stund icke kunnat få fram ett enda ord.

»Det var en herrlig predikan!» återtog hon ännu mattare; »hvarför får ej den lidande själen följa sådana ord till en annan verld ... till ...»

Slutet dog bort i en hviskning, hvars mening jag kunde fatta, men ej höra, hvarefter hon aflägsnade sig långsamt, följd af en betjent och styrande sina steg åt norra kyrkogårdsporten. I detsamma återkom Svan till mig. Hans hjerta föreföll mig lika fullt som mitt, ty, utan att yttra något åt hvarandra, togo våra blickar rigtningen åt nyssnämnde port. Också tyckte jag mig helt nära Evelina skönja den hvita kransen på det svarta håret. Af en högst egen tillfällighet kommo de två, just som de uppnått porten, att på samma gång skåda tillbaka åt det ställe, der vi ännu qvarstodo. På samma gång blottade min vän och jag våra hufvuden till en ny afskedshelsning, som af dem begge med mildt småleende besvarades.

Det var morgonstjernan, som smålog emot honom, och aftonstjernan, som smålog emot mig.

När en flicka gått och läst, såsom det heter, har hon med detsamma sagt ett evigt farväl åt de der byxhålkarna, som voro så lämpliga för hennes barndomslekar. Med den långa klädningen börjar en bana af helt andra bestyr, till det mesta okända för mytens tre gracer, hvilka åtminstone icke hade toiletten att bekymra sig om. Mödrarna äro vanligtvis fasligt angelägna om, att deras döttrar icke längre skola betraktas som barn. Dessa skola nu behaga Gud och hela verlden, den senare mest.

»Gudnås! jag får väl inte längre behålla min dotter,» säger modern, medan hon gör allt i verlden för att bli af

med henne eller få henne gift. Dottern måste bli maka och mor, innan hon ännu afslutat räkningen med dock-

Vid utgåendet från Clara kyrka.

skåpet. Fadern skulle bestämdt vara lika angelägen, om icke den välsignade utstyrseln vore.

Fröken Mimi, den rika arftagerskan, hade knappt dansat ut sin första saison, förrän hon såg sig omgifven af en hel skara tillbedjare, eller rättare guldsökare, som vilja till Kalifornien utan att behöfva segla öfver Atlanten och utsätta sig för indianernas pilar. Mimis skönhet och bildning, måhända högre än de flesta flickors, kommo visst något med i räkningen, men ungefär som ett vackert fodral kommer i fråga vid ett dyrbarare smycke af guld eller diamant. Alltid samma historia.

»Det är nu tid på att välja dig en man,» underrättade henne en dag modern.

Mimi, som dittills för det mesta skrattat och haft roligt, blef i en hast mycket allvarsam. Qvinnan, äfven i sin vår, har mycket lättare för sådana öfvergångar än mannen.

»Hvarför dröja, när du inte behöfver det?» tillade fadern, »det är qvinnans bestämmelse att göra en man lycklig.»

»Och sjelf —?» frågade Mimi tankfull.

»Bli det, det förstås,» menade fadern; »för resten har du din fullkomliga frihet och mer än nog att välja på.»

Nog hade fröken Mimi att välja på. Hon hade hofvet, garnisonen och i reserv ett par husarregementen af indelta armén. Det indelta infanteriet kom naturligtvis aldrig i fråga. Mången flicka i hennes kläder väljer först och reflekterar sedan, ifall hon någonsin gör det medan tiden är. Mimi gjorde tvärtom. Utvecklingen af hennes förstånd hade gått jemna steg med hennes känsla. Hennes barndom hade inöfvats i annat än blotta utanlexor i en yrande pension eller för en sömnig guvernant. En gång uppmanad till tanke och handling, ville hon tänka och handla med besked. När man icke finner något onaturligt i den ofta rätt blixtrande naiveteten hos ett åttaårigt barn, hvarför skulle man då finna det uti den mognande reflexionen hos en adertonårig flicka? — Mimi skulle då gifta sig för att lyckliggöra och äfven sjelf bli lycklig; men att äktenskapet icke alltid vore detsamma som lyckan och sällheten, det hade hon haft tillfälle att se inom egen slägt. Hon hade onklar och tanter, som voro så lagom lyckliga; en tant och en onkel voro till och med lagligen skilda. Hvad garanti hade hon väl

för undgåendet af ett dylikt öde? Denna fråga var reflexionens första. Sedan kommo flere.

Hon ryste vid tanken att framlefva krypväxtens lif vid foten af den kalla klippan; hon ville fläta sig, rankan lik, kring den stam, hvars krona rikast och högst utbredde sig mot höjden; hon skulle, i utbyte mot det skydd hon rönte, smycka sitt stöd med de skönaste blad och blommor, ja — hvarför icke? — inympa sig sjelf i stammen, för att skjuta upp i samma krona och bada sin hjessa i samma flod af ljus.

Men hvar finna detta stöd? Hvar denne man, vid hvars sida hon kunde, icke vegetera blott, utan lefva, i detta ords fullaste bemärkelse? Denne man, som, i samma ögonblick hon räckte honom sin hand, sammansmälte med henne i samma själ, samma vilja, tillit och hopp? Hade hon väl förmärkt minsta tillstymmelse till en sådan uti salongernas qvafva luft, bland balernas andelösa pjoller! Nej, icke der. Och ändå trodde hon sig ha funnit honom, men hvar? Hon tryckte handen mot sitt bröst, och blygsamt framhviskade läpparna något, som länge förvarats i barnets och jungfruns hjerta. Hon hörde samma röst, till hvilken hon under sitt förflutna lif vant sig att lyssna, dervid hon städse trott sig höra vingslagen af en väldigare ande, utan att sedermera eller efter sitt inträde i verlden ha funnit något dermed jemförligt.

Visserligen var den ifrågavarande icke någon af dagens och modets hjeltar; men är icke den en hjelte, som rastlöst arbetar inom tankens verld och som för mensklighetens bästa kämpar med naturen om dess hemligheter, med himlen om dess eld? Med en sådan man kunde hon stiga och icke sjunka — vinna ökad glans och icke rosta bort i ett evigt och själlöst enahanda.

Men, frågade sig Mimi, hvad föreställning har väl *han* om henne och hvad vore väl hon för honom? Han hade för henne varit som en far, en bror. Något af far och bror skadar visserligen ej; men det måste äfven vara något annat, och det var just detta hon framför allt ville ha reda på.

Lyckligtvis var det vid sommarferiernas början, då numera docenten Axel Svan vanligtvis brukade göra en tur från Upsala till Stockholm och dervid först och främst uppvakta den grefliga familjen. Fröken Mimi ilade emot sin förre lärare, omtalade med sin vanliga öppenhet, att hennes

föräldrar ville gifta bort henne och bad honom, på grund af deras gamla vänskap och förtrolighet, om ett godt råd i denna vigtiga sak. Men för första gången fann hon sin lärare något rådlös. Han stammade åtskilligt om tycket eller instinkten, hvilken han ansåg vara en klarare ledstjerna för qvinnan, än den djupaste filosofi för mannen. Med tycket och instinkten har det ingen fara, tänkte Mimi och gick docenten närmare på lifvet.

»Men, min goda magister, min förträfflige lärare och vän! Säg mig då, hur den flicka bör vara, som ni skulle välja till er hustru? Kanske jag deraf kunde vinna någon vägledning i mitt val.»

»Hm!» svarade magistern och bara såg på sin nyfikna elev.

Mimi hade förut speglat sig i dessa stora bruna ögon; men nu föll det henne in att närmare undersöka speglarna. Hon såg då, att hennes bild allt djupare drog sig inåt; hon följde och återfann den slutligen bland korallerna på bottnen af sin lärares och barndomsväns hjerta, skimrande der skönare än Vesterhafvets yppersta perla. Hon visste nu hvad hon ville veta och hastade på ögonblicket till sina föräldrar.

»Nu har jag gjort mitt val,» förklarade hon.

»Och hvem blir den lycklige?» frågade grefvinnan.

»Jo, magistern,» svarade Mimi.

»Hvilken magister?» frågade grefven; »har grefve A., ryttmästaren, eller baron B., fideikommissarien, tagit graden? Men det tror jag knappast. Eller skulle måhända grefve C., kammarherren, vara filosofie magister? Men det har jag ännu svårare att tro... Hvilken magister menar du?»

»Jo, Axel Svan,» svarade dottern.

»Hvad nu! Hvad fan!» rimmade fadern.

Föräldrarna kastade en skygg blick åt det lilla hörnbordet i matsalen, liksom hade de der sökt vålnaden af en beskedlig man i svart frack och hvit halsduk, hvilken vid detta bord hade sin plats, när han skar steken. Det var vålnaden af salig hofmästarn, docentens för längesedan med döden afgångne fader.

»Jag hade ju min fullkomliga frihet?» anmärkte Mimi, som anade den filosofiska fakultetens nederlag.

»Ja, att hålla dig inom förslaget,» svarade grefven; »men icke att kalla en fjerde, såsom det heter i kyrkostil, och allraminst sonen till en som skurit kyckling eller hjerpe

mera för andras än för egen gom. Jag parlamenterar gerna med nyare tiders idéer; men den parlamentär, som jag må kunna respektera, får icke komma med en bordservis till parlamentärflagga.»

Följden af detta samtal blef, att docenten genast fick af grefven en skrifvelse, deri magistern i artiga ordalag ombads att tills vidare inställa sina uppvaktningar, men tillförsäkrades i öfrigt om grefvens fortfarande ynnest och bevågenhet samt förord, för händelse af befordran i annan väg o. s. v.

Sedermera följde dessa vanliga trakasserier inom familjerna och som oftast sluta med att göra den bästa dotter till den olyckligaste hustru. Qvinnan lider alltid i dubbelt mått, ty hon lider icke blott för sig sjelf, utan äfven för den hon älskar. Fröken Mimi log icke mera; men stark af naturen, fick hon hvarken lungsot eller tvinsjuka. Hon tycktes ha tagit sitt parti, och lysning till äktenskap uttogs mellan henne och den som hade tredje förslagsrummet, eller grefven och kammarherren C., således den som minst kunde komma i fråga till magistergraden. Denne, vid några och trettio års ålder, var på det hela taget en oförarglig man, men som redan nästan njutit sig mätt på lifvet. Det enda som återstod honom var ett i ekonomiskt hänseende fördelaktigt giftermål. Ofta vill man lefva som mest komfortabelt, när man som mest lefvat ut. Snart kom i sin behöriga ordning bröllopsdagen.

En timme före vigseln fick grefve C. af konungen en väntad hofmarskalkstitel i bröllopsgåfva, men i sjelfva brudstolen af bruden det oväntade svaret: »Nej!» på den vanliga frågan: »Om du vill hafva etc.». Presten gjorde en grimas, men fortsatte icke desto mindre ceremonien med det vanliga: »Hvad Gud hafver förenat skall menniskan derför icke åtskilja.»

Men hvad blott menniskor förenat, det rör icke Gud, tänkte bruden, och när efter festens slut brudgummen trädde inom Hymens tempel, fann han allt derstädes på sin rätta plats, allt, så när som på Hymens prestinna, hvilken af ett litet kabinett i den stora nya våningen gjort sig en ny jungfrubur, i stället för den hon lemnat i föräldrahuset. Dagar och veckor följde derpå, och allt i de nygiftas hem gick sin regelmessiga gång, äfven rigeln innanför dörren till det lilla kabinettet. Den nye hofmarskalken blef slut-

ligen vid dåligt humör, ty han kunde icke i evighet trösta sig med den plymagerade hatten.

»Vi måste resa utrikes,» sade han en dag, ändtligen fullt förvissad om att ingen är profet i sitt eget fädernesland.

»Det måste vi göra,» sade den unga grefvinnan.

De nygifta reste till Paris och besågo den stora stadens märkvärdigheter.

»Är inte Place de la Concorde (enighetens torg) charmant?» frågade grefven sin unga fru; »kyrkan i norr, lagstiftningen i söder, monarkien i öster och äran i vester.»

»Men i midten står obelisken från Egypten, despotismens och slafveriets förenade symbol,» svarade grefvinnan; »jag kan alls inte med Place de la Concorde.»

Derefter reste de till Neapel och bestego tillsammans Vesuvius, som för tillfället mycket oroligt kastade flammor och glödgade stenar mot skyn.

»Är inte Vesuvius charmant?» frågade grefven.

»Åhjo, men jag fryser,» svarade grefvinnan.

Frysa, och det nästan midt i kratern! — Grefven, som fann att profeterna icke heller hade mycket roligt i främmande land, yrkade nu på hemresa, och de reste hem.

Men sanningen af ett annat ordspråk: »Borta bra, men hemma bäst», kunde icke heller grefven erkänna, utan ansåg sig nästan enkom till för att upphäfva alla gamla ordspråk.

»Det här börjar bli alldeles odrägligt!» förklarade han derför några dagar efter hemkomsten.

»Börjar?» upprepade grefvinnan; »jag tycker att det varit lika odrägligt hela tiden, jag.»

»Vi måste skiljas!» ropade han en annan dag, efter att ha tömt hela tålamodets kalk i botten.

»Gerna, min vän!» instämde grefvinnan.

Detta var det första ömma ord han hört från hennes mun — för första och sista gången de sympatiserat. Äfven skilsmessan gick sin behöriga gång, och ändtligen fick fröken Mimi sin fullkomliga frihet.

Detta korta äktenskap och denna raska skilsmessa förblefvo länge Stockholms käraste samtalsämnen. Det är icke alltid man får något så intressant att tala om.

En dag icke många månader derefter bad mig en af drängarne komma ned på gården, emedan ett herrskap ville tala med mig. Jag gick ned och fann min vän, akademie-

adjunkten Axel Svan, arm i arm med en herrlig gestalt, strålande af ungdomens, skönhetens och lyckans förenade glans.

»Vi gingo förbi och måste ovilkorligen se dig,» yttrade min vän; »det är min fästmö, men du känner ju henne redan... och äfven du, min älskade, känner honom... det är den ena af fröken Mimis vagnshästar.»

»Men den första som skenade ifrån mig,» inföll gref-vinnan, räckande mig vänligt sin hand; »och nära var det att det gått på samma sätt med den andra,» tillade hon småleende.

»Ack, han förlorade aldrig känningen af den himmelska Auroras tömmar!» svarade jag något patetiskt; »men det skulle så vara... Axel skulle alltid ha mest.»

»Han glömmer aldrig, att vår gemensamma herskarinna delade något olikt håfvorna mellan sitt trogna spann,» sade min vän.

»Men det der var ju helt naturligt,» yttrade fästmön; »han var ju min förste och bäste barndomsvän, liksom han sedan blef min förste och bäste lärare... Jag fortfar ju bara att vara hans elev, och Axel får blott fullborda hvad han börjat.»

Med den djupaste rörelse betraktade jag dessa lyckliga menniskor, och hur är det väl möjligt att afundas en vän hans lycka, om än aldrig så stor och afundsvärd! Jag tänkte på Cyrus af Mindre Asien, som kände sig lycklig och stolt öfver att hans vänner hade vackrare vapen och hästar än han sjelf. Hur det var med älskarinnorna förmäler dock ej historien.

Fröken Mimi, ånyo gift, besökte ånyo Frankrike och Italien. Både Place de la Concorde och Vesuvius vederfors mer rättvisa än förra gången. Efter ett års bortovaro hem-kommen jemte sin man, bar hon vid bröstet en annan liten »Mimi», men som säkerligen icke kommer att kallas för »fröken», emedan jag tager för gifvet, att min höglärde vän aldrig låter öfvertala sig att bli adelsman.*

* Vi behöfva knappt erinra, att berättelsen om Fröken Mimi af författaren skrefs långt före »fröken-reformens» dagar.

Jernkrämaren.

Min principal, hyrkusken vid Röda bodarna, dog och åkte till grafven efter egna hästar, men husbondetömmarna förblefvo oförändradt i enkans vana hand. Hon var en mycket amper qvinna, en fasa för både drängar och pigor, ty den af dem, som icke jemt stod på tå för henne, ställde hon ofta med egen hand på hufvudet. Hade skrapan i stallet varit i lika flitig rörelse som vår matmors hand, så skulle våra hästar bestämdt ha glänst som Phœbi spann. Också var det blott glansen som fattades dem, ty, liksom Phœbi fålars, bestod för det mesta deras foder af luft och solsken. Hafren för dem, liksom plättarna för mig, kom blott hvar söndag i fråga.

Under de första månaderna efter mannens död gaf hon mig de ljufvaste blickar, det bästa javakaffe och plättar till och med om hvardagarna; men som jag allt för mycket höll till godo af javakaffet och plättarna, men deremot alltför litet af de ljufva blickarna, så återkom snart den brasilianska bönan och sjöskadad till på köpet, förmodligen för att erinra mig om min lyckas skeppsbrott, och pannkakspannan fräste aldrig mer för min skull. Hon tycktes vilja tämja mitt hårda hjerta, liksom man tämjer vilda djur, nemligen med hunger och törst. Hvarje söndagsmiddag fanns det pepparrotskött på bordet, men alltid lade hon för mig de senigaste bitarna och syntes njuta af mina olyckliga käkars ansträngningar. Min portion var rudimaterien för en strängfabrikant och kunde måhända blifva nyttig för guitarrens och violinens poesi, men omöjlig för magens och tändernas prosa.

»Frun måtte ha bra starka tänder för sina år,» anmärkte jag en gång, alldeles utledsen vid strängaspelet.

»För mina år!» upprepade hon harmsen, ty hon hade verkligen icke fler än trettiofem på nacken; »hur gammal skulle jag då vara, om jag får fråga?»

Jernkrämaren.

»Ah, frun har alltid varit som en mor för mig,» svarade jag, »och kunde säkerligen också vara det,» tillade jag oförsigtigt.

Frun blef purpurröd i ansigtet, drog åt sig soppskålen, och ölbuteljen blef ouppslagen. Försmådd kärlek och miss-

förstådd ålder förlåter qvinnan aldrig. Hon hade säkert kört mig på porten, om hon vågat det för sina kunder, hos hvilka jag stod synnerligen väl. Men det var icke om min matmor och hennes senor jag skulle tala, utan om hennes bror jernkrämare Ek, ett lustigt original på sin tid.

Han kallades allmänt för »kongl. hofjernkrämaren», emedan han sjelf sade sig eftersträfva en sådan titel på den grund att, såsom hans ord föllo, »hofvets och hela den förnäma verldens knärackor alltid köpte sina halsband i hans bod.»

Han var liten, fetlagd och rödlett, gick från och på källare hela dagen igenom, förtärande på hvarje ställe endast en liten pomeranssup, som han sköljde ned med ett glas svagdricka, och gifvande alltid tilltugget åt sin trogne följeslagare, en liten fet och kortbent hund med försilfradt halsband, på hvilket var graveradt ett slags vapen, föreställande en hundkoja med munkorg öfver, uppburen af tvenne korsställda benknotor. Devisen under detta vapen var: »Jag är jernkrämar Eks hund — hvems hund är du?»

Han besökte mycket sällan svåger och syster, och det var på den förres begrafning som jag för första gången talade med honom.

»Se bara på,» sade han, pekande på en af begrafningsgästerna, »se på bagarn der, se med hvilken begärlighet han slukar en saffranskringla, som han sjelf bakat! Jag har varit jernkrämare i tretton år och inte ätit upp så mycket som en nubb en gång.»

En gång var han uppstämd för polisen för det han uraktlåtit att köra vatten vid en eldsvåda.

»Är ni Ek?» började polismästaren förhöret.

»Nej,» svarade Ek.

»Hvad nu, era fåhundar!» ropade polismästaren, vändande sig till polisbetjenterna; »har ni ånyo uppkallat orätt person? Har ni inte kallat jernkrämare Ek?»

»Jo, det är herr Ek,» upplyste dessa.

»Ja visst är jag herr Ek,» medgaf jernkrämaren.

»Nå, hvarför nekade ni nyss? Ni är ju Ek?»

»Nej, ek är ett träd, men jag är jernkrämare.»

»Nå, ni har ju häst?»

»Nej, det har jag inte.»

»Har han inte häst?» frågade polismästaren betjeningen.

»Jo, visst har han det,» intygade desse.

»Nej, men jag har ett sto,» beriktigade Ek.

»Det är detsamma,» menade polismästaren.

»Visst inte,» menade Ek, »ty enligt naturalhistorien så...»

»Tig, herre!» befallde polismästaren; »ni vet, att ni ska köra vatten till eldsvådor.»

»Ska *jag* köra?»

»Ja herre, och resonnera inte!»

»Nej, det är min dräng som ska köra.»

»Det är detsamma!»

»Visst inte,» sade Ek, »ty enligt legostadgan så...»

»Tig, herre! Hör på, herre!» skrek polismästaren; »om ni inte vid nästa eldsvåda ordentligen inställer er med häst och vattentunna, så ska jag, så sant jag lefver, hjelpa er, jag!»

»Tackar ödmjukast,» yttrade Ek och afträdde.

Någon tid derefter inträffade en ny eldsvåda, och Ek blef ånyo uppkallad för polisen.

»Nå, ni har ju återigen varit framme!» ropade polismästaren emot honom.

»Framme? Hvar?» frågade Ek.

»Vid eldsvådan, begriper ni väl.»

»Nej, der var jag visst inte framme.»

»Men ni var likväl strängeligen ålagd att infinna er med häst och vattentunna.»

»Så var det, ja.»

»Ni trotsar då kungliga polisens befallningar?»

»Nej, men herr polismästaren lofvade ju att hjelpa mig den gången?»

»Ni pliktar sex och trettiotvå banko,» förklarade denne, görande processen kort.

Ek tog fram en sedel på tio banko, för att genast erlägga plikten.

»Betala med jemna pengar!» befallde polismästaren; »tror ni att här är något vexelkontor?»

»Jag ger hvad som är öfver åt de der fähundarna,» förklarade Ek, pekande på polisbetjenterna.

»Herre!» röt polismästaren; »ni oqvädar polisens betjening midt i...»

»Jag har inte hört något annat namn på dem,» svarade Ek.

»Ut med er!» röt polisens chef, och Ek blef från den dagen aldrig besvärad af kongl. polisen.

En afton satt Ek på källaren *Hamburger Börs* uti det innersta rummet. Bäst han satt, rökande sin pipa och smuttande på sitt vanliga glas svagdricka, såg han flere personer

inträda i rummet och slå sig ner omkring ett större bord, som stod midt på golfvet. Vidare såg han dem framtaga papper, pennor och bläck samt en af herrarne vika papper för ett blifvande protokoll. Han fann genast, att det var ett konkurssammanträde, eller fordringsegare som kommit tillsammans för att rådgöra om massans angelägenheter och äfven besluta om gäldenärens öde. Ek kände hvarken kreditorerna eller gäldenären, en skomakare på Norr, som naturligtvis icke var tillstädes; men när han hörde den skonlöshet, hvarmed den stackars skomakaren behandlades, deltog han i diskussionen, liksom hade han sjelf varit fordringsegare. Alla tycktes vara af den tanken, att gäldenären icke borde njuta något understöd af massan, oaktadt man genom den beslutna försäljningen af hans verktyg ville beröfva honom medel att genom arbete lifnära sig. Det var orimligheten af ett slikt förhållande som Ek tog sig friheten att påpeka.

»Men,» invände en af fordringsegarne, »gäldenären är den mest oefterrättlige best man kan tänka sig, en lathund, som illa skötte sin rörelse, gick och slog skånk minst halfva dagen.»

»Slog skånk?» upprepade Ek; »detta var fullkomligt i sin ordning. När en skomakare slår skånk, mine herrar, så gör han det för sitt yrkes skull... det är ett sätt att pröfva hvad foten tål och hvar skon klämmer... Han skulle, om han hela dagen sutte stilla på sin trefot, snart glömma att menniskans fot har både vrist och häl, för att icke tala om tårna, mine herrar, dessa ömtåliga delar af menniskokroppen, mine herrar!... Jag förklarar derför på det högtidligaste, att den skomakare som slår skånk, eller, hvilket är detsamma, under gåendet trampar sig sjelf på fötterna, han är en martyr för sin konst, mine herrar, han lefver och verkar för verldens lycka i allmänhet och sina kunders i synnerhet, och han befrämjar mensklighetens framsteg, fortkomst och ära.»

Fordringsegarne, af hvilka de flesta voro handtverkare och bland dem ett parti skomakare, stirrade förbluffade på talaren. Det låg något parlamentariskt, något riddarhusmässigt i hans föredrag, isynnerhet i det ofta upprepade: »Mine herrar!» som onekligen måste göra effekt.

»Men,» anmärkte en annan fordringsegare, »det är egentligen genom sin narraktiga fåfänga som han ruinerat sig... Han hade knappast gjort sitt mästerstycke och svurit borgareden, förrän han lät inskrifva sig bland borgerskapets

kavalleri, lade sig till uniform och hade del i häst tillsammans med en skräddare, som också slagit vantarna i bordet. Han tyckte infanteriet var för simpelt, det är ingen hut i skomakarn.»

»Mine herrar!» tog Ek ånyo till ordet, »tillåten mig anmärka, att skomakaren, liksom skräddaren, är just, till följd af sitt yrke, mer lämplig för kavalleriet än de flesta andra handtverkare. Ända ifrån de första läroåren vänjer han sig att sitta i en beständigt hukande ställning, alldeles i enlighet med den engelska ridkonsten, och det ligger dessutom i sjelfva benämningen *spannrem* något som erinrar om hästar, mine herrar! Helt annat med köpmannen. Van att stå bakom sin disk och gå fram och tillbaka på Börsen, som en gevärspost, eller springa vid Skeppsbron från fastage till fastage, som en tiraljör från tufva till tufva, är han klippt och skuren till infanteritjenst. Man klandrar skomakaren och skräddaren för det de hade hvar sin del i en häst eller hvar sin hästhalfva; men jag för min del, mine herrar, skulle önska att detta om sparsamhet och sämja vittnande exempel blefve behjertadt af vårt dyrbara hästgarde, så att man ändtligen en dag finge den glädjen att se två hästgardister på samma hästrygg, hvilket skulle ha till följd en betydlig lättnad i våra kontributioner. Ja, mine herrar, det är just dessa kontributioner som fräta på handtverkarens välstånd, bringa honom till ruin, till tiggarstafven. Derför, när jag hör, att en hederlig handtverkare slagit vantarna i bordet, så frågar jag mig sjelf: Hvar i himlens namn har han fått pengar till vantarna.»

Detta senare isynnerhet tog skruf och belönades med de närvarandes stora bifall, och hur det i enahanda syftning ventilerades, så fick gäldenären slutligen icke blott behålla alla sina verktyg, utan äfven derjemte några riksdalers dagligt underhåll. Protokollet, hvaruti detta beslut ordentligen intagits, justerades och underskrefs af alla kreditorerna vid det stora bordet, hvarefter notarien räckte protokollet åt jernkrämare Ek.

»Med största nöje skulle äfven jag skrifva under,» förklarade denne, »men som jag inte är fordringsegare i denna massa, så är mitt namn fullkomligen öfverflödigt.»

»Hvad! Herrn är inte fordringsegare!» ropade om hvarandra de rätte fordringsegarne, resande sig upp från bordet, »herrn är inte fordringsegare, och ändå ger herrn sig till att taga del i öfverläggningen samt till och med förestafva

beslutet! Är herrn galen! Hvad vill det här säga! Herrn har ju inte med massan för två styfver att göra!»

»Det är möjligt, att den stackars skomakaren köpt af mig på kredit ett halft dussin klackjern,» menade Ek; »men det tänker jag visst inte bevaka. Jag sålde en gång tolf hela stift åt en prest och kräfde inte honom för det. God natt nu, mine herrar, och ångren aldrig en god gerning!

Ty hvad på jorden du förlorar,
Du sjufaldt får i himmelen igen!»

Derefter gick han, följd af de qvardröjandes högljudda missnöje, hvilket bevisade hur föga de kände sig hugsvalade af Skriftens ord, och att de långt hellre skulle hafva åtnöjt sig med sju procents utdelning i denna verlden. Kreditorernas beslut kunde emellertid icke ändras, och gäldenärens öfverraskning blef naturligtvis gladare än deras.

Dessa och dylika händelser hade man i ymnighet att berätta om den lustige jernkrämaren. Några år efter sin svåger hyrkuskens död förkylde han sig på en väns begrafning och ådrog sig derigenom en obotlig sjukdom.

»Aldrig mer skall jag gå på någons begrafning, icke ens på min egen,» yttrade han och började beställa om sitt hus, liksom hade han uträknat tiden för sitt frånfälle. Han realiserade sitt kramlager, betalde sina skulder och bestämde öfverskottet för vissa ändamål, såsom bland annat åt sin gamla hushållerska och sin trogna hund, med vilkor att de skulle »vårda hvarandra till döddagar». Vidare förordnade han, att på hans dödsdag skulle utdelas en portion köttsoppa åt hvart fattighjon och en kappe hafre åt hvarje hyrkuskhäst i hufvudstaden, såsom varande de mest beklagansvärda varelser i verlden.

När han låg på sitt yttersta, afhörde han med vanlig godmodighet de predikningar, som hans hushållerska, en inbiten läserska, oupphörligen improviserade för honom.

»Gud låte allt gå väl för patron!» sade hon en dag; »men nog hade patron kunnat göra mera för mig och mindre för hunden och hyrkuskhästarna. Jag borde inte tala om'et, men nog såg jag i går afse hur patron och hin onde klättrade i kapp omkring en stor eldgaffel. Gud förlåte emellertid patron patrons synder, liksom han för längese'n förlåtit mina, och Gud låte ...»

»Se så, sjåpa dig inte nu, Lotta!» inföll jernkrämaren och dog.

Kalle Utter.

Kalle Utter, son till en tunnbindare vid Surbrunnsgatan, var ej min skolkamrat, ty han gick hos hofpredikanten Rhodin, en hedersman, men som för det mesta läste hebreiska bibeln och studerade Svedenborgs andesyner. Följaktligen blefvo de gossar, som gingo i hans skola, temligen hemmastadde uti berörde ämnen, men nästan helt och hållet främmande för allt annat, och jag undantager icke ens katekesen, hvilken, skrifven på hvad språk som helst, alltid blifver som hebreiska för barn. Kalle Utter, Rhodins synnerlige favorit, skötte till någon del sin lärares ekonomi. Han hemtade vatten åt honom, köpte sötmjölksost till hans frukost, trafvade in hans ved om hösten, sågade och högg den under vintern, hvilket allt för honom gick som en dans, ty redan vid femton års ålder var han gröfre till växten och starkare än mången vid tjugufem.

Min bekantskap med Kalle Utter gjordes på följande sätt. Kalle Utter hatade och förföljde alla andra skolor. Kanske ansåg han sig, liksom Israels barn, kallad af Gud att utrota alla som icke kunde hebreiska. Man berättade, huru han ensam jagade hela skolor framför sig. Slutligen sträckte han sitt utrotningskrig äfven till Clara skola. Jag, på min tid den starkaste och modigaste derstädes, ansåg mig skyldig att utmana den nye Judas Maccabeus, mötte honom bredvid mångelskeståndet i Clara norra kyrkobacke, men blef efter det mest hårdnackade motstånd besegrad och hade säkert fått lemna qvar både armar och ben, om icke mångelskan, hos hvilken jag dagligen köpte sirapskarameller, mäklat fred oss emellan.

Från den stunden blefvo Kalle Utter och jag bekanta, om ej just så synnerligen goda vänner, åtminstone så länge

mina blånader på armar och ben varade. Men Kalle Utter blef med tiden student, fast med mycken möda. Han kunde visserligen något hebreiska, men icke ens så mycket latin och grekiska, att han kunde studera till prest, hvarför han beslöt taga kameralexamen. Men som Svedenborgs andesyner, dem han äfven studerat i barndomen, icke hade det ringaste sammanhang med Rabenii kameralbok, så gaf han äfven kameralen på båten, egnade sig derefter helt och hållet åt det yttre af studentlifvet, d. v. s. piskade upp gesäller och slog sönder fogelbönder, sjöng andra basen i studentsången och handterade de största grytlocken i den s. k. »turkiska musiken».

Efter tvenne års vistande vid akademien fick han af sin fader, tunnbindaren, strängeligen befallning att åtminstone taga lilla teologiska examen, för att, såsom tunnbindarens ord i brefvet till sonen föllo: »få titel af teologie kandidat». Kalle Utter anmälde sig till denna examen och blef examinerad först i kyrkohistorien.

»Vet herrn något om Huss?» frågade teologie professorn, efter att förgäfves ha väntat på svar angående kyrkomötena.

»Hussen östgöten?» svarade Kalle Utter; »honom är jag inte bekant med.»

»Åhnej, åhnej!» suckade professorn, runkande på hufvudet.

»Jaså, Hussen vestgöten,» rättade sig examinandus; »honom är jag god vän och bror med.»

»Åhnej, åhnej,» jemrade sig examinator, »åhnej!»

»Kanske herr professorn menar Hussen norrlänningen, som var primus vid sista medicine doktorspromotionen?» skyndade Kalle Utter att tillägga.

»Åhnej, åhnej! ... Har då herrn inte hört talas om Huss som blef bränd?»

»Blef han bränd!» ropade Kalle Utter; »kors för skock millioner, hvad hade han då gjort för knep?»

Kalle Utter blef differerad, och hemkommen var det nära att han fått stryk af sin fader tunnbindaren, som dagen förut anländt till Upsala, för att efter väl öfverstånden examen bjuda sin son och de öfrige teologie kandidaterna på en sexa hos källarmästare Schylander. Sexan intogs emellertid, och den hederlige tunnbindaren hade åtminstone den hugnaden att bli bror med en hel hop teologer, fast ödet nekat honom att bli far till en sådan. För öfrigt

tröstade sig fadern vid åsynen af en mängd andra konster, dem hans kära son var mästare uti, såsom att bryta arm, tala i magen, blåsa flöjt på fingerspetsarna och recipiera folk i den något plumpa orden: *Tillitenochtej*, hvars stormästare Kalle Utter var och i hvilken äfven fadern vid samma tillfälle blef intagen. Frampå morgonen hemleddes tunnbindaren under sång, blixt full eller »väl blandad», såsom det kallades, hedrades ytterligare med en serenad af »turkiska musiken», grät af rörelse, somnade, vaknade vid den rysligaste hufvudvärk och reste tillbaka till Stockholm, på det hela taget rätt belåten med sin resa. Kalle Utter stannade qvar vid akademien, för att vidare förkofra sig i de konster han var hemma i och möjligen ligga till sig i de öfriga. Detta senare ville likväl icke lyckas, oaktadt han ansågs hafva ett ganska försvarligt hufvud. För öfrigt var han afhållen för sitt öppna redliga väsen, beundrad af alla för sin ofantliga kroppsstyrka, något som merendels slår an på ungdomen, och alltid eftersökt, när det var fråga om sexor eller slagsmål, ty han var gerna med om allt, så när som på tentamina och examina, för hvilka han hyste en nästan panisk förskräckelse.

Vanligtvis bar han stållyra på studentmössan och lyra af silke på frackkragen, mindre dock af fåfänga än för att glädja sin hulde fader tunnbindaren, och ofta måste han, när gubben gick ut för att promenera eller hade främmande hos sig, spänna på sig studentvärjan och presentera sig i full uniform. För att roa sin far och dennes gäster, allesammans hederliga tunnbindare och handtverkare, brukade han då balansera den blanka stukatklingan på fingerspetsarna eller nästippen, under det han härmade tuppar och svin, samt för omvexlings skull, och för att visa sin lärdom, uppräkna det hebreiska alfabetet, eller tala i magen så att det lät som ur en tom tunna, hvilket allt på det högsta roade tunnbindaren och hans gäster.

Dessa egenskaper oaktadt, hade Kalle Utter troligtvis blifvit ett Upsalainventarium, om icke en händelse inträffat, som blef af inflytande på hans framtid. En äldre student vid namn Ekström, hvilken var informator i en friherrlig familj på landet och som, för att icke afbryta sina tentamina till magistergraden, önskade under sommaren ligga qvar vid akademien, sökte någon som under denna tid i hans ställe ville läsa för hans elev, en tolfårig baron, men

fann för tillfället ingen annan dertill hugad än Kalle Utter, som förmodligen ansåg det beqvämare att undervisa andra än sig sjelf. Dertill kom, att han hört den friherrliga egendomen berömmas för dess goda fiske och ypperliga jagtmark, egenskaper, som han fullkomligt förstod att uppskatta. Nog af, han åtog sig vikariatet och anlände sent en sommarafton till det friherrliga godset, beläget i en vacker trakt af Östergötland.

Skraltande fram på bondkärran ända till den höga trappan, som ledde upp till en slottslik byggnad, steg han ur och vände sig till en betjent i livré, hvilken i detsamma kom utför trappan.

»Jag är den nye informatorn,» började Kalle Utter, »och anmäl mig genast hos herrskapet!»

»Nådig herrskapet är borta på supé i grannskapet,» upplyste betjenten.

»Jaså, nå visa mig mitt rum och bär genast in min kappsäck,» befallde den nye informatorn.

Betjenten, en lång karl med yfviga polisonger och mustacher och något ovan vid detta sätt att tilltala adeliga domestiker samt för öfrigt ingen synnerlig beundrare af den akademiska bildningen, stack begge händerna i rockfickorna och mätte med ögonen den nykomne från topp till tå.

»Der är informatorns rum,» sade han temligen spotskt och pekade på en af flygelbyggnaderna; »men hvad kappsäcken beträffar, så... så ser herrn ut för att kunna bära in den sjelf.»

»Hvad är det du säger, din slyngel!» ropade Kalle Utter, närmande sig betjenten.

»Slyngel!» upprepade denne; »duskåln är odrucken och slyngel kan ni vara sjelf.»

Men knappast hade betjenten uttalat det sista ordet, förrän en örfil kastade honom först från trappan till skjutshästen och sedan en annan dito från hästen till kärran, och innan han hunnit sansa sig efter detta obehagliga, ehuru snabba kommunikationsmedel, kände han på sin rygg en tung kappsäck, en hattask, en jagtbössa i fodral, ett dussin gäddrag sammanknutna, hvarefter han, i rågadt mått påpackad, nödgades linka förut till flygelbyggnaden, immerfort pådrifven af en förföljande fot, hvars dimensioner han icke såg, men hvars styrka han kände.

Inkommen uti informatorns rum på nedre botten, kastade betjenten, fradgande af raseri, handlöst hela packningen ifrån sig på golfvet, hvilket hade till följd, att han, med

Kalle Utter gör sitt inträde i det friherrliga huset.

blixtens snabbhet utslungad på gården, föll med hufvudet i en blomsterrabatt. Allt detta hade gått i en sådan handvändning, att betjenten, der han låg på sitt örongott af reseda och tusenskön, en stund trodde att han endast haft en obehaglig dröm, till dess en våldsamt stickande hetta i begge öronen och några droppar blod från den skafda näsan öfvertygade honom, att om den extra husbonde han fått på halsen var en grobian, så var också städseln derefter.

Den nye informatorn, efter att sålunda ha gjort sin entré i det friherrliga huset, tog nyckeln ur kammardörren, lade sig och somnade, tung efter den långa resan och kanske äfven af de sexor han intagit på de tre sista gästgifvargårdarna. Vaknande klockan åtta på morgonen, hans vanliga tid för uppstigandet, sökte han en vattkaraff, men, icke finnande en sådan, sprang han upp ur sängen, slog upp fönstret åt gården och ropade med sin vanliga stentorsstämma: »Vatten! Friskt vatten!»

Nu ville olyckan, att den femtonåriga fröken och hennes fem år äldre guvernant eller sällskapsdam tagit plats på gungbrädet framför gårdens vackra gräsplan, njutande af morgonens skönhet och smekande en liten ypperligt tecknad tik, som låg vid deras fötter.

De unga damerna, sprittande till vid det skrällande ropet på vatten, riktade begge sina ögon mot flygelbyggnaden, och man kan lätt döma om deras förskräckelse, när de upptäckte en karl nästan helt och hållet oklädd, groflemmad och med armar à la Esau, sträcka sig mer än till hälften ut genom det öppnade fönstret. I första ögonblicket blefvo de liksom förstenade af denna syn.

»Hit med friskt vatten!» fortfor figuren i fönstret, något omorgnad och kanske derför tagande de två damerna för husets domestiker; »hit med en hel så, jag är törstig som fan!»

Med ett utrop af fasa togo nu de begge damerna till flykten, sökande trädgårdens skugga. Endast tiken stannade qvar, skällande med skäl på den nye informatorn.

»Säg se'n till,» ropade informatorn efter de flyende, »säg till att jag får en stekt sill till kaffet!»

»Det var en otäck karl!» anmärkte guvernanten, seende sig om under det hon sprang, troligtvis för att locka efter sig den oförsigtiga tiken.

»Han var ryslig!» tillade unga fröken; »och så ropade han på sill.»

Guvernanten hade icke så orätt. Kalle Utter, reslig och stark som Herkules, hade långt ifrån något Adonisansigte. Ögonen, ehuru lifliga, voro för små, och munnen, ehuru försedd med rätt hvita tänder, var alltför bred, hvartill kom att näsan, måhända väldanad af naturen, hade genom kopporna i barndomen fått flere hvassa upphöjningar tätt efter hvarandra, liknande tänderna på ett gröfre sågblad.

Svärjande öfver gårdens illa uppfostrade tjenstefolk, stängde Kalle Utter till fönstret, tog sig ytterligare en timmas morgonlur, hvarefter han ånyo steg upp, klädde sig och lemnade kammaren, för att presentera sig för den friherrliga familjen och göra bekantskap med sin blifvande elev.

Just som den nye informatorn inträdde i salen till friherrns stora våning en trappa upp i sjelfva hufvudbyggningen, höll det högvälborna herrskapet på att sätta sig kring kaffebordet. Det var baronen med sin friherrinna, deras dotter med sin guvernant och en tolfårig gosse, unga baronen. Alla dessa personer voro honom fullkomligt obekanta. Endast betjenten tyckte han sig ha sett förut, fast dennes ansigte för tillfället var vanstäldt af röda svullna ögon och en stor svart musch på näsan.

»Jag är Kalle Utter,» presenterade sig den nye informatorn, »och jag får helsa från Ekström; han är nu i farten med sina tentamina och knep sig, dagen innan jag for, sitt laudatur i fysiken.»

Derefter närmade han sig baronen och räckte honom vänligt sin hand. Friherren, synbarligen något generad, liksom det öfriga sällskapet, räckte med en förnäm vårdslöshet blott fram ett finger. Kalle Utter, som kanske trodde det var en utmaning på fingerkrok, mötte baronens finger med ett af sina, knep om och knäppte till.

»Aj!» skrek baronen, drog åt sig fingret, svängde det i luften, än svärjande och än blåsande på det.

»Ursäkta!» bad Kalle Utter, och som han såg familjen rangera sig vid kaffebordet, tog äfven han helt ogeneradt sin plats dervid. Saknande bränvinsflaskan och tittande förgäfves efter sillen, tog han sin ersättning i en tallrik med salt oxtunga, den han ensam plundrade, och tömde derpå två stora koppar kaffe.

»Herrskapet super inte, ser jag,» började han konversationen, »och onödigt är det också på förmiddagarna. Baron har en ypperlig jagtmark, efter hvad jag hört, och om det inte finns goda jagthundar vid gården, så väntar jag efter mig från Stockholm ett par stöfvare, väl dresserade på hare, fast de ibland ha den ovanan att bita får. I går afse tyckte jag mig märka ett grund midt i sjön, der det bör gå stora aborrar, men det är väl ondt om daggmask i denna välsignade torka. Du, min kära skrapnos,» tillade han, vändande sig till betjenten, »du ska passa på i natt när daggen faller och skaffa mask, du får en skilling för hvart hundrade, och jag lofvar herrskapet aborrar till morgon, middag och qväll.»

Herrskapet sneglade tigande på hvarandra, och betjenten blängde ursinnigt på den nye informatorn. Ändtligen steg man upp från kaffebordet.

»Herrskapet har ett vackert piano,» yttrade informatorn, betraktande det i salen befintliga instrumentet; »jag förmodar att fröken spelar ... känner fröken till lutvalsen?»

»Hvad är det för en vals?» frågade guvernanten.

»Det är en vals, som en student i Upsala komponerat och tillegnat en tvätterska vid akademien. Det är verkligen en ypperlig tonmålning, man hör puttrandet i pannmuren, klappträdets gång och mangelns rullande. Den låter ungefär så här,» tillade Kalle Utter, i det han tog plats vid pianot, men redan vid första anslaget slog han af ett par strängar i diskanten.

»Får jag tala litet vid herrn?» inföll ändtligen baronen, afbrytande den vådliga exekutionen. »Var god och följ mig in på mitt arbetsrum.»

»Jag har hört, att det var något krakel när herrn kom i går afton,» började baronen efter inträdet i det s. k. arbetsrummet.

»Krakel?» upprepade Kalle Utter; »bara en bagatell, som jag inte fäst ringaste afseende vid.»

»Herrn har till och med ansett sig befogad att slå min betjent,» fortfor baronen.

»Lappri,» svarade Kalle Utter, »han var stursk, och jag gaf honom bara ett par kurrilar.»

»Jag vet det, men vill underrätta herrn, att jag agar mitt folk sjelf, i fall jag så finner för godt, och får derför för framtiden undanbe mig alla vidare kurrilar.»

»Undanbe!» upprepade Kalle Utter med ett godlynt småleende; »åh gubevars! sådana måtte väl aldrig komma ifråga oss emellan.»

»Och så får jag be herrn,» återtog baronen, »att ha rullgardinen nedfälld om morgnarna, så att det inte händer som det hände i morgse.»

»Hvad hände då, herr baron?»

»Jo, att min dotter och hennes guvernant nödgades lemna gården just derför att min herre behagade visa sig i en déshabillé, som...»

»Åh tusan! Var det fröken och guvernanten!» inföll Kalle Utter; »jag tog dem för två pigor, jag.»

Baronen fixerade skarpt informatorn, liksom för att utforska, om det var ironi eller ren enfald. Slutligen lät han genom en gest förstå, att det var slut på audiensen, hvarefter informatorn gick. Ungefär en half timme derefter begaf sig baronen ut för att efterse sitt arbetsfolk, hvarvid han händelsevis kom att närma sig den flygeln, der informatorn hade sitt rum. Han stannade framför det öppnade fönstret, lyssnade med förvåning till några för honom obegripliga ord, som han hörde den nye informatorn först med hög röst förestafva och sedan discipeln eftersäga med den ömkligaste ton i verlden.

Orden voro:

»Alef Beth Gimel Daleth He Vav Dsajin Cheth»...

»Hvad hin är det för rotvälska?» frågade baronen.

»Det är ju hebreiska alfabetet,» upplyste informatorn.

»Hvad i herrans namn!» utropade baronen; »tänker herrn plugga hebreiska i min son! Är herrn då splitter galen.»

»Men, herr baron,» svarade Kalle Utter, »hebreiskan är ett herrligt språk och rätt nyttigt att kunna, och jag har sjelf...»

»Men det är ju ett riktigt spektakel,» inföll baronen, »och jag får på det allvarligaste be herrn upphöra med det der... min son tänker hvarken bli prest eller jude,» tillade han och fortsatte derefter sin väg.

Kalle Utter, ledsen öfver att ej få undervisa i sitt hufvudämne, råkade att titta i en spegel på väggen och såg sin discipel med en triumferande min kasta hebreiska grammatikan ifrån sig och sedan räcka lång näsa bakom informatorns rygg.

»Räcker du lång näsa åt din lärare, din tjufpojke!» ropade informatorn, vändande sig om; »men den ovanan skall jag snart ta ur dig.»

Och dervid fattade han uti sin discipel och lade denne framstupa öfver sitt venstra knä, hvarefter han med högra flata handen gaf den lille baronen ett dugtigt slag på det ställe, der moderskärleken och lärarenitet ofta gå hand i hand för att samverka till danandet af den bättre menniskan och dito medborgaren.

Den lille baronen, som ännu icke varit föremål för en slik samverkan, gaf till ett gallskri.

»Tjuter du, får du mer,» lugnade informatorn sin elev; »men låt mig nu höra, hur du kan din svenska historia. Hvem var den förste konung i Sverige?»

»Oden,» svarade den lille, snyftande.

»Rätt! ... Hvad gjorde samkonungarne Alrik och Erik?»

»De slog' ihjel hvarandra med ett betsel.»

»Rätt ... Hvad gjorde kung Fjolner?»

»Han drunknade i ett mjödkar.»

»Rätt! ... Hur gick det med Erik den helige?»

»Han blef halshuggen.»

»Rätt! Ganska rätt! Det går ju bra det der ... Nå, hur dags äter man middag här i huset?»

»Klockan fyra,» svarade lille baronen, något lugnare vid denna oförmodade vändning af tentamen.

»Nå, då hinna vi godt med att dra upp några gäddor eller ett dussin aborrar,» yttrade informatorn; »låt oss försöka vid det der aborrgrundet.»

Kalle Utter stoppade ett par gäddrag i fickan, tog sin discipel vid handen och förde honom med sig ut, och snart voro begge till sjös, försedda med nödiga fiskredskap. Den nye informatorn hade tur på fiske. Sedan han på drag tagit några större gäddor, lade han till med båten vid aborrgrundet och lagade sina metspön i ordning.

»Sätt nu på mask, du!» befallde han sin discipel, kastande åt denne refven och kroken.

»Ska' jag sätta på mask?» frågade lille baronen med bedröflig min.

»Visst ska' du det, din fnasker! ... Brukar du inte sjelf sätta på mask när du metar?»

»Nej, det gör alltid fiskarn och ibland betjenterna.»

Kalle Utter. (Hemfärden från fisket.)

»Skäms du inte? Ska' du besvära äldre folk med det? ... Sätt genast på masken, eller sätter jag dig på kroken i stället!»

Med gråten i halsen måste lille baronen fullgöra detta åliggande, som blef allt besvärligare ju mer det nappade, och det torde vara svårt att afgöra hvem som pinades värst, masken eller lille baronen. Några timmar derefter inträdde på gården informatorn med discipeln, den förre gnolande på »Kommer du åter med gudaprakt», och den senare, eller lille baronen, lipande och bärande i hvardera handen en stor enklyka eller vidja, begge fullsatta med de ypperligaste aborrar, medan öfver hans späda axel hängde tvenne stora vid käkarna sammanbundna gäddor, som sprattlande piskade med sina stjertar den blifvande fideikommissarien både fram och bak.

»Bär nu in aborrarna i köket,» tillsade informatorn sin discipel, »och be din mamma inte koka dem i för mycket vatten ... till sås behöfs ingenting annat än skiradt färskt smör med persilja ... Gäddorna kan du bära ner i iskällaren, så hålla de sig nog till i morgon middag ... Adjö nu med dig, din trasker! I eftermiddag ska' vi väl till med katekesen.»

Derefter gick informatorn in i sitt rum och kom ej att bli vittne till den öfverraskning och bestörtning, som friherrinnan erfor, när hon, skyndande utför trappan sin son till mötes, såg hvilken bedröflig figur denne, trots sin stora fiskelycka, gjorde. Kalle Utter tog sig emellertid sin förmiddagslur, som blifvit en vana alltsedan han blef civis academicus. Men klockan fyra var han på benen igen och visade sig ånyo i matsalen, för att intaga sin middag.

Den friherrliga familjens köld vid kaffebordet var ett intet mot den, som röjde sig vid middagen. Ingen besvarade informatorns helsning, och man låtsade icke ens se honom. Också hade han, såsom vi sett, betydligt mer dokumenterat sig sedan frukosten. Detta bemötande undgick likväl Kalle Utter, hvars blickar förgäfves sökt bränvinsbordet och, i stället för de väntade aborrarna, upptäckt köttbullar med bruna bönor, en anrättning, som han för längesedan ätit sig lystmäten på hos »mamma Joholm» i Upsala.

»Det här blir en riktig bönestund,» anmärkte han halfhögt, i det han med en dyster blick på de bruna bönorna

följde familjens, icke inbjudning, men exempel, och tog plats vid bordet jemte de öfriga.

»Hur är det,» började han äfven denna gång konversationen, »hur är det, mitt herrskap, är det några trefliga grannar här på orten? Det lärer bo en greflig familj på Baggesta, som ligger närmast, men hurudant umgänge finner man der?»

»Åh,» svarade värden, »jag skulle nästan tro, att något umgänge mellan min herre och den familjen icke gerna kan komma i fråga.»

»Det vill säga att familjen är si och så,» tydde vår informator; »men hvad gör nu det? Man får väl inte vara så nogräknad här på bondlandet.»

Derpå följde en ny djup tystnad. Det var ett tråkigt folk, tänkte Kalle Utter, funderande på något medel att uppigga sitt bordssällskap. Ett sådant medel, hvilket med stor fördel användts bland bordsgäster i hans fars hus, äfvensom bland studenter, var att tillverka små brödkulor och under måltiden kasta dem öfver bordet på sina grannar eller visavier. Kalle Utter, äfven i den konsten mästare, beslöt att på de närvarande genast pröfva verkan af detta muntrationsmedel.

Guvernanten skulle just bita af en köttbulle, som hon hade på gaffeln, när en sådan der liten kula träffade henne på näsan med den effekt, att hon gaf till ett rop och tappade gaffeln. I detsamma kom en annan liten kula dansande mot frökens lilla mun, efter att ha ilat förbi en brun böna, som styrde samma kurs. Äfven hon ropade till och tappade bönan. Derefter började kulor hvina till höger, venster och midtåt, utan att man såg hvarifrån de kommo.

»Hvad nu! Hvad är det! Hvarifrån kommer det här!» ropade värden och värdinnan, värjande sig med händerna mot kulregnet.

»Jo, det kommer från den der, från informatorn,» upplyste betjenten, som icke förlorat sin fiende ur sigte.

»Kors en sådan skälm att narras!» yttrade Kalle Utter, riktande sina ögon på betjenten: »har jag inte med egna ögon sett hur du hela tiden pulat på mig och ditt herrskap, och just den här stora brödkulan, som jag nu har i hand, kastade du nyss på min tallrik, men här har du den också åter med procent,» tillade han i det han kastade den

midt i gapet på betjenten, som med stirrande ögon och uppspärrad mun lyssnat till den fräckaste af beskyllningar.

»Men hvad vill det här säga!» ropade baronen, resande sig till hälften från bordet, blek i ansigtet som ett lärft.

»För all del, lugna dig, min vän, tills vi gått från bordet!» hviskade friherrinnan sin man i örat, dragande honom ned på stolen igen.

Åter en ny tystnad. Det var ena obegripliga menniskor de här, anmärkte Kalle Utter för sig sjelf, ingenting

roar dem... Tänk, om jag skulle tala litet i magen för dem; jag har lust försöka.

Betjenten höll just på att bära kring tallrikarna med supanmaten, när en röst, dof som ur ett hvalf, höjde sig, yttrande följande:

»När kommer aborren, som metades på förmiddagen?»

Herrskapet, sprittande upp från sina stolar, började titta under bordet, ty det lät som hade rösten kommit derifrån; men icke förnimmande någon derunder, stirrade de, stumma af förvåning, än på hvarandra och än på informatorn, hvilken satt med tillslutna läppar och såg ut som han icke hört det ringaste. Men efter några sekunder hördes ånyo samma dofva röst, men denna gång liksom från taket:

»Aborren kommer ej, ty det finns ingen sup på fisken, och inte heller finns det smö-ör!»

»Nej, nu går det för långt!» ropade baronen, springande upp från bordet. Erinrande sig en gång hafva hört den store buktalaren Andersson, begrep han snart hvarifrån ljudet kommit. Alla, utom informatorn, följde baronens exempel.

»Hvarför så brådtom, mitt herrskap!» frågade Kalle Utter; »vi ska' väl först ha i oss den här välsignade äppelsoppan.»

»Jag vet inte, med hvad namn jag skall stämpla ert uppförande i mitt hus,» började baronen med häftighet; »men det vet jag, att jag aldrig skall förlåta Ekström, som skickat en sådan lärare för min son. För öfrigt vill jag blott säga er, att jag redan innan middagen beställt på gästgifvargården häst och kärra för er räkning. Ja, min herre, ni måste vara härifrån innan sju i afton.»

»Vara härifrån,» upprepade Kalle Utter lugnt; »hvem har inte tänkt på det? Tror ni inte jag redan fått nog af dumma pojkar, nykterhetsherrskaper och köttbullar med bruna bönor? Men inte reser jag härifrån på bondkärra, herr baron.»

»Herre!»

»Herre!»

»Jag vet inte, hvad som hindrar mig från att kasta er utför trapporna!» röt baronen utom sig.

»Vet ni inte? Men det vet jag,» svarade Kalle Utter, nu först resande sig från bordet; »det blir allt jag, som kommer att sätta p för den saken. Emellertid antar jag

utmaningen med största nöje. Kalla upp era drängar, ju flere dess bättre. Jag har ännu inte försökt mig på östgötar och vet följaktligen inte, hur mycket stryk de tåla, men jag förmodar, att de tåla rätt mycket. Ack! jag behöfde verkligen denna lilla muntration efter en så eländig middag.»

Kalle Utter gnuggade dervid händerna, och hans ögon brunno af den innerligaste förnöjelse. Hans resliga gestalt fördubblades i den förskräckta familjens ögon.

»Damerna behöfva alls inte oroa sig,» lugnade Kalle Utter, »och inte är det mitt fel att sämjan blifvit störd. Jag har försökt att uppfylla min pligt som lärare och roa mitt värdfolk som gäst, fast det varit som att kasta vatten på gåsen. Som sagdt är, herr baron, jag reser klockan sju med eller utan slagsmål, allt efter som ni behagar, men helst med, och jag reser, märk väl, i den bästa vagnen och efter de bästa hästarne, de enda som ha något hull och äro comme il faut här på gården.»

Efter detta afsked gick Kalle Utter ner på sitt rum. Men en timme tidigare än beställdt var stod verkligen det bästa ekipaget, väntande på gården. Baronen skulle ha bestått fyrspann, för att bli qvitt en så brutal informator. I liggande ställning och med fötterna på baksätet kom Kalle Utter riktigt magnifikt fram till gästgifvargården. Der började han något närmare begrunda sin ställning i verlden. Det föreföll honom mindre angenämt att återse Upsala och råka sin vän Ekström, och icke heller så trefligt att resa till Stockholm till sin fader tunnbindaren, som gladt sig öfver sin sons guvernörsbefattning i ett högadeligt hus.

Han tog derför sitt parti och reste till Småland, träffade der en gammal studentkamrat, blef genom denne bekant med en bruksförvaltare, som behöfde en s. k. »gåpåare», för att hålla det styfsinta bruksfolket i tygeln. Kalle Utter antog med nöje en sådan befattning och hamrade nästan flitigare på smederna än desse på jernet samt gifte sig efter några års förlopp med bruksförvaltarens dotter och blef en dag sin svärfars efterträdare på bruket. Hans hustru, en duglig och behaglig qvinna, lyckades småningom qväsa det vilda studentöfvermodet; men en gång blossade det upp för ett ögonblick och det för den välsignade hebreiskans skull, som han alltid skulle ha olägenhet af.

Pastorsadjunkten i socknen, hvilken beredde sig till pastoralexamen och måste uppfriska sitt minne i hebreiskan, hade nemligen vändt sig till sin goda vän och bror Kalle Utter, för att få några lektioner i Psaltaren, och Kalle Utter, stolt öfver att vara den ende bruksförvaltare i verlden som kunde hebreiska, hade med nöje åtagit sig besväret. Men vid ett tillfälle, när elevens okunnighet var för stor och lärarens tålamod för litet, hade Kalle Utter i sin blinda ifver och glömmande sin discipels ålder och stånd, kastat denne framstupa öfver en stol och stutat honom så förskräckligt, att det blef föremål för ytterligare handläggning vid häradsrätt.

Det berättas likväl, att han från den betan blef fullkomligt spak, och att han sedermera blott visade sin styrka genom att lyfta den stora brukshammaren från städet, så ofta någon resande besökte bruket, och ville den resande på hans tillsägelse sätta sig sjelf på hammaren, medan han lyftade, så kände han sig särdeles nöjd och belåten.

Rosalie.

»Hvem är lyckligare och följaktligen mer afundsvärd, en ful eller en vacker qvinna?» hörde jag en gång uti ett större sällskap en person fråga.

»Den fula otvifvelaktigt,» svarades; »hon förtjusar icke, bedrages eller förtryckes icke, och aldrig skall man en dag med ett uttryck af vårdslöst deltagande om henne kunna säga, att hon är en ruin af hvad hon förr varit.»

Det ligger nog en sanning deruti, ty förnämligast är det för det sköna som offerelden tändes, liksom det endast är för det ädla, det stora, som martyrkronan flätas.

»Om du icke varit så skönt, hade du icke heller varit så olyckligt!» yttrar på något ställe en skriftställare om sitt fädernesland, det sköna Italien.

Man skulle kunna yttra detsamma om hvarje skön qvinna, som råkat sväfva ut något från den väg, hvilken samhället utstakat såsom den enda rätta, eller kort sagdt »fallit», ett ord så beqvämt att taga till, när man vill bedöma en stackars qvinna.

Tilläggas bör dock, att här endast är fråga om förmånsrätten till olyckan, hvilken otvifvelaktigt tillkommer de skönaste, ty när despoten icke har palatser att grusa, lägger han i aska kojor och skjul.

Många sådana bilder, blomstrande och förbleknande, framställa sig för mig; men klarast bland dem alla tecknar sig Rosalies bild för mitt minne. Men hvem var denna Rosalie?

Rosalie var ett kärlekens barn. Barn, som icke hafva kända föräldrar, kallas så. Namnet är icke så illa, och ändå är det så fasligt illa. Också älskas de så lagom. Styfmödrar möta de vid sitt första inträde i verlden, och styfmoderlig blir som oftast deras lott här på jorden. Stackars Rosalie, eller »vår Rosalie», såsom hon kallades af mig och hela ungdomen i Clara skola!

De af skolgossarne, för hvilka Clara vestra kyrkogata var gemensam väg från och till skolan, stannade ofta i förbifarten utanför en stor inkörsport till ett gammalt stenhus vid berörde gata. I den mörka portgången visade sig understundom en liten flicka, tio år gammal, när vi första gången sågo henne. Hon dansade och sjöng till dansen med den klaraste röst. Alltid klädd i de eländigaste paltor, tycktes hon bemöda sig att, så vidt möjligt var, dölja deras bristfälliga skick genom att vika in det söndriga och fästa till med knappnålar. Hennes lilla ansigte, ehuru blekt och utmärgladt, troligtvis af svält, var både till form och uttryck det mest intagande man kunde se, och när hon slog upp de stora högblå ögonen, tycktes hela den mörka portgången upplysas dervid, och det var som om hon dansat i en upplyst salong.

Merendels passade hon på, när vi kommo från skolan, ty alltid hade vi något med oss till henne, några pepparnötter, karameller med mera dylikt, som man vid den åldern skattar högre än, såsom äldre, guld och diamanter. Rosalie — ty det var just hon — delade alltid med sig dessa gåfvor åt några barn, som hon kallade för syskon, men som, fast yngre än hon, synbarligen voro bättre vårdade

och klädda, något som genast väckte vår förundran. Icke sällan upptäckte vi på hennes fina ansigte röda och blå märken efter en hård behandling.

»Hvem har slagit dig, Rosalie?» frågade vi.

»Mamma,» hviskade hon med en skygg blick åt de tvenne trappsteg, som ledde till ett rum på nedre botten.

»Och hvarför?»

»För det jag dansar och sjunger och för det alla säga att jag är vackrare och snällare än andra barn,» tillade hon med oskuldens hela naiveté.

En mor, som slår sitt barn för det som utgör vanliga mödrars glädje och stolthet, föreföll oss som ett vidunder.

En dag, då vi temligen mangrannt åskådade Rosalies dans och lyssnade till hennes stämmas toner, hörde vi från sidan af portgången följande sträfva röst:

»Håller du ännu på, din tossa! Jag ska' väl en gång klippa vingen och stoppa munnen på dig!»

Rosalie upphörde både med dansen och sången, lade sina små armar i kors öfver sitt bröst och lutade hufvudet mot ena skuldran.

»Ska' jag nu få stryk igen!» stammade hon, skälfvande som en skrämd dufva.

I detsamma visade sig i portgången en groflemmad qvinna, som fattade Rosalie vid hennes långa silkeslena hår, för att släpa henne derifrån.

Denna scen, en ny ur sagan om trollet och prinsessan, upprörde oss på det högsta. Också rusade vi alla genast på trollet, ryckte vår prinsessa ur dess klor och jagade trollet in i dess kula. Men skoltimmen slog, och med bedröfvelse måste vi öfverlemna prinsessan åt sitt öde. Samma dag kom trollet upp i skolan och klagade för rektor. Var trollet af den tanken, att agan är halfva födan, så trodde i sin ordning rektor Trysén, att stryk är halfva undervisningen, och Gud vete hur det gått med Rosalies riddare, om icke Jakob Ekelund, konrektorn, den gången trädt emellan. Han gjorde ännu mera, den menniskoälskande mannen; han ställde så till, att vår prinsessa fick utbyta sitt förra hem mot ett bättre. Af honom fingo vi då veta, att vår gemensamma favorit strax efter födseln blifvit lemnad åt den der elaka fostermodern, som från anonym person årligen bekommit en penningsumma till barnets underhåll och uppfostran, men att under loppet af hela det sista året

både bref och pengar uteblifvit, hvilken omständighet ansågs vara orsaken till fostermoderns hårda behandlingssätt.

Rosalies riddare.

Kyrkoherden i församlingen, doktor Franzén, underrättad af Ekelund om den stackars flickans öde, intresserade några förmögna personer för henne, och hela skolungdomen fröjdade sig öfver Rosalies lycka, om den också gick miste om hennes vackra dans. Men åren dansade i stället och förde med sig vårt intresse för Rosalie, liksom för så mycket annat som varit oss kärt i barndomens dagar.

Men en dag väcktes hos mig, och troligtvis äfven hos mina i verlden kringspridda kamrater, ånyo detta intresse, när jag i tidningarne läste, hurusom en ung elev vid kongl. teaterns balett, Rosalie Wagner, debuterat såsom solodansös och det med en framgång, som berättigade till de största förhoppningar. Jag hastade till teatern, såg och igenkände henne, applåderade, stampade och skrek som en galning, ty jag tyckte mig ha någon del i hennes ära. Det var nemligen jag som uppmuntrat hennes första steg i Terpsichores konst, jag som värst anfäktat trollet vid det der tillfället i porten, det var slutligen äfven jag som mest legat efter Ekelund att han skulle göra något för henne. Kortligen, jag ansåg hela publiken stå i förbindelse hos mig för den konstnjutning den njöt och blef derför med skäl förargad, när jag vid utgåendet från teatern saknade min plånbok och en silkesnäsduk, som man stulit ifrån mig på parterren, ett dåligt bevis på publikens tacksamhet, ty, icke kunnande misstänka någon viss, tog jag naturligtvis hela publiken för hufvudet.

Men jag blef både förargad och ledsen, när midt i sina triumfer Rosalie lemnade teatern och när det berättades att grefve ***, tillhörande en af vårt lands första familjer, tagit henne derifrån. Förstås, att jag icke mera berömde mitt verk och trodde väl icke heller att jag någonsin skulle få tillfälle att beundra det mera. Jag fick det likväl.

För detta dansösen Rosalie Wagner »åkte på räkning» hos oss, såsom det heter, och när första qvartalet tilländalupit, gick jag till henne med hyrkuskräkningen. Hon bebodde en för innerligt vacker och smakfull våning. Perlan var också värdig en sådan infattning, men att någon kunde vara värdig sjelfva perlan, hade jag svårt att förstå. Jag trodde mig aldrig ha sett något så fulländadt yttre. Men det förhåller sig så med allt verkligt skönt, att när man ser det, tror man sig icke tillförene ha sett något dermed jemförligt, derför att allt skönt blir nytt, liksom hvarje dag blir ny, oaktadt samma sol tänder den.

Jag tog mig friheten erinra mamsell Rosalie om vår bekantskap från barndomen, och lifligt påminte hon sig allt, talande derom under djupaste rörelse. Från den stunden blef jag hennes »ende oegennyttige vän», såsom hon kallade mig. Alla vilja dock hellre gå och gälla för »lyckliga» vänner, när frågan är om vackra qvinnor, helst aktriser och dansöser. Alla skryta de dermed, men de flesta ljuga, ty en vacker qvinna, om än aldrig så välgörande, förmår dock ej lyckliggöra hela verlden.

Emellertid hade jag understundom tillträde till Rosalies soiréer. Jag såg der mycket förnämt och bildadt folk, mest dock af manliga könet. Några aktriser med talang råkade jag likväl der, och tidsfördrifven voro bildande, ädla. Man gjorde musik, arrangerade tabláer, dansade, reciterade stycken af goda författare. I allt var Rosalie hufvudpersonen. Så ofta jag då såg henne, tänkte jag på antikens beprisade kurtisan, på Athens Aspasia. Enligt mitt omdöme fattades det Rosalie blott *ett* för att bli en Aspasia, nemligen en Perikles.

Grefve *** var långtifrån någon Perikles, men han var en ung och älskvärd man. Hans kärlek för Rosalie tycktes gränslös, liksom hennes för honom. Långa stunder kunde de sitta och se på hvarandra, utan att säga ett enda ord. Så länge man det kan, är man outsägligt lycklig. Röster, äfven af den renaste silfverton, störa det språk, som talas mellan sälla andar. Snart fick Rosalie äfven något annat att se på, nemligen ett litet englahufvud, garneradt med de dyrbaraste spetsar. Hon var dubbelt förtjusande då. Kanske var det orätt af henne att vara så, när hennes barn blott var ett »kärlekens barn», såsom det kallas. Emellertid såg jag aldrig en skönare mor.

Så förflöto tvenne år, då jag en dag fick bud från Rosalie med begäran att genast komma till henne. Jag kom; men, min Gud, hvad allt var förändradt! Rosalie satt dödsblek och med röda ögon. Det var som om rosorna lemnat hennes kind och dragit sig upp till ögats vrår enkom för att bevittna eller emottaga de tallösa tårar, som gjutits.

Hvaraf detta? Jo, samma dag hade en äldre förnäm herre infunnit sig hos f. d. dansösen och i ordalag, så fina och lena diplomatien förmår, underrättat henne derom, att grefve Gösta *** måste för sin familjs skull gifta sig med en dam af sitt stånd, men att familjen, med kännedom af

Rosalies tillgifvenhet och trohet, hade, dertill förbunden lika mycket af aktning som af skyldighet, bestämt en summa af tjugu tusen rdr till hennes och hennes barns underhåll, ja, till och med mer, om hon så önskade, med vilkor likväl, att hon för alltid afstode från sina anspråk på grefve Gösta.

»Man vill då köpa honom af mig?» frågade Rosalie, sedan hon någorlunda hemtat sig efter första slaget.

Parlamentären ryckte på axlarne och teg.

»Nåväl!» yttrade Rosalie beslutsamt; »tag honom då för intet!»

»Men, mamsell...»

»Man hvarken köper eller säljer sitt lifs lycka,» fortfor Rosalie; »hon kan blott gifvas eller tagas.»

Och dervid blef det. Rosalie stod ej att öfvertala, och nu hade hon kallat mig för att biträda henne med afyttrandet af de möbler och klädespersedlar hon numera ansåg sig kunna undvara.

»All den der prakten har numera intet behag för mig,» sade hon; »kärleken, dess upphof, gaf den också dess hela värde, det var blott för att glädja *honom*, som jag klädde mig så grann... Nej, allt måste nu bort, allt, utom lilla Nellys vackra spetsar,» tillade hon, lutande sig öfver barnet.

En tår föll dervid från hennes öga ned på lilla Nellys kind. Tåren måtte ha brännt, ty Nelly vaknade och skrek till. Modern tog barnet i sin famn och gick med det fram och tillbaka på golfvet. I det ögonblick qvinnan känner sig lycklig som mor, glömmer hon sin olycka som maka eller älskarinna.

Några dagar derefter inflyttade Rosalie uti ett par smärre och tarfligt möblerade rum. Hon gaf undervisning i dans, tog aldrig emot någon af sina förra, mera lysande bekantskaper, lefde uteslutande för sitt barn och tycktes helt och hållet tillfreds med sitt öde. Derför blef jag något öfverraskad, när hon, ett år efter sin skilsmessa från grefve ***, berättade mig, att hon ärnade gifta sig.

»Nelly börjar bli stor,» förklarade hon, »och hon kallar mig naturligtvis för mamma; men hon skall höra andra kalla mig för mamsell, och det kan inte låta bra i hennes öron. Det är gifvet, att jag icke mer kan hysa kärlek för någon man; men det finns så många andra grader på lifvets karta, och man lefver ju temligen väl äfven under den tempererade zonen. Jag skall bjuda till att icke bli

den mannen något skyldig, som blir god och öm mot min lilla Nelly, och detta bör ju icke vara så särdeles svårt,» tillade hon småleende och med blicken på en liten blåkjortlad alf, som, stående framför en stol, svängde med sin lilla fot, såsom hon sett sin mors elever göra.

Rosalie gifte sig med en ung borgare, en hattmakare, som nyss blifvit sin egen. Hon ådagalade äfven i detta för henne så främmande kall, att qvinnan, om någon, kan hvad hon vill, när hon ser ett bestämdt mål för sin sträfvan. Jag hörde visserligen, med anledning af detta giftermål, några borgarfruar med rynkade näsor klaga öfver att handtverksklassen ofta får hålla till godo med hvad noblessen förbrukat, så väl af fruntimmerskläder som af fruntimmer; men snart erkände dock alla, att f. d. dansösen var ett mönster för handtverkshustrur, och att det var en »charme» att se henne i hennes hus. Hon spred ljus och behag omkring sig; men, ty värr, var hon icke sjelf att afundas, liknande i det fallet solen, som upplyser och värmer all verlden, men, efter hvad man påstår, fryser sjelf. Rosalies man, hattmakaren, rå och hård af natur och uppfostran, förstod icke att uppskatta en sådan qvinna, det var för fint foder till en så grof felb. Strupar, vana vid finkel, sky champagne och andra ädlare drufvor. Det råa och grofva, inom sig sjelf erkännande det finas och älskvärdas öfverlägsenhet, hata och förfölja det just fördenskull desto mer, och det vidriga har sin största vällust i det skönas marter. Det var mörkrets eviga strid mot ljuset, afgrundens mot himmelen.

Tåligt uthärdade Rosalie de lidanden och förödmjukelser, som riktades mot henne sjelf; men när hattmakaren en dag lade sin våldsamma hand på lilla Nellys vackra hufvud, då tog Rosalie sitt barn på sina armar och rymde den mannens hus, för att aldrig mer komma åter.

Men detta var också hennes sista kraftansträngning. Döden, lifvets enda synliga engel, närmade sig.

»När jag är död,» sade hon till mig, »gå till *honom* och säg, att Nelly, som icke mer har en mor, behöfver en far.»

En annan gång, och när jag bad henne att såsom minne få hennes porträtt, yttrade hon:

»Hvarför be mig om denna bedröfliga bild! . . . Och för öfrigt är jag så utledsen vid verlden, att jag icke ens såsom porträtt vill stanna qvar!»

Samma dag som Rosalie dog gick jag till grefve ***. Han spratt till, bleknade och följde mig. Jag såg honom böja knä vid Rosalies lik och kyssa den förr så varma handen.

»Samma ljufva leende!» hörde jag honom hviska.

Samma ljufva leende! Ja visst. Han hade icke sett henne, han, under den dystra tid, som hvälfde sig mellan kärleken och döden. Döden och kärleken hafva ofta för sin utvalde samma skära prägel.

Lilla Nelly kom i goda händer, och Rosalie var i ännu bättre.

Handen.

Anton Frese hette en ritlärare, som någon tid bodde i mitt grannskap. Han ansågs för en talang och i synnerhet för god tecknare. Han kunde vara några och tretti år, när jag blef bekant med honom, var lång och mager, hade ett fult, nästan askgrått ansigte, omgifvet af rödlätt slätstruket hår. Det låg något af blyertspenna i hela figuren.

För öfrigt syntes han mycket belåten med sig sjelf och var det i sjelfva verket, såsom fallet merendels är med artister, och kanske är det väl att så är. Förtidigt misstroende eller förtidig sträng sjelfkritik skulle qväfva mången gryende talang.

»Om artisten,» säger en författare, »icke störtar sig i sitt verk, liksom Curtius, den romerske riddaren, i svalget, eller som soldaten mot redutten, utan att reflektera öfver dė svårigheter som vänta honom, skulle hans verk i evighet bli ofulländadt och han sjelf snart bevittna sjelfmordet af sin egen talang.»

»Han ser för narraktig ut,» hörde jag alla yttra om Frese; men jag har hört samma yttrande fällas om vetenskapsmän, skalder, konstnärer eller sådana som uteslutande arbeta med tanken eller fantasien. Det är icke värre det än att säga att månen är som en ost och solen som en kopparkittel, hvilket jag hört åtskilliga andra qvickhufvuden säga.

»Hvad duger den der till!» hörde jag äfven kryddkrämaren i Keijserska huset en gång säga om den stackars ritläraren. Lyckligt emellertid att några finnas, som, utan afseende på den blott materiella verldens omdöme, vårda elden i andens helgedom, annars blefve vi snart kryddkrämare allesammans, och då blefve det bestämdt för många.

Men, för att återkomma till Frese, läsaren minnes kanske *Spanska svarten*, den der hästen, som jag förut en gång beskrifvit. Som Svarten började gnägga på sista versen och jag gerna ville ha hans hufvud afbildadt, så bad jag Frese derom. Frese kom, drog några streck på ett plån, och hästhufvudet var färdigt och rätt lyckadt, såsom jag tyckte.

»Hvad är jag skyldig?» frågade jag.

»Hvad anser ni sjelf hästen värd?» frågade han.

»Menar ni för minnet eller för kassan?»

»För kassan naturligtvis.»

»Som lefvande gäller Spanska svarten numera ingenting, men som död betalas hans hud åtminstone med tio riksdaler.»

»Godt! Låt oss då gå medelvägen, bjud mig på en sexa för fem riksdaler, och vi äro qvitt.»

Vi sexade, drucko en skål för kopian och en för originalet samt slutligen brorskål med hvarandra.

»Låt mig se på ritningen en gång till,» sade Frese, upprymd af punschen; »såsom blott och bar kopia går den nog an, men konstens uppgift är icke att blott kopiera, utan äfven att uttrycka naturen. Du behöfde en qvarts timme för att berätta Spanska svartens historia; jag gör det på en sekund.»

Han tillade några streck och punkter på ritningen, hvarefter han återgaf mig den. Jag uppgaf ett rop af öfverraskning. Spanska svartens hufvud nickade lifslefvande mot mig; hans mångåriga släpande, hans stora resignation, hans tillgifvenhet för mig, sin ende vän, allt var så natursannt, att det var nära jag räckt en bit bröd åt kopian. Från den stunden kom jag ofta att besöka Frese. Han visade mig en mängd teckningar, såväl i blyerts som i svartkrita. Jag uttryckte min förvåning öfver, att man kunde göra så vackra saker blott med krita och bly.

»Teckningen är skelettet och färgen är köttet,» sade han; »teckningen eller skelettet är något i och för sig sjelf fullständigt; men hvad får du väl af bara färg eller kött? . . . Ingenting.»

»Men har du aldrig målat i olja?» frågade jag.

Frese blef allvarsam och tycktes icke hugad för svar. Jag upprepade min fråga allt enträgnare. Slutligen närmade han sig ena väggen, der jag sett något hänga, som liknade

en tafla, men som beständigt varit öfverhöljdt af ett grönt skynke. Med en suck drog han bort skynket. Det var verkligen en tafla utan ram; men som jag först icke märkte annat än tjocka linier eller streck i oljefärg, stirrade jag förbluffad på artisten.

»Träd något närmare,» tillade denne.

Då såg jag tydligen midt i detta kaos af färgprof en hand i naturlig storlek, en fruntimmershand af bländande hvithet. Jag såg ådrorna i denna hand svälla, såg dagen genom dess fingrar, hvilkas spetsar slöto sig kring ett ritstift. Jag tyckte, att fingrarna rörde sig och hela handen småningom flyttade sig undan, förande ritstiftet med sig.

»Ah, det är ju en lefvande hand!» stammade jag.

»Jo, jo men,» svarade Frese och drog för skynket.

Någon tid derefter, i en förtrolig stund vid glaset och pipan, fick jag veta af honom, följande:

Frese hade vid några och tjugo års ålder gifvit lektioner åt dottern till en rik grosshandlare vid Skeppsbron. Den unga damen röjde långt ifrån något handlag för ritkonsten, men hade deremot en hand, hvars ovanliga skönhet utgjorde hennes lärares förtjusning. Denna lilla hand förde visserligen sjelf pennan eller stiftet, men läraren förde sjelfva handen, hvaraf följden blef de allravackraste blomsterpartier på papperet, här och der omfladdrade af en fjäril eller kupidon. »Min dotter har gjort förvånande framsteg,» erkände också en dag grosshandlaren; »men låt henne nu rita af något af mina fartyg, till exempel den der tremastaren vi se.» Dottern ritade både tre- och tvåmastare, men fören, aktern, vanter och rår vimlade af kärleksgudar med pil och båge. »Fartygen äro bra,» medgaf grosshandlaren; »men med en sådan besättning bure det rakt åt fanders, och jag förstår inte, hvad det der sällskapet ska' tjena till.» Men dottern började snart förstå, ty en dag när läraren förde hennes hand så, att ritstiftet pekade uppåt taket i stället för ner på papperet, lade hon med en fintlighet, qvinnan så egen, sin venstra hand på bordet bredvid sin högra. Läraren, som icke tänkt på att hans elev möjligen kunde ha två händer, studsade först vid denna oväntade uppenbarelse, men stod sedan liksom träffad af blixten, när han upptäckte den släta, men betydelsefulla guldringen. Slutligen for han på dörren, liksom han sjelf varit en bevingad kärleksgud, men alla pilarna bar han i hjertat, i stället för på ryggen. Han upphörde med sina lektioner i det huset, och grosshandlarens dotter upphörde å sin sida med att rita vare sig blommor eller skepp. Frese, drömmande dag och natt om den der handen, beslöt att ur minnet måla både den och dess egarinna. Det var klart, att han började med handen, och snart fick han *den* färdig, men dervid blef det också. Så ofta han skulle till med det öfriga, eller hvad alla andra förstå med det väsentligaste, såsom ansigte m. m., stannade det vid osammanhängande streck, punkter, ja. stora klumpar af cinober, ljusockra och kremnitzerhvitt. Alltid halkade penseln tillbaka ner till handen, alltid var det något der att tillägga och försköna.

Så har han hållit på i tio år, och så skulle han hålla på i hundra, om han lefde, efter hvad han sjelf påstår, och jag tror det äfven.

»Handen, om den är skön, är det vackraste partiet hos qvinnan,» menade Frese; »och ingen njutning öfvergår tryckningen af en skön hand. Ingenting är oskyldigare, renare och mindre i fara att förlora illusionen, än en kyss på dens hand, som man älskar. Skalderna sjunga om munnens behag. Bah! En maskäten tand förstör med ens hela illusionen, för att icke tala om alla de smörgåsar med ost och medwurst, som måste bana sig väg genom »rosenknoppen», öfver »purpurbryggan», eller Gud vet icke allt hvad det heter!»

»Några år till, och man skall icke ens ge två styfver för originalet till den hand jag målat,» tillade artisten efter en stunds tystnad; »men man har redan bjudit mig tvåhundra riksdaler för kopian, och efter min död skall den kanske betalas med två tusen... Det är konstens triumf, det är konstnärens odödlighet! Det är ersättning nog för ett gäckadt hopp om jordisk lycka.»

En mörk historia.

m man blott lade märke till något af det myckna, som möter oss i verlden, och sedan uppmärksamt följde detta märke endast under loppet af några få år, så skulle ingen af de dagens eller lifvets historier, som berättas för oss, anses för osannolik, underbar eller fantastisk. Men naturligtvis ser man utan att märka, liksom man hör utan att minnas, och derför tviflar man nästan på allt, utom på det som händt en sjelf. Man gör verkligheten till en dikt, fast dikten endast är skuggan af verkligheten.

Åtskilligt inträffar dock, som den uppmärksamme iakttagaren skulle önska sig hvarken ha sett eller hört. Hjertat kan lida utan att behöfva fyllas af andras bekymmer; minnet kan ha skuggor att förvara utan att behöfva låna dem af andra. Ibland kan det vara rätt klokt att, liksom strutsen, sticka hufvudet ner i sanden, förutsatt likväl att ingen begagnar sig af tillfället och skär halsen af en.

Bland de personer, som någon tid mest anlitade våra vagnar, var en ung extra tjensteman i konungens kansli. Han hette Söderpalm, förtjenade knappast två styfver i statens tjenst och hade icke ärft ett runstycke, efter hvad jag hört af dem som närmare kände honom. Något ljusare hufvud hade han icke heller; men han hade ett vackert hufvud, en den mest ståtliga och proportionerliga kroppsgestalt man kunde se, och med sådana egenskaper kommer man nog fram ett godt stycke här i verlden, ty lyckan är en gudinna och följaktligen äfven qvinna. Kort och godt, kunglig sekreteraren Söderpalm var en af dessa kloka unga män, som sparade sina ben för ålderdomen, för att begagna ett uttryck, hvilket min principal hyrkusken alltid använde om ungt folk som mer åkte än gick.

»Men hvart i all verlden far den der kunglig sekreteraren?» frågade jag en dag den af hyrkuskdrängarne, som vanligtvis körde för honom.

»Öfverallt,» svarade drängen, »än hit, än dit och ibland hvarken hit eller dit.»

»Hvad menar du med det?»

»Jo, någongång åker han ett godt stycke utom tullen och återvänder utan att rasta på något enda ställe.»

»Nå, han har väl några med sig, kan jag väl tro?»

»Bara ett och samma fruntimmer... det är säkert ett mycket förnämt eller mycket fult fruntimmer, ty hon har alltid ett tjockt flor för ansigtet.»

»Nå, hvar hemtar du herrskapet?»

»Än här, än der, ena dagen på Drottninggatan, den andra på Regeringsgatan, ibland ända vid Skeppsbron. I går höll jag på Fredsgatan och hade väntat en halftimma, då en herrskapsvagn med betjent bakpå stannade på andra sidan af gatan. En dam, samma en med tjocka floret, steg ur vagnen och gick in i en port, hvarefter vagnen med betjenten genast rullade bort. Strax derefter kom damen ut ur porten, arm i arm med kunglig sektern, och begge stego upp i min vagn. Sedan vi gjort en tur kring Djurgården, återvände vi till staden och stannade på samma ställe. Kunglig sektern och hans dam stego ur och gingo in i den der porten jag nämnde, hvarefter jag affärdades; men just som jag började köra, såg jag den der herrskapsvagnen svänga in på Fredsgatan och stanna utanför samma port. Förmodligen steg damen upp i denna vagn och for på samma sätt som hon kommit. Bra med drickspengar vankas alltid, så inte är det något vanligt borgarknaster.»

Men underligare än att ungt folk roar sig är, att det kan betala sina nöjen; men detta gjorde verkligen Söderpalm. Knappast var qvartalet tilländalupet, förrän han sjelf kom in på vårt kontor och liqviderade sin skuld. En gång hände det likväl, att det drog några veckor öfver den vanliga tiden utan att han hördes af, och som min principal för tillfället var i penningknipa, så fick jag order att kräfva herr Söderpalm. Jag besökte honom derför en morgon i hans hem, en trappa upp vid Bryggargränd. Det var en liten, men praktfullt möblerad våning. Sjelf visade sig kunglig sekreteraren i den dyrbaraste morgonrock och utsträckt på en sidendivan, framför hvilken reste sig ett ofant-

ligt skrifbord af den vackraste mahogny med tillhörande skrifmaterialier, det ena vackrare och kokettare än det andra, men allt så nytt och putsadt, oplumpadt och ouppskuret, att jag nästan kunnat svära på det ingen rad ännu blifvit skrifven på detta bord.

»Ah, herr Höglund!» ropade Söderpalm vid mitt inträde; »oändligt välkommen! I tre veckor ha penningarna legat aflagda, fast jag inte haft tid att komma med dem. Hur stor är räkningen? Godt! Här är summan, var god och qvittera!»

Han betalte, och jag qvitterade.

»Nå, hur tycker herrn jag bor?» frågade han derefter.

»Furstligt,» svarade jag. Men att säga det någon bor furstligt är i min tanke ingen särdeles stor kompliment för värden, ty ett furstligt palats, liksom en furstlig inredning, förutsätter merendels att det är någon annan, t. ex. staten, som bekostar härligheten. Söderpalm smålog dock sjelfbelåtet.

»Det här vore något för en hyrkuskbokhållare eller hur?» yttrade värden, betraktande mig med en blick till hälften skämt, till hälften medlidande.

»Åh bevars!» svarade jag; »men om jag bodde här, så komme jag säkert att med evig ängslan betrakta blinddörren i tapeten der på väggen.»

»Blinddörren! Hvad menar ni med det?» ropade Söderpalm, sprittande upp från divanen och röd i ansigtet som en pion; »hvarför skulle ni med sådan ängslan betrakta den?»

»Jo, jag skulle frukta för att denna blinddörr ledde till någon underjordisk gång . . .»

»Underjordisk gång?»

»Och att denna i sin ordning ledde . . .»

»Hvart?»

»Till Hornsgatan, naturligtvis alltid under förutsättning att det vore jag som bodde här.»

»Hå fan!» ropade Söderpalm skrattande, »var det så ni menade? Jag måste visa er den underjordiska gången . . . Nå, ni skulle inte ha mycket emot ett sådant bysättningshäkte,» tillade han, i det han sköt upp blinddörren och visade mig en sängkammare, der verkligen en furste skulle kunnat sofva lugnt, såvida han ej hade för oroliga drömmar.

I detsamma inkom Söderpalms betjentgosse och lemnade sin husbonde en biljett af rosenpapper, hvilken doftade mysk ända fram till mig. Söderpalm öppnade hastigt biljetten och ögnade deruti, medan jag närmade mig dörren för att gå.

»Var god, herr Höglund,» bad Söderpalm, utan att taga ögonen ifrån biljetten, »och säg till, att min vanliga vagn håller utanför min port på slaget åtta.»

»Skall ske,» svarade jag och gick.

Middagstiden ungefär en månad derefter inkom på vårt kontor en herre, som jag förut icke sett. Han hade något utländskt i ansigte och gester och bröt på något främmande språk, italienska eller spanska, jag har svårt att säga hvilket. Han frågade, om det var någon vagn ledig för eftermiddagen. Sedan jag jakande besvarat denna fråga, bad han få titta i beställningsjournalen, hvilket han också fick. Efter att med mycken uppmärksamhet ha studerat den, lade han den ifrån sig, tog ett steg mot dörren, vände åter om, kastade ånyo en blick i journalen, hvarefter han frågade mig, om det var Lilla Trädgårdsgatan, som ligger vid östra sidan af Carl XIII:s torg. Sedan jag gifvit honom nöjaktig upplysning, gjorde han min af att gå.

»Skall det inte vara någon vagn?» frågade jag.

»Kunna inte säga, fråga först, säga till se'n,» svarade främlingen och försvann.

Det var en besynnerlig passagerare, tänkte jag, under det jag skådade i journalen för att möjligen få veta, hvad det var som deruti kunde intressera den främmande, ty det var klart, att hans första fråga efter vagn endast varit en förevändning för att få se journalen. Då stannade min blick på följande: Kongl. sekter Söderpalm, en täckvagn att hålla klockan åtta utanför n:o 5 vid Lilla Trädgårdsgatan. Det var just denna gata främlingen frågat mig om, och derför föreföll det mig genast, som hade den främmandes ärende endast varit att utspionera det ställe, der Söderpalms vagn skulle hålla om aftonen. Denna händelse, hvilken jag ställde i sammanhang med allt det mystiska som rörde sig omkring den unge mannen, retade min nyfikenhet till den grad, att jag beslöt att sjelf bli Söderpalms kusk för qvällen, och klockan precis åtta höll jag med min vagn på bestämd plats, men med kappkragen uppdragen öfver ansigtet, för att inkognito spela min roll.

Snart kom ett ungdomligt par med hurtiga steg till vagnen. Jag öppnade vagnsdörren och fällde ned trappsteget. Damen, beslöjad och klädd i svart siden från hufvud till fot, var smärt och af medelmåttig längd. Vid det hon lätt som en sylf hoppade upp i vagnen uppsnappade min blick vid gatlyktans sken en den allrasomsötaste lilla fot och... men all fröjd är för kort och alla klädningar för långa.

»Till Albano!» beordrade mig Söderpalm och steg sedan sjelf in, hvarefter jag tillslöt vagnsdörren, icke utan en suck, ty den har nog sitt pikanta retande behag en sådan der tête à tête, som, icke ens tryggad af qvällens mörker, behöfver kläda sig i domino, liksom till en maskerad. Det är en kärlek, hållande sig fast vid den svaga tråden af en intrig; det är på en gång hjertat i bröstet och i halsgropen; det är en himmel med solen i zenith och åskmoln vid alla horizonter.

När jag vek in på Enkhusgatan, måste jag köra med mycken försigtighet, för att icke törna mot tvenne andra täckvagnar, hvilka höllo der tätt efter hvarandra. Utan att vid dem fästa någon vidare uppmärksamhet, tog jag vägen till Albano. Kommen till Johannis plan, der trafiken var mindre liflig, tittade jag mig om öfver vagnstaket och upptäckte verkligen tvenne vagnar, som på något afstånd följde oss. På Roslagstullsgatan såg jag mig ånyo tillbaka, men kunde i mörkret icke urskilja något; dock trodde jag mig höra ett doft rullande på afstånd, liksom af tyngre åkdon med parhästar. Kunde dessa vagnar vara desamma jag sett på Enkhusgatan? Jag kände mig något orolig, ty åskväder är icke angenämt att vara ute för, äfven om man är fullt säker på att icke vara den som träffas af blixten. Ändtligen kom jag till Albano och körde in på gården till detta värdshus, beläget straxt utom Roslagstull*.

»Gå nu in på värdshuset och laga du får dig något till bästa,» sade till mig Söderpalm, sedan han med sin dam stigit ur vagnen: »vi dröja väl här en timme.»

Knappt hade de unga tu aflägsnat sig, förrän jag hörde flere hjul rulla på landsvägen. Med några steg var jag vid vägen och såg tvenne täckvagnar ila förbi Albano, styrande kosan vidare norrut. Det gällde då icke oss, tänkte jag,

* Albano upphörde att vara värdshus, när hufvudbyggnaden för ett antal år sedan nedbrann till grunden.

och återvände lugnad till mina hästar, för att gifva dem något foder. Under denna min sysselsättning såg jag en karl i kuskkappa och dito hatt komma in på gården och stiga upp i värdshuset. Efter någon stund, och just som jag sjelf ärnade stiga in, mötte jag kunglig sekreteraren och den der kusken.

»Men hur i all verlden har expeditionssektern fått veta, att jag var på Albano?» hörde jag Söderpalm fråga.

»Det vet jag inte,» svarade kusken, »han bara befallde mig gå till Albano och be herr kunglig sektern titta in till honom på Kräftriket bara på en stund, emedan han hade något högst ängeläget att säga herr kunglig sektern.»

Kräftriket är namnet på ett annat, mycket äldre värdshus, som ligger något längre från tulln, ehuru icke mer än ett stenkast från Albano.

»Har expeditionssektern varit länge der?» frågade Söderpalm.

»Han kom nyss.»

»Och är det några flere i hans sällskap?»

Kusken nämnde några bekanta namn på embetsmän i konungens kansli. Söderpalm och kusken lemnade dervid gården och togo vägen åt ifrågavarande värdshus. Aha, tänkte jag, det är hans herrar förmän i kansliet, som spionerat på honom och förmodligen ärna spela honom något puts. Det var i sådant fall delikat af dem att icke taga in på samma värdshus.

I detsamma snuddade förbi mig en högväxt manlig gestalt, som styrde rakt på värdshustrappan, och snart hörde jag hans steg ljuda i trätrappan, hvilken bar till öfre våningen. Emellertid steg jag in i skänkrummet på nedre botten, der jag fann några personer sittande vid sina toddar. Sedan jag druckit ett glas punsch, gick jag ut, då jag fann trappan till öfre våningen något upplyst och hörde någon komma utför den. Den som kom var just samma resliga herre, hvilken jag nyss förut sett gå upp, men han förde med sig vid armen Söderpalms dam, den svarta dominon. Vid det de gingo förbi föreföll det mig, som om den sköna okända med möda höll sig på benen och att hennes barm våldsamt arbetade under sidenet. Af mannens ansigte kunde jag icke upptäcka annat än en lång krokig näsa, som sköt fram ofvan den uppdragna rockkragen.

En mörk historia.

»Jag tror, att gästerna deruppe gå sin väg den ena efter den andra,» yttrade jag, sedan de två aflägsnat sig, till värdshuspigan, som stod öfverst i trappan med ljus i hand.

»Det var för besynnerligt, herr Höglund!» svarade hon, ty hon kände mig; »först kommer ett bud efter kunglig sektern från några herrar, som tagit in på Kräftriket, fast jag inte begriper, hur bättre herrar kunna ta in på ett så simpelt ställe. Strax derefter kommer den der herrn in, som såg ut som han ville bitas; det var visst en utländing, för han bröt så jag hade svårt för att förstå honom, och han hade rysliga ögon som en tiger och hade skägg på halfva ansigtet. Han frågar efter Söderpalms rum och säger, att han stämt möte på Albano med kunglig sektern och fruntimret, som var med honom. Jag svarar honom, som sanningen är, att kunglig sektern gått bort på en stund och tagit med sig nyckeln till dörrn. Icke desto mindre begär han att genast bli insläppt till fruntimret, men jag nekar att göra det. Då går han till dörren och öppnar den, det vete Gud på hvad sätt. Jag vill följa honom, men han slår till dörren midt för min näsa. Jag hör damen derinne ge till ett rop, men derpå blef det tyst. Efter en stund kommo begge ut, och jag fick den här bankotian för champagnebuteljen, som kunglig sektern tagit in, men knappast hunnit vidröra, och nog var det hederligt; men hvad ska kunglig sektern säga, när...»

Anseende mig ha hört nog och liksom drifven af en dyster aning, skyndade jag ut på vägen till Kräftriket; men innan jag hunnit till detta värdshus, mötte jag en täckvagn, hvars hästar jagade i galopp mot staden. Jag trodde mig känna igen den ena af de begge vagnarna. Men hvar var den andra? Jag sökte den fåfängt vid Kräftriket.

»Hur är det,» frågade jag uppasserskan derstädes, »ha inga herrar i vagn varit här i qväll?»

»Inte en kristen själ,» svarade hon vresigt; »alla stanna vid det eländiga Albano, och detta bara för den oppnäsiga Lottas skull!»

På mina vidare spörsmål, om hon icke ens sett några vagnar denna afton, sade hon sig minnas, att hon möjligen hört sådana fara förbi, men som hon endast kunde intressera sig för sådana åkdon, som stannade vid Kräftriket, så hade hon icke brytt sig vidare derom. Icke bättre besked

fick jag af annat folk på värdshuset. Jag beslöt derför att, trots mörkret, något närmare undersöka sjelfva landsvägen. Jag urskilde, fast med möda, de färska hjulspåren efter tvenne stora vagnar, som färdats efter hvarandra norrut; men vid det stället af stora vägen, der man viker af för att komma till Djurgården, trodde jag mig finna, att en af vagnarna vändt om och farit tillbaka till staden, men att deremot den andra fortsatt stora landsvägen framåt. Bäst som jag trefvade på vägen, för att om möjligt upptäcka spåren äfven efter menniskofötter, halkade jag med ena benet ner i diket, hvarvid jag kände någonting rulla undan för min fot. Jag undersökte närmare och fick tag i en nästan ny karlhatt af finaste silkesfelb. Tagande denna hatt i förvar, återvände jag till Albano. Ingen hade under min bortovaro efterfrågat mig och ingen hört något vidare hvarken om Söderpalm eller någon annan.

Efter ytterligare en timmes fruktlös väntan begaf jag mig på hemvägen med tomma vagnen. Af tullbetjenten, som vid bommen visiterat den vagn jag sett fara till Stockholm, fick jag veta, att uti ifrågavarande vagn, hvilken, att döma efter hela ekipaget, måtte ha varit en s. k. herrskapsvagn, suttit blott tvenne personer, en herre, hvars utseende tycktes öfverensstämma med värdshusflickans beskrifning på den der utländingen, och ett svartklädt fruntimmer, som legat liksom hopkrupet i ena vagnshörnet.

Dagen derpå begaf jag mig tidigt till Söderpalms logis vid Bryggargränd. Hans betjent igenkände sin husbondes hatt i den, som jag hittat uti diket; men på husbonden sjelf hade han förgäfves väntat hela natten, och ännu var han icke återkommen. Jag anmälde förhållandet i polisen, blef särskildt kallad till polismästaren och redogjorde noga för allt hvad jag visste i denna sak. Polismästaren bad mig hålla saken tyst, medan polisen tog sina mått och steg. Några veckor derefter kom polisgevaldigern i trakten till mig.

»Men kan det inte vara möjligt, att den der Söderpalm rymt för skuld?» frågade mig gevaldigern.

»Det tror jag inte,» svarade jag, »ty i sådant fall skulle kreditorer redan ha anmält sig, men sådana har man inte hört af, ehuru den försvunne lemnar efter sig ett ganska dyrbart bo.»

»Då är det alldeles obegripligt,» menade gevaldigern; »det enda man lyckats få veta är, att senare på qvällen af samma dag en stor täckvagn med några herrar uti passerat in i staden genom Ladugårdslandstull, men hvem vagnen tillhör eller hvilka de der herrarne voro, känner man inte.»

»Men,» anmärkte jag, »har inte polisen lagt ut sina nät inom den förnäma verlden, till exempel inom corps diplomatique?»

»Bah!» svarade polisgevaldigern efter en stunds tystnad; »det finns flere krokiga näsor, flere svarta skägg och äfven flere tungor, som tala främmande språk, än diplomatiska kåren.»

Dervid blef det. Den olycklige Söderpalm var för alltid försvunnen, utan att lemna det ringaste spår efter sig. Det finnes utan qvinnan ingen verklig lycka, men också icke heller någon verklig olycka, som ej en qvinna är med uti.

Lars Blom.

En af mina skolkamrater hade en äldre bror, som var trädgårdsmästare på någon af de större egendomarna i närheten af Stockholm och hette Lars Blom, trettio år gammal, när jag först såg honom. Han var kort till växten, men ovanligt axelbred och stark, hade ett nästan klotrundt ansigte, rödbrunt af helsa och sol, de lifligaste svarta ögon, något krokig näsa och temligen stor mun, som visade ett par rader de hvitaste och bredaste tänder. Ett korpsvart, tagelstyft hår hängande långt ned på hans skuldror, men alltid väl kammadt och benadt, och polisongerna, af samma färg och täthet, sammanknöto sig under hans breda haka. Han såg ut, med ett ord, som »drag för tusan!» ett expressivt uttryck om personer med beslutsamhet och kraft.

Lars Blom var ogift, men hade tvenne minderåriga syskon att dra försorg om, en syster, som han höll i pension, och en bror, som han höll i Clara skola. Vid hvarje examen var trädgårdsmästaren närvarande, vanligtvis i grön syrtut med stora perlemorknappar, och när han uppenbarade sig, strålade allas våra ansigten af erkänsla och glädje, ty man var säker på att efter examens slut få slå ring omkring ett större äppelknyte, som, utan afseende på under termin ådagalagd flit och skicklighet, fördelades lika mellan alla. Äfven lärarne mottogo honom med stor välvilja, ty åt dem hade han med sig hvar sin klase drufvor eller någon annan orangeriets läckerhet, och den stora blombuketten, som examensdagen prydde katedern, var en present af honom. Terminsafgiften åt lärarne betalade han för det mesta in natura. Sålunda fick man uti listan, som cirkulerade i klassen, bland summorna: 13: 16, 6: 32, 3: 16, gifna efter råd och lägenhet, ofta läsa: »En tunna hvita gyllen och en

kappe syltpäron att levereras nästa höst», så att man verkligen kunde säga, att ehuru Blom, vår skolkamrat, var en af de lataste och trögaste gossar som någonsin gått i skola, lärarnes möda likväl icke var fruktlös för det. Men en dag midt i terminen kom Lars Blom upp i skolan och sade:

»Nu har min bror gått åtta år i Clara högre lärdomsskola och läst latin i sex, men inte känner han namnet på en enda blomma och vet ej ens skilnaden mellan växt- och djurriket, knappast mellan ärter och fläsk. När det åskar, så tror han att det är Thor, som är ute och åker, och när det blåser, så säger han att Äolus sitter i Gud vet hvad för ett hörn af verlden och flåsar. Sak samma ungefär med syster min i pensionen hon går uti. Det enda hon vet är det, att Kalypso inte kunde trösta sig öfver Ulysses' bortresa, men att nymfen slutligen höll lika mycket af Telemak, sonen, som hon förut hållit af fadern. Men det der duger inte, det är för mycket latin å ena sidan och för mycken kurtis å den andra, och jag ger beggedera tusan!»

Derpå tog han sin bror med sig och gick. Med bedröfvade blickar följde vi de begge bröderna, och sjelfva läraren såg mulnare ut än vanligt. Säkerligen förutsågo både han och vi, att nästa år skulle bli ett dåligt fruktår. Det föreföll oss, som hade Lars Blom, lik engeln med det bart huggande svärdet, jagat oss ur lustgården och det bara för det välsignade kunskapens träd på latin och grekiska, som vi alla tvingades äta af, trots sunda förnuftets gudomliga lag.

Hvart Blom, skolkamraten, tog vägen, vet jag ej; men brodern Lars, vår gamle välgörare, blef några år derefter anstäld som trädgårdsmästare hos en af Skånes rikaste possessionater, en f. d. major L*, dessutom känd som ett riktigt plågoris för sina underhafvande. Man hade varnat Lars Blom för en sådan husbonde och förestält honom det okloka uti att lemna ett ställe, der han var omtyckt af alla och så godt som allena styrande i sitt fack, för att taga kondition hos en person, som för sina underhafvandes upptuktelse hade en enkom s. k. »spökammare» på sitt gods*.

* Förhållandet mellan possessionater i Skåne och deras underhafvande har på de senare tiotalen af år i allmänhet betydligen förändrats till ömsesidig hugnad; men nog grasserar ännu på ett och annat ställe husagan i dess mest förskräckliga gestalt, och vi känna bestämdt en större gård, der »spökammaren» ännu existerar mer än till blotta namnet. *Förf.*

»Jag har ympat trän, dem alla andra ansett ohjelpliga, och lyckats,» svarade Lars Blom och reste, trots alla varningar, till Skåne. Kommen dit och till det gods, hvars trädgårdsmästare han skulle blifva, fann han både trädgård och växthus i största lägervall.

»Hur många dagsverken består man trädgården?» frågade han inspektoren samma dag han kom.

»Hundra på året,» svarade denne.

»Anser herrn det möjligt att hålla trädgård och växthus i försvarligt skick med så ringa hjelp?» frågade vidare Lars Blom.

Inspektoren ryckte på axlarna, men teg.

»Först måste växthuset sättas i fullgodt skick,» förklarade trädgårdsmästaren, »och sedan måste jag ovilkorligen ha minst fyra hundra dagsverken att tillgå om året.»

»Måste?» upprepade inspektoren, dragande på mun, men seende sig likväl omkring med en skygg blick; »men allt det der får ni tala med nådig majoren sjelf om.»

»Det är just det jag tänker göra,» yttrade Lars Blom och gick för att söka »nådig majoren».

»Den der blir inte två dagar på gården,» mumlade inspektoren efter honom, »och kommer han härifrån med ryggbastet helt, så vill jag vara en åsna.»

Blom fann »nådig majoren» sittande ensam på kontoret framför sin pulpet. Det var en lång, mager och medelålders man med stel hållning och lika stela anletsdrag. Underläppen gick öfver och nästan skylde den öfre, mindre af natur än af vana. Det skall betyda förakt för allt. Ögonen, utstående och något stora af naturen, hade äfven, genom vanan att till hälften sluta ögonlocken, blifvit små och plirande. Det skall betyda förnämhet. Major L* behöfde icke dessa onaturliga grimaser, eller hänga ut skylten på ett ansigte som naturen redan gifvit en fast prägel af hårdhet och grymhet, kanske af samma skäl som hon gifvit skallerormen skallran.

»Jag är trädgårdsmästaren Lars Blom,» presenterade sig denne.

»Gå till inspektoren,» svarade majoren, utan att bevärdiga den nykomne ens med en fjerndels blick.

»Växthuset duger inte, utan måste genast sättas i stånd,» förklarade Blom.

»Gå till inspektoren!... Hörde du inte hvad jag sade, karl!» fortfor majoren med högre röst.

»Hundra dagsverken duga inte heller, jag måste ha minst fyra hundra,» fortfor Blom, likaledes höjande rösten.

»Hvad säger du, din hund!» ropade majoren, sprittande till, och uppspärrade kanske för första gången på länge ögonen i hela deras vidd.

Blom upprepade sina fordringar, tilläggande: »Och allt det der måste jag bestämdt ha, så framt inte meningen är, att jag skall drifva bruna bönor i stället för drufvor och potatis i stället för ananas!»

Med en vild svordom sprang majoren upp från pulpeten och rusade med upplyft arm mot trädgårdsmästaren.

»Ner med armen!» ropade denne, »ty alla grenar och qvistar som äro mig i vägen klipper jag.»

Ursinnig störtade majoren mot väggen och ryckte derifrån en gröfre kantschuck; men just som han vände sig från väggen, mötte hans ögon mynningen af något som liknade en puffert, hvilken trädgårdsmästaren höll riktad mot sin husbondes bröst.

»Jag tycker inte om husagan och allraminst den skånska,» yttrade Blom med sänkt, men tydlig stämma; »derför får jag säga er, att hvarje käpprapp betalar jag med en bit bly och hvarje rispa i mitt skinn med ett hål i hjernan. Jag blir en generös betalare, vill jag lofva.»

Majoren, likblek, stod en stund liksom förstenad. Derefter hastade han till fönstret, slog upp det på vid gafvel och ropade på folk. Lars Blom satte sig lugnt på en stol. Kontorsdörren öppnades, och in skyndade några drängar och torpare, hvilka händelsevis befunnit sig utanför flygelbyggningen, der kontoret var.

»Grip honom! Det är en stråtröfvare, en mördare!» ropade majoren till sitt folk, i det han pekade på den nye trädgårdsmästaren.

»Det står aldrig rätt till med husbond,» yttrade Lars Blom med uttryck af det djupaste deltagande; »har han länge varit så deran?» tillade han halfhögt, i det han vände sig till drängarne och pekade med fingret på sin panna.

»Ack, sådan kanalje!» röt majoren; »visitera genast hans fickor! Han har mordvapen på sig och har nyss hotat skjuta mig för pannan!»

»Gud tröste oss för vår stackars husbonde!» klagade Lars Blom, runkande på hufvudet. »Nåväl, majoren skall få sin vilja fram, och här äro nu mina fickor! Visitera dem noga, godt folk, så majoren blir öfvertygad om att allt är en tom irring.»

Dervid vände han ut och in på alla sina fickor. Torparne och drängarne, af hvilka några redan kände den nye trädgårdsmästaren, stirrade med förvåning än på denne och än på majoren, men verkställde slutligen den anbefallda undersökningen, utan att finna annat än en liten pappdosa full med snus. Majoren lade sjelf handen vid verket, utan att resultatet blef annorlunda.

»Men,» utropade han fradgande af raseri, »jag såg ju sjelf pufferten, som den skurken nyss riktade emot mig! ... Kanske han kastat undan den på något ställe här på kontoret.»

Man började leta öfverallt, under pulpeter, soffor och stolar, men lika fruktlöst.

»Man borde kanske underrätta hennes nåd om hans nåds tillstånd, så att läkare genast kunde efterskickas,» föreslog Lars Blom.

Majoren, skakad af ett uppträde för honom så brådstörtande nytt, började skälfva i hela kroppen, liksom han fått frossan, och slutligen sjönk han ned på en stol. Man trodde, att han skulle få slag, och öfversköljde honom med vatten. Lars Blom sökte äfven efter bästa förmåga underhjelpa de andras bemödanden att återbringa husbonden till sans, men i sin ifver tog han miste och fattade uti det på pulpeten befintliga kolossala bläckhornet, hvars innehåll han tömde öfver »nådig majorens» hufvud, hvarefter, och sedan han på detta sätt ytterligare förplumpat sig, han lemnade kontoret, styrande kosan åt trädgården och växthuset. Men hade han dröjt qvar någon stund på gården, skulle han kunnat bevittna, hurusom drängarne och torparne rusade skrikande ut från kontoret, förföljde af »nådig majorn», svängande sin förfärliga kantschuck till höger och venster, rytande som ett lejon och svart i ansigtet som en morian.

Lars Blom fick först kännedom af det nya uppträdet mellan »nådig majorn» och drängarne, när han, stående i dörren till en materialbod invid växthuset, såg dessa senare rusa förbi, eftersatta af den förfärlige husbonden.

»Ha!» ropade majoren och hejdade sig midt i språnget, när han fick sigte på trädgårdsmästaren, roten och upphofvet

till allt ondt. Lars Blom kunde icke undgå att dra på mun vid åsynen af husbondens nedbläckade ansigte, i hvilket rullade ett par blodsprängda, eldsprutande ögon. Han drog sig något tillbaka in i boden, som endast upplystes af ljuset från den öppnade dörren. Majoren störtade efter honom in med kantschucken i högsta hugg, men stannade tvärt, ty ånyo upptäckte han i trädgårdsmästarens högra hand samma puffert, som hotat honom på kontoret och den han förgäfves efterspanat.

»Titta inte hit!» varnade Lars Blom; »det är möjligt att jag kan öfvermannas och misshandlas, men var säker på att spökammaren för mig i dag är detsamma som grafkoret för er i morgon. Det är inte blott för er trädgårds skull som jag kommit hit, utan äfven och kanske mest för att qväsa den, som, efter hvad jag länge känt, är nummer ett bland alla orättvisa och grymma husbönder. Men det är fasligt, hvad ni är svart i ansigtet,» tillade han derefter, skrattande, »ni måtte riktigt ha vändt ut och in på er i dag.»

Under det Lars Blom höll detta tal, drog sig majoren småningom mot dörren, alltid med ögonen på den fördömda pufferten, som myste mot honom; men väl kommen ut ur materialboden, slog han blixtsnabbt dörren till, fästande det stora hänglåset för och läsande till, så att Lars Blom, innan han visste ordet af, befann sig fångad och i mörk arrest. Han hörde majoren uppgifva ett hånskratt och derunder skynda bort. Men det dröjde icke länge, innan han förnam steg och röster af flere ankommande personer.

»Ja, mine herrar!» hörde han majoren säga, »jag har råkat ut för djefvulen sjelf, men här har jag honom nu inom lås och bom, och jag hoppas, att han nu ska vara mogen.»

Lars Blom såg dörren öppnas och majoren ånyo inträda, denna gång åtföljd af inspektoren med några af gårdsfolket samt tvenne äldre herrar, som, efter hvad han efteråt fick veta, voro kyrkoherden och häradshöfdingen i orten, hvilka, bjudne på middag hos majoren, nyss anländt och mött sin värd, just som denne var på väg till inspektorens hus för att skaffa folk.

»Se så, din bof!» började majoren, »fram nu med mordvapnet, som du för andra gången sökt mörda mig med, och bekänn sanningen, så att processen kan bli kort!»

»Jag tager herrarne till vittne på att majoren kallat mig för bof och beskyllt mig för att ha velat mörda ho-

Lars Blom och majoren.

nom,» yttrade Lars Blom med det största lugn i verlden; »det är för andra gången i dag jag varit utsatt för ett så kränkande bemötande i annat folks närvaro.»

»Fram med pufferten!» fortfor majoren.

»Om det hos mig finns någon puffert eller annat mord-

»Hjelp, hjelp! Hitåt till hjelp!»

vapen eller ens så mycket som en trädgårdsknif,» förklarade Blom, »så vill jag öppet bekänna mig skyldig till det grofva brott, hvarför min husbonde beskyller mig . . . Men

man skall icke finna något, och jag fruktar nu, liksom nyss, att det inte står rätt till med nådig majorns hufvud, ty...»

Majoren höjde sin kantschuck och ärnade rusa på trädgårdsmästaren, då kyrkoherden och häradshöfdingen trädde emellan.

»Han har omöjligen kunnat komma ur boden, sedan herr majoren sjelf stängde till den,» anmärkte den senare, »och följaktligen måste han ha pufferten hos sig eller gömd här, så framt han inte sväljt den, hvilket är omöjligt.»

Derefter företogs undersökningen n:o 2 både af inspektoren och häradshöfdingen sjelf, men aflopp på samma sätt som n:o 1, eller att ingenting annat fanns än den der snusdosan, hvilken tömdes och äfven undersöktes, liksom man trott att en puffert kunde döljas i den. Alla sågo förvånade på hvarandra, och majorens häpenhet och harm kunna ej med ord beskrifvas.

»Ni medger kanske inte heller, att ni stjelpt ett bläckhorn öfver herr majorn?» frågade häradshöfdingen.

»Jo visst,» medgaf Lars Blom; »men jag tog det i brådskan för en karaffin vatten, när majoren svimmade på kontoret. För resten har jag nyss bedt majoren om förlåtelse för det och fått hans tillgift också.»

»Har han fått min tillgift!» gnisslade majoren.

»Hå kors,» fortfor Lars Blom, »majoren var ju nyss inne här i boden och skämtade sjelf om saken och sade skrattande så här: Min kära Blom, man kunde lätt tro, att du vore Luther och jag satan, eftersom du så der kastade bläckhornet efter mig. Just så sade majorn, var det inte så?»

»Ack, din förhärdade niding!» röt majoren och ville ånyo rusa på Blom.

»Men vi ha ännu inte undersökt sjelfva boden,» anmärkte häradshöfdingen, ånyo trädande emellan; »pufferten måste bestämdt vara understucken här nånstans.»

Med anledning deraf började man undersöka den lilla materialboden, golf, väggar och tak, men allt lika förgäfves. Majoren, hvilken icke var den minst nitiske vid detta tillfälle, råkade, till råga på sitt missöde, att stöta emot ett kolossalt getingbo, som satt vid en takstol, hvilket hade till följd, att en mängd bålgetingar af lillfingers längd genast svärmade ut och började surra kring öronen på de inne-

varande. Alla rusade på ögonblicket ut ur boden, skrikande och anfäktande sig på det förfärligaste.

Liksom lansierer med fälda lansar och understundom kanske farligare än dessa, satte getingarne efter de flyende. Häradshöfdingen och prosten hoppade som tättingar bland drifbänkar och gurklister och nödgades slutligen kasta sig framstupa vid brädden af trädgårdsdammen och i flere repriser doppa ner sina hufvuden i det gröna vattnet, för att på detta sätt bli qvitt sina fiender. Begge hade bespetsat sig på en finare middag och att få börja med supanmaten, såsom brukligt är på större middagar; men en sådan grönsoppa! De förbannade i själ och hjerta både soppan och värden.

Värst ansatt var dock värden sjelf, ty getingarne, som instinktmässigt uppfattat förstöraren af deras lugna hem, riktade sin hufvudstyrka mot honom.

»Hjelp, hjelp! Hitåt till hjelp!» vrålade han, under det han med begge händerna ref sig i hufvudet och sprattlade med benen, liknande de der pappersfigurerna, hvilkas ben och armar barnen sätta i rörelse med en tråd.

Men en hvar var fullt upp sysselsatt med att freda sig sjelf. Den ende som förbarmade sig öfver majoren var verkligen vår vän Lars Blom, sjelf temligen skyddad af sitt tjocka tagelstyfva hår. Han fattade uti en större svabb, den han upptäckt i boden bland öfriga brandredskap, blötte den i dammen och lät den sedan med eftertryck dansa kring öronen på sin husbonde.

»Hu!» pustade denne; »slå inte så hårdt! Hu! Låt bli, din usling!»

»Det är för getingarna, bara för getingarna,» svarade Lars Blom, fortsättande oafbrutet sitt räddningsarbete, »sex getingar kunna döda en häst, och nådig majoren har minst ett dussin i peruken.»

»Aj! Vill du låta bli!» fortfor majoren. »Håll opp! Du slår ögonen ur mig, din erkebof!»

»Bara för getingarna, de der getingarna!» fortfor Lars Blom, ihärdigt dängande till, än på venstra och än på högra sidan af majorens hufvud och än midt öfver skallen på honom.

Slutligen tog majoren sitt parti och flydde från valplatsen, och på detta sätt ändades det andra nappataget. Majoren låg fyra dagar till sängs af gallfeber eller hvad det

kunde vara. Under denna tid meddelades Lars Blom både genom inspektoren och andra personer majorens uttryckliga befallning att genast lemna gården. Men Blom förklarade, att som kontraktet mellan honom och majoren var uppgjordt för fem år, hvilket äfven var fallet, så vore det hans fasta föresats att under hela denna tid stanna qvar i majorens tjenst. Gårdens och grannskapets folk visste icke rätt, hvad de skulle tänka om allt detta; men de flesta betraktade trädgårdsmästaren med en viss aktning, medgifvande alla, att de anordningar han vidtog för växthusets och trädgårdens iståndsättande vittnade både om skicklighet och smak.

En dag kort efter majorens tillfrisknande fick Lars Blom befallning att genast gå upp till majoren. Han gick och fann denne, som han ej sett sedan uppträdet vid materialboden, sittande i ett mindre rum strax innanför tamburen till den stora praktvåningen. Majoren såg något blek och medtagen ut, men hans fysionomi var icke blidare för det.

»Ni vill inte packa er af med godo,» började majoren.

»Nej, icke ens med ondo,» svarade trädgårdsmästaren.

Majoren, hvilken satt vid ett bord, framtog ur en låda ett skrifvet papper, som han utbredde på bordet.

»Det är kontraktet, som min kommissionär i Stockholm å mina vägnar upprättade mellan oss,» upplyste han.

»Nå än se'n?» frågade Lars Blom; »det är ju i sin ordning att majoren har det ena exemplaret, liksom jag har det andra.»

»Du skall genast teckna på detta kontrakt, att du i morgon lemnar min tjenst utan ringaste ersättning.»

Lars Blom stirrade något förvånad på majoren, ty det föreföll honom bra besynnerligt att denne, efter hvad som passerat mellan dem, ännu kunde tro honom om så mycken medgörlighet.

»Det gör jag visst inte,» svarade han emellertid.

»Du måste det,» försäkrade majoren, »ty i annat fall skall jag veta att med tjenliga medel förmå dig dertill,» tillade han, fattande uti ett tjockt spanskt rör, som stod nära till hands.

Bloms förvåning stegrades ytterligare vid detta nya hot, om hvars maktlöshet majoren redan förut bort hafva öfvertygat sig. Han kastade en skarpt forskande blick kring

väggarna och sänkte, efter någon stunds begrundande, blicken emot golfvet, röjande numera den största ödmjukhet och fruktan.

»Du skrifver såsom jag befallt, din slyngel!» fortfor majoren, närmande sig med spanska röret i högsta hugg.

»Jag kan det inte, nådig major!» svarade Blom; »för att komma i nådig majorens tjenst har jag afslagit de mest fördelaktiga anbud från andra håll. Slå mig, herr major, döda mig, men skrifva gör jag inte.»

Nu blef det majorens tur att förvånas. Det syntes tydligen på honom, att han väntat sig ett helt annat resultat af sitt hot, äfvensom att han i sitt inre djupt harmades öfver att hvad han väntat icke inträffat.

»Jaså, du vill då inte skjuta mig i dag? Du har inte pufferten på dig i dag, din bandit!» ropade han, i det han gaf Blom med röret ett hårdt slag öfver ena skuldran.

»Att misshandlas och fördraga var den fattiges lott i alla tider,» klagade Blom; »men att bli beskyld för att ha mordvapen på sig, när man i hela sitt lif vandrat fredligt fram, det kan röra stockar och stenar. Är jag då en mördare, herr major?»

»Ja, vida större än någon som legat på stupstock,» skrek denne.

»Det fattas nu bara att beskyllas för tjuf. Kanske jag är det med?»

»Det är du visst, om någon,» fortfor majoren med ökad häftighet, liksom det varit hans afsigt att använda alla möjliga retmedel.

»Jag hade likväl de vackraste betyg,» invände Blom; »men kanske majoren äfven påstår, att jag förfalskat dem?»

»Ja, visst har du det!» röt majoren, stampande af otålighet; »mången mindre skurk än du har stått i halsjern.»

Knappt hade majoren yttrat dessa ord, förrän Lars Blom tog ett skutt till väggen midt emot och ryckte upp en deruti befintlig tapetdörr, som ledde till en liten garderob, men i hvilken nu visade sig tvenne karlar och bland dem länsmannen i orten.

»Mine herrar!» ropade Lars Blom till dem; »jag tager er alla till vittnen på, att major L. kallat mig för mördare, tjuf och förfalskare, äfvensom att han med hugg och slag sökt tvinga mig att upphäfva vårt kontrakt. Majoren skall stånda till ansvar för dessa förskräckliga beskyllningar och

detta grofva våld. Ah! det är äfven tre hål på dörren, ser jag, passande för tre ögon. Ni har då både hört och sett hvad som passerat här inne. Så mycket bättre, mine herrar!» tillade han och gick derefter med raska steg ur rummet.

Slagen af häpnad stod majoren, och flate öfver all beskrifning trädde länsmannen och hans begge handtlangare ur garderoben. Så slutades det tredje nappataget.

Redan derpå följande dag presenterades majoren en i laga form uppsatt stämning till vederbörlig domstol, hvaruti Blom till vittnen åberopade icke blott länsmannen och hans begge kamrater i garderoben, utan äfven häradshöfdingen och prosten, hvilka vid det föregående uppträdet varit närvarande. Men icke nog dermed. Aftonen samma dag öfverraskades majoren, som ensam satt i en berså, af sin förfärlige trädgårdsmästare, ånyo med pufferten i hand, samma puffert majoren nu för tredje gången så tydligen såg, men som var osynlig för alla andra och för hvars framdragande i ljuset han fruktlöst användt både våld och list.

»Slaget ni gaf mig i går,» sade till honom Lars Blom, »skall kosta er lifvet; men först måste ni vid domstol straffas för edra brott och göra mig ordentlig afbön.»

Derpå försvann han. Majorens raseri kan ej skildras. Han irrade de följande dagarna omkring skygg och dyster som en skugga, biltog inom eget område. Vidskeplig, liksom alla despoter, började han fundera på, om det icke kunde vara djefvulen sjelf, som i en trädgårdsmästares skepelse vistades på hans gård för att pina honom äfven i detta lifvet. I sin förtviflan begärde han råd hos sina bekanta, och dessa rådde honom till att genom något slags förlikning söka i godo bli qvitt en trädgårdsmästare, som strödde sådana rosor på hans stig, äfvensom för att få nedlagd en process, hvilken skulle väcka allmän skandal på samma gång som allmän skadeglädje.

En opartisk person uppdrogs att tala med Lars Blom om saken, och denne förklarade sig beredvillig att nedlägga processen och genast afflytta mot vilkor: 1:o att han oafkortad finge ut sin lön för alla de fem åren, och 2:o att honom dessutom tillförsäkrades en årlig lifstidspension af femhundra rdr rgs. Dessa pretentioner, ehuru rätt billiga och menskliga för att vara af djefvulen, bragte majoren i nytt raseri; men slutligen gick han in på affären, och en

vacker dag reste Lars Blom, vederbörligen dokumenterad, tillbaka till Stockholm och mottogs med öppna armar på samma ställe der han varit förut.

»Men,» frågade jag en gång Lars Blom, när jag en sommardag var ute hos honom på landet och sedan han omtalat sitt äfventyr i Skåne, »men hur bar herrn sig åt för att göra den der pufferten osynlig för alla utom för majoren?»

»Ingenting var lättare,» svarade Blom, öppnade sin byråklaff, pysslade i en låda och återvände derefter till mig, sägande: »Ni skall få genomleta hvarje tråd på min kropp och dock inte finna den puffert ni söker, och likväl är den så nära till hands, att jag nästan ögonblickligen kan sätta den för pannan på er.»

»Kan ni gömma den i håret?» frågade jag, famlande med min hand i hans långa tjocka lockar.

Lars Blom skrattade och petade fram ur högra örat något som vid första påseendet liknade en liten fingertuta af svart skinn, men som snart befanns vara af kautschukshinna. Denna hinna satte Lars Blom för sin mun, blåste uti den, fyllde den med luft och knöt sedan för det lilla hålet, hvilket allt gick så hastigt, att jag, innan jag visste ordet af, såg riktad mot mig en pjes, som både till storlek, pipa och kolf fullkomligt liknade en puffert, men hvilken, när luften strömmat ut, åter blef samma knappast märkbara hinna som den nyss varit.

»Det var just med detta förfärliga vapen jag skrämde tyrannen i Skåne,» förklarade Lars Blom; »liksom diamant slipar diamant, så qväste det ena uppblåsta det andra.»

Spökhuset vid Bryggargränd.

ngefär vid den tid jag lemnade skolan hade Stockholms allmänhet mycket att göra med ett tvåvånings stenhus vid Bryggargränd, om hvilket de mest vidunderliga historier voro i omlopp. Bord och stolar, som, öfverlemnade åt sig sjelfva, annars hålla sig så tysta och stilla, brukade uti det hus, hvarom fråga är, begagna sina fyra fötter äfven för att gå omkring och stöka i rummen, till stort förfång för husmödrar och städerskor. Så hade till exempel en ung qvinlig figurant vid kongl. teatern, hvilken bebodde ett rum på nedre botten, vid hemkomsten från operan funnit sitt kaffebord stående midt på golfvet och dukadt som till middag och med hennes fyra stolar rundtomkring, alla helgdagsklädda, det vill säga utan öfverdrag, oaktadt detta suttit på och bordet stått vid fönstret samt bordsduken legat i skänken, när hon gick ut om morgonen. Men icke blott en, utan flere gånger hade samma bord och stolar på detta sätt lekt främmande under hennes bortovaro, fast hon haft både rum och skänk ordentligen igenlästa och ingen i huset under hela dagen sett till någon främmande person.

Två trappor upp bodde en ung konstförvandt, som tidigt hvarje morgon vintertiden brukade göra upp en liten

brasa i sin kakelugn och der koka ett qvarter mjölk, den han jemte en kaka bröd förtärde, innan han begaf sig ut till det tryckeri i staden, der han arbetade. Men en morgon, när han skulle sätta in i kakelugnen den ved, som han med vanlig omtänksamhet aftonen förut inburit i rummet, finner han till sin stora förskräckelse, att kakelugnen gjort åt honom hvad han så mången gång gjort åt kakelugnen, nemligen vändt ryggen till, så att han, i stället för kakelugnsluckorna och den trefliga nischen ofvan dem, upptäcker blott en skroflig mur, hvarutur här och der en tegelsten framtittar mellan remsor af lossnad kalk. Med ett rop af fasa störtar han ur rummet utför trappan till nedre våningen och berättar för folket der hvad som händt. Flere personer följa konstförvandten upp för att bevittna kakelugnens omvändelse; men inkomna i rummet, finna de ingenting anmärkningsvärdt, åtminstone i början. Kakelugnen hade under tiden gjort »helthögerom» igen, veden af sig sjelf stigit in i kakelugnen och tändt sig, hvarefter pannan med sin mjölk likaledes af sig sjelf ställt sig på elden. Dock tyckte alla, att lågorna hade ett något för blått sken, och det föll en modig piga in att närma sig brasan och lyfta locket från mjölkpannan, då man fann den alldeles tom, oaktadt konstförvandten bedyrade, att han nyss ställt den på stenarna framför kakelugnen med den vanliga mjölkrationen uti. Att djefvulen kunde elda en kakelugn, föreföll ingen det ringaste underligt; men att han var så begifven på mjölkmat, det förskräckte en hvar, så att alla hals öfver hufvud rusade på dörren.

Uti ett rum i samma förstuga bodde en gammal lungsigtig jungfru, som hostade hela dygnet igenom. En natt, då hon som vanligt vrider sig på sitt sömnlösa läger, ser hon fönstret öppnas och en af månen belyst gestalt böja sig inåt rummet, hållande i handen en basun, snarlik den hon på diverse träsnitt sett englarna bära.

»Hvem är det?» frågar hon med darrande röst.

»Jag har stigit ned blott för er skull, stackars menniska!» svarar gestalten.

»Ni är då från himlen?» suckar jungfrun.

»Åtminstone icke långt derifrån... jag är Olson, tornväktare i Clara, och har i många år hört er hosta, i trots af tornurets knäppningar och den ljudande malmen... Min hustru, som säljer pepparkakor vid Sqvalbänken, hade samma

sjukdom som ni, men hon åt hvar morgon en tallrik lungmos och... Men hvad nu? Klockan slår redan tolf, och jag måste upp igen för att tuta, men glöm inte lungmosen!»

Dervid försvann tornväktaren, och nästan i samma andetag hördes hans lur tuta från tornet. Huruvida den stackars jungfrun, för närmare upplysnings vinnande, gjorde någon kontravisit hos tornväktaren eller hans hustru, känner man ej, men säkert är, att hon åt lungmos till morgon, middag och qväll, för att derigenom förskaffa sig ett par bättre lungor.

En skollärare, hvilken hade ett rum en trappa upp, satt en natt och korrigerade en mängd temaböcker för den skola, der han var anställd. Bäst han så sitter, hör han från bokhyllan ett förfärligt väsen. Han tittar dit och blir icke litet öfverraskad, när han upptäcker att böckerna i hyllan, hvilka vanligtvis vända ryggarna åt rummet, nu svängt sig om, fläktande med bladen och knuffande till hvarandra med permarna, isynnerhet på den hyllan, der de olika språkens grammatikor hade sin plats. Förskräckt reser han sig, men ser i detsamma alla dessa grammatikor, den latinska, grekiska, franska, tyska, engelska, svenska med flere, störta sig från hyllan ner på golfvet och börja der sinsemellan den vildaste strid, under det de vräka mot hvarann sina värsta interjektioner. Den bestörte skolläraren vill lemna kammaren, då han hejdas af en röst, som ljuder i hans öron med domsbasunens kraft.

»När dessa väl hunnit sönderklösa hvarandra,» ljuder rösten, »då skall det randas en lycksalighetens dag för skollärare och skolgossar, då skall verlden tala ett gemensamt språk, och det skall varda slut på nationaliteter, despoter och förtryck... Men detta händer först om tusen år, så att nog får du sköta dina temaböcker och din rotting så länge du lefver.»

Skolläraren rusar ut ur rummet och väcker grannarne, men när han med dem återkommer, finner han allt på sitt rätta ställe, böckerna på hyllan med sina respektive ryggar utåt.

Egaren till det hus, hvaruti ofvananförda spökerier med flere egde rum, var en gammal procentare, som sjelf bebodde tvenne rum i första våningen. Han hade visserligen inga underbara syner att berätta, men stördes oupphörligen om nätterna af buller i trappan och knackningar i väggarna. Misstänkande, att någon af hans hyresgäster

kunde ha sin hand med i spelet, angaf han saken i polisen, hvilken genast anställde förhör med samtliga i huset boende. Alla bekräftade i mer eller mindre mån de underbara berättelser, som länge lupit från mun till mun, men ingen kunde upptäcka någon naturlig tråd till allt detta. Man gjorde undersökningar från vinden till källaren, bröt upp golf, tak och tapeter från väggarna, men utan resultat. Värden blef förtviflad, ty alla hans hyresgäster uppsade till afflyttning, och polisen, bekymrad för de folkmassor, som dagligen trängdes och knuffades vid Bryggargränd för att bese spökhuset, beslöt att en natt inqvartera sig sjelf i samma hus. En gevaldiger och tvenne honom underordnade polisbetjenter smögo sig ditin en afton mellan klockan nio och tio och togo, obemärkta af hyresgästerna, sitt högqvarter i värdens rum. Alla tre voro bepröfvade, handfasta karlar och beredde att med de medel, som stodo dem till buds, besvärja alla spöken i verlden.

Värden ställde fram för sina gäster ett par buteljer punsch, en ovanlig företeelse i den gamle procentarens och pantbelånarens hem, men sjelf gick han till hvila i rummet innanför det, som nu innehades af de förre. I detta yttre rum funnos inga andra möbler än det bord, vid hvilket polisens tjensteandar tagit plats, de tre stolar, på hvilka de sutto, och en grönmålad kassakista af jern, som i ett af hörnen stod fastskrufvad både vid vägg och golf samt väl tillbommad och låst med ofantliga hänglås.

Gevaldigern och hans begge underlydande drucko och höllo sig muntra, men tystlåtna och spetsande öronen vid det ringaste ljud, öfvertygade, som de voro, att slutligen råka på ett spöke af kött och blod. Emellertid led det mot midnatten, utan att de hört annat än pantlånarens röst, som uti rummet innanför immerfort pratade i sömnen om kontrolleradt och okontrolleradt guld, om refflade och orefflade silfverskedar med mera sådant.

Begge punschbuteljerna voro nästan tömda och gevaldigern skulle just svälja de sista dropparna, då han såg sina begge kamrater sträcka på sig, gäspa och sjunka från stolarna ner på golfvet, der de förblefvo liggande. Förargad, nöp han dem i armarna, i näsan och drog dem vid håret, såsom han var van att göra åt vakna syndare, men allt förgäfves.

»De uslingarna!» mumlade han för sig sjelf; »jag har gifvit dem för mycket punsch.»

»Det har ni, Westerlund,» intygade en röst från dörren. Gevaldigern spratt till, reste sig och igenkände förste stadsfiskalen.

»Låt dem sofva!» fortfor denne, »ty endast ni har bildning och hjerta nog för att uppfatta och känna, hvad som föregår i detta olyckliga hus.»

Gevaldigern stirrade på fiskalen. Det var för första gången han hörde ett så mildt språk från en polistjenstemans mun, och sjelf hade han glömt tala det, oaktadt den tid funnits, då han icke helt och hållet var obekant dermed. Westerlund hade nemligen i sin ungdom fått en temligen vårdad uppfostran, hade till och med varit student i två år, men till följd af oordentligt lefnadssätt tagit värfning vid Svea garde, hvarifrån han efter slutad kapitulationstid gått in vid polisen, der han dock tjent sig upp till gevaldiger och såsom sådan utmärkt sig både för mod, raskhet och ordentlighet.

»Hör ni ingenting?» hviskade fiskalen.

»Nej.»

»Hör ni inte, hur det suckar derborta i hörnet?»

»Jag hör ingenting.»

»Följ!» tillsade fiskalen, i det han närmade sig den gröna kassakistan och lade sitt öra intill den.

Westerlund lade äfven sitt öra intill och trodde sig verkligen höra suckar från kistans inre.

»Det var besynnerligt,» anmärkte han.

»Det är inte besynnerligt,» menade fiskalen, »ty vänta, så ska' ni också få se!»

Dervid framtog fiskalen en nyckel, läste upp det stora hänglåset och lyfte på kistans tunga lock. Westerlund tog ett steg tillbaka, ty det var som hade en kall fuktig dimma slagit emot honom.

»Jojomen,» yttrade fiskalen, »der suckar bo, der bo äfven tårar, och här ha vi ett helt träsk deraf, men så ligger det också mycket guld på botten. Se bara hvad ringar, örhängen, silfverskedar och Gud vete icke allt!... Det mesta af det här har varit fattigt folks enda smycken och har spridt glädje för några dagar, för att sedan saknas under ett helt lif. Den der tunna vigselringen till exempel bar för många år sedan en fattig handtverkares unga brud

på sin bröllopsdag, men några dagar derefter var den pantsatt. För hvarje barn, som föddes inom samma familj, löstes den ut för att pryda moderns finger under döpelseakten, men pantsattes åter följande dagen. När äldsta dottern för första gången konfirmerades, löstes den åter ut och gafs åt henne, men veckan derpå kom den hit igen. På mannens begrafningsdag prydde den ånyo enkans hand, men den gick snart samma väg tillbaka och skall aldrig lösas mer. Den har genom dessa förnyade omsättningar kostat tio gånger mer än den är värd. Ingenting är så dyrt och smärtsamt som att hafva hvad man icke eger.»

Gevaldigern stod allt mer och mer förbluffad, mindre dock af hvad han såg, än af hvad han hörde.

»Börjar nu polisen bli känslofull,» sade han för sig sjelf, »hur går det då med polisförfattningarna och bötes-längden?»

»Och det här briljanterade gulduret,» fortfor fiskalen, »det gafs af ryska kejsaren åt en svensk diplomat, hvilken efter hemkomsten skänkte det åt en dansös, som satte det på assistansen. På en auktion inropadt af en urmakare, såldes det till en rik köpmansfru, som gaf det åt sin son vid dennes resa till akademien. Der spelte sonen bort det på kille, och den som vann afyttrade det till en juvelerare, hvilken sålde det jemte andra nipper till hofvet. Sedan gaf konungen det åt ett af sina statsråd, i försoning för en spark, som högstdensamme dagen förut gifvit denne sin rådgifvare, hvilken i sin ordning skänkte det åt en tidningsskrifvare, för det han, under sin våldsamma opposition mot regeringen, åtminstone skulle hålla denne minister ryggen fri. Tidningsskrifvaren gaf det åt en aktris, som lemnade det i en sidenbod som hypotek för utborgade sidenvaror. Sidenkramhandlaren bar det dagligen på sig och visade det för hela verlden, hvilket hade till följd, att samma ur en afton blef honom frånröfvadt och han sjelf ihjelslagen. Så har det gått eller slitits hand ur hand, kostat tårar och blod, och ännu har det icke slutat sin bana.

»Jojomen,» tillade fiskalen; »dvergarna, som bebo och beherska metallernas rike, söka oupphörligen draga ner till sig de skatter man röfvat från dem, och de draga icke blott skatterna, utan äfven dem, som sätta sin lit och förtröstan till desamma.»

Efter dessa ord läste fiskalen till kassakistan och närmade sig dörren för att gå.

»Westerlund, känner ni Göthe?» frågade han, vändande sig om.

»Destillatorn vid Luntmakargatan?» frågade Westerlund.

»Åhnej, Göthe, den store skalden... Läs Werthers lidande, det skall göra er godt!» tillstyrkte fiskalen och lemnade dervid rummet.

»Det står aldrig rätt till med stadsfiskalen!» anmärkte med skäl gevaldigern.

I detsamma slog klockan tolf i Clara kyrktorn. Gevaldigern räknade slagen med en viss beklämning om hjertat, och som han fann ensamheten alltmer obehaglig, så sökte han ånyo få lif i sina kamrater.

»Låt dem sofva!» ljöd återigen en röst bakom honom.

Gevaldigern skådade åt dörren och blef icke litet öfverraskad, när han fann sig öga mot öga med ingen mindre än sjelfva polismästaren och det i full uniform.

»Har något hörts af?» frågade denne.

»Intet,» stammade gevaldigern, ty han tyckte, att polismästaren såg mycket mörk och vredgad ut.

»Godt! Jag kommer från ett annat spökhus, der det inte aflöper så lätt,» förklarade polisens chef; »jag blef nyss väckt midt ur min goda sömn och befalld upp på slottet, der man inte ser annat än spöken, der man spanar konspirationer i alla vinklar och vrår; man talar ej om annat, drömmer ej om annat... Nåväl, de skola få en konspiration, som verlden ej sett maken till. Jag tänker konspirera sjelf, tänker sjelf göra mig till kung, och sedan skall jag, min själ, akta mig för att väcka polismästare och björn när de sofva. Och blir jag kung, Westerlund, så skall du bli öfverståthållare, och som du tjent vid Svea garde, så ser jag intet hinder för att du på samma gång kan bli chef för detsamma, två lönande befattningar eller hur? Hvad säger du om det, Westerlund?»

Westerlund studsade och kände sina kinder blekna. Hade då alla blifvit galna denna fördömda natt?

»Sedan,» fortfor polismästaren, »skola vi se till, att du kan bli gift med en grefvinna. Tycker du om grefvinnor, Westerlund?»

Westerlund hade i sin ungdom drömt både om grefvinnor och prinsessor; men drömmen hade upphört sedan

han tagit värfning vid gardet och hade icke återkommit, fast han blifvit befordrad till polisgevaldiger. Han teg och bara gapade på sin höge förman.

»*Aux armes, citoyens!*» ropade polismästaren, drog värjan och marscherade ut med raska steg.

Westerlund stod en stund liksom fastnaglad vid golfvet. Han hörde en stark sångkör från gränden och skyndade till fönstret, som han öppnade. Då såg han polismästaren i spetsen för hela polisstaten, notarier, registratorer, fiskaler och uppsyningsmän samt hela stadsvakten, dels med huggare och dels med käpp, tåga uppåt Drottninggatan, alla med facklor och sjungande Marseljäsen så att det skallade i gathörnen.

Mot sin vilja elektriserad, ville gevaldigern rusa ut för att taga öfverståthållarresidenset i besittning, då hans uppmärksamhet fästes vid ett litet rundt hål midt på golfvet, men som allt mer vidgades, så att det slutligen med sin periferi nådde hans fot. Han tittade ner i djupet och tyckte sig skåda genom flere våningar, hvaruti slumrade folk af alla stånd och åldrar. Han såg barn leende i drömmen, flickor, som i sömnen kastade slängkyssar, äldre ansigten, som oroligt vredo sig och grimaserade på sina örngott, älskande under täcken af siden samt brottslingar i kedjor af jern, öfver hvilka alla guden med vallmokransen sväfvade, ströende rosor här och törnen der, men skänkande några timmars förgätenhet åt alla. Han såg allt djupare och djupare och upptäckte slutligen en ofantlig jordvåning, der säng stod vid säng; men alla de sofvande voro fasligt bleka, ingen log, men ingen vred sig på sin kudde, allt var tyst och orörligt der. Men kring hvarje förbleknad tinning slöt sig en krans af friska immorteller.

Han som såg allt detta kände sitt eget hjerta stanna, förlorade sansen och föll.

När han återfick sansen och öppnade ögonen, fann gevaldigern sig liggande på golfvet bredvid sina begge kamrater och hade solen midt i ansigtet. Tyst och grubblande, lemnade han spökhuset och afgaf sin rapport. Rapporten, som ligger till grund för denna berättelse, förvånade naturligtvis hela verlden och icke minst stadsfiskalen och polismästaren, hvilka ifrågavarande natt sofvit i god ro uti sina sängar, den förre lika litet drömmande om Werthers lidande, som den senare om att störta en tron. Westerlund höll på

att bli utstruken ur polisen, men slapp med en allvarlig skrapa, deruti han på det strängaste anbefalldes att hädanefter drömma mindre känslofullt och mera laglikmätigt. Hvad spökhuset särskildt beträffade, så är det klart, att dess vanrykte skulle få ökad fart. Alla hyresgästerna afflyttade, procentaren fick ett slaganfall af grämelse, och huset stod en längre tid obebodt med tillbommad port och tillskrufvade luckor.

Några år derefter sökte jag en sadelmakare, som skulle bo i ett hus vid Bryggargränd. Jag fann snart huset, i hvilket jag genast igenkände just samma spökhus, som jag under skoltiden, jemte massor af andra nyfikne, mer än en gång hade tagit i ögonsigte, men hvarom numera ingen talade. Jag gick in till sadelmakaren, som bodde på nedre botten, och sedan jag med denne afhandlat mitt ärende, frågade jag honom, hvem som nu vore egare af spökhuset?

»Jo, boktryckaren, som bor en trappa upp,» upplyste sadelmakaren; »han köpte det i höstas för en spottstyfver af förre egaren, som var glad att få något för ett hus, som ingen ville bebo, ej ens mot betalning, men för hvilket han icke desto mindre måste erlägga skatt både till kronan och staden... Vill man köpa hus för rampris, så måste man antingen ha spöken till kommissionärer eller också sjelf vara spöke... Jag har mina egna tankar om den der affären, och jag vet nog hvad jag vet.»

»Och hvad vet herrn?»

»Åhjo, att boktryckaren, som nu bor en trappa upp, under förra egarens tid bodde som konstförvandt en trappa högre och der såg hvad ingen annan hade sett, men som likväl alla trodde på.»

»Aha, ni menar, att nuvarande värden var ett af de spöken, som då huserade der. Men han disponerade väl icke öfver alla rum i huset heller... Jag mins ganska väl, att just i detta rum, der ni nu har er verkstad, var det inte en bit bättre än i de öfriga.»

»Ganska riktigt. Men när spöket flyttar upp i första våningen, då behöfver det inte mer husera på nedre botten.»

»Hvad menar ni med det?»

»Jo, att den der operadamen, som då bodde här och äfven berättade en hel hoper trollerier, dem också alla trodde på, nu är gift med boktryckaren deruppe. De bo nu under samma tak, efter att säkerligen länge ha kokt i samma gryta, och vore jag i den förre husegarens ställe, så tror jag nästan att jag hängde mig af förargelse, fast jag endast skurit remmar ur hästars hud och icke, som han, ur menniskors.»

Folk som inkom på verkstaden afbröt vårt samtal, och jag måste gå. Det är mycket troligt, att sadelmakarens påstående var grundadt och att det nygifta herrskapet förstått att på det underbaraste sätt skaffa sig ett tvåvånings stenhus nästan för intet. Boktryckerikonsten och teatern ha hvar för sig vändt upp och ned på så mycket här i verlden, att man icke bör betvifla deras trollkraft, helst när de äro förenade. Ingenting smittas så lätt som fantasien, och det behöfs bara att *en* påstår sig ha sett något öfvernaturligt, för att genast rätt många skola tro sig ha sett detsamma eller dylikt. Gevaldiger Westerlund, hvilken jag flere gånger talat med om saken, tror fortfarande, att han den der natten varit både nykter och vaken, ehuru han icke mer tror på möjligheten att bli öfverståthållare.

Skoflickarens dotter.

ldrig skall jag glömma den fattiga, men hederliga familj, hvilken sedan flere år tillbaka bebodde ett rum på nedre botten uti ett hus i mitt grannskap. Ordet *fattig* torde likväl icke här vara på sitt rätta ställe, ty fattig är blott den medellöse, och medellös är aldrig den, som har kraft och kärlek för arbete. Och lyckan, hvar finnes hon? Har man icke hört suckar i kungasalar och glädjerop i backstuguhem? Har man icke sett sorgen åka efter spann och glädjen springa barfota? Glädjen är lyckan, och lyckan är förnöjsamheten, en treenighet, så lätt att föra på tungan, men så svår att finna. Åtminstone har jag icke känt mer än *en* familj, som gifvit mig en fullkomligt helgjuten bild deraf. Denna familj utgjordes af skoflickaren Lundqvist, hans hustru och deras sex barn, af hvilka, vid tiden för denna berättelse, det äldsta var en flicka om femton år och det yngsta en treårig gosse.

Alla bodde, såsom nyss nämndes, tillsammans i blott ett enda rum med två fönsterlufter, men rummet var medelst en skärm afdeladt i tvenne hälfter med hvar sitt fönster. Den yttre var skoflickarens verkstad med sitt bord och sin trefot, och den inre hälften hustruns arbetsrum, der hon hade sitt strykbord med tillbehör, ty hon tvättade tyll, spetsar med mera, som hörde till den finare fruntimmerstoiletten. Men den, som trädde in i denna talrika familjs trånga boning, öfverraskades högeligen af den arbetsifver, snygghet och ordentlighet, som voro rådande der.

Mannen arbetade ifrån morgon till qväll och visade sig ute blott om söndagarna, när han förmiddagen gick med de sina i kyrkan och på eftermiddagen vanligtvis till Humlegården, alltid i sällskap med hustru och barn. Hustrun, lika trägen som mannen, var derjemte sina barns lärarinna.

Det var en lust och glädje att höra henne, under det hon strök sina spetsar och kragar, göra sina barn frågor och ge dem förklaringar i katekesen, bibliska historien och andra böcker, som höra till den första undervisningen. Barnen lyssnade till hennes ord, men icke med denna surmulna uppmärksamhet, som man ofta möter i skolorna. Alla voro de friska och glada samt städade både till det yttre och inre.

»Jag begriper aldrig, hur den der menniskan bär sig åt för att hålla sina barn så rena, och hur hon fått dem så snälla och beskedliga,» hörde jag en gång min matmor säga.

Det föll mig derför en gång in att göra »den der menniskan» en fråga i detta hänseende.

»Ingenting är lättare,» svarade madam Lundqvist; »såpan är ej dyr, och vattnet får man för intet, och hvad mina barns beskedlighet angår, så ha de icke tid att vara annorlunda. Tidigt vänjas de vid att arbetsamhet är lika nöjsam som nyttig. I allt som rör vår gemensamma bergning taga min man och jag våra barn till råds, eller åtminstone låtsa göra det, och derigenom anser sig hvartenda af dem ända från sina tidigare år alldeles oumbärligt för det helas bestånd och tror, att ingenting kan gå utan att alla dertill bidraga. Kalle, som sitter der och täljer skopligg, är bara sex år,» tillade hon hviskande; »men han tror fullt och fast, att om han inte gjorde skopligg, så finge vi alla svälta och frysa. Och om de ha ett godt sinnelag, så kommer det väl deraf, att aldrig ännu ett ondt ord vexlats mellan mig och min beskedliga Lundqvist; ty för det mesta beror ju en menniskas hela lynne och karakter af de föredömen hon haft i barndomen. Ofta ser man föräldrar aga sina barn för fel, som de sjelfva gifvit dem; men, gudskelof, ännu har jag ej behöft aga mina. Kort och godt, allt ha vi gemensamt, arbete, glädje och sorg, och låta Gud styra för resten.»

Detta var, skulle jag tro, ord, som flere än en fader och moder borde lyssna till. En dag öfverraskade jag familjen under en festlig tillställning. Alla voro samlade kring ett litet bord, öfverdraget med hvit duk och smyckadt med blommor, men midt på bordet blänkte ett par verkligt mästerligt tillverkade fruntimmersskor.

»Det är Marthas namnsdag i dag,» upplyste modern med en blick på sin äldsta dotter, »och Lundqvist, som aldrig får göra annat än lappa gamla skodon och således

icke liksom de stora skomakarne kan spegla sig i sitt verk, har slagit sig lös för att göra Martha det der skoparet, som hon först får begagna, när hon för första gången går fram till Herrans bord. Pappa har lofvat lika vackra skodon åt alla hennes syskon, när de en gång gå fram, förutsatt likväl att de bli lika goda och förståndiga som Martha.»

Rörd af den glädje jag såg stråla i allas ögon, bjöd jag dem att på eftermiddagen åka ut till Djurgården eller något annat vackert ställe. Vid ordet »*åka*» var det som om en elektrisk stöt genomilat alla, äfven modern; men hennes glädje skiftade nästan ögonblickligen om mot det djupaste allvar.

»Tack, goda herr Höglund!» sade hon; »men jag fruktar det skulle se för löjligt ut, om ett simpelt arbetsfolk, som vi, ville agera herrskap, och att möjligen den goda tanke hederligt folk nu hyser om oss kunde krossas under vagnshjulen. Eller hvad tror du, kära Lundqvist? Tror du, att vi skulle göra någon synnerligen vacker figur i vagn?»

»Jag tror som du, min gumma,» svarade skoflickaren, i det han intog trefoten.

»Och du, Martha, tror du det skulle vara så roligt att åka?» frågade hon derefter sin dotter.

»Jag vet inte, söta mamma!» svarade flickan; »men nog ha vi haft roligt förut utan att åka.»

»Och det nöje man inte känt saknar man icke heller,» tillade modern; »men hvad tycker du, Kalle?» frågade hon, vändande sig till den lilla skopliggsfabrikanten, »tycker du inte, att det är mycket roligare att springa kring på ängen och sjelf plocka de blommor, du tycker om, än att sitta nerdammad i en vagn och fara förbi dem allesammans?»

»Jag springer hellre, jag,» svarade Kalle.

Och dervid blef det också. Under beredelsetiden för den första nattvardsgången blef Martha tidigt bemärkt både af lärare och kamrater för sitt intagande väsen och klara förstånd. Doktor Franzén ansåg henne för det snällaste bland läsbarnen, oaktadt bland dessa funnos många, som njutit den mest vårdade uppfostran. Det var eget nog att se, huru en stor del af läsbarnen, och ibland dem rätt många fina fröknar och mamseller, under gåendet från kyrkan, ofta gjorde den lilla omvägen för att följa skoflickarens dotter till hennes port, utanför hvilken de länge

Skoflickarens dotter.

och väl dröjde, öfverhopande henne med frågor, dem hon alla blygsamt och ödmjukt nigande besvarade, der hon stod i sin blårutiga bomullsklädning, sin svarta bomullsschalett på hufvudet och sitt lilla hvita förkläde, som hon sjelf sytt och tvättat, samt huru under allt detta tu par ögon, skoflickarens och hans hustrus, tittade mellan fönstergardinen ut på gatan, strålande af hugsvalelse och glädje. Under denna tid var hon ofta bjuden till flere förnäma familjer, hvilkas döttrar voro hennes läskamrater, och man riktigt täflade om hvem som längst hos sig skulle få behålla detta värdiga föredöme af vett, anspråkslöshet och oskuld.

Martha hade icke fyllt sjutton år, när hennes moder nedlades på dödssängen. Vid ett besök hos dem under denna bedröfvelsens tid fann jag de yngre barnen stående nära sängen och, såsom vanligt, uppläsande för modern sina lexor ur katekesen, under det att Martha höll hennes hand i sin. Skoflickaren satt på sängkanten, stum och synbarligen omedveten af hvad som passerade omkring honom.

»Kära Lundqvist, inte får du sitta så der handfallen och bedröfvad!» hörde jag hans hustru då yttra. »Att dö är ju lika naturligt som att sofva, när man är trött... Alla måste vi ju bort härifrån, för att lemna rum åt andra, så att äfven de liksom vi måtte få njuta af Guds herrlighet, så stor äfven här nere. Men medan *de* blott förnimma den såsom genom ett dunkelt glas, så få *vi* genom döden skåda den öga mot öga. Döden är blott ett bevis mera af Guds stora nåd, och skulle vi då klaga deröfver, vi som lefvat så lyckligt och fridfullt tillsammans, rika midt i vår stora fattigdom! Ingen är helt och hållet borta från de sina så länge minnet af den bortgångna lefver i deras hjertan. Således komma vi ju alltid att vara tillsammans äfven på jorden.»

Några dagar derefter dog denna förträffliga mor. Rörande var det deltagande, som folk både nära och fjerran visade den sörjande familjen. Herrskapsvagnar stannade utanför skoflickarens port, förande dit Marthas förra läskamrater, och hennes hem försågs med klädespersedlar och lifsförnödenheter till ett sådant öfverflöd, att hon knappast visste, hur hon skulle taga vara på allt. Men om också Martha i detta hjertliga deltagande fann någon källa till tröst, så var deremot hennes fader sjelfva tröstlösheten. Skoflickaren satt visserligen, enligt gammal vana, på trefoten

med sin syl i hand; men när han skulle göra sitt styng, råkade han alltid på någon nyss fallen tår, som sylen icke förmådde genomstinga. Vida mer än hälften af hans väsen slumrade i kyrkogården, och det dröjde knappast en månad, förrän återstoden följde efter dit.

Följande det råd, som modern kort före sin död gifvit henne, öppnade Martha, för att på samma gång kunna försörja sig och sina syskon samt vara nyttig för andra, denna småbarnsskola för flickor, hvilken under namn af »jungfru Lundqvists skola» innan kort vann ett sådant anseende, att föräldrar täflade om att i den få in sina små barn. Martha inskränkte antalet till tjugufyra barn, af hvilka ej något fick vara yngre än sex år och icke äldre än tio. När ett rum blef ledigt, bestämdes alltid genom lottning bland de många sökande, hvem som skulle fylla det. I denna skola kunde man se Martha, än sittande bland sina elever med en matronas allvar på sitt blomstrande ansigte, utan att ett enda drag deraf eller ett enda ord från hennes mun gick för någon förloradt, och än deltagande uti och gifvande fart åt barnens lekar, då sjelf det gladaste barnet bland alla. Det var att uti de späda sinnena inplanta allvarets behag på samma gång som lekarnas, — det var, för att tala med doktor Franzén efter en examen, hållen med denna skola, »en skola af oskuld med oskulden till ledarinna».

Jag har nyss talat om det stora anseende sjelfva skolan åtnjöt, men nu några ord om den högaktning, man skulle kunna säga vördnad, man egnade den unga lärarinnan. Det hände nemligen icke så sällan, när jungfru Lundqvist visade sig på gatan i spetsen för sina skolbarn under någon gemensam promenad ut i det gröna, att personer, ehuru icke personligen med henne bekanta, stannade och helsade på henne, liksom de mött en furstinna med dess svit. En furstinna? Ja visst. Men briljanterna i hennes diadem voro af det slag, som endast Gud kan rätt uppskatta och betala.

Några offer för husagan.

Det gamla patriarkaliska väldets eller våldets sats: »Den man älskar man agar», brukade alltid min husbonde upprepa, när han slog sina drängar. Jag tager för gifvet, att de kände agan, ty både arm och käpp voro temligen grofva och uthållande; men jag tviflar på att de uppfattade kärlekens betydelse deruti. De funnos visserligen, som tåligt böjde sig under slagen, först af feghet och sedan af vana, liksom hade de småningom blifvit af samma ämne som käppen, med hvilken de dagligen voro i beröring; men ofta såg jag denna »kärlekens» sådd skördas af hatet, en och annan gång äfven af hämden.

Min husbonde, sent en natt hemkommen, blef af sina egna drängar öfverfallen och illa slagen. Drängarne kommo på fästning; men husbonden, som vid tillfället fått ett par af sina refben knäckta, repade sig aldrig efter den betan, och hans död några år derefter ansågs som en följd af denna misshandling.

Jag nekar icke för att jag sjelf i början hade något af min husbondes handlag, ty exemplet smittar. Dock kom det för det mesta icke oftare i fråga, än när drängarne illa handterade de stackars hästarne. Då kunde jag fatta tag i besten och vräka honom mellan hästfötterna. Men när jag såg de fromma djuren sträcka från sig benen, rädda för att trampa på sina värsta plågoris, då tänkte jag som så: kunna de oskäliga djuren förlåta eller glömma, hvarför skulle icke också en förståndig menniska kunna det! Jag bytte om system och fann mig väl deraf. Hvad en menniska gör af fruktan för käppen, gör hon merendels illa; men ofta gör hon af välvilja mer än man någonsin väntat. När alla andra hade brist på ordentligt folk, hade jag öfverflöd deraf,

och när andra klagade öfver att deras drängar hvart halfår afflyttade, klagade mina för det jag afskedade dem.

Jag hade inrättat en pliktkassa, till hvilken drängarne pliktade så ofta de begingo någon förseelse och försummelse. De voro både delegare och kontrollanter, och kassabehållningen användes vid jul och midsommar till traktering åt dem sjelfva, och den som pliktat minst blef värd för tillfället. Värd fyra gånger å rad var en dräng vid namn Jonson, och jag tror nästan, att han aldrig pliktat till ifrågavarande kassa. Också var han den bästa dräng vi någonsin haft, nykter, ärlig och ordentlig.

Men efter två års tjenst vid vårt hyrkuskverk tröttnade Jonson vid det nattliga släpet, onekligen svårare i vårt yrke än i något annat, begärde afsked och flyttade, till allas vår saknad, samt tog tjenst på halfår hos en ung och rik bryggare, som nyligen blifvit sin egen. En och annan söndag helsade han på oss, visande då ett missnöjdt och bedröfvadt ansigte. Tillfrågad om orsaken dertill, berättade han, att den unge husbonden var särdeles svår emot sitt folk och att hugg och slag med eller utan skäl vankades från morgonen till qvällen, utom det att ord dervid föllo, som ofta voro tyngre än slagen. Han syntes bittert ångra sig att han flyttat ifrån oss och bad att få återkomma, ett tillbud som jag med nöje antog, fullt öfvertygad som jag var, att om han och hans nye husbonde icke kunde komma öfverens, så var det bestämdt den senares fel.

En söndagsmorgon, när jag hade mycket att göra, inkom han på kontoret, mörkare i ansigtet än jag någonsin förut sett.

»Jag fruktar, att jag inte härdar ut till flyttningen,» sade han med dof röst.

»Det är ju bara en månad qvar,» yttrade jag.

»Bara en månad!» upprepade han; »en timmas helvete och en hel evighets kunna komma på ett ut, och för resten har jag sett något i dag, som inte bådar godt.»

»Och hvad är det?»

»Eller rättare, det är något som jag inte sett.»

»Hvad är det för prat?»

»Vi ha i dag den klaraste sol,» svarade Jonson, »och ändå har jag inte sett till min egen skugga.»

»Hvar har du då dina ögon, din toker?» frågade jag; »jag ser din skugga tydligen på väggen derborta.»

»Herrn ser den, men inte jag,» mumlade Jonson; »men efter herrn ser den, så säg mig åtminstone hur hon ser ut... har hon hufvud eller är hon utan.»

»Det är du sjelf som förlorat hufvudet i dag,» sade jag; »men kom igen vid middagstiden, så får jag tala med dig, ty nu har jag omöjligt tid.»

Jonson sade ej något vidare, utan gick, och jag väntade honom förgäfves middagstiden. Många gånger har jag förebrått mig för det jag då affärdade honom så snöpligt. Måhända hade en stor olycka kunnat förekommas och hade det varit mig möjligt att skingra den skugga, som fyllde hans själ, och den hans ögon derför förgäfves sökte på jorden.

Derpå följande natt hemkom till sig den unge bryggarpatronen glad, upprymd och gnolade på en romans, den han nyss hört från sin fästmös läppar. Han var närmare tjugu år än tretti, var löjtnant vid borgerskapets kavalleri, lefde med i den lyckligare och rikare verlden, en utmärkt valsör i Innocensen, spelade älskarroler på Polymnias sällskapsteater och kille med gardesofficerarne, hvilkas vederlike han på grund af sin löjtnantsfullmakt smickrade sig af att vara. Han var treflig och älskvärd mot hela verlden, utom mot sitt folk. Hemma i sitt hus den störste tyrann, ansåg han daggen lika oumbärlig för drängarne, som sporren för ridhästen. Gården genljöd af svordomar, hugg och slag, och sällan har något öl blifvit brygdt under så många förbannelser. Följden af ett sådant behandlingssätt hade han genast kunnat se, om han velat. För hvarje halfår fick han allt sämre folk, eller sådana som ingen annan ville ha. Det fanns ingen vecka, då icke någon dräng rymde från honom; men rymmaren, fasttagen och återskickad genom polisens åtgärd, måste tjena ut sitt tunga slafveri ända till flyttningstiden. Utan legostadgan skulle han nödgats stänga sitt verk eller också kasta karbasen på elden, och ovisst är, om han icke hellre gjort det förra än det senare; men i hvilketdera fallet som helst hade hvarken bryggaren sjelf eller hans brygd lidit deraf.

Han hade, såsom nyss nämndes, hemkommit från sina svärföräldrars hus, der han vistats hela söndagen, ty det var första lysningsdagen för honom och hans unga vackra brud. Men innan han beträdde trappan, som ledde upp till hans våning, kom han att kasta en blick inåt gården

och blef varse en menniskogestalt, hvilken långsamt närmade sig honom.

Offer för husagan.

»Hvad är du för en?» ropade bryggaren, gående gestalten till mötes.

»Det är bara jag,» svarade denne; »det är Jonson.»

»Och hvad går du och stryker efter så sent på natten, din bondkamel?» sporde bryggaren.

»Derför att jag ännu inte slutat mitt dagsverke,» svarade drängen.

»Det vill säga, att du ännu inte fått ditt vanliga kok stryk för dagen,» yttrade husbonden; »packa dig genast upp på din kammare, eller...»

»Ack herre,» inföll drängen, »hädanefter kommer ni lika litet att koka det ena som det andra... Innan första hanegället skall ni bli spakare än det spakaste lamm.»

»Hvad säger du, din hund!» ropade husbonden, lyftande sin käpp.

Men innan käppen hunnit sitt mål, föll dess egare till marken, träffad i hufvudet af en träklubba, som Jonson under den korta ordvexlingen haft dold bakom sin rygg. Derefter fattade drängen uti den fallne och släpade honom till brygghuset. Under vägen dit qvicknade den fallne till och började be för sitt lif; men döf för hans böner, drog Jonson in honom i bryggeriet och kastade honom ner i ett af de fyllda bryggkaren. Sålunda fullbordades detta rysliga mord, som försänkte en hederlig och aktad familj i den djupaste sorg. Efter brottets föröfvande greps mördaren sjelf af bestörtning och fasa. Han rymde, men ertappades och lemnade sitt lif på afrättsplatsen.

Flere än dessa offer för den patriarkaliska husagan skulle jag kunna uppräkna. Visserligen predikas dagligen för oss kristendomens bud, att man »icke bör skada någon till lif eller lem»; men många vintrar skola snöa och många somrar blomstra, innan detta bud vunnit helgd *.

* Husagan, så verksam under Höglunds tid, är som bekant numera afskaffad.

Aftonbönen.

En dag — aldrig glömmer jag den — fick jag från bankirhuset Tottie & Arfwedson en skrifvelse med den underrättelsen, att en summa af tjugu tusen rdr rgd vore för min räkning deponerad i detta hus. Jag läste, gnuggade mig i ögonen och läste om igen. Utanskriften var verkligen till mig, och det stod med de tydligaste bokstäfver i verlden: »för Tit. räkning». Jag rusade hals öfver hufvud till Skeppsbron och in på det verldsbekanta kontoret.

»Är detta bref till mig?» skrek jag med full hals, så att bankir, kassör och kontorister hoppade upp från sina stolar.

»Hvem är då ni?» frågades, sedan man hunnit sansa sig.

»Jag är hyrkuskbokhållaren Figge Höglund,» svarade jag, räckande fram brefvet.

»Godt! Då är ni rätter person.»

»Och jag har tjugu tusen riksdaler att lyfta?»

»Ja.»

»Och hvem har deponerat dem?»

»Vet inte.»

»Och kan jag få dem när som helst?»

»Ja visst.»

»Och utan minsta prut?»

»Är herrn galen?»

Jag flög på dörren. Jag var verkligen galen, eller åtminstone på väg att bli det. Hvem hade skänkt mig denna stora summa? Jag lät alla, som jag kände, i minnet defilera förbi mig, men ingen kunde besvara denna fråga. Jag skyndade på hemvägen, men »gick i tankarna», som det heter, och passerade förbi mitt eget hem, vandrande uppåt Clara södra kyrkogata och icke stannande, förrän jag befann mig på Clara kyrkogård, utan att denna gång ha ärnat mig dit. Jag spratt till, ty jag hade stannat framför ett splitter nytt kors af granit, hvars fot förlorade sig i en bädd af friska rosor. Jag hade under loppet af den nyss förflutna sommaren många gånger dröjt vid denna graf, som öppnades och slöts under vårens första dagar. Men hvilken osynlig makt hade fört mina steg dit i denna stund? Och hvarför skulle jag stanna der just nu, när hela min själ var fylld af den oförklarliga lycka, som så med ens fallit öfver mig från höjden?

»Kunde det vara från henne?» hviskade mina läppar. »Från henne? . . . Från Evelina?»

Det susade i blommorna på grafven, och suset liknade ett *ja*. — Efter någon stund lemnade jag drömmande kyrkogården, tog vägen till Drottninggatan och gick upp till justitierådet Aldheim, Evelinas efterlefvande make, utan att tänka på det mindre grannlaga i detta besök. Justitierådet förklarade sig icke ha det ringaste att skaffa med ifrågavarande affär, men under allt detta höll han sina ögon fästa vid mig med ett uttryck af deltagande och välvilja, hvarefter han med en suck, som fann gensvar i mitt bröst, vände sig bort, och jag aflägsnade mig. Intet tvifvel mer. Evelina hade tänkt på mig i sina sista stunder och genom sin man gifvit mig detta bevis på sin ömhet. Så trodde jag åtminstone och tror det än, ehuru rätta förhållandet med den saken aldrig blef uppdagadt.

Emellertid vandrade jag gata upp och gata ned under feberfantasier, som alla rörde sig kring tanken på min framtid. Det guld jag fått och som kärleken präglat föreföll mig som ett lån, för hvilket jag en gång skulle ansvara. För öfrigt var det nästan som kände jag redan rik mans bekymmer. Det synes oss så lätt att klokt använda det timliga goda, notabene när vi icke hafva det, då deremot

dess användande i verkligheten sätter den klokaste myror i hufvudet. Ingenting är så lätt som de kransar af förhoppningar, hvarmed vi smycka vår lefnad, då deremot ingenting är så tungt som kedjor af guld.

Ändtligen bestämde jag mig för att gå hem och tog ginvägen öfver samma kyrkogård. Det var i skymningen. Men just som jag gick förbi Evelinas grafvård, trängde till mina öron en chör af barnröster, sjungande den vers ur psalmboken, som jag sjelf i min barndom så ofta sjungit:

»Din är jag, när jag uppvaknar;
Din, när jag ock går till ro;
Och det ljus, som här jag saknar,
Bidar jag i stadig tro.
Jag i stilla andakt tiger:
Men min känsla högre stiger,
Än dit alla stjernor nå,
Än dit alla tankar gå.»

Jag stod en stund orörlig med blicken på granitkorset, ty det föreföll mig som hade sången kommit derifrån, och det dröjde flere minuter, innan jag hunnit öfvertyga mig om, att det var skolungdomens aftonpsalm i den närbelägna skolan. Med bröstet fyldt af outsägligen ljufva känslor lemnade jag de dödas stad; men sången, som ännu ljöd i mina öron, blef allt starkare, ju längre jag aflägsnade mig från kyrkogården och nalkades hemmet. Slutligen hörde jag den helt nära mig från ett hus vid Södra kyrkogatan. Det var Martha Lundqvists skola, som äfven höll sin aftonbön, sjungande samma psalm, och snart såg jag en skara små skolflickor komma ur porten till det hus, hon bebodde.

Ögonblickligen uppstod i min själ ett ljus, klarare än någon af aftonhimlens många stjernor. Det gick förut, jag följde efter, och innan jag visste ordet af, befann jag mig i Marthas skolrum. Lärarinnan satt ensam vid ett bord, öfverfyldt med skrifböcker. Det var nu på tredje året efter föräldrarnes död hon höll skola och var sjelf ungefär tjugu år. Vid mitt inträde reste hon sig från bordet med förvåningens uttryck på sitt milda, intagande ansigte. Också hade jag aldrig tillförene besökt henne så sent på dagen.

»Martha!» sade jag, fattande hennes hand; »jag står i begrepp att bli min egen och tänker bygga mitt eget bo.

Men liksom fogeln söker sin maka, så söker äfven jag min, och vill du bli min, goda Martha?»

Den djupaste rodnad göt sig öfver hennes anlete, under det hon med sammanknäppta händer riktade mot mig sina stora blå ögon.

Jag fortfor:

»Vänskapen eger hvad kärleken ofta saknar, nemligen visshet och förtroende. Öfver oss har den förra länge lyst med sin rena fackla, och derför skall kärleken, när den kommer, finna banan ljus och klar och icke ens en skugga af misstro eller tvifvel. Martha, svara mig ur djupet af din själ: Vill du bli min hustru?»

Efter en stunds fruktlöst bemödande att tala utbrast hon slutligen:

»Men mina skolbarn? . . . Mina små snälla flickor?»

Hennes blickar ilade mot dörren, liksom väntade hon att se sina skolbarn träda in.

»Och du vill då inte göra något för det stora barnet, som också flyr till dig?» frågade jag, i det jag sakta lade min arm kring hennes smärta lif. »Vill du inte också i honom gjuta din rena själ, för att göra honom lika god och dygdig som de andra? Martha! Aftonbönen kallade mig in till dig. Låt den bli en morgonbön till himlen för vår lycka!»

Martha lutade sitt hufvud mot mitt bröst, och jag tryckte trolofningens kyss på hennes hvita, jungfruliga panna.

Slut på Hyrkuskens berättelser.

Innehåll.

SAMLADE ARBETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

II.

ILLUSTRERADE AF SVENSKA KONSTNÄRER.

BERÄTTELSER.

II.

BILDER UR VERKLIGHETEN.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

BILDER UR VERKLIGHETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

ANDRA DELEN.

EN PRESTMANS ANTECKNINGAR.

FJERDE UPPLAGAN.

ILLUSTRERAD AF GEORG PAULI.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1890.

Brudgummen på Nor.

Jag var den äldste af åtta syskon, och alla voro vi barn af en fattig komminister Flodman i Vestmanland, i äktenskap med dottern till hans företrädare i samma sacellani. Det var en gammal prestslägt, hvars anor skulle kunna uppräknas ända från reformationens tider, i fall detta lönade mödan med en ätt, hvars sköld varit bibeln och hvars svärd fattigdomens krycka så långt man kunde minnas tillbaka. Sacellaniet hade sålunda under århundraden öfvergått från far till son eller måg, och alla hade de lefvat och dött såsom komministrar inom samma socken,

utan att någon, med undantag af min far, hyst ens den ringaste förhoppning om att bli kyrkoherde. Men så var också min far, efter hvad man bestämdt trodde sig veta, den ende i sin slägt som tagit pastoralexamen, hvartill kom, att han af stiftets presterskap ansågs icke blott för en rättskaffens embetsbroder, utan äfven som en ovanligt kunskapsrik man, den der med tiden kunde vänta sig ett pastorat åtminstone af tredje klassen.

Nog kom tiden med flere barn och större fattigdom, men aldrig kom pastoratet. Hoppet, menniskans tröst, blef emellertid min fars förtviflan. Sockenboarne hade nemligen lofvat min far, hans bön och förskyllan förutan, att vid kyrkoherdens och prostens dödliga frånfälle gifva honom pastoratet, och ryktet derom hade kommit till prostens öron. Följden deraf blef, att en vacker dag, när komministern råkade prosten och efter gammal vana frågade: »Hur mår vördig broder prosten i dag?» denne svarade: »Mycket bra, gudnås!» och såg dervid med plirande ögon på sin tilltänkte efterträdare. Min far skiftade färg, anklagade sig nästan för mordanslag mot sin närmaste förman och vågade aldrig från den dagen fråga hur prosten mådde. Denna fråga var också obehöflig. Prosten mådde alltid bra och komministern sämre och sämre, ty, såsom det heter i det bekanta poemet:

»Som sex förhåller sig till ett, sig prosten till kaplan förhåller.
Följaktligen dess mage ock den samma proportion behåller.»

Fattigdomen i mitt barndomshem vill jag ej beskrifva, men visst är, att smederna vid ett jernbruk, nära hvilket vi bodde, lefde som herrskap mot oss. Äldre vordne, kunde jag och mina syskon vara våra föräldrar till mycken hjelp, bröderna på åkern och logen, och systrarna i ladugården och väfstolen; men hur vår stackars mor redde sig, när vi alla voro små, är mig ännu en gåta. Det första ljud mina öron uppsnappade var väfskedens slag, som upprepades ihärdigt både natt och dag, och ännu hör jag det i min senaste ålder, fast modershanden, som förde den, för längesedan är förvittrad i jorden och det modershjerta, som slog i kapp med den, icke mera slår.

Min far hade icke uraktlåtit något för min och mina syskons undervisning, den han sjelf naturligtvis ledde, med-

delande oss oförtrutet hvad han sjelf visste och som långt ifrån var ringa. Vid sexton års ålder talade jag latin som mitt modersmål, läste obehindradt hebreiska och grekiska, och jag hade icke fyllt mina sjutton, när jag i predikoväg blef min fars biträde. På den tiden gick detta för sig utan högvördig tillåtelse. Aldrig glömmer jag min första predikan. Med darrande knän beträdde jag trappan till predikstolen, lika knagglig och smal som vägen till lifvet; men väl uppkommen, kände jag mig modig och stark, ty jag tänkte på Kristus, som vid tolf års ålder predikade i templet, utan *venia concionandi* af konsistorium, liksom jag. Min predikan var så till vida ortodox, som den alltigenom var väl späckad med bibelspråk; men som jag läst mycket romaner, isynnerhet af Lafontaine, dem jag fått låna ur inspektorens bibliotek, så hade jag äfven att bjuda på en mängd sentimentala öfverdrifter. Sålunda yttrade jag bland annat följande:

»Ja, mine älskade åhörare, den fromma och dygdiga menniskan skall nedstiga i en graf, fylld af all verldenes tårar.»

»Då måtte hon komma att ligga blött,» inföll en röst nerifrån och helt nära predikstolen.

Jag höll på att komma af mig; men lyckligtvis såg jag i detsamma min far skrufva på kalotten, der han stod i dörren till sakristian och med ängslan betraktade mig. Jag repade mod och lyckades för öfrigt, om jag undantager att jag råkade säga: »Dödens skarpa filar» i stället för »pilar», men för hvilken missägning jag likväl skördade loford af smederna på Nors bruk. Rösten som afbrutit mig tillhörde länsmannen i orten, Anders Sten, en ung och påflugen sälle, som hade ett horn i sidan till mig, emedan han, ehuru utan skäl, såg i mig en gynnad rival. Han hade nemligen tre särskilda gånger friat till bruksinspektorens dotter och alla gångerna fått korgen. »Den vackra Eva», så kallades flickan, var jemnårig med mig och barndomsvän till på köpet. Mer än en gång hade hon vid mina täta besök i inspektorsgården gifvit mig smörgåsar samt en och annan varm oskalad potatis, men längre än till smörgåsar och jordfrukter hade likväl icke hennes ömhet sträckt sig. Hennes fader var den egentlige husbonden på bruket, ty den rätte eller brukspatronen vistades för det mesta i Stockholm, förmodligen för att studera den nyare jerntillverkningen, medan

hans inspektor skodde sig rätt bra på den gamla. Eva, som dessutom en vinter vistats i Vesterås, der hon lärt sig brodera i båge och spela boston, var ett parti måhända för en kronofogde med assessors karakter, men icke för en simpel länsman, som bara hade försilfrade knappar i uniformsrocken, och ännu mindre för en fattig komministerson, som, fast han talade latin som en häst, likväl icke hade så mycket som det magraste hästbete att bjuda på. För öfrigt gaf mig Eva icke den ringaste uppmuntran och allra minst efter återkomsten från Vesterås, der hon till och med en gång varit på bal hos länets höfding och dansat med fänrikar och löjtnanter, hvilken utomordentliga tilldragelse utgjorde dagliga samtalsämnet hos inspektorens. Någon gång i pantlekarna dömd att kyssa mig, vände hon örat till i stället för munnen, hvilket hon sade vara brukligt i »förnäma cirklar». Icke desto mindre hatade länsman Sten både mig och alla som vågade nalkas henne, liksom mannen i komedien hatade sin hustrus skugga, emedan han alltid trodde sig se en karlhatt på dess hufvud.

Så stodo sakerna, när en vårdag en ståtlig resvagn med fyra hästar förde till bruket tvenne unga kavaljerer med betjent i livré. Herrarne, som uppgåfvo sig vara grosshandlare från Stockholm, beságo bruket, besökte inspektoren, prosten och äfven oss. Ytterst fint och modernt klädda, väckte de ett ofantligt uppseende, bjödos till höger och venster och funno så mycket behag i trakten, att de, efter fattadt beslut att öfver sommaren stanna qvar, hyrde en särskild byggning som, tillhörande inspektorsgården, händelsevis stod ledig. De nykomne eller »stockholmsherrarne», såsom de snart af alla benämndes, utvecklade en utomordentlig rikedom och prakt, strödde ut mynt med begge händer, ställde till festliga utfärder både till lands och vatten samt hade i hvarje vecka en större bjudning hemma hos sig, der allt tillgick såsom i de »förnäma cirklar», hvarom den vackra Eva talade. Från första ögonblicket föremålet för stockholmsherrarnes hyllning, var hon medelpunkten kring hvilken alla dessa lustbarheter rörde sig, hvarför vi icke blefvo det ringaste öfverraskade, när en vacker dag frampå sommaren förlofning eklaterades mellan den vackra Eva och den yngre af dem, grosshandlaren Fridolf Lang.

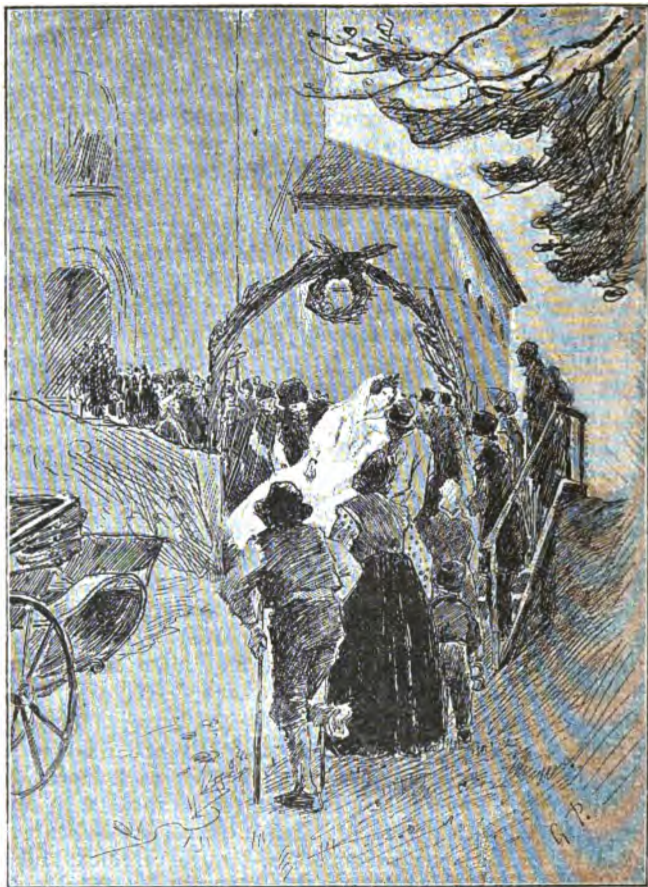
Länsman Sten blef från den stunden något mildare stämd emot mig; men hvad som förvånade mig och alla var den artighet han bevisade stockholmsherrarne och synnerligen sin lycklige rival. Han syntes högeligen smickrad af att få vara i deras sällskap. Äfven jag var någon gång bjuden, men måste uteblifva, emedan mina svarta pantalonger, gjorda af min fars tjugufemåriga kaftan, nyss fyllt sitt fjerde byxår, en ålder som de icke med heder kunde bära. Hela orten var emellertid mycket betagen i stockholmsherrarne, ty de gåfvo rika presenter åt alla och hade till och med lofvat skänka kyrkan en ny kalk af guld, för hvilket löfte de af prosten högtidligen i sjelfva kyrkan betackades. Icke heller vi blefvo glömde, ty min mor fick på sin namnsdag af dem en hel kull ankungar, med hvilka likväl ingen välsignelse var, ty husets katt, som omöjligen kunde föreställa sig att dessa läckerheter voro för oss, åt upp hvarendaste en den följande dagen.

Den vackra Eva ansågs göra det briljantaste parti i verlden, och hon nickade förnämt nedlåtande åt alla, liksom tillhörde hon redan Ostindiska kompaniet; hon talade blott om det stora uppseende hon skulle göra i Stockholm, såsom en af börsens förnämsta fruar; hon tillbjöd min äldsta syster att bli hennes första kammarjungfru med titel af mamsell och gaf mig hoppet att genom hennes blifvande mans rekommendationer bli »informator för Tottie &. Arwidsson eller någon annan större handelsfirma», såsom hennes ord föllo. Sjelf hoppades hon, att hennes föräldrar skulle köpa sig en bruksegendom, emedan det föreföll henne något motbjudande att presentera dem i Stockholm såsom blott »herr inspektor» och »fru inspektorska».

Sedan fästmannen företett erforderliga betyg, afkunnades högtidligen lysningen mellan de unga tu, och i början af september randades bröllopsdagen under de mest storartade tillställningar. Öfver alla grindar och broar hvälfde sig äreportar af löf och blommor; halfva grenadiermusiken var kallad till bruket; åtta kanoner lågo färdiga till salut; bruksfolket i högtidskläder fyllde kyrkan; ståndspersoner från när och fjerran hade sin plats närmast altaret; brudparet trädde fram, omgifvet af brudgummens reskamrat och tre andra herrar från orten, uppbärande brudpellen; prosten slog upp handboken och skulle just börja vigselakten — då — då

ett våldsamt buller drog allas uppmärksamhet till kyrkoporten.

»Håll, i lagarnas namn!» skallade en röst midt i kyrkan,

Brudgummen på Nor.

och man såg länsman Sten rusa fram mot altaret, åtföljd af en hop folk, hvaribland några soldater af Vestmanlands regemente.

»På landshöfdinge-embetets befallning häktar jag dessa lifstidsfångar, rymda från Karlskrona!» ropade länsmannen, läggande sin hand på brudgummens skuldra.

Om åskan slagit ned i kyrkan, skulle den icke åstadkommit så mycken bestörtning som detta oväntade uppträde.

»Fridolf! Fridolf!» hörde jag bruden utropa med en röst som gick till merg och ben.

»Kalla honom helt enkelt numro femtifem i ankarsmedjan, så känns han lättare vid namnet,» svarade länsmannen med obarmhertigt hån.

Derpå fattade han brudgummen vid halsen och släpade ut honom ur kyrkan. Brudgummens kamrat, förmodligen städse beredd på slika uppträden, drog fram ett par puffertar för att sätta sig till motvärn, men afväpnades och utfördes likaledes.

»Sådan brudgum ska sådan ring och sådana handskar ha,» yttrade länsmannen, under det han klädde sin fånge i jern och skrufvade handklofvarna om hans händer.

»Kära Sten!» sade min far, som stod bredvid, »om du förut vetat något om detta olycksaliga förhållande och icke yppat det förrän nu, då har du begått ett ondt, som knappast himlen kan förlåta.»

»Bah!» svarade Sten; »det högmodiga stycket derinne förtjente väl detta straff... Och för resten bör hon tacka mig för det jag icke uppsköt saken till morgondagen på hemkomstölet.»

Fångarne forslades af; bruden bars sanslös ur kyrkan; brudskaran skingrades; äreportarna med deras kransar af blommor och löf vräktes undan; dagens sol gick ned öfver mycken förstämning, många qval och tårar. De flesta deltagarne i denna bedröfliga bröllopsfest lefva icke mer, men ännu lefver det hemska minnet af »Brudgummen på Nor». Minnet af olyckan varar längre än minnet af lyckan.

Vice pastorn.

id tjugutvå års ålder eller året före min prestvigning vistades jag någon tid såsom informator uti ett mycket förnämt hus i en af rikets mellersta provinser. I förbigående må nämnas, att jag alltsedan mitt adertonde år, då jag lemnade mina föräldrars hem för att begifva mig till Upsala akademi, haft kondition såsom lärare, ehuru hos olika familjer. Detta är i allmänhet fattiga studenters lott och var i synnerhet min, som af verldens timliga goda hemifrån endast medfört ett gammalt fickur med dubbel silfverboett, som min far vid affärden skänkt mig. Det var en familjeklenod, som under långliga tider gått från far till äldste sonen. Mycket tung och ovig att bära, der den låg i sin bastanta urficka af sämskskinn, utgjorde den icke desto mindre min stolthet, trots den simpla urkedjan och nyckeln, begge af messing. Hvarje gång jag betraktar den gamla spräckta urtaflan med de romerska siffrorna på, tycker jag att det är min fars, ja, mina fäders ansigten som vända sig till mig, än glada eller dystra, än belönande eller straffande, allt efter min egen sinnesstämning naturligtvis. Jag ser deras blickar följa mig, hör deras hjertan slå, och i silfverinfattningen, tunn och bucklig af ålder, märker jag hur deras hjessor grånat och hvitnat i kyrkans tjenst. Mången har drifvit gyckel med den gamla silfverrofvan för dess klumpiga form, men den har fortfarit att gå långt efter sedan gycklarne lagt sig till den eviga hvilan. Kanske skall den ännu ett sekel vara den som skrattar sist, och väl vore det, ty en sägen går, att när Flodmanska uret stannar, då är det också förbi med Flodmanska familjen, trots dess stora rikedom på barn och barnabarn. Man vill icke gerna att den familj man tillhör skall dö ut, äfven om inga andra minnen fästas vid den än försakelsens och mödans.

Samma dag jag kom till den ifrågavarande förnäma familjen, uppkallades jag till hans nåd för att mottaga hans förhållningsordres rörande hans son, min tolfårige discipel. Det var en medelålders man med ståtligt, men bistert utseende.

»Förstår ni er något på jagt?» var den första fråga grefven gjorde mig.

»Åhjo något,» svarade jag; »jag har många gånger varit med på vargskall och äfven ringat björn.»

»Hå tusan!» yttrade grefven; »jag har bara räf och lo att bjuda på... Var emellertid på benen tidigt i morgon, så får jag se hvad ni går för... Adjö!»

»Men herr grefvens son?» vågade jag i min ordning fråga.

»Ah, det var sannt det,» täcktes hans nåd erinra sig; »det är inte meningen, min gunstige herre, att min son skall bli en läskarl, en pedant, utan han bör... han bör vara hemma litet här och litet der... känna, känna allt, det vill säga, något af hvarje... med ett ord, han bör kunna... kunna ungefär... ungefär så mycket som... som jag och dermed punkt.»

Jag vågade naturligtvis icke sträcka mina frågor längre, utan aflägsnade mig, sedan jag ytterligare blifvit anbefald att tidigt påföljande morgon vara redo till jagten.

Min skogsdebut lyckades och hade till följd, att under mitt korta vistande på detta ställe större delen af min tid upptogs med jagt, emedan jag dagligen måste vara grefven följaktig i skog och mark. Detta rörliga och uppfriskande lefnadssätt kom mig ganska väl till pass efter mina nyss slutade tentamina till magistergraden. Den högvälborna familjen visade mig för öfrigt all möjlig ynnest och bevågenhet, hvilka ökades ju mer jag förstod att hålla mig på ett vördnadsfullt afstånd, väl vetande att vid minsta förtroliga närmande å min sida hade hela gunsten gått öfverända. Bördshögmodet har likväl icke förefallit mig ens fjerdedelen så svårt att fördraga som penningdrygheten; det förra aktar eller åtminstone låtsar akta bildningen, när den senare deremot aktar ingenting annat än sig sjelf.

Familjen bestod, utom af grefven och hans son, af hans grefvinna samt en adertonårig dotter, fröken Clementine, ett praktexemplar af flickor, för att tala i boktryckarmanér. Jag har sällan sett något så fulländadt både till ansigte och gestalt; ansigtet var bländande hvitt som snö, men synbar-

ligen lika kallt som den, såsom det i början föreföll mig. Sällan öppnade hon sin mun, liksom ansåge hon verlden oförtjent af att lyssna till de ljufva tonerna af hennes röst, och det oaktadt hon snart skulle gifta sig med sin kusin, grefven och ryttmästaren v. H. vid lifregementets dragoner, en ståtlig och verkligen angenäm kavaljer i sina bästa år. Ofta såg jag de unga trolofvade tillsammans, men sällan hörde jag något ord vexlas dem emellan, och af älskandes vanliga karesser såg jag ingen. Hennes ansigte förblef i hans närvaro lika kallt och hennes mun lika förseglad som bland andra.

Jag trodde i början, att de förnämas kärlek var på det sättet och att ett annat sätt icke var *comme il faut;* men jag bedrog mig, ty stunder funnos, då denna flickas bleka ansigte purprades, glödde, brann, och då var det så hänförande, att ingen penna eller pensel kunnat beskrifva det, ty det var som om Gud, det skönas urbild, sjelf stått fram genom purpurn, glöden och lågorna. Man kunde icke se utan att förintas; man måste tillbedja eller fly.

Men icke var det Clementines fästman, som utöfvade detta välde; det kom från ett håll, som den högadeliga familjen svårligen kunnat drömma om, åtminstone på den tiden, då bördsfördomen var vida starkare än nu. Pastoratet förestods öfver sommaren af en ung och nyss vorden prestman i egenskap af vice pastor. Denne, om man undantager de stora, mörka, blixtrande ögonen, hade ingenting ovanligt i sitt yttre, men hänförande var hans tunga, antingen han talade från predikstolen eller i de enskilda kretsar, inom hvilka han trädde och dem han, trots sin ungdom och obetydliga rang inom presterskapet, genom sin blotta närvaro stämde till uppbyggelse och vördnad.

När han och fröken Clementine sammanträffade, hvilket likväl mig veterligen högst sällan hände, då först fick hon lif och anda; då bytte de roller med hvarandra, hon blef snillrik och han skön. Det var två själar, som på alla punkter berörde hvarann och icke kunde mötas utan att gifva hvarandra det bästa de egde; det var tvenne lågor sammansmälta uti *en* och som, när de måste skiljas, tycktes sörja öfver att nödgas brinna på hvar sin ensliga veke.

En gång, när jag för att hemta en bok ernade stiga in i förmaket, hejdade jag mig, ty jag hörde fröken Clementine yttra till sin mor dessa ord:

»Ack, mamma! Denne man skall en dag bli en af kyrkans förnämste, liksom han redan är en af dess bäste.»

»Clementine!» hörde jag grefvinnan svara; »vid allt hvad heligt är, din far skulle döda både dig och honom, om han det minsta anade denna olyckliga böjelse!»

Mera hörde jag icke och vet ej heller hvad som vidare passerade inom denna familj rörande ifrågavarande ämne, men aldrig glömmer jag den dag, då fröken Clementine ändtligen gifte sig med sin kusin ryttmästaren. På morgonen af denna dag spatserade jag i parken och blef då varse Clementine, som, blek och med hopvridna händer, låg på knä framför ett grönmåladt säte kring stammen af en väldig ek midt i den stora parken, samma säte, på hvilket jag sett henne och vice pastorn sitta tillsammans så ofta denne besökte herrgården. Den arma flickan tycktes bedja himlen om hjelp, men fick blott tårar. Sorgen är helig, och jag aflägsnade mig med ljudlösa steg.

På eftermiddagen, under det bröllopsgästerna samlades och jag klädde mig på mitt rum, inkom till mig vice pastorn, som af grefven blifvit anmodad att förrätta vigselakten. Han gick länge tyst af och an på golfvet med stora, tunga steg. Slutligen hörde jag honom mumla följande med en röst, dof som ett aflägset tordön:

»Den som sväljer perlan gifver sig döden, och jag har sväljt den, jag... Men skall den, hvars åliggande är att trösta och hugsvala dem som lida i sorgens och skuggornas dal, sjelf stå tröstlös utan hugsvalelse?... Bort det!... O, Herre! Gånge denna kalken ifrån mig! Icke den bittra, ty den fruktar jag ej, utan den ljufva, den ljufva, ty...»

Orden upplöstes småningom i en djup suck, hvarefter det blef tyst. Efter några sekunders förlopp aflägsnade sig vice pastorn med högburen panna och fasta steg, och jag, som han troligtvis icke bemärkt, följde honom snart. Jag hörde honom förrätta vigseln med sin vanliga, kraftfullt ljudande stämma, utan att en enda muskel i hans ansigte förrådde hvad som föregick inom honom. Jag hörde äfven bruden svara med stadig röst, men såg hela hennes blick försjunken i hans. Äfven i denna stund hade deras själar sammansmält, men denna gång gåfvo de hvarandra hvad som var mer än skönhet, mer än snille — de gåfvo hvarandra själsstyrka och mod.

Vice pastorn for sin väg strax efter vigseln. De nygifta reste den följande dagen, och jag återsåg dem aldrig. Men fröken Clementines spådom gick i fullbordan, ty kärleken är clairvoyant, trots bindeln. Vice pastorn blef icke blott *en* af svenska kyrkans förnämste, han blef *den förnämste*, han blef både biskop och erkebiskop, ty vice pastorn var — Olof Wallin.

Min första presterliga förrättning.

Dagen efter den, då jag prestvigdes i Upsala domkyrka af hans högvördighet herr erkebiskopen sjelf, infann jag mig för att kura hos en af mina examinatorer, professor Hulltén, hvilken dervid yttrade till mig följande:

»Nå, nu har magistern fått kappan och kragen, och det var galant det. Nog har han hädanefter sitt dagliga bröd alltid, men osten och smöret får han se sig om efter. I lyckligaste fall får han pastorat vid femtio år, och då gifter han sig med en gammal hushållerska, som kan brygga och baka och lappa gamla byxor, och så dör han, medan det yngsta barnet ligger i lindan, och det var galant det.»

Detta var, medgifvom det, föga uppmuntrande, om också temligen sannolikt, men följande dagen var jag ombord hos en skutskeppare och på väg till Stockholm, ty ångbåtar funnos ej den tiden. Min far hade varit akademikamrat med en gammal komminister i Stockholm, och af denne var jag erbjuden att bli komministersadjunkt i en af hufvudstadens större församlingar, men att få tjenstgöra i Stockholm ansågs nästan för detsamma som att direkte springa lyckan i famnen.

I åtta dagar lågo vi på sjön för motvind, hvilken skepparen under otaliga eder tillskref den omständigheten, att

han hade en »prestsjäl» på skutan. Lyckligtvis blef jag ej kastad öfver bord, utan landade sent omsider vid Stockholm en kulen eftermiddag i oktober månad.

»Välkommen, käre Flodman!» ropade fryntligt mot mig den gamle komministern; »du kommer just i behofvets stund. Jag har en vigsel och en begrafning att förrätta nästan i samma andetag, och du måste genast börja ditt embete med den senare. Raskt derför på med kappan och kragen! Här har du min handbok, det är viket vid *Af jord äst du kommen*, men *Herren välsigne oss* är något utnött, så du får svårt för att läsa, men du kan väl den utantill... Du behöfver inte ömsa byxor, ty det är bara en plåtslagararbetares hustru som ska jordfästas. Lycka till och hur mår far din?»

En qvart derefter var jag på väg till begrafningsgården, den jag, såsom alldeles obekant med Stockholms gator, efter mycket frågande och besvär äntligen fick reda på. Jag insläpptes i ett stort rum en trappa upp i en murken träkåk vid en aflägsen gata och fann några svartklädda personer, tillhörande den lägre arbetsklassen, men under liflig ordvexling stående kring en liten sotargosse i arbetskläder och följaktligen svart som en korp.

»Här är presten och han ska ge slag i saken,» yttrade en medelålders karl, mannen till henne som skulle begrafvas.

»Den der svart-ollen vill gå med i processionen sådan han går och står,» sade enklingen.

»Nå, hvad tusan gör det?» frågade en af gästerna; »han är ju sorgklädd från topp till tå, svart både om ansigte, händer och fötter, sörjer således in på bara kroppen och kanske lite in i själen med.»

»Är han på något sätt slägt i huset?» frågade jag.

»Han är ett fosterbarn,» svarade enklingen; »salig hustru min och jag ha gett honom uppfostran och...»

»Och han har redan kommit opp sej i verlden utan att svindla,» inföll samma gäst.

»Och han vandrar dagligen den smala vägen som leder till himmelen,» tillade en annan.

Efter någon dispyt beramades likväl, att sotargossen skulle få följa processionen, ensam bildande det sista ledet. Sedan man derefter intagit kaffe och mumsat i sig ansenligt med saffransbröd, satte sig processionen i rörelse, och

snart voro vi på kyrkogården vid grafven. Med hårdt klappande hjerta och darrande röst började jag min första förrättning som prest, ty det föreföll mig som om alla grafvårdarne lutade sig fram för att lyssna till mina ord. Jag tänkte på de många som bebodde och de ännu flere som skulle bebo dessa förgängelsens gårdar, och en outsägligt helig känsla fyllde mitt bröst, när jag uppläste:

»Omhägna med nattliga friden
Den trötta, o graf! i din gömma.
När natten en gång är förliden,
Skall Herren sin afbild ej glömma.»

Jag tyckte, att det blef ljust i grafven, och att hvarje benknota sken ur mullen som af det klaraste guld. Äldre i tjensten, blir presten snart hemmastadd i förgängelsens boning och liksom ankamrat med döden, och äfven jag fick med tiden erfara, att ingen tänker mindre på grafven än de som beständigt ha den för ögonen.

Efter jordfästningens slut begaf sig processionen på hemvägen, jag särdeles belåten med mig sjelf, ty det föreföll mig, som hade jag lika vackert som hjertligt uttalat orden vid grafven. Så mycket obehagligare blef jag derför öfverraskad, när enklingen yttrade till mig följande:

»Jag skulle kunna slå mig i backen på att pastorn är från bergslagen, för när jag var i läran, hade jag en suptuter till kamrat som bröt på bergslagska, så det var riktigt djefligt att höra det. Han hette Olson, Petter Olson, salig menniskan som hängde sig.»

Kommen halfvägs, stannade processionen på enklingens tillsägelse. Denne sprang uppför en trappa in på en krog, att döma af skylten, men kom snart tillbaka, bärande en fylld kannsbutelj.

»Vi måste ha litet konfonium med oss hem,» sade han, »och jag hade inte tid att hemta det förrän nu.»

Derefter fortsatte vi vår vandring, jag, hållande min prestkappa under venstra armen, och bredvid mig den sörjande med högra handen om halsen på den stora bränvinsbuteljen, medan han höll sin venstra försigtigtvis under dess botten. Lyckligtvis var det redan mörkt, så att jag kände mig mindre generad af detta komiska liktåg, än jag annars skulle ha gjort.

Hemkomne, trakterades gästerna med öl och bränvin, i stället för med mosel och rhenskt, och sockerbitar på tallrik bjödos kring, i stället för konfekt. Det dröjde icke länge förrän både värd och gäster blefvo temligen högljudda och skrålande, den förre isynnerhet, som till och med tog sig för att proponera skålar först för sin »salig hustru» och sedan för mig, beledsagande begge skålarna med hvar sin versstump. Den med hvilken jag hedrades var, efter hvad jag vill minnas, af följande lydelse:

»Skål för hvarje bondkaplan,
som sitt stånd till ära
gnaga får sitt fårelamm
och skinnbyxor bära;
som på so so so, som på kne kne kne
som på so, som på kne,
som på soknebud får rida
både sent och tida.»

Mycket får presten till följd af sitt embete se, höra och fördraga, men detta gick för långt, tyckte jag, hvarför jag genast tog min hatt för att gå.

»Jag skulle ge pastorn en hacka för sitt besvär,» sade plåtslagaren, raglande efter mig till dörren; »men tre riksdaler kosta kistan, fast jag strök den sjelf, och tjugufyra skilling och sex koppar kaffe knep sveperskan, den maran... Men om pastorn har nå'n gammal takränna som behöfver repareras, så är jag så funtad, att jag kan göra det för inte, jag.»

Jag betackade mig och gick. I den mörka trappan hörde jag någon snyfta helt nära mig.

»Hvem är det?» frågade jag.

»Åh, det är bara jag,» svarade en späd röst, och jag kände igen den lille sotargossen.

»Hvarför sitter du här, stackars barn?»

»Jag törs inte gå upp, för när far är supig, så slåss han och är så svår så.»

»Var din fostermor beskedligare mot dig?»

»Hon ville inte jag skulle bli sotare, hon, och när hon hörde att gesällen stack mig i foten med nålar för jag inte tordes opp i den trånga, svarta skorsten, så grät hon öfver mej... Ack! den som väl vore der hon... nu... är...»

Jag tyckte mig se den arma gossens tårar blixtra mot mig genom mörkret.

»Kom till komministerhuset i morgon förmiddag klockan nio och fråga efter magister Flodman,» tillsade jag gossen, i det jag lade i hans hand en plåtsedel, hela återstoden af min reskassa.

Jag kände på min hand ett par kalla läppar och några varma tårar, hvarefter jag skildes från den stackars sotargossen, enda dagern likväl på qvällens mörka tafla, och så slutades min första förrättning som prest.

En ulf i fårakläder.

En komministersadjunkt har icke mycket att göra, men icke heller mycket för hvad han gör. Kyrkoherden tager naturligtvis de mest lönande förrättningarna: han döper, viger och begrafver rikedomen och förnämiteten. Komministern håller sig till medelklassen, är god vän och bror med minuthandlaren och handtverkaren, är en välkommen gäst i deras hus, spelar bräde med värden, och på julkalasen nedkallar han himmelens välsignelse öfver värdinnan. Hvad återstår väl då för den stackars komministersadjunkten? Jo, afton- och morgonbönerna i kyrkan dag ut och dag in. Bevare mig Gud från att säga, att dessa förrättningar icke äro lönande, ty de komma väl förrättaren till godo någon gång, om ej förr, åtminstone i ett annat bättre lif; men nog är det bra otacksamt att stå ensam i den stora öde kyrkan, lyssnande till ekot af sin egen röst, utan att någon annan menniskotunga upprepar de heliga orden eller en suck ur menniskobröst röjer närvaron af ett enda andaktsfullt väsen, ty jag räknar naturligtvis hvarken kantorn eller kyrkvaktaren, hvilka, liksom presten, inställa sig å tjenstens vägnar och endast sucka för den händelse bönen blir för lång eller verserna för många.

Dock, jag gör församlingens fattighjon orätt, ty jag hade så när glömt mina enda åhörare eller, rättare sagdt, åhörarinnor, emedan det för det mesta är blott den qvinliga delen af fattighuset som vid sådana tillfällen besöker Guds hus. För dessa stackars gummor, som verlden förskjuter eller föraktar, står åtminstone *en* salong öppen, dit de kunna gå utan att behöfva frukta att bli utvisade, der de kunna sitta utan att någon rynkar näsan åt dem, och denna salong är likväl icke blott himmelsvidt större än den så kallade stora verldens salonger, utan äfven tillräckligt praktfull, skulle jag tro, ty predikstolen med sina englar af guld, orgeln med sina pipor af silfver och den stora altartaflan,

der konstens mästarhand framställt vår läras mest betydelsefulla ämnen, för att icke omnämna kronorna med deras väldiga ljusarmar och tunga kulor af strålande kristall, — allt detta utgör, förmodar jag, en möblering lämpad efter värden på stället och som kallas Guds nåd, men hvarken *hans* eller *hennes*.

Hvarje morgon och afton jag kom till kyrkan, var jag säker på att vid dess port finna mina gummor från fattighuset, stödjande sig mot sina kryckor och nigande så djupt deras stela ben tilläto, medan ett småleende för ett ögonblick lifvade deras

gula och vissnade anletsdrag. Snart kände jag dem alla både till ålder, namn och öden.

»Jag ser inte till mor Malm i dag,» yttrade jag en morgon till gummorna, som väntade mig som vanligt vid kyrkporten; »är hon då sjuk?»

»Ack, lilla goda magister!» svarade snyftande en gumma, »hon skulle upp ur sängen för att gå med till kyrkan, men sjönk ned på bädden tillbaka, och nu är hon död, annars hade hon nog kommit.»

Jag förenade med den vanliga bönen en improviserad tacksägelse öfver mor Malm, och när jag slutat och skulle gå ut, fattade gummorna mina händer och ville kyssa dem. Var den då för dem så sällspord, denna tacksägelse öfver en likes stoft, så gifven och beständ för den bättre lottade, den rike eller den förnäme? Jag vet det ej. Men det vet jag, att i denna stund skulle icke all verldens guld ha uppvägt de erkänslans tårar, som flöto ur dessa matta och skrumpna ögon.

Vid ett annat tillfälle och under en aftonbön upptäckte jag en yngre qvinna i ljus klädning och dito schalett på hufvudet, sittande ensam i en bänk närmare utgången. Hon tycktes med mycken uppbyggelse lyssna till bönen; men när jag började »Fader vår», såg jag henne smyga sig ur bänken och försvinna, utan att jag i skymningen kunde se hvart hon tog vägen. Efter andaktsstundens slut frågade jag fattighjonen hvem den der qvinnan kunde vara, som icke gaf sig tid att höra bönen till slut, men ingen hade sett henne tillförene. Utan att egna vidare uppmärksamhet åt denna händelse, lemnade jag kyrkan, hvars port tillästes. Men ute på kyrkogården kom jag händelsevis att kasta en blick uppåt det stora runda fönstret öfver södra läktaren och hvarigenom månen för tillfället kastade sina strålar in i kyrkan. Jag såg då tydligen innanför samma fönster en hvit gestalt, hvilken ögonblickligen drog sig tillbaka och icke mera syntes. Förvånad meddelade jag kyrkvaktaren, som stod bredvid mig, min upptäckt. Han runkade skrattande på hufvudet och förklarade mig ha sett i syne, som det heter.

Men jag var säker på min sak, hvartill kom att tanken på den der qvinnan ånyo framstod för mig. Hon kunde ju ha gått upp på den södra läktaren, der glömt sig qvar och på detta sätt blifvit instängd. Jag tvang derför den motsträfvige kyrkvaktaren att sätta ljus i lykta och återvända med mig in i kyrkan. Jag befallde honom stanna vid in-

gången, tog sjelf lyktan och gick fram på stora gången. Ett svagt buller från venster gjorde, att jag riktade mina steg åt det håll, der sakristian är belägen. Kommen till en af bänkarna i närheten deraf, blef jag icke litet öfverraskad, när jag på golfvet i denna bänk fann liggande en qvinnofigur, men hvilken, innan jag ens hunnit ställa ett ord till henne, rusade upp, svingade sig öfver bänken och tog till flykten åt kyrkdörren. Sättande efter henne, såg jag henne knuffa undan kyrkvaktaren och ila ut på kyrkogården. Men jag var efter hack i häl, och som hennes språng var besväradt af kjortlarna, fick jag snart fatt i rymmerskan.

»Släpp mig, herre, annars tar jag till knifven!» ropade hon, under ett motstånd för kraftfullt att vara en qvinnas. Men om jag hade bergslagsdialekt, så hade jag också bergslagsarmar, och den sköna stod snart inklämd som i ett skrufstäd. Kyrkvaktaren, hvilken äntligen repat mod, kom nu till min hjelp jemte annat folk, som bullret lockat till stället, hvarefter qvinnan undergick behörig visitation. Ingen knif hade hon på sig, men deremot en hel knippa dyrkar af alla dimensioner, och vid polisbetjeningens ankomst upplystes det, att denna verkliga ulf i fårakläder icke var någon annan än den på sin tid särdeles beryktade och förslagne stortjufven »Lasse-Maja», så kallad emedan han oftast uppenbarade sig i fruntimmerskläder.

»Fan förbanna!» hörde jag honom mumla under det han affördes; »det är som jag alltid sagt, det är ingen välsignelse med att stjäla i kyrka.»

Liksom han begagnade sig af aftonbönen för att utan besvär komma in i kyrkan, ernade han vid morgonbönen passa på för att lika beqvämt komma ut med sitt rof, hvilket säkerligen hade lyckats honom, om icke jag och månen varit. »Lasse-Maja», hvars från trycket utgifna historia måhända upplefvat flere och större upplagor än någon af våra största författares arbeten, dog likväl icke som lifstidsfånge. Hans uppförande under den långa fästningstiden var i allo så oklanderligt och godt, att han slutligen fick konungens nåd och dog för icke så många år sedan i trakten af Arboga, såsom egare till en gård, den han köpt för sina besparingar af sitt arbete på fästningen, aktad af alla sina grannar, trots sin förflutna lefnad. Det är icke alla ulfvar som sluta så.

Ett hjerta.

Jag läste en gång i en stor författares arbete följande rader:

»En tjugufemårig flickas hjerta är icke detsamma som hos en flicka af sjutton år, och en fyrtiårig qvinnas icke detsamma som hos en af trettio, ty det är fyra åldrar i qvinnans lif.»

Huruvida detta omdöme kan gälla som regel, lemnar jag derhän, och icke heller vågar jag bestrida den hårda sanningen af årens inverkan på menniskan, hennes själ så väl som hennes kropp, och nog vet jag, att en blomma vid solens och dagens första möte doftar finare än mot slutet af sin korta tillvaro; men de undantag jag råkat ha varit väl många, och jag har sett qvinnor bibehålla sin första böjelse ända in i sin senaste ålderdom och trots de mest vexlande öden. Etuiet eller fodralet förlorade sin sammet och sitt guld, men smycket, som de förvarade, förblef detsamma. Det är ett af dessa undantag jag nu vill framställa.

Under den första tiden af min tjenstgöring i Stockholm gaf jag dagligen en timmes lektion i historia och geografi uti fru Nissons flickpension vid Clara Vestra kyrkogata. Denna pension ansågs länge för den bästa i Stockholm, ehuru den hade samma fel som de öfriga, nemligen att skatta glosan högre än allt annat, eller att egna formen allt och andan intet. Det föreföll mig mången gång, som hvad man der lärde sig endast lärdes för att glömmas, liksom pensionerna endast vore till derför, att man icke visste hvar man skulle göra af en flicka innan hon fyllt sitt sextonde år eller gått och läst för presten, hvarefter allt anses för fullkomnadt. Och likväl ligger så mycken vigt på qvin-

nans uppfostran; det är ju af mödrarna som hela nationers framtid beror. — Men nu till ämnet för denna berättelse!

I fru Nissons pension var en fröken Fanny L** af gammal familj, och man erkänner ju inga andra familjer för gamla än de högadeliga. Vi ofrälse äro idel nya, som kommit och komma Gud vete hvarifrån, fallande kanske ned liksom direkte från himlen, fast vi på långt när icke skryta så mycket med *detta* vårt ursprung, som de frälse med sina stamträd och marmorgrafvar. Om någon likväl kunde tilltros ett sådant ofrälse ursprung, som det nyss anförda, så var det otvifvelaktigt den femtonåriga Fanny L**, ett väsen som man kunde missunna jorden, en perla som, för god att fångas, evigt ostörd borde hvila på sin bädd af korall, skyddad af hafvets djup och stormens vrede.

»Denna flicka är en engel,» yttrade en dag fru Nisson till mig, »och likväl är jag riktigt rädd för henne, ty kan ni väl föreställa er att hon, ehuru ännu bara barnet, redan fattat en högst olycklig böjelse?»

»För hvad då?» frågade jag, icke litet öfverraskad och häpen.

»Jo,» svarade fru Nisson, »tre trappor upp här i huset bor en ung skrifvare, som hon bestämdt aldrig talt ett enda ord med och hvars namn hon knappast känner, men den hon icke desto mindre talar om, och det med en förtjusning, som håller på att förvrida hjernan på alla mina flickor. Jag behöfver inte säga er, att fröken Fanny, såsom tillhörande en af vårt lands yppersta ätter, njuter den strängaste omvårdnad af en lika omtänksam som ädel mor. Men hur lätt kan ej det obetydligaste tillfälle, blott ett ord, ja, en gest i ett enda ögonblick förstöra den bästa moders mångåriga verk och möda!»

»Ack, min fru!» förklarade jag, »jag fruktar att alla de försigtighetsmått, man i vissa familjer och synnerligast i de förnämsta tager mot sina döttrar, äro lika många orättvisor, som förr eller senare blifva hämnade. Den mor, som beständigt omger sin dotter med misstroendets skrankor, beröfvar sig lätt sitt eget barns förtroende och ...»

Samtalet mellan fru Nisson och mig stördes och kom icke vidare att i denna riktning fortsättas. Men en dag ledsagade jag från pensionen fröken Fanny och njöt som vanligt af hennes naiva och träffande repliker, som andades idel oskuld och förtroende. I förbigående må nämnas, att

hon med synnerlig tillgifvenhet omfattade mig, troligen för mina prestkragars skull, om hvilkas betydelse hon hade ett högt begrepp, kanske också derför, att jag mot mina disciplar aldrig begagnade den der stränga konsistoriella lärareminen. Bäst som vi gingo ryckte hon mig i rockärmen, sägande:

»Se närmare på den der herrn som vi möta. Har han inte ett bra godt och redbart utseende? Är det inte ett ansigte som bjuder förtroende och lofvar lycka?»

Jag såg upp och igenkände skrifvaren, hvarom fru Nisson talat. Det var en högväxt man af min ålder och med ett ansigte sådant som flickan nyss beskrifvit det, hvartill kom ett äkta jovialiskt drag, som tycktes för allo ha slagit upp sitt lustläger kring hans läppar.

»Aldrig har jag hört honom tala,» fortfor Fanny, »och ändå håller jag så mycket af honom.»

Jag betraktade noga Fannys ansigte, när hon yttrade dessa ord, men upptäckte ingen annan rodnad än helsans och ungdomens vanliga rosor. Den mest oskyldiga, liksom den mest förhärdade, rodnar minst. Det är ytterligheternas vanliga beröring i detta lif af evig cirkelgång. Fanny syntes endast något tankfull, men det var en tankfullhet af ljus, icke af skuggor.

Ungefär tio år derefter mötte jag på Norrbro min förra elev. Hon hade då redan varit gift i sex år och efter sitt stånd, hvilket var gifvet, men äfven lyckligt, hvilket icke alltid är så. Den ståtliga och till en fullkomlig skönhet utvecklade damen kände genast igen mig och talade till mig med samma välvilja och förtroende som den femtonåriga förr. Sedan vi på detta sätt språkat om ett och annat, frågade hon just som vi skulle skiljas:

»Är ni bekant med kamrer Vesterstrand?»

»Kamrer Vesterstrand?» upprepade jag; »nej, fru grefvinna.»

»Ni minns då inte den unge mannen, som bodde i samma hus som fru Nissons pension?»

»Ah, nu erinrar jag mig... Ni kommer ännu ihåg honom?»

»Javisst, det var ju mitt ideal,» svarade grefvinnan »och ni blir väl inte för mycket sträng mot mig, om jag säger att han ännu är det?»

»Ni har då äfven gjort hans personliga bekantskap?» frågade jag, nästan med andtäppa.

»Lika litet eller, rättare, lika mycket som förr,» svarade hon; »ännu ha våra vägar ej råkats, men jag hör, att det går honom väl i verlden, och detta gläder mig mer än jag kan beskrifva. Är det väl många, hvilkas drömmar slagit in eller hvilkas förhoppningar icke svikits?... Men allt det der visste jag ju förut.»

Många, många Herrans år hade följt på detta möte, då jag en afton, sjelf gammal och grå, uti ett större sällskap ånyo träffade samma grefvinna, äfven hon temligen bedagad och till det yttre förändrad. Det var blott när hon log som jag återfann den femtonåriga Fanny, min och allas favorit i fru Nissons pension, ty leendet, denna himmelens skönaste prägel på menniskans anlete, nötes ej bort, liksom så mycket annat, af förgängelsen och åren.

»Jag såg er nyss tala med presidenten Vesterstrand,» yttrade grefvinnan till mig; »ni är då äntligen bekant med honom?»

»Hvem känner ej denne ovanlige man!» genmälte jag, »och den som känner honom värderar och älskar honom också.»

»Ser ni,» yttrade grefvinnan med det der ovanskliga småleendet; »verklighetens stoft har icke besudlat den femtonårigas ideal, och Fanny har, skulle jag tro, heder af sin barndomsvän, sitt minne och sin... känsla.»

Med djup rörelse betraktade jag denna ädla qvinna och tror från den stunden icke mer på regeln om de fyra åldrarna i qvinnans lif, så vida det gäller hennes hjerta.

Jonas Dugge.

Jonas Dugge tog hofrättsexamen samma dag jag prestvigdes, och vi reste till Stockholm på samma skuta, jag för att finna mitt uppehälle, han för att finna lyckan, ty »min affär med gudinnan är uppgjord», brukade han säga. Hans far hade varit grosshandlare i Göteborg med blott ett enda barn, men sju skepp i sjön. Också lefde sonen under de första åren af sin studenttid som en fulländad grand seigneur i Upsala. »Sex skepp få gå,» yttrade han, »ty hvad skall man med flere, än man med egen hand kan styra?» Han var också sin sats trogen. Han gaf middagar, supéer, lånade ut pengar åt alla som anlitade honom derom, gick aldrig på föreläsningar, men besökte flitigt ridmanègen och fäktsalen, hade knappast en bok på sitt bord, men deremot på sitt stall sin egen ridhäst, hvilket ansågs oerhördt bland studenter.

En dag befann han sig, jemte ett halft dussin af sina kamrater, hos den berömde professor Jöns Svanberg för att taga den så kallade »matematiska examen», en af de der förberedande examina, som mera syntes afse sportler åt lärarne, än någon egentlig vinst för lärjungarne. Examen gick, såsom vanligt, skralt för alla, utom för Dugge, hvilken, ehuru han säkerligen mindre än de andra tittat i Euclides, likväl alltid redde sig med sitt klara förstånd. Men när examen varat en halftimme, reste sig Dugge och bad att få gå.

»Jag fruktar,» sade han, »att min ridhäst, som jag lemnat utanför porten, kan bli orolig och ställa till någon oreda derute, medan jag härinne håller på med matematiken.»

»Rider herren fan!» yttrade professorn storögd och förbluffad.

»Nej, jag rider ett sto af äkta strömsholmsras,» svarade Dugge.

»Så rid för hin i våld, ty herren är approberad!» ropade Jöns Svanberg.

Dugge bugade sig, gick och svingade sig upp på sitt strömsholmssto, men som han såg professorns ansigte i detsamma titta ut genom fönsterrutan, lät han sitt sto visa alla sina konster. Han red cirklar, qvadrater och trianglar för professorn i matematiken, ja till och med sferer, hvilka, såsom tillhörande de sista böckerna uti Euclides, professorn säkerligen aldrig väntat af en examinandus i den tarfliga matematiska examen.

Dugge hade varit student i tvenne år, när hans fader dog, lemnande endast skulder efter sig, till allas förvåning.

»Inte så mycket som en barkass i behåll af hela flottan,» yttrade Dugge lugnt; »men så mycket bättre. Den som vill vinna lyckans hela gunst bör ej taga det ringaste i förskott af den mamsellen. Emellertid har jag lekt rommen af mig och skall hädanefter icke bli så lätt att fjälla.»

Från den dagen såg man Dugge sällan ute på gatorna hvarken till häst eller fot. Men efter ett halft års förlopp tog han hofrättsexamen, den mest hedrande som kanske någonsin i Upsala tagits, hvilket mycket fägnade både lärare och kamrater, ty han var afhållen af alla. Dugge hade ett mera trefligt än vackert ansigte, och hans stora bruna ögon hade något magnetiskt tilldragande, försäkrade fruntimmerna, som gerna öfverse med det svirande lefnadssättet hos en ung karl, blott det icke för mycket angriper sederna och moralen. För öfrigt var han välväxt och stark samt oöfverträfflig i alla kroppsöfningar.

»Nå, hur tänker du börja din nya bana?» frågade jag Dugge, när vi efter ankomsten till Stockholm skakade hand för att åtskiljas.

»Jo, först måste jag gifta mig med den första flicka jag tycker om,» svarade han.

»Och sedan?»

»Måste jag bli justitieråd, så framt det finns någon rättvisa till på rättvisans väg, hvilket jag nogsamt vet icke alltid är fallet. Men i hvad fall som helst kan jag omöjligen nöja mig med mindre.»

»Lycka till!»

Vi åtskildes, och jag hörde på någon tid icke af honom. Men en dag råkade jag en assessor i hofrätten, hos hvilken jag förfrågade mig angående Jonas Dugge.

»Det är en riktig öfverdängare,» svarade mig assessorn; »annars är det just inte vanligt att få några underdjur i juridiken från Upsala akademi.»

Detta gladde mig att höra. Snart fick jag höra mer om honom, men icke blott jag, utan nästan hela Stockholm, ty det dröjde icke länge förrän min vän Jonas Dugge blef, snart sagdt, hela hufvudstadens gemensamma samtalsämne, och se här orsaken dertill.

Jonas Dugge, en dag på väg till hofrätten, möter på Myntgatan en mycket ung dam, hvars toalett och hela skick för öfrigt röja en flicka af den bättre eller lyckligare samhällsklassen. Betagen af hennes ansigte och gestalt, stannar han några sekunder orörlig och liksom förstenad. Men stenen får snart lif, och vår hjelte hastar efter den unga sköna, som till råga på behagen äfven har den mest elastiska gång.

»Ack, förlåt, förlåt!» börjar han sitt samtal med henne; »mitt namn är Jonas Dugge, notarie i Svea hofrätt. Jag har för länge sedan beslutit gifta mig med den första qvinna jag tycker om. Jag har icke sett er förrän nu, men jag älskar er, och mitt beslut eller mitt öde måste uppfyllas... Tillåt mig derför att med några ord af det djupaste allvar...»

»Min herre!» afbryter den unga flickan, ömsom rodnande och bleknande, »detta tilltal midt på gatan af en okänd... Jag ber er, lemna mig... lemna mig, i himlens namn!... Jag förstår inte, hur man kan...»

»Intagas och älska i en handvändning,» infaller Dugge; »ack, ni skulle förstå det, om ni kände min karakter och ert eget värde... ni skulle...»

»Ännu en gång, min herre, ber jag er låta mig gå i fred... Ni måtte väl se att ni...»

»Att jag har en bättre flicka framför mig... javisst, ty i annat fall hade jag icke nalkats er på tio alnars afstånd... Jag känner hvarken ert namn eller er ställning här i verlden, men jag tar för gifvet, att ni är ogift... Och skulle ni mot förmodan redan vara gift, lika godt, då måste ni skiljas från er man, ty antingen jag eller ingen.»

Den unga damen svarar ej vidare, utan påskyndar sina steg mot Bergstrahlska huset och skyndar in i porten till detta hus vid Stora Nygatan. Jonas Dugge följer med.

»Men, min Gud!» utbrister ånyo den unga damen, »det måtte väl aldrig vara er afsigt att följa ännu längre?»

»Jovisst,» svarar Dugge, »att lemna er vid er port, sedan jag sagt så mycket, vore en oartighet, som jag aldrig skulle förlåta mig... Jag förmodar, att ni har en far eller en mor i lifvet, kanske beggedera delarne... Hvad jag börjat inför dottern skall jag fullfölja hos föräldrarna, och sedan får himlen styra för resten.»

Nästan andlös af förvirring och förskräckelse, ilar den unga flickan uppför trappan, öppnar en dörr till första våningen och försvinner. Dugge är hack i häl efter, sedan han först kastat en blick på ett vid dörren fäst visitkort med namnteckningen: »Brukspatron Elias Magnus Malmström». Han inkommer i en sal och just lagom för att se sin flyende Dafne kasta sig i armarna på en äldre herre och en dito fru, hvarefter hon ängsligt skådade tillbaka på sin förföljare, den mera lag- än konsterfarne Apollo.

»Hvad sjuttan tusan vill det här säga!» ropade den äldre herrn, i det han trädde den objudne gästen in på lifvet.

»Är det herr brukspatron sjelf, fadern till dottern?» frågade Dugge.

»Har den äran, men för attan...»

»Då är detta fru patronessan, modern till dottern?»

»Men för nitton...»

»Mitt namn är Jonas Dugge, notarie i Svea hofrätt och min afsigt är att...»

»Dugge?» upprepade brukspatronen, liksom erinrade han sig detta namn; »men för tjog skock millioner, hur vågar herrn förfölja mitt barn ända in i föräldrarnas boning!»

»Den kärlek som icke vågar allt förtjenar intet. Jag älskar er dotter, mitt herrskap, och begär henne af er till hustru.»

»Är herrn galen?»

»För all del, herr brukspatron, se inte på mig så der förtvifladt, spärra inte opp käkarna så förskräckligt!... Jag tänker inte låta sluka mig, fast jag heter Jonas.»

»Jonas Dugge?» upprepade brukspatronen ånyo; »herrn sa' att han hette Dugge... Skulle min herre kanske vara slägt med en Jonas Dugge som...»

»Som var grosshandlare i Göteborg och dog för halftannat år sedan,» skyndade Dugge att tillägga, glad i hoppet att måhända ha sammanträffat med någon af sin salig fars vänner; »jag är son till densamme Dugge.»

»Jaså,» yttrade brukspatronen med händerna i sidorna; »är ni son till den tjufstrykern, som pungslog mig på cirka femtusen riksdaler för reqvirerad sextums spik!»

»Det fägnar mig...»

»Hvasa! Fägnar det er?»

»Det fägnar mig,» återtog Dugge, »och detta så mycket mer, som jag nu är i tillfälle att ersätta er den förlust ni lidit.»

»Ersätta? På hvad sätt?»

»Inte i pengar, men in natura, eller derigenom att jag bereder er dotters lycka och på samma gång hennes föräldrars glädje och tröst för en kommande ålderdom.»

Brukspatronen föll i gapskratt, och som munterheten smittar, så började snart både mor och dotter att draga på munnen. Endast Dugge höll sig allvarsam.

»Ett kostligt sätt att betala sin fars skulder, ha-ha-ha!» utbrast efter en stund brukspatronen, hållande sig för magen.

»Gud gifve jag likasåväl vore i tillfälle att betala min salig fars öfriga borgenärer!» yttrade Dugge, »men det går naturligtvis inte för sig. Men för att återkomma till ämnet, tillåter jag hvem som helst att hos mina förmän i hofrätten förfråga sig om min person. Jag vet, att man der icke skall protestera mot den vexel man vill draga på min framtid. För öfrigt är det äfven mitt fasta beslut att bli justitieråd.»

»Det vore hin!... Göm då till dess!»

»Duger inte. Min hustru måste, liksom jag, passera alla grader, notarie-, assessors- och rådsgraderna. Det är blott genom arbete och försakelser man blir skicklig och nyttig, rättvis och god, egenskaper som berättiga en till samhällets högsta platser. Låtom oss då afgöra saken, mitt herrskap, nu genast på stående fot, efter ingen ber mig sitta.»

»Ni är en lustigkurre, som man inte gerna kan bli ond på,» försäkrade brukspatronen, »och möjligt är, att vi under andra omständigheter tagit ert smickrande och ärofulla anbud i öfvervägande; men nu råkar det vara så, att vår dotter redan är förlofvad... ja, min herre, förlofvad med en löjtnant von Aken vid Svea garde, ty man bör säga b när man sagt a. Nå, hvad säger ni om den der lilla haken, som rimmar på Aken?» tillade patronen, grinande rätt hjertligt åt sitt infall.

Jonas Dugge betraktade ånyo sin tilltänkta justitierådinna och upptäckte nu först på hennes finger den betydelsefulla ringen.

»Nu slog jag spiken på hufvudet, skulle jag tro,» fortfor patronen.

»Ack, herr brukspatron!» svarade Dugge med lugn; »det är inte alla spikar som dra, fast man slår dem på hufvudet. Att gifta bort sin dotter med en gardeslöjtnant är detsamma som att spetsa sig sjelf med hustru och barn på bajonetterna, något som jag aldrig skall tillåta. Denna omständighet, långt ifrån att komma min ifver att afsvalna, ökar den i oändlighet och... Men klockan är mycket, ser jag, och jag har protokollsjustering i hofrätten. I morgon skall jag likväl ha den äran att återkomma för att afsluta denna vigtiga sak på ett för oss alla tillfredsställande sätt... Farväl till dess, min hederlige svärfar!»

»Adjö, er toker!»

»Farväl, fru svärmor och äfven ni, hulda flicka! ... Ni skrattar ... nå, ingenting ondt deri ... Jag göte hellre min sista blodsdroppe, än jag såge en tår i dessa ljufva ögon ... I morgon råkas vi åter.»

Efter dessa ord gick Jonas Dugge glad och strålande, liksom återstode honom endast att taga ut lysning till ett äkta kristligt förbund.

»Vexla mig den!» yttrade brukspatronen, sedan Dugge aflägsnat sig; »men inte vill jag ge mycket tillbaka på hans förstånd.»

»Inte jag heller,» instämde frun; »men hvad säger du, Therèse, om den der friaren?»

»Det var en besynnerlig, högst besynnerlig menniska,» svarade Therèse med fingret på den fina grekiska näsan.

Att vara besynnerlig är ofta nog detsamma som att vara tokig, men lika ofta detsamma som att vara klok.

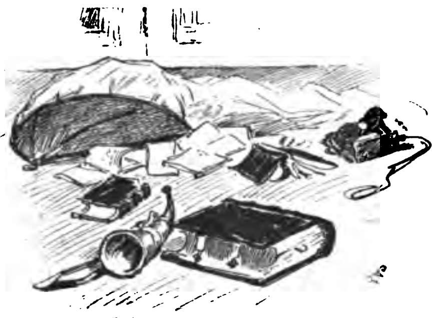
Sitt löfte trogen, giek Jonas Dugge följande dag för att på vanlig visittimme besöka brukspatron Malmström och hans familj, men blef icke mottagen. »Herrskapet är inte hemma», hette det. Jonas Dugge lemnade fem visitkort, ett för fadern, ett för modern, ett för fästmön, detta viket i alla fyra hörnen, ett för sonen som gick i skolan och ett för yngsta dottern som låg i vaggan. Han förnyade besöken nästan dagligen, rönte samma öde och lemnade samma antal kort. »Hundra visitkort på knappast en månad,» yttrade han till en vän; »men så kan icke heller någon säga, att jag sätter min lycka på ett enda.»

Under samma tid skref han bref både till föräldrarne och dottern, beklagande sig öfver att ej ha tillfälle besöka dem på sådana timmar då de voro hemma, men försäkrande dem om sin fortfarande tillgifvenhet och kärlek, i det han citerade Jean Pauls ord: »Genom kropparnas frånvaro närma sig själarna». Han fick sina bref tillbaka jemte en ovettig skrifvelse från brukspatronen. Icke desto mindre fortfor han att skrifva och skicka; men som man snart vägrade mottaga de bref som skickades från honom i Stockholm, så drog han försorg om, att de afsändes än från Norrtelje, än från Södertelje, Upsala, Sigtuna med flere städer. Det var en kärlek med alla möjliga poststämplar. Ett af hans bref till dottern var af följande lakoniska innehåll:

»Dyrkade Therèse!

»Din far är oartigheten, men som du är älskvärdheten, så förblir jag ihärdigheten.»

Han skickade äfven presenter till familjen: broschyrer rörande jernhandteringen till fadern, Hagbergs predikningar till modern, madame Cottins romaner i original och dyrbart inbundna till dottern, trumpeter och snurror till sonen samt till yngsta dottern ett grönt flor med rottingställning till skydd mot flugorna och myggen. Man återsände presenterna, men han skickade dit dem för andra gången, och när ingen ville mottaga dem, lät han stjelpa ut hela härligheten i farstun midt för salsdörren.

Ofta när Therèse var ute med sin ordinarie fästman, löjtnant von Aken, för att promenera eller »profgå», såsom det heter förlofvade emellan, öfverraskades de unga tu af vår extrafriare, som förebrådde Therèse, fast i de mildaste ordalag, för det hon ute på gatorna visade sig med en person, till hvilken hon omöjligen kunde komma i något innerligare förhållande. Derefter och nästan i samma andetag förebrådde han löjtnanten för det denne ville tilltvinga sig en flicka, som bestämdt skulle bli olycklig i sitt äktenskap med en militär, samt besvor denne i religionens och menskligheters namn att återge henne friheten, på det hon måtte bli i tillfälle att med det snaraste göra ett nytt och för hennes framtid lyckligare val.

Löjtnanten skummade af raseri och utfor i de häftigaste ordalag mot den oförskämde interlokutören, hvilken han hotade att vid lägligt tillfälle slå armar och ben af, och hvilket hot gaf Dugge i sin ordning anledning förklara, det han, med all sin aktning för herrar militärer, likväl icke kunde frånkänna dem en viss råhet i åsigter och beteende, uppkommen dels genom bristande uppfostran vid krigsakademien, dels och förnämligast genom det dagliga sysslandet

med rått och obildadt folk i kasernerna och på exercisfältet. Denna olyckliga vana att svära, nypa och prygla, menade Dugge, föra de vanligtvis med sig i sitt eget husliga lif, och liksom drifna af ett oemotståndligt öde, skola de fortsätta på hustru och barn hvad de börjat på sina rekryter, dragande Dugge deraf den slutsatsen, att en militär uteslutande borde egna sig åt sitt stånd, lika nödvändigt i kriget som obehöfligt i freden, och aldrig gifta sig, åtminstone icke förr än han blifvit pensionsmessig och fått afsked o. s. v.

Mamsell Therèse, som under ordvexlingen mellan sina bägge flygelmän endast tittade på gatstenarne och teg, tycktes iakttaga en fullkomligt opartisk hållning. Opartiskhet är en dygd i allt, utom i kärlek.

På den tiden gåfvos i Stockholm s. k. subskriberade baler, i spetsen för hvilka stodo några civila tjenstemän inom de högre statsfunktionerna. Jonas Dugge lagade så att han fick vikariera för en af tillställarne eller värdarne. Oöfverträfflig i valsen och angenäm i konversationen, blef han snart ett föremål för damernas uppmärksamhet. Therèse, som jemte sin mor och fästman bevistade balen, rodnade, när hon igenkände den häftige friaren. Det ligger något af soluppgång i en oskyldig flickas rodnad. Dugge hade, såsom det anstår en artig värd, bjudit henne och hennes mor hvardera armen, när de inträdde i salongen, och fört dem till deras platser. Therèse tänkte, icke utan blandade känslor, på möjligheten att han kunde bjuda upp henne till någon dans, men, besynnerligt nog, gjorde han det icke. Han drog visserligen försorg om att hon icke fick sitta, en af dansanta flickors största olyckor, men ej ett enda ord för egen räkning. Hon kände sig något pikerad deraf, ehuru hon fast beslutit att svara nej. Ändtligen mot slutet af balen kom han och bjöd upp till en vals. Hon ville svara nej och skulle kanske gjort det, om det varit fråga om annat än vals, ty hvarför skulle hon just vara bland dem som icke fingo valsa med den förnämste valsören? Hon antager derför tillbudet, sväfvar som i en slänggunga mellan himmel och jord och finner valsen »gudomlig». Efter dess slut bjuder Dugge sin dam in i skänkrummet, trakterar henne med tårtor och glace, ber henne vara försigtig vid förtärandet, vara rädd om sin helsa, så dyrbar för alla och kanske mest för honom, hur misskänd han än är.

Therèse synes något brydd, men hvarken missnöjd eller ond.

»Men,» yttrar hon, liksom för att bortblanda korten; »min bukett håller ju på att alldeles lösslita sig från mitt hufvud!»

»Tillåt mig sätta den på sitt ställe,» ber Dugge, i det han fäster den i sin dams rika korpsvarta hår, tilläggande: »Det vill minsann godt öga till för att i denna djupa sydliga natt finna en passande plats för den afundsvärda blomman.»

»Nå, sitter den bra nu?» frågar Therèse, som för tillfället icke har någon spegel att rådfråga; »är jag vacker så här?»

»Jag önskade jag kunde säga nej.»

»Hvarför det?»

»För att icke säga detsamma som verlden... Men ni glömmer alldeles bort den stackars tårtan... tillåt mig servera, ty...»

I detsamma inkommer löjtnant von Aken, som under senaste dansen spelat kille i något af konversationsrummen. Redan förargad, ty han hade fått stryka på svinet, hvartill vill en märkvärdig otur, blir han alldeles topp rasande, när han ser sin oförskämde rival så godt som mata hans fästmö, en fästmans ovilkorliga rättighet, äfven om han är urståndsatt att föda sin blifvande hustru. Von Aken blir ohöflig, ställer till skandal och är nära att bli utvisad från balen. Therèse riktigt skäms för sin fästman, talar icke många ord den aftonen med sin löjtnant, som är gröngul af svartsjuka. Det duger aldrig att vara gränslöst svartsjuk, så framt man icke är säker på att vara gränslöst älskad.

Med vårens första sol och första lärkor kom den stora sångerskan Catalani till Stockholm. Nu gällde det att få biljetter till hennes första konsert på kungl. teatern. Von Aken skickar tidigt sin starkaste och i folkträngsel mest bevandrade gardist för att köpa fyra biljetter. Efter ofantliga ansträngningar lyckas gardisten i sitt företag, men när han skall gå hem med sitt byte, möter han en civil herre, som bjuder honom dubbelt för biljetterna. Gardisten nekar, ty hans löjtnant har befallt, och soldaten, trogen sin pligt, måste ovilkorligen och blindt lyda. Men upplyst om att det ej är hans pligt att skaffa konsertbiljetter, äfvensom att sådana hvarken äro i reglementet eller krigsartiklarna föreskrifna, ger han slutligen med sig, säljer dem för dubbla

priset, stoppar vinsten i egen ficka, bedyrar inför sin löjtnant att inga biljetter kunde fås och får derför naturligtvis ovett öfver öronen, men tröstar sig lätt på närmaste krog.

Förtviflad skyndar von Aken till sin fästmö med den sorgliga underrättelsen att han omöjligen kunnat skaffa biljetter för den gången, emedan alla varit utsålda, »innan ens hin fått skorna på sig», såsom orden föllo. Fästmön och hennes mor blifva så mycket mer ledsna och förargade, som de redan hade köpt sig toaletter enkom lämpliga för konserter å kungl. operan. Under denna brydsamma belägenhet komma fyra konsertbiljetter med en skrifvelse från Jonas Dugge, hvari denne ber damerna hålla berörde biljetter till godo och icke anse sig för mycket förbundna derför, emedan det hela förmiddagen varit god tillgång på denna vara, ehuru den kanske nu först tagit slut.

Rytande af harm, vill löjtnanten genast skicka biljetterna tillbaka eller åtminstone liqvid för dem, men det sätta sig damerna på det lifligaste emot.

»Det går inte an,» förklarar modern, »att vara så oartig mot en kavaljer, som på det hela taget aldrig gjort oss annat än godt.»

»Ack ja,» instämmer dottern med tanken på valsen och tårtorna.

Aftonen efter konsertens slut råkar Dugge liksom af en händelse de begge damerna med löjtnanten utanför teaterhuset. Klart, att de förra öfverhopa sin välgörare med tacksamhetsbetygelser, medan löjtnanten skär tänderna, lik en hungrig krokodil.

»Hon sjunger ju som en engel,» yttrade Dugge, »men löjtnanten tycker inte om Catalani, det ser jag tydligt, och kanske inte alls om vokalmusik. Jag kan ej undra derpå, ty de eviga trumhvirflarna måste slutligen förstöra äfven det mest musikaliska sinne. Och likväl, hur nödvändig är icke musiken! Olyckliga, tröstar den oss; lyckliga, ökar den vår lycka. Den som icke har eller den som förlorat tonsinnet, är derför den olyckligaste menniska på jorden och kommer bestämdt att göra andra lika olyckliga som sig sjelf, ty ingen harpoton skall göra sig hörd, när Sauls onde ande kommer... Är det inte så, goda mamsell Therèse?»

»Visst är det så,» svarade Therèse.

»Är det inte så, min nådigaste patronessa?»

»D'ä' det visst det,» svarade patronessan.

Löjtnanten såg ut som hade han svält halfva ryggraden på en gädda.

Så stodo sakerna, när brukspatronen, som någon tid varit bortrest från Stockholm, ändtligen återkom. Han fann förhållandet mellan sina fruntimmer och den blifvande mågen mycket spändt, men icke fastare för det, hvarför han beslöt att genast göra slag i saken. Till den ändan och utan att derom ens underrätta fru och dotter, tog han en lördagsmorgon löjtnanten med sig till pastorsembetet i församlingen för att uttaga lysning. Men hur stor blef icke begges förvåning och harm, när pastorsadjunkten, som, till följd af något tillfälligt hinder å kyrkoherdens sida, ensam skötte expeditionen, meddelade dem, att förbud mot lysningen vore i förväg anmäldt af häradshöfdingen Jonas Dugge, som dervid företett en ordentlig stämning, på grund hvaraf han ämnade fullfölja sina anspråk på äktenskap med brukspatron Malmströms dotter.

Brukspatronen blef riktigt illamående, så att han måste ledas in på en källare för att få sig en halfbutelj portvin, det enda han brukade taga in när han kände sig opasslig och hvaraf han merendels fann sig bra. Men löjtnant von Aken, hvars galla kokade öfver, rusade genast hem till Jonas Dugge.

»Herre!» ropade von Aken, fradgande som en häst, hvaröfver ingen må förundra sig; »Herre! Ni har haft den oförskämdheten att förbjuda lysning mellan mig och mamsell Malmström!»

»Javisst,» svarade Dugge, bjudande sin gäst en nyss stoppad tobakspipa.

»På hvad grund har ni vågat det?» fortfor löjtnanten, slående till pipan, så att den föll i golfvet.

»Jo,» svarade värden, i det han vidare bjöd sin gäst en tänd svafvelsticka; »jo, på den grund att den manlige kontrahenten icke är rätter person.»

»Och hvem är den rätte då?» frågade von Aken, blåsande ut tändstickan; »hvem är den rätte? Hvem?»

»Jo, jag.»

»Vet hut!»

»Herre!» ropade Dugge, fattande en värja, som hängde öfver hans säng; »ni är i uniform och bär sidovapen... Drag! För mindre än en vacker flicka har man slagits här i verlden. Äran att slåss för sin kung eller sitt land kan

ibland vara en chimèr, ty kungen kan vara en tyrann, och hvem säger oss, att ens eget land alltid är det bästa! ... Men slåss för den man älskar, slåss för kärleken, det är att förfäkta himlens sak, det är att strida för Gud! ... *En garde!* Blotta för en enda gång er klinga på allvar!»

»Jag korsar inte min värja med en bläcksudd!» förklarade löjtnanten högdraget.

Pang! första örfilen; pang! den andra. Det är obehagligt, i synnerhet för en andlig man, att nödgas tala om örfilar mellan bildadt folk, men nog utgöra de alla klassers *ultima ratio,* sedan duellerna upphört, och jag känner till och med stora krigare, som i det förtroligare umgänget utdelat kanske flere örfilar och sparkar, än svärdshugg på slagfältet; och om man ovilkorligen måste drabba tillsammans i denna syndiga verld, nog är handen eller foten ett vida oskyldigare vapen än värjan eller bajonetten. Ögon, näsa och mun kunna få sitta emellan, men inga enkor och faderlösa qvida i segrarens spår.

Knytnäfsbataljen mellan de två rivalerna, började i skrifrummet, fortsattes i farstun och slutades först på nedersta trappsteget, der löjtnanten förblef liggande med ena benet afbrutet. Det var denna olyckliga katastrof och anledningarna dertill som någon tid utgjorde Stockholms allmänna samtalsämne och som verkligen gjorde mig bekymrad för min vän Jonas Dugge.

Men *væ victis!* är en grym sanning, och när får den besegrade någonsin rätt? Att lysningen och bröllopet blefvo uppskjutna är klart, ty om man också kan lysa för en karl med *ett* ben, så måste han likväl ha två för att stå brudgum. »Den som vinner tid vinner allt», och isynnerhet »vinner trägen», säga ordspråken, och deras sanning gjorde sig äfven gällande här. Militären var förargad på von Aken, som icke valde värjan i stället för knytnäfven; de civile stodo naturligtvis på sin kamrats sida, och damerna blefvo alla galna i vår hjelte, Therèse Malmström icke minst.

Nog hade Therèse läst om riddartidens strider för hennes kön, men aldrig hade hon sett eller hört att torneringens pris, prinsessan eller borgfröken, gift sig med den som i striden förlorat armar och ben. Med förtjusning såg hon från sitt fönster Jonas Dugge gå förbi med högburen panna och stolt gång. Han hade icke benet spjeladt, han.

Hvilka medel Dugge vidare använde för att uppnå sitt första mål, känner jag ej, men säkert är att han kort tid derefter blef Therèse Malmströms herre och man, eller, symboliskt taladt, äfven »bröt benet af sig». Den stackars löjtnanten gick någon tid »med käpp och krycka», ehuru tyvärr icke lika symboliskt. Men han lärer likväl ha tagit sin skada igen genom ett lika rikt parti inom köpmansklassen, ty det var andra tider då.

Hvad Jonas Dugge för öfrigt beträffar, så gick han lika oförtrutet mot sitt andra, lika bestämda mål. Han blef med tiden hofrättsassessor, revisionssekreterare och var just på vippen att intaga en af de tolf stolarna inom den svenska Areopagen, då han, öfverväldigad af ansträngningar i statens tjenst, nedlades på den sjuksäng, hvarifrån han aldrig skulle stiga upp.

»Dugge blef inte justitieråd,» yttrade han småleende till mig vid mitt första sjukbesök hos honom; »men Jonas fick ändå sin kurbits,» tillade han med en öm blick på sin hustru, hvilken, en sorgens lefvande bild, lutade sig öfver hans säng; »hur har den icke öfverskyggat och vederqvickt mig utan att någonsin förtorka, såsom den gamla profetens gjorde!»

»Och se, hvilka blommor den skänkt mig,» återtog han efter en stund, visande på sina tre små barn, ett kärlekens strålande tripp trall trull, som, omedvetet af sin stundande förlust, grät derför att det såg modern gråta; »ja, bror Flodman, det är sannt att menniskan kan hvad hon vill, men också sannt att menniskan spår och Gud rår, och deruti ligger skilnaden mellan himmelen och jorden.»

Grefve Woyna.

På den tiden framlidne doktor Hagberg var kyrkoherde i S:t Clara församling tjenstgjorde någon tid hos honom en af mina närmaste vänner, magister Johannes Milde, som bodde uti ett rum i boställets bottenvåning med fönster åt kyrkogården, en passande lokal för adjunkter, hvilkas lönlösa arbete behöfver uppmuntras åtminstone af bättre utsigter i evigheten. Milde var teologie-kandidat och hade nyligen kommit från universitetet till Stockholm, der han väckte uppseende genom sina predikningar. Den tidens andäktige älskade mer Rogbergs och Hagbergs känslofulla vältalighet, än egentlig så kallad bibelkristendom, och magister Milde hade en sällsynt förmåga att öfversätta de sträfva och föråldrade orientalismerna på ett språk, som äfven slog an på de känslofulla. Troligtvis var det dock hans bleka, finbildade ansigte, svarta i pannan benade lockar, stora mörka ögon och särdeles klangfulla och rörande stämma, som lockade de flesta åhörarne. Det utmärkande i hans predikosätt var, att ur hans förklaring öfver den för oss svårfattliga österländska läran om det stora offret på korset alltid framlyste den allt försakande, allt förlåtande kärleken, såsom fullkomlighetsmönster för alla menniskor, såsom gemensamt ideal.

Huru han sjelf sökte likna detta ideal, synes af hvad han en gång berättade mig med tillåtelse att meddela det åt andra.

Han vaknade tidigt en oktobermorgon i sin kammare vid kyrkogården. Gripen af en sällsam och oförklarlig oro, klädde han sig och gick ut på kyrkogården för att röra sig i den friska morgonluften.

Månen göt sitt klara sken öfver den åldriga kyrkan, och de många grafstenarna omkring henne föreföllo Milde sorgligare än i solsken. Månen är ju också det förblèknade lifvets närmaste anförvandt.

Han gick långsamt fram mellan de gulnade träden och sade för sig sjelf: Bruket af dessa tunga, flata grafstenar har i en råare tid uppkommit från behofvet att skydda grafvarne för likplundrare, menniskor såväl som djur, men nu

framställa de sig som bilder af de tunga sorger försynen lägger på menniskornas hjertan, för att bevara dem mot frestelsernas anfall. Väntar mitt hjerta måhända en sådan sorg?

Knappt hade han halfhögt uttalat dessa ord, förrän han hejdades af en djup suck, som tycktes komma ur en stenlagd graf vid hans sida. Han ryste ofrivilligt, men besinnade sig och sade:

»Under grafstenen tystna alla suckar! Det var blott en hörvilla.»

Åter hördes en djup suck, som upplöstes i ett häftigt snyftande.

»Här är en lefvande som lider!» utbrast han, skyndande efter ljudet och upptäckte mellan ett par grafstenar en qvinlig varelse liggande framstupa och, att döma af klädseln, tillhörande den så kallade bättre samhällsklassen. En mörk schal låg bredvid henne, och hon dolde ansigtet i det fuktiga gräset mellan grafstenarna, men det obetäckta hufvudets baksida var prydt med utmärkt väl flätadt hår. Hon var tydligt i djupaste förtviflan, men hade likväl icke rifvit upp sitt hår, såsom qvinnor bruka i häftig sorg, åtminstone på skådebanan.

Den känslige Johannes upprördes af hennes lidande och sade med sin mildaste ton: »Förlåt att jag stör eder sorg, men jag tror att Gud har skickat mig att trösta er, ty jag gick ut utan att veta hvarför. Tillåt mig att bistå er!»

Den unga qvinnan reste sig upp, darrande i alla lemmar lika mycket af nattkyla som af smärta, svepte sin schal om sig så att ansigtet doldes, hvarefter hon satte sig stum på grafstenen.

Emellertid hade Johannes fått se hennes ungdomliga fägring, i sorgen och tårarna lik en ros i ett nattregn. Hans deltagande ökades till innerlig oro, liksom hade hon varit hans egen syster eller ännu närmare hans hjerta.

»Jag gissar,» sade han, »att ni här har någon kär anförvandt under jorden, att ni derför glömt er qvar och blifvit instängd mot er vilja. Jag kan skaffa nyckeln till en gallerport, tillåt mig följa er hem!»

Hon suckade djupt och svarade: »Ack, här är mitt hem, här bor min mor... låt mig stanna hos henne!»

»Sorgen efter en mor är så ren, att den kan lösas i from undergifvenhet,» förklarade Johannes; »låt mig derför följa er hem!»

»Jag har icke mer något hem på jorden!» svarade hon; »jag är förskjuten af mina fosterföräldrar!»

Det gick ett styng genom Johannes' hjerta, han misstänkte att hon fallit djupt, men hennes ånger bevekte honom genast. »I alla händelser går det icke an att ni dröjer här,» yttrade han derför; »om ni ej genast vill återvända till edra fosterföräldrar, så skall jag skaffa er en tjenligare plats för tillfället och sedan göra allt för att försona er med edra anhöriga.»

Som hon ofta hört honom predika, fattade hon genast förtroende för honom, tog emot hans anbud och följde honom till en gammal enka, som hyste en moderlig välvilja för magister Johannes.

Följande dag skyndade han att besöka henne för att få närmare underrättelse om hennes omständigheter. Hon syntes lugnare vid hans ankomst, men ännu svårmodig och sluten.

Ändtligen yppade hon sina fosterföräldrars namn, förklarade att hon hyste den djupaste vördnad och tacksamhet för dem, men icke ville återvända, utan bad magistern skaffa henne någon tjenst, hvilken som helst, i någon landsort, ty hon ville ej stanna i hufvudstaden. Emellertid tillät hon honom att vända sig till hennes fosterföräldrar.

Han gick genast till en kamrer Fridman, som efter hennes anvisning bodde vid Mäster Samuelsgränd.

Han kom oanmäld in i en sal, hvars enkla, men välhållna hvitmålade möbler, hvitskurade golf och klara fönster antydde ett ordningens hem af gamla stammen.

Då han gjorde ett litet buller för att tillkännagifva sin ankomst, syntes i en dörr en vördnadsbjudande gråhårsman med särdeles sorgsen uppsyn och efter honom en liten fetlagd gumma med skarpa blickar.

»Jag kommer med helsning från herrskapets fosterdotter, mamsell Carolina,» började magistern.

Gubbens uppsyn klarnade, och han räckte magistern sin hand med välvilja.

Men den lilla gumman gnuggade sina händer med häftighet och sade: »Du ser, min kära gubbe, att det icke är som du trodde, hon har icke hoppat ner i Norrström, utan i stället opp i någon grann våning, skall du få se.»

»Det är inte troligt,» svarade gubben lugnt, »då hon skickat ett sådant sändebud som vår käraste predikant.»

Magistern berättade hvad han sett och bad de gamla förlåta henne och upptaga henne ånyo som sin dotter.

»Vi önska ingenting högre,» sade gubben, »vi ha lidit så mycket i natt af hennes frånvaro.»

»Ack, ja!» inföll gumman, hvars misstankar småningom försvunno; »vi ha aldrig förskjutit henne, oaktadt hennes svaghet; vi tro till och med att hon är oskyldig, fast hon varit obetänksam. Det är hon sjelf som på sista tiden vantrifts hos oss. Jag bekänner dock, att jag i går afton lät min häftighet bryta ut, så att jag åter förebrådde henne för det hon förstört både sin och min lycka. Magistern skall få höra alltsammans.»

»Jag vill vara så kort som möjligt,» fortfor gumman: »Jag var god vän med Carolinas mor, som dog i mina armar och skänkte mig flickan, som då var fyra år. Ack, hon har varit vår glädje i sexton år, och vi ämnade lemna alla våra smulor åt henne, när vi en gång falla undan, ty vi hoppades att hon skulle bli hustru åt vår enda slägting, den hederlige assessor Carl Stadius, som höll så mycket af henne; magistern skall veta, att Stadius är bara trettio år och redan assessor i hofrätten. De voro redan förlofvade. Då kom Carolinas olyckliga dag. Jag och hon sutto tillsammans och sydde i förmaket härinne; Stadius satt bredvid öfverlycklig och talade om den stundande bröllopsdagen. Jag behöfde för ögonblicket en sax, fick icke rätt på min egen, utan sökte i Carolinas sykorg. Under det jag letade efter saxen, fick jag se någonting så lysande och vackert, att jag skrek till af glädje: »Ack! en sådan dyrbar gåfva! Hvad du har för en god fästman, Carolina lilla! Jag har aldrig sett dylikt. Se, hur det blixtrar!» Derpå lyfte jag upp i solskenet det smakfullaste, dyrbaraste juvelsmycke man kan föreställa sig. Jag trodde att Carolina fått det af assessorn och började förebrå henne för det hon hållit gåfvan hemlig för mig. Men då jag vände ögonen från juvelerna, såg jag assessorn blek och hemsk som ett lik och Carolina blossande som en febersjuk. Assessorn steg upp och sade med dof röst: »Förlåt mig, mamsell Carolina, att jag så länge besvärat! Jag borde ha gifvit juveler i stället för blommor, men hela min årslön skulle inte räcka till för en så dyrbar gåfva. Ack,» tillade han rörd, »måtte han som gifvit dig denna brosch göra dig lyckligare än jag kunnat. Farväl!» Derpå aflägsnade han sig hastigt och

Grefve Woyna (sid. 52).

kom icke mer tillbaka. Det olyckliga är, att Carolina inte vill säga, hvarifrån hon fått juvelsmycket; hon, som aldrig förr sagt en osanning, påstår att hon inte vet, hur broschen kommit i hennes sykorg, och att hon såg den för första gången, när jag tog upp den. Det der låter otroligt och är så mycket mer misstänkt, som Carolina visat sig så underlig efter upptäckten och velat flytta från oss. Min gubbe och jag ha förklarat henne, att vi icke tro henne om något ondt, men hon har ändå icke låtit lugna sig.»

»Har ingenting annat än juvelsmycket gifvit anledning till misstankar?» frågade magistern något förvånad.

»Tycker inte magistern att det är nog? Hvarifrån skulle Carolina fått ett smycke, som juveleraren Giron värderar till tusen riksdaler, utan att — — Men magistern har så kort tid varit i vår förderfvade hufvudstad.»

»Efter allt hvad jag hört och sett,» yttrade magistern, »så tror jag fullt och fast att mamsell Carolina är oskyldig, och jag skall göra allt för att bevisa det.»

Magistern tystnade, häpen öfver sitt löfte, som så plötsligt framkallats ur hans hjerta, utan att hufvudet tagits till råd.

»Magistern är en ärans man!» förklarade gubben rörd; »hjelp mig ur mina misstankar, ty äfven jag plågas af sådana, fast jag aldrig velat låta Carolina märka det. Men hon såg hvad jag tänkte, och detta ökade hennes sorg.»

Magistern gick genast från de gamla till assessorn för att söka öfvertyga denne om hennes oskuld med sitt vittnesbörd om hennes förtviflan på sin mors graf. Han förstod väl att en flicka, uppfostrad af goda menniskor, nödvändigt skulle sörja lika bittert öfver en misstanke som öfver ett verkligt fel.

Han träffade assessorn. Denne var af naturen kall och stolt, och det nu mera än någonsin, sedan han ansåg sig bedragen på sitt lifs skönaste förhoppning.

Magistern använde fåfängt all sin vältalighet att bevisa omöjligheten af att Carolina felat.

»Herre,» sade assessorn, »jag tror aldrig annat än hvad jag ser och hör af säkra vittnen. Jag såg sjelf juvelbroschen; juveleraren Giron har intygat, att han putsat denna brosch för grefve Woynas räkning; två af mina kamrater ha intygat att de, fjorton dagar före upptäckten af denna förrädiska dyrbarhet, sett mamsell Carolina helt öppet gå ut-

efter hela Vesterlånggatan en middagsstund i sällskap med österrikiske ministern grefve Woyna. Magistern inser väl nu väl hela sammanhanget?»

»Inte alldeles,» invände magistern; »ty allt det der skedde ju midt på dagen och i allas åsyn.»

»Om den allmänt omtyckte och förtjusande österrikaren följt en högadlig eller rik flicka,» fortfor assessorn, »så hade ingen undrat derpå; men att han uppvaktade och med välvilja hördes af en fattig fader- och moderlös flicka, det skadade hennes rykte, och som det juvelsmycke, hvilket tillhört honom, fanns i hennes gömmor, utan att hon kunnat redovisa för åtkomsten, så är saken tillräckligt klar. Ja, min herre, när en vacker och fattig flicka promenerar med en hög diplomat, då betyder det juveler, förräderi och sorg och... Men ursäkta, jag måste genast upp i hofrätten.»

Magistern tog afsked och gick. Han skyndade åter till Carolina, men fann henne icke mer hos enkan, ty hennes fosterföräldrar hade sjelfva hemtat henne hem till sig, hvilket var så mycket bättre, som hon sjuknat och länge behöfde den ömmaste vård.

Magistern besökte henne flitigt och upptäckte, att hon med det frommaste hjerta förenade stor skicklighet i allt som tillhör ett bildadt fruntimmer, ty hon hade fått en den tiden ovanlig uppfostran, och som hon alltmer vunnit insteg i hans hjerta, tog han en vacker dag sitt parti och friade till henne, efter att ha meddelat henne planen till en flickskola, som de skulle sköta gemensamt.

På hans ömma begäran svarade hon med ett sorgligt småleende: »Assessorn har fällt min dom; mitt rykte är förstördt af grefve Woyna; jag kan aldrig bli en hederlig mans hustru. Åfven ert goda namn och rykte skulle lida af den skugga, som förföljer mig.»

Under Carolinas sjukdom hade juvelsmycket och allt hvad dertill hörde blifvit glömdt. Men en dag bad magistern henne förklara sig öfver hvad hon sjelf tänkte om detsamma och huruvida assessorn sagt sanning rörande hennes möte med den förföriske österrikaren.

Efter några minuters synbar inre strid berättade Carolina följande:

»En dag mötte jag grefve Woyna på Jerntorget. Han studsade vid min åsyn, och jag kände att jag rodnade. Han följde mig; jag hade icke styrka, icke nog verldserfa-

renhet att afvisa honom. Han talade så mildt, att min fruktan försvann, och jag lyssnade med förtjusning och svarade det bästa jag förmådde. Jag var alldeles förtrollad. Under tiden kommo vi utanför en juvelerarebod. Grefven stannade och bad mig följa sig in i boden och välja allt hvad jag behagade: »Ni borde,» sade han, »prydas med jordens alla dyrbarheter eller, rättare, de borde prydas af er. Ett ord, och alla dessa skatter ligga för edra fötter!» — Då vaknade mitt förstånd, jag vred på min förlofningsring, fick mod och svarade: »Herr grefve, jag är förlofvad med assessor Stadius och kan icke mottaga ens en sandperla af någon annan.» Derpå flydde jag in i ett hus, der en af mina skolkamrater, fröken Clara von E., bor. Jag omtalade mitt äfventyr för henne, och hon skrattade bort min oro och önskade sig ha varit i mitt ställe. Jag gick hem, men nändes icke oroa mina fosterföräldrar med det dumma äfventyret. Ett par dagar derefter var min födelsedag och den dag, då det der olyckliga smycket upptäcktes. Huru det kommit i min sykorg, har jag aldrig kunnat begripa. Jag misstänkte dock, att grefven på något sätt skaffat dit det, och derför kände jag mig skyldig och saknade mod att omtala mitt möte med honom. Hvad som sedan skedde, känner ni.»

Magistern blef nu icke blott fullkomligt lugnad, utan ännu mer betagen af Carolinas ödmjukhet att bekänna sig felaktig, ehuru hon ingenting brutit.

»Här återstår blott ett medel,» tänkte han; »grefven skall återupprätta hennes rykte, om han är så ridderlig, som han säges vara.»

Magistern tog broschen och ilade med den till grefve Woyna. Han fick väl vänta en timme i förmaket, men ändtligen visade sig det österrikiska sändebudet med sitt vanliga förbindliga leende.

Mången torde ännu minnas grefve Woyna, den utsökt fine och intagande verldsmannen med den kala hjessan, men med det vackra, milda ansigtet, den höga välbildade gestalten, ytterligare förskönad af den lysande ulanuniformen. Hvad han uträttat som diplomat, känna vi ej; men voro de nät han såsom sådan utlade lika fina och fängslande som dem han spann kring det täcka könet, så borde Metternich varit en skolgosse mot honom. Han var en Don Juan, men säkerligen önskade ingen af de många han förfört

honom i afgrunden för det. Han kom lik Jupiter i ett guldregn, men guldregnet försvann ej med honom. Aldrig öfvergaf han helt och hållet sina Elviror. Älskaren kunde mången gång för evigt vara förlorad, men alltid stod vännen och beskyddaren qvar. De äldre kupidonerna så väl som de yngre kunde skryta med lika rikt förgyllda pilar.

»Jag har ett uppdrag, herr grefve,» sade magistern, »från mamsell Carolina W.»

»Nå ändtligen!» utbrast grefven utan att förbluffas af den svarta prestkaftanen; »hon har då inte glömt mig, den charmanta flickan!»

Magistern skildrade med få, men kraftiga ord hvad hon lidit just för det att grefven funnit henne så »charmant». Woyna blef verkligen ledsen, fast han denna gång endast var en oskyldig orsak till en qvinnas lidande. Magistern framtog det olyckliga smycket och bad grefven taga det tillbaka.

»Hvad betyder detta!» ropade Woyna; »jag har aldrig gifvit henne något. Jag erkänner, att jag bjöd henne tömma en hel juvelerarebod, men hon afslog mitt anbud med en prinsessas värdighet och lemnade mig förlägen, lik en som velat fånga en solstråle.»

»Hvem har då kunnat lemna henne denna dyrbara gåfva?» frågade magistern.

»Någon annan lyckligare än jag!» svarade grefven med ett ännu sorgligare uttryck i sitt ansigte, men som icke föreföll magistern lika vackert som det förra.

Dennes tro på Carolinas oskuld vacklade ett ögonblick. Hon hade någonting att dölja, hon skyllde på Woyna. Det fanns då en annan, det finns så många diplomater.

»Låt mig se litet på broschen,» bad grefven och betraktade smycket noga. »Men hvad vill det här säga!» utbrast han; »broschen har verkligen varit min, och jag har gifvit bort den, men åt en annan. Huru har den kommit i Carolinas händer?»

Saken invecklades ännu mer. Slutligen sade grefven vänligt: »Jag hoppas likväl, att allt skall kunna förklaras till den stackars flickans bästa. Gå till den gamla grefvinnan W., ty hon har fått broschen af mig på sin sjuttionde födelsedag... märk, min herre, på sin sjuttionde födelsedag. Säkerligen har hon vid något tillfälle skänkt vår Carolina den der lilla leksaken. Emellertid känner jag nu följden af

min oförsigtighet och skall uppsöka assessorn för att blidka honom. Såsom sändebud från en deltagare i den stora heliga alliansen, bör jag lätt kunna återknyta assessorns och Carolinas lilla, men kanske heligare allians.» Derpå afskedade han magistern.

Presten gick hem med det fasta beslut att följande dagen uppvakta den gamla grefvinnan W. Senare på dagen satt han ensam i sin kammare, då någon knackade på dörren. Han öppnade och blef ytterst förlägen, då han såg en ung dam med utmärkt toalett och ett bländande litet rosenknoppsansigte samt ett par blixtrande ögon stiga fram i den fridlysta adjunktkammaren.

»Jag måste bikta mig för er,» började den sköna okända, i det hon helt ogeneradt tog plats på en stol; »men för all del, herr magister, laga så att ingen stör oss!»

»Jag ber allra ödmjukast,» stammade magistern, mycket brydd, »men får jag inte föra er till kyrkoherden, till doktor Hagberg, som nu är i expeditionsrummet... det skulle se så besynnerligt ut, om ett ungt fruntimmer så här i skymningen vore inne hos mig... Man skulle så lätt kunna...»

»Hvad skulle man?» frågade damen.

»Åhjo, man skulle kunna få något att säga mot... mot mitt... mitt goda namn och rykte.»

Den okända brast ut i skratt.

»Hvad för slag!» yttrade den sköna; »börja nu äfven karlarne bli rädda om sitt goda namn och rykte! Men,» tillade hon allvarsamt, »jag har verkligen mycket att anförtro er och som äfven rör er sjelf. I himlens namn, afbryt mig ej, ty en svår tyngd trycker på mitt samvete. Jag var för ett år sedan på en bal i stora verlden. Ensam i ett kabinett, såg jag något som blixtrade på mattan och tog upp det. Det var ett juvelsmycke, som bländade mina ögon och mitt förstånd, och jag gömde det hos mig. Jag fruktade, att den som tappat det skulle fråga derefter, men ingen hördes af. Jag behöll det, och i flere månader njöt jag i hemlighet af att betrakta det. Det skimrade af alla regnbågens färger, jag hörde en underlig musik, jag tyckte att jag fördes bort i en svindlande dans i brokigt färgskimmer och balsamisk vällukt. Men snart förändrades allt. Smycket började bränna i mina händer, bränna på mitt hjerta, mitt samvete. Jag kände, att jag begått ett groft brott och ångrade mig bittert, men hade icke mod att er-

känna det för någon, och icke heller visste jag hvem som var rätta egarinnan till det fördömda smycket, men jag måste på något sätt bli det qvitt. Om jag dermed kunde göra en menniska lycklig, skulle mitt brott kunna försonas, så trodde jag åtminstone. Då kom jag att tänka på Carolina, min ungdomsvän. Hon, en fattig flicka, var förlofvad, men hennes fästman gaf henne inga juveler. Jag gick till henne och lade smycket i hennes sykorg. Sedan träffade jag henne icke på lång tid, men har nu fått veta hvad hon lidit. Jag känner äfven ert deltagande i Carolinas öde och har derför vändt mig till er, både för att lätta mitt samvete och bedja er om råd i min stora olycka.»

Magisterns hjerta svällde af förtjusning öfver denna upplösning af hemligheten, som bevisade Carolinas oskuld och bekräftade hans tro på henne.

»Jag känner egarinnan,» upplyste magistern, »och skall i morgon återställa smycket, utan att ni behöfver lida mer än ni redan lidit för er förvillelse.»

Derpå talade han en god stund som en gammal prest med den ångerfulla synderskan och afskedade henne lugnad och tröstad.

Följande dag uppvaktade han den sjuttioåriga grefvinnan W., som med välvilja lyssnade till hvad han sade. Då han nämnde smycket, utbrast grefvinnan: »Ack, jag har mycket juveler, men intet är mig så dyrbart som detta. Jag fick det af den älskvärdaste unge man, som jag lärt känna, af grefve Woyna, den jag älskar som en son.»

»Och ändock frågade grefvinnan icke efter det, när det förlorades?»

»Nej, jag blygdes öfver att ha förlorat det. Hvad vet magistern om saken?»

Presten berättade nu smyckets historia, utan att dock nämna den brottsligas namn, men väl Carolinas, för att få prisa henne.

Johannes Milde tog afsked af grefvinnan och skyndade till Carolina med jublande hjerta, men studsade något, när han såg assessor Stadius sitta mellan Carolina och hennes fosterföräldrar, helt förtroligt språkande med dem.

Assessorn hade nemligen infunnit sig för att omtala, det grefve Woyna sjelf besökt honom och på det eklatantaste fritagit Carolina från all skuld. Dock var han ännu något tvehågsen, angående juvelsmyckets befintlighet i Caro-

linas sykorg, till dess magistern utförligt berättat det rätta sammanhanget dermed.

De gamles lycka var gränslös, de omfamnade och kysste Carolina och bådo henne om förlåtelse för sina orättvisa misstankar.

Slutligen sade assessorn med sin vanliga domareköld: »Alldenstund jag numera är fullkomligt öfvertygad om Carolinas oskuld, fördenskull anhåller jag att vår förening med det snaraste måtte genom äktenskap varda fulländad.»

Fosterföräldrarna förenade sig med assessorn, men Carolina, som såg och förstod Johannes blick, svarade lika lugnt, som assessorn:

»Äfven magister Milde har friat till mig, och jag har noga pröfvat både den enes och den andres kärlek. Assessorn, som i många år känt mig, sett mig uppväxa hos dessa mina goda fosterföräldrar i lydnad och tukt, misstänkte mig, öfvergaf mig och gjorde ingenting för mitt bästa. Magister Milde deremot hittade mig som en förskjuten varelse, upptog mig, trodde mig och återförde till mitt kära barndomshem lyckan och friden. En så opartisk och upplyst domare, som assessor Stadius, skall derför icke undra på att jag gifver magister Milde min hand och hela mitt tacksamma hjerta,» tillade hon, i det hon med ena armen om magisterns hals lade sitt hufvud vid hans redliga bröst.

Assessorn bleknade, steg upp och aflägsnade sig utan att säga ett enda ord, men smärtsamt öfvertygad om, att egna ögon och tvenne vittnen icke alltid äro tillfyllest för att bevisa ett brott eller uppdaga en sanning.

Kort derefter lystes första gången till äktenskap mellan Johannes och Carolina. På eftermiddagen, då några vänner samlats hos fosterföräldrarna, öfverraskades sällskapet af den gamla enkegrefvinnan W., som inträdde med det hjertligaste leende. Hon lyckönskade Carolina, fäste på den blyga flickans bröst den förr så olycksbringande broschen och sade:

»Jag betalar blott en skuld. Grefve Woyna har bekräftat allt hvad er hederlige fästman berättat och ännu mycket mer. Vi ha kommit öfverens om att den småsak, som gjort Carolina så mycken smärta, äfven skall bli till någon glädje för henne. Jag vet att hon icke sträfvar efter juveler, utan efter den sanna dygden; må derför detta smycke, hvilket jag fått af honom den jag älskat som min son, fäst

af mig på ert bröst, vittna om min och alla hederliga menniskors välvilja och högaktning.»

Efter bröllopet öppnade de begge makarne en skola för flickor, och de bästa familjer skickade sina barn till dem. Skolan hade nära ett år gått alldeles förträffligt, då Milde en dag från högre ort fick tillsägelse att söka ett godt regalt pastorat, som någon tid var ledigt. Han sökte och fick det till allas öfverraskning, ehuru ingen fanns som icke ansåg honom förtjent af denna befordran. Milde, som snart fick veta att han hade grefve Woynas förord hos Carl Johan att tacka för denna oväntade lycka, hastade upp till grefven och utgöt sig i de lifligaste tacksägelser.

»Nog, nog, min bästa kyrkoherde!» afbröt honom grefven, »vi diplomater ställa till så mycken oreda här i verlden, att det verkligen kan anses för en lycklig slump när vi åstadkomma någonting godt... Men hur mår er unga hustru, er charmanta fru?... Ack, hvilka händer och fötter! Och hvilka tjusande blå ögon! Ni svenskar förstå aldrig att rätt värdera de skatter ni ega. Men jag förstår det jag, också är det inte för edra eviga vintrars skull som jag så väl trifves i Sverige.... Men för all del, ej ett enda ord om att jag har den ringaste del i er befordran! Jag kunde bli öfversvämmad af lika hulda, men vida mer meriterade sökande, och, tro mig, icke ens alla pastorat i Sverige skulle förslå till att betäcka mina skulder i den vägen.»

Sjöröfvaren.

Det var på tredje året af mitt vistande i Stockholm, och min verkningskrets fortfor att vara oförändrad. Jag skötte ordinarie komministerns tarfligare eller minst lönande embetsgöromål, det vill säga jag vigde, döpte och begrof fattigdomen, vigde och döpte ånyo, ty fattigdomen räcker till i evighet. Det är nästan alltid lika fruktbart i dälderna, medan så mycket torkar bort på höjden.

Med knapp nöd hade jag min bergning, men gladde mig åt att få vistas i Stockholm. Visserligen är hufvudstadslifvet ett lif *al fresco*, att jag så må uttrycka mig, men det är omvexlande genom bildernas mängd, och så länge man är ung, intages man lika mycket af konsten som af naturen. Det är först med de ökade åren man småningom återvänder till den senare. Ju tyngre af frukt grenen är, desto närmare böjer den sig mot sin moder jorden.

En höstafton inträdde komministern i min kammare.

»Hör du, käre Flodman!» sade han, »du måste åter ut i socknebud, och det i flygande.»

»Någon fattig vedhuggare igen?» frågade jag, ty jag hade nyss kommit hem från ett besök hos en sådan, som låg på sitt yttersta och behöfde religionens tröst.

»Fattig vedhuggare?» upprepade min förman, skrattande; »något ditåt, men nog har han säkerligen i sina dagar huggit flere menniskor än vedträn... Och hvad fattigdomen angår, så har det ingen fara, ty den det nu gäller är kanske den rikaste i hela församlingen.»

»Den rikaste!» upprepade jag i min ordning, »och kyrkoherden lemnar en sådan åt komministern, och komministern kastar honom lika handlöst från sig åt sin adjunkt!»

»När du får veta hvem det är, så skall du ej förvånas längre. Har du aldrig nånsin hört talas om kapten Parder?»

»Aha, nu begriper jag.»

Visst hade jag flerfaldiga gånger hört talas om kapten Parder. Hvad vi alla kände om honom var icke mycket, men sällan har någon varit föremål för så mycken uppmärksamhet och så många historier som han. Född, såsom det uppgafs, i Bohuslän, hade han tidigt egnat sig åt sjömansyrket och tillbragt hela sin ungdom och kraftfullaste mannaålder oafbrutet i andra verldsdelar, hvarifrån han först vid femtio års ålder återvände till Sverige för att slå sig ner i Stockholm, der han köpte sig ett stenhus, hvilket uteslutande beboddes af honom, hans dotter och en trotjenare af samma ålder och yrke som husbonden. Det var nu på tionde året han varit församlingsbo. Följaktligen borde han nu vara sextio och dottern ungefär tjugu, emedan hon var helt liten, när fadern kom till Sverige. Jag hade hvarken sett fadern eller dottern, och få hade gjort det, ty de besökte ingen och togo icke emot besök af någon. Ryktet tog emellertid för gifvet, att kapten Parder varit sjöröfvare och samlat oerhörda skatter, på hvilka han rufvade, som sagans drake. Aldrig hade han varit med sin fot i kyrkan eller gjort ringaste min af att söka presterskapets bekantskap. Presterskapet hade deremot några gånger sökt göra hans och till den ändan känt sig före medelst den bekanta *påskboken;* men hvarje gång hade den person som burit fram den blifvit kastad utför trapporna än af husbonden sjelf och än af den gamle trotjenaren, hvaraf man kunde sluta till att herre och tjenare hyllade samma åsigter i kyrkliga frågor. Men icke nog dermed. Vid en kollekt för komministrarne hade samme trotjenare, äfven *Koppärret* kallad, till följd deraf att hela hans ansigte var på det rysligaste vanstäldt af kopporna, försåtligt närmat sig bäckenet och deruti, i stället för mynt, lagt ett par svarta brädspelsbrickor, hvarefter han aflägsnat sig. Det oskyldiga brädspelet kallas äfven »prestspelet», emedan det vanligtvis spelas af prester, synnerligast på landsbygden. Meningen med de begge brickorna var således temligen påtaglig, och en af de församlingsbor, som stodo vid kollekten och billigtvis harmades öfver en sådan oförskämdhet, hade också genast rusat efter *Koppärret* och kastat brickorna efter honom. Men då hade *Koppärret* vändt sig om och, visande tvenne grofva

knytnäfvar, frågat: »Skulle kanske två tärningar bättre vara i smaken?» Komministrarnes vän hade då funnit för godt att retirera i tid och innan tärningarne kastades.

Vidare hade, såsom nyss nämdes, kapten Parder en dotter, hvilken visserligen, efter hvad som påstods, hade lärare och lärarinnor i allt som hörde till tidens bildning, men ehuru hon redan fyllt sina tjugu år, likväl ännu icke gått och läst för presten samt följaktligen icke heller blifvit konfirmerad. Det berättades emellertid, att den unga hedningen var en utmärkt vacker flicka och att en mängd af Stockholms elegantaste ungherrar, utan att afskräckas af det hedniska mörker hvaruti hennes själ ännu sväfvade, bittida och sent belägrade hennes fars hus, men att högst få varit nog lyckliga att få se henne, ty hon visade sig hvarken på gatan eller ens i fönstret. En och annan, som under någon förevändning lyckats praktisera sig in i huset, hade rönt samma öde som presterskapets ombud. Med ett ord, kapten Parders hus stod lika illa anskrifvet hos prester och lekmän.

»Och denne gudlöse trängtar nu efter religionens tröst?» frågade jag, med skäl förvånad.

»Så synes det verkligen,» svarade komministern; »hans tjenare var nyss hos kyrkoherden med tillkännagifvande, att hans husbonde låg på sitt yttersta och enträget begärde att få tala med en andlig man.»

»Och kyrkoherden?»

»Skickade tjenaren till mig och bad mig gå; men efter hvad som passerat mellan den der kaptenen och presterskapet förefaller det äfven mig högst motbjudande att besöka en person, som burit sig så åt... Hvem vet, om han inte kunde göra med kyrkoherden eller mig som med påskbokens frambärare.»

»Men han ligger ju på sitt yttersta,» invände jag, »han är ju döende?»

»Så säges det visserligen, men det kunde ju vara en möjlighet, att allt det der endast är ett påhitt, ett knep för att narra någon af oss hem till honom. Saken är den, att pastorsembetet i dessa dagar funnit sig befogadt att ingå till konsistorium med en anmälan om det gudlösa tillståndet i den der sjöröfvarens familj, ty det är ju himmelskriande, att midt i församlingens sköte en varelse skall finnas, som, ehuru till mognad ålder kommen, likväl ännu icke begått

den heliga nattvarden; det är ju ett öppet trots både mot kyrkan och staten!... Nu kan det vara möjligt, att det der elaka folket fått nys om denna vår anmälan och derför...»

»Och derför befara kyrkoherden och komministern, att de kunna bli kastade utför trapporna,» inföll jag; »men jag, komministeradjunkten, jag har ingenting att befara, jag, eller rättare jag *får* icke befara något, jag! Om jag blir kastad utför trapporna, förlorar en arm eller ett ben, kanske får halsen knäckt, det gör ingenting, det! Men jag bedyrar, att en stackars adjunkt behöfver både armar, ben och hals, om icke för annat, så åtminstone för att kunna uträtta sina herrar förmäns embetsåligganden.»

»Så du talar, käre bror!» svarade komministern; »orsaken hvarför vi uppdragit åt dig denna förrättning är helt enkelt den, att det min själ icke går så lätt för någon att kasta dig utför trapporna. Sjelfva Ling påstår ju, att du är den starkaste prestman i Sverige. Det är verkligen rätt lyckligt, att en och annan Simson finnes i vårt stånd, som natt och dag måste utgöra förposten mot de filisteers afföda. Der andans vapen icke hjelpa, der är det minsann godt att ha näbbar och klor.»

Hvad var att göra? Jag måste slutligen beqväma mig till saken. Jag stoppade psalmboken och de heliga tygen i min ficka och begaf mig åstad, jemväl beredd på att, i händelse af behof, göra heder åt Lings goda tanke om min lekamliga förmåga.

Jag behöfde bulta några hårda slag på porten till kapten Parders hus, innan den öppnades. Min blick föll på ett bredt, ärrigt ansigte, omgifvet af gråsprängdt hår och skägg samt belyst af en handlykta, buren af *Koppärret*, ty att det var kaptenens gamle trotjenare, fann jag genast, ehuru jag då såg honom för första gången. Men jag hade hört honom för mycket beskrifvas för att kunna misstaga mig. Jag sade mitt namn och ärende.

»Jag har inte sett er förr,» anmärkte Koppärret med ett grin, som gjorde honom dubbelt så ful.

»Det kan också göra detsamma,» svarade jag, »mitt ärende gäller icke er, utan er husbonde.»

Koppärret såg på mig, liksom ville han sluka mig. Det låg också rätt mycket af haj i hela hans väsende.

»Fördömda svartrockar!» mumlade han slutligen, hvarefter han gick före mig med lyktan uppför trappan, och

snart inträdde vi i en temligen rymlig sal, svagt upplyst af en lampa i taket. Jag såg genast, att jag befann mig hos en sjöman. Få möbler, men väggarna betäckta af alla nationers flaggor; i ett hörn en gammal gallion, ett rödmåladt vidunder med förgyllda tänder.

»Derborta har ni en svart kamrat, också full med de dödas ben,» underrättade mig Koppärret.

Jag följde riktningen af hans finger och upptäckte bland annat en svart flagga, på hvilken var fäst en dödskalle af silfvertyg. Det var den hemskt beryktade korsarflaggan.

Om den ohöflige sjögasten verkligen anser mig lika god med den svarta flaggan, så borde han väl visa mig någon större aktning, enär denna flagga troligtvis är det

enda han hållit heligt här i verlden. Så ungefär tänkte jag svara; men som det hvarken var förenligt med mitt embete eller mitt åliggande för aftonen att inlåta mig i ordvexling med en sådan som Koppärret, så inskränkte jag mig till att helt enkelt be honom föra mig till kaptenen, på hvars kallelse jag å embetets vägnar inställt mig.

Koppärret mumlade ånyo något, som jag ej kunde uppfatta, hvarefter han försvann genom en dörr, hvilken hastigt tillslöt sig efter honom. Jag befann mig således några ögonblick ensam i salen och ärnade medan jag väntade taga den närmare i ögonsigte, då jag såg en annan dörr småningom och ljudlöst öppnas, men stanna på glänt. Tydligen var det någon som spionerade på mig, och jag kan ej neka för att jag inom mig erfor något som liknade oro. Skulle måhända kyrkoherdens och komministerns misstanke ega någon grund? Men i sådant fall, hvad hade jag väl att frukta? Aldrig hade jag hört, att pastors- och komminister-adjunkter varit föremål för någons roflystnad, och om man på min person ville hämnas presterskapets vidtagna åtgärd för att göra kaptenens dotter till medlem af den kristna församlingen, så skulle jag nog utan ringaste svårighet veta reda mig mot tvenne gubbar. Jag fritog redan på förhand kaptenens dotter från alla stämplingar i detta hänseende, ty den unga damens okristlighet kunde väl icke sträcka sig ända derhän att vilja skada en person, som icke gjort henne något ondt.

Korteligen, jag besegrade snart min lilla oro och afbidade lugnt Koppärrets återkomst, och det dröjde icke länge förrän han ånyo visade sig på tröskeln och med ett tecken lät mig förstå, att jag borde följa honom, hvilket jag också genast gjorde, ehuru naturligtvis med ett vaksamt öga på den gamle hajens alla rörelser.

Vi gingo genom ett rum ungefär lika tapetseradt som salen och inträdde ändtligen i kaptenens sängkammare eller kajuta, ty ungefär så såg den ut. Väggarna voro prydda med alla slags vapen: bössor och pistoler, sablar och dolkar. Icke heller änterbilan saknades, jag tyckte till och med att den skiftade i rödt. Vid väggen midt emot ingången en smal tältsäng med ett brunt filttäcke; ofvanom täcket ett ansigte, som, fastän utmergladt, likväl röjde reguliera anletsdrag; ögonen stora och blå, och en väldig krokig näsa höjde sig ännu trotsigt, lik en ensam kolonn bland högar

Sjöröfvaren.

af ruiner; tunnt gråstripigt hår vid tinningarna, men den öfriga delen af hufvudet kal och glänsande som de breda sabelklingorna, hvilka hängde i kors på väggen ofvanför sängen.

Koppärret aflägsnade sig, och jag tog plats på en stol nära sjukbädden. Långsamt vände den sjuke sitt ansigte åt sidan och spände sina ögon i mig, under synbart bemödande att göra blicken så skarp och genomträngande som möjligt; men dödens rost frätte på udden, så att det stannade vid blotta bemödandet. Den sjuke måtte sjelf ha funnit det, ty han tillslöt ögonlocken och låg så en stund, under det att ett hånfullt löje spelade kring hans mun, liksom för att ersätta hvad som felades i blicken.

»Ni är mycket sjuk, herr kapten!» började jag.

»Visst fan är jag sjuk,» svarade kaptenen med matt, men tydlig röst, »och läkarne påstå, att mina stunder äro räknade; men innan jag gör loss sista ankaret, ville jag tala med en prest. Saken är den: Jag hade i mina dar en matros med namnet *Jack,* en sjöman utan like. Han äntrade ett däck midt under det häftigaste kulregnet från bredsidan, och det lika obesväradt som hade det endast gällt att tränga in i en kokosskog för att plocka nötter. I Havanna insjuknade han och låg på sitt yttersta, men gaf sig ingen ro förrän jag skaffat honom en prest. Sedan han fått en sådan och biktat sig, visade han sig öfvermåttan glad och lycklig. När jag förvånade mig deröfver, ty Jack, liksom jag och vi andra, hade i all sin dar lika litet frågat efter prester och ceremonier, som krokodilen efter gåslefverpastej, så yttrade Jack: »Käre kapten! Att bikta sig är ingenting annat än att lossa all sin gamla last, för att sedan med lättadt skrof och skuradt däck söka det farvatten som kallas för evigheten och der man måste segla utan fyr och lots. Nu har jag lossat, och allt är klart till väders.» — Jack dog, och jag skrattade länge åt den token.»

Kaptenen tystnade och vände ansigtet mot väggen.

»Är det blott för att omtala historien om den der Jack som ni skickat efter en kyrkans tjenare?» frågade jag efter en stund och icke utan en viss förtrytelse.

»Nej tusan!» svarade kaptenen. »Jack var inte så dum som jag trodde, och jag tänker nu göra som han. Jag vill bikta mig och ber er blott höra, utan att afbryta mig.»

»Tala!»

Kaptenen började sin bikt, som visst drog ut en hel timme. Naturligtvis skall jag aldrig yppa hvad som under biktens insegel anförtroddes mig, men det kan jag dock säga, att alla de hemska historier, som voro i omlopp rörande kapten Parder, förhöllo sig till hans egen berättelse som sandkorn till berg, och jag betraktade rysande detta skuldbelastade hufvud.

»Och detta är allt hvad ni har att säga mig?» frågade jag, sedan kaptenen gifvit ett tecken att jag borde aflägsna mig.

»Allt?» upprepade den sjuke; »hvem kan minnas allt. Möjligt är, att jag glömt något, men jag känner mig lättad och tror jag kan hala in landgången. Önska mig derför lycklig resa och låt mig fara i fred!»

»Men,» invände jag, »er vän Jack talade icke blott om en lossad last, utan äfven om ett skuradt däck. På hvad sätt skurar ni däcket, herr kapten?»

»Begriper ni inte, att man öfverspolar det med vatten!» ropade den sjuke otåligt.

»Godt! Och detta vatten hemtar ni ur hafvet. Men hvarifrån hemtar ni det, hvarmed ni söker rena er själ? Hvar, om ej ur ångerns källa?... Men ni tror er...»

Den sjuke fattade en klocksträng, som från taket hängde ned öfver hans hufvud, och jag hörde en klocka pingla, vid hvars första ljud Koppärret ånyo visade sin vederstyggliga gestalt.

»Ja,» fortfor jag, resande mig, »ni tror er ha gjort tillfyllest med att bikta edra synder, edra brott, och går nu att inför den Eviges domstol ställa er själ, detta käril, hvaruti så mycket orent förvarats, utan att först låta en enda ångerns droppe falla deruti, utan att...»

»För ut honom och stoppa till hans mun med några holländska bågskyttar!» skrek syndaren, samlande sina yttersta krafter.

Koppärret närmade sig nu och lade hotande sin hand på min skuldra.

Der presten icke kan välsigna, der bör han icke heller förbanna. Med denna tanke, som städse följt mig äfven vid mina första fjät på prestbanan, lemnade jag sjukrummet. Koppärret var efter mig hack i häl. När vi utkommit i salen, framsträckte den gamle hajen mot mig sin flata breda hand, i hvilken jag upptäckte ett guldmynt.

»*En* bågskytt är nog för ett tjog prester,» yttrade den gamle hajen. Myntet var en holländsk dukat, hvars prägel var en krigare i full rustning, med en knippa pilar i handen.

Jag tror nästan, att jag vid ett annat tillfälle skulle ha på något så kalladt lämpligt sätt tillrättavisat denna brutala menniska, särdeles för det han vågat lägga sin hand på min axel och derigenom i min person missfirma mitt embete, men om råheten någonsin kan kureras, så sker det icke genom råhetens egna medel.

»Behåll edra blodspengar!» var derför det enda jag svarade, i det jag sakta sköt undan hans hand, hvarvid guldmyntet föll mot golfvet.

Men i detsamma öppnade sig på vid gafvel den dörr, som jag kort före mitt inträde i kaptenens sängkammare sett stå på glänt, och nu visade sig i salen en lång, ståtlig flicka. Jag har i böcker sett och af resande hört beskrifvas kreolskan, den tropiska solens skönaste ros, men nu såg jag henne för första gången och skulle gerna sjelf vilja beskrifva henne; men som jag är en klen målare, så inskränker jag mig till att nämna, det mina blickar föllo på det svartaste hår och de svartaste ögon, en glänsande, i gult skiftande hy, som gaf åt ungdomens och helsans rosor en högst egendomlig färgton. Korteligen, der voro uti en och samma bild förenade tropikens ramsvarta natt och dess gula brännande dager; jag förstod vid första ögonkastet hvad skalden menar med sitt »brinna och förbrinna».

Jag skulle också vilja anföra något om den unga damens toalett, men förbiseende den för så mycket annat, minnes jag blott, att hon bar ett slags blus af något grönt eller blått taft, som, liggande i breda veck både upp- och nedåt, sammanhölls kring lifvet af ett svart skärp med sitt spänne, gnistrande af polerade stålkulor eller af briljanter. Det svarta håret föll i trenne långa och tjocka flätor utefter ryggen, men här och der framtindrade små hvita snäckor, liknande dem hvarmed kavalleriofficerarne den tiden brukade pryda sina hästars betsel. Kanske var snäckbetslet ett mod, taget från någon behagsjuk och svårtyglad qvinna från Gud vete hvilken af hemisfererna.

»Stig in, herr' pastor!» sade hon, pekande på det rum, hvars dörr hon öppnat.

Äfven hennes röst hade något eget uti sig. Måhända liknade den någon sångfågel från kakteernas skogar, ty ovanligt fyllig och skön klingade den för mina öron.

»Hörde ni inte att jag bad er stiga in?» yttrade hon ånyo till mig, som, förgapad i hennes figur, ännu icke tagit ett enda steg för att efterkomma hennes begäran.

»Men,» invände Koppärret, trädande mellan henne och mig, »men . . .»

»Tig, Kristian!» ropade hon med befallande stämma; »tig och gå in till min far!»

»Men det går inte an,» fortfor Kristian.

»Har jag inte befallt dig tiga och gå! . . . Lyd genast, ditt stygga odjur, du lurande alligator!» fortfor den unga flickan, stampande häftigt med högra foten. Det låg verkligen något af panter i hennes smidiga gestalt, när hon på detta sätt for ut mot sin fars gamle trotjenare, ty jag tog för gifvet, att det var sjöröfvarens dotter jag hade för mig. Jag väntade hvarje stund att klorna skulle skjuta fram ur dessa händer och fötter, för öfrigt så små och välbildade, att jag sällan sett deras like. Jag märkte nu först, att klädningen eller blusen icke gick längre ned än till vaden, att denna var betäckt af en hvit eller gul silkesstrumpa och att vaden för öfrigt var den mest . . . Men det går naturligtvis icke an för en prest att befatta sig med dylika detaljer. Jag ville blott säga, att denna unga flicka såg ytterst farlig ut. Men icke behöfde hon panterns klor för det. Hur farlig skönheten i och för sig sjelf kan vara, det har vår Herre, liksom för att varna, sjelf visat, när han fäste törnet så nära rosen. Och varnas man verkligen? Javisst, men först sedan man blödt, kanske förblödt.

Koppärret syntes afväpnadt, skakade sitt gråa hufvud och närmade sig brummande dörren. Sjöröfvarens dotter gaf mig ett nytt tecken, och jag följde henne in i hennes rum, smyckadt med en viss orientalisk lyx och genom sin fantastiska inredning fullkomligt motsvarande sin herskarinna. Jag hade dock icke mycken tid på mig för att granska vidare.

»Min far är döende,» började hon, stående midt på golfvet och spännande uti mig sina stora blixtrande ögon.

»Er far är åtminstone mycket sjuk,» svarade jag.

»Ni har talat med honom.»

»Ganska litet . . . Det var egentligen han som talade.»

»Jag vet det. När ni gick in till honom, smög jag mig efter er, jag lyssnade och hörde allt.»

»Ni hörde allt!»

»Javisst.»

Jag kunde icke dölja den rysning, som genomilade mig vid tanken på att dottern hört de förskräckliga saker, som fadern biktat för mig.

»Och hvad är det mer med det?» frågade hon med den lugnaste min i verlden.

Jag studsade, men trodde nästan att jag hört galet.

»Ni skulle kunna göra upp en hel historia deraf,» återtog hon med ett bittert leende; »ni vore kanske färdig att genast springa till polisen med allt det der.»

»Det utgör en af vår kyrkas många välgerningar,» svarade jag, »att äfven den störste syndare kan genom bekännelse söka lätta sitt samvete, utan att befara de verldsliga lagarnas hämd. Om ni, stackars barn, mer hade blifvit uppfostrad i denna lära än ni säkerligen blifvit, så skulle ni icke ha gjort mig denna fråga.»

»Jag blir er högst förbunden för ert deltagande för mig,» sade hon med en lätt böjning på hufvudet, »men för närvarande är det blott ni som sväfvar i villfarelse, och det är min skyldighet att taga er derur.»

»Jag förstår er inte.»

»Jag inser nog det och skyndar derför att förklara mig. I går omtalade min far för mig ungefär detsamma som han nyss berättat er, men med den skilnaden, att då var Ostindien och icke Vestindien scenen för hans äfventyr. I förgår var det Goda Hoppsudden, och i morgon, ifall ni kommer hit, blir det kanske Moskva. Det skulle verkligen icke förvåna mig, om han berättade, hurusom han seglat öfver Tyskland och hissat svarta flaggan utanför Moskvas vallar och att det var han och icke Napoleon som intog denna stad, eller att det var han och icke ryssarne som sedan satte eld på den.»

»Ni menar således, att er far...»

»Har feber, att han yrar!» inföll flickan ifrigt; »ja, han har yrat hela tiden han varit sängliggande. Ingen vet det bättre än jag och gamle Kristian, som vakat öfver honom... Ja, min herre, han har yrat! Om min far, som jag hoppas, blir frisk, så skall han skratta åt sina tokiga

feberfantasier, liksom jag skrattade åt er vigtiga embetsmin när ni satt vid hans säng, ty ni trodde, att han biktade sig för er, ni trodde på allt hvad han sade. Det var för kostligt, men tycker ni inte det sjelf?»

Hon brast verkligen ut i skratt, men nog märkte jag att skrattet var tvunget, liksom jag redan förut genomskådat hennes oro, under det hon afgaf sin så kallade förklaring. Man behöfver ej vara läkare för att se, om en menniska har feber eller ej, och ingen hade kunnat vara lugnare än hennes fader under sin bikt, liksom ingen oroligare än hans dotter nu. Men jag såg ju i allt detta den barnsliga kärleken, som i det längsta sökte försvara en far, och jag hade icke hjerta att gifva denna kärlek något hårdare slag. Derför, när hon med förtviflan fattade mina händer och ropade: »Ni kan inte tro det, ni kan inte tro sådana rysligheter om min stackars far!» svarade jag:

»Jag vill tro er, ty en god frukt kan inte gerna falla från ett dåligt träd. Men ni skall bedja till Gud för er fars själ, ty en bön ur ett skuldfritt hjerta gör underverk både i himmelen och på jorden.»

»Underverk!» upprepade hon nästan med raseri; »det behöfs då ett underverk för att... Ni tviflar då ännu... Ah, jag vore i stånd att...»

Hon tystnade tvärt och mätte mig från topp till tå med samma genomborrande blickar, under det hennes högra hand krampaktigt ryckte i en guldkedja, som, hängande ned från halsen, förlorade sig bland bröstvecken på hennes blus. Jag lade armarna i kors öfver mitt bröst och återgaf henne blick för blick, men lade deruti så mycket lugn och mildhet jag förmådde.

Slutligen brast hon ut i tårar och kastade sig våldsamt ned på en liten divan, snyftande högt och betäckande sitt ansigte med sina händer. Jag närmade mig henne nu för att säga henne några lugnande ord.

»Gå, lemna mig i fred!» hejdade hon mig; »men vänta!... Tag detta som ett bevis på min tacksamhet för ert besvär denna olycksaliga qväll.»

Dervid lossade hon guldkedjan från sin hals, och med denna, som hon räckte mig, följde ett kors af de klaraste diamanter.

»Ni skall ej beröfva er denna prydnad, som så väl anstår er ungdom,» sade jag, läggande kedjan med korset på divanen; »kanske är detta smycke ett minne af er mor.»

»Jag har aldrig vetat af någon mor,» yttrade hon, »och snart har jag icke mer någon far!»

»Jo,» svarade jag, »ni har på jorden en moder, som längtar att sluta er till sitt fridfulla sköte. Denna moder är kyrkan, och genom henne kommer ni till kunskapen om en fader, som är i himmelen och som aldrig öfverger något af de barn som förtrösta på honom.»

»Gå!» sade hon, men med något vekare stämma; »jag behöfver ro... vi skola återse hvarandra.»

Jag gick, och Gud skall veta, att om någons känslor varit hvad man kallar »blandade», så var det mina, när jag lemnade denna underliga boning.

Kapten Parder dog och begrofs med en viss ståt. Jordfästningen förrättades af kyrkoherden sjelf. De döda äro naturligtvis icke så farliga som de lefvande.

Koppärret öfverlefde icke länge sin husbonde. — Än dottern då, sjöröfvarens dotter? — Om henne mer i nästa berättelse.

Sjöröfvarens dotter.

Återkommen till Stockholm efter sex veckors vistande hos mina slägtingar i Vestmanland, fick jag höra, att aflidne kapten Parders dotter under min frånvaro haft flere bud hos mig. Både kyrkoherden och komministern hade under samma tid gjort henne några besök och hade mycket att berätta om denna kuriösa flicka, bland annat, att hon fått millioner i arf efter fadern.

»Man skall få se, att det blir någon knekt som ånyo håller sig framme,» yttrade min principal komministern; »men efter du, såsom det synes, kommit dig upp i smöret, så vore det väl bra dumt, om du inte förstode att hålla dig qvar der... Vore jag vid din ålder, käre Flodman, nog vet jag hvad jag då gjorde... Vi prester äro ju kända för att korpa åt oss,» tillade han med ett bittert leende.

Den stackars gamle komministern, han hade visst korpat åt sig, han! Hustru och sex barn hade han, men deruti bestod också hela rikedomen. Han hade visserligen nyss

citerat ordspråket om »smöret», men aldrig hade jag sett ens en smörassiett i hans hus. Han hade ända sedan barndomen aldrig kunnat tåla smör, påstod han; men detta hindrade honom likväl icke från att breda rätt försvarligt på, när han var hos andra. »Det der gjorde jag i tankarna,» yttrade han vid ett sådant tillfälle till mig, och det är väl möjligt att så var, men nog kom smöret nästan lika raskt i munnen, som i tankarna.

Presternas snålhet har blifvit ett ordspråk och gifvit ämnen till oräkneliga historier både på prosa och vers, oaktadt man vet, att hvarje presthus på landet är en gästgifvargård, der alla både bekanta och obekanta åtnjuta gästfrihet, utan att besvära sin egen plånbok.

Emellertid begaf jag mig genast till sjöröfvarens dotter. Jag fann henne i djup sorgdrägt.

»Det var väl, att ni ändtligen kom hem,» yttrade hon, räckande mig sin hand och bjudande mig att sitta bredvid henne; »jag har fattat förtroende till er och har åtskilligt af vigt att meddela.»

»Det skall glädja mig, om jag på något sätt kan vara er till tjenst,» svarade jag naturligtvis.

»Min far har lemnat mig i arf en betydlig förmögenhet,» började hon, »men inte förstår jag mig något på affärer. Känner ni någon pålitlig man, som ni kunde rekommendera till utredningsman af min fars bo? Jag behöfde nu genast en sådan att rådföra mig med.»

»Jag har en akademikamrat, assessor Dugge i Svea hofrätt, som jag anser både pålitlig och fullt vuxen ett sådant uppdrag. Behagar ni, så skall jag be honom stiga upp till er och det redan i dag.»

»I dag!» upprepade hon, »nej, inte i dag.»

»I morgon då?»

»Nej, inte heller i morgon,» svarade hon, tilläggande med en viss häftighet: »Det är god tid.»

Nyss »nu genast»; nu »det är god tid». Jag betraktade henne något förvånad, och det föreföll mig, som om hon något skiftade färg.

»Känner ni baron von K**, ryttmästare vid lifregementets dragoner?» frågade hon vidare.

»Till namnet blott.»

»Han är ju blifvande fideikommissarie till det stora säteriet Örnboholm, som nu innehafves af hans fader generalen?»

»Jag känner hvarken ryttmästaren eller hans slägtingar personligen.»

»Visserligen hade generalen en äldre son,» fortfor hon, »men denne dog för ett år sedan och har blott lemnat en dotter efter sig, och som fideikommisset endast öfvergår på manliga afkomlingar, så är det ju klart att Örnboholm en dag måste tillfalla ryttmästaren. Och ni har inte förut hört något derom?»

»Nej.»

»Men skulle ni inte genom förfrågningar hos dem, som närmare känna baronens slägt, kunna skaffa mig fullständiga upplysningar i denna sak, utan att någon får veta att jag begärt dem?»

»Det vore visst icke omöjligt,» svarade jag; »men nog såge jag helst, att ni i denna sak valde en annan kommissionär än mig, ty jag har alls ingen beröring med den förnäma verlden.»

Jag anade genast något förhållande mellan henne och den der baronen, äfvensom att hon ville nyttja mig som spion på dennes ekonomiska omständigheter, något som lika litet anstod mitt lynne som mitt embete. Kreolskans blick ljustrade upp min innersta tanke, och hon syntes något förlägen, men, återhemtande sig snart, tog hon till ordet igen och sade:

»Nå till annat då! Min salig far hade sina egna tankar i religiösa frågor, hvilket gjort att jag ännu icke gått till skrift. Har ni tid att förbereda mig i den kristendomskunskap som behöfves? Kunde ni egna en timme om dagen åt mig?»

»Ja,» svarade jag, »och när vill ni börja?»

»I morgon klockan elfva. Jag skall söka göra er möda som lärare så lätt som möjligt.»

Derefter steg hon upp, och jag aflägsnade mig från detta gåtfulla väsen. Jag besökte henne hvarje dag under loppet af trenne veckor. Hon hade ett ypperligt minne och en beundransvärd fattningsförmåga. Någon djupare rörelse eller andakt röjde hon dock ej. Under det jag efter bästa förmåga sökte förklara dogmerna, sväfvade hennes tankar synbarligen i mera jordiska rymder, afbröt hon mig ofta med en klagan öfver sitt öde att vara rik och att ha så mycket att förvalta, men talade aldrig mer om behofvet af en affärsman att rådföra sig med samt icke heller något

om sitt förhållande till baron von K**. Efter de tre veckornas slut begick hon för första gången den heliga nattvarden.

Derpå följande söndag lystes det för henne till äktenskap med baron von K**, och några veckor derefter stod hon brud på Örnboholm hos sin svärfar generalen. Äfven jag var bjuden till bröllopet, men, hindrad af embetsgöromål i min församling, kunde jag icke infinna mig. De unga tu utgjorde någon tid ett af hufvudstadens samtalsämnen; och baron von K**, en ståtlig gestalt, fastän känd som rumlare och spelare, hvilket jag efteråt fick höra, ansågs ha gjort det briljantaste parti. Ungdom, skönhet och minst en million, ehuru man, å andra sidan, ansåg allt detta erforderligt för att försona sig med bristen på börd och minnet af en sjöröfvare.

Ungefär en månad efter bröllopet träffade jag ute på gatan den unga friherrinnan. Hennes ansigte röjde långt ifrån den belåtenhet man vanligtvis finner hos en ung fru. På min fråga, huru hon mådde, svarade hon:

»Mycket illa, och det är följden af att inte ha någon som man kan lita på. Jag var omgifven af idel bedragare, och min förträfflige herr man var den allra största. Han är icke mer fideikommissarie han än församlingens orgeltrampare.»

Dervid vände hon mig tvärt ryggen, liksom hade jag haft någon del i hennes missräkning. Att baron von K** lurat henne, hvad fideikommisset beträffade, var ej svårt att inse; men huru förlusten af ett fideikommiss kunde så gå till sinnes en ung qvinna, som medfört en million i boet, var svårare att förstå, äfven om hjertat icke haft någon del i äktenskapet. Men kort derefter, och under det jag någon tid som sqvadronspredikant vikarierade vid lifgardet till häst, kom jag att vara med på en så kallad sexa, som några af regementets officerskår gåfvo på Djurgården för flere officerare af annat regemente, bland hvilka var ifrågavarande baron von K**. Något senare på qvällen och då alla voro temligen upprymde, tog mig baronen afsides och yttrade:

»Hör på, herr pastor, ni var ju bekant med min numera saligen afsomnade svärfar, kaparkaptenen Parder, glorvördig i åminnelse?»

Jag upplyste, hvaruti min bekantskap med den »glorvördige» egentligen bestod.

»Och ni var ju min charmanta friherrinnas skriftefader?»

»Hon läste för mig för att gå till skrift.»

»Ack, om ni ändå hade kuggat henne vid storförhöret!» yttrade baronen i den mest melankoliska tonart, »men,» tillade han något raskare, »har ni alls ingen aning om hvem som tog vid alla de der millionerna, som den ädle fadern lemnat sin ädla dotter i arf?»

»Jag trodde, jag, att ingen bättre än herr baronen sjelf kunde ge upplysning om de der millionerna,» svarade jag.

»Millioner djeflar var det, och så äkta som möjligt!» ropade baronen, »men hvarken voro de af silfver eller af guld, icke ens af koppar, ty jag räknar naturligtvis icke det der förfallna stenrucklet, som knappast duger till insats i en försvarlig killepott. Deremot fanns det en hel hop med muskedundrar att fälla ishafvets björnar med, men visst ingen enda af slottskansliets. Vidare ett större parti flaggor, som jag tänkt hembjuda åt Lifrustkammaren eller åt kyrkorna för att begagnas till brandsignaler i tornen. Det var en satans fortyn och...»

Baronen afbröts i sina utgjutelser af en skål, som en af värdarne i detsamma proponerade för det täcka könet och i hvilken skål baronen instämde, ehuru med temligen sura miner.

Således hade äfven hon i sin ordning lurat baronen, och jag kunde nu förklara hennes prat om sin stora förmögenhet och om behofvet af en affärsman för att förvalta den, äfvensom hvarför hon icke tog en sådan förrän baron von K** blef hennes sjelfskrifne målsman och, som man vet, icke rosade marknaden derpå. Baronen rymde också snart både från hustru och kreditorer och begaf sig till Frankrike, utan att någonsin vidare höras af. Hans fru dröjde icke heller länge i Sverige: hon reste till Petersburg, der hon lärer gift om sig med en förnäm ryss; men sedan gick spåret efter henne förloradt, så att man verkligen kunde säga, att hvad som kommit med vinden äfven försvunnit med den.

Olika historier rörande den aflidne sjöröfvarens förmögenhet voro emellertid länge i omlopp. Somliga påstodo, att hela hans egendom endast bestått i det gamla stenhuset, han i lifstiden bebott och hvilket hans måg knappast ansåg värdigt att sättas på ett killekort; men andra

voro af den tanken, att den aflidnes gamle trotjenare, Kopp-ärret, före sin död, som inträffade fjorton dagar efter husbondens, af hat till dottern förstört eller förskingrat all lösegendom, hvilken, efter hvad man trodde sig veta, skulle ha utgjort en betydlig summa i guld, ehuru den på långt när icke uppvägde ryktet om millionerna.

Hushållerskans dotter.

Bland mina små biförtjenster — och såsom sådana torde kunna rubriceras hela min inkomst som prest under det första tiotalet af mitt vistande i Stockholm — räknade jag äfven den att vara brunnspredikant vid *Surbrunn*, den äldsta af hufvudstadens besökta helsokällor, belägen vid gatan med samma namn och snedt emot det lika bekanta värdshuset *Claes på hörnet*. I äldre tider hade idel förnämt eller rikt folk samlats kring denna källa, öfver hvilken då det brunnshus byggdes som ännu står qvar. Men den fashionabla verlden flydde med ens derifrån, sedan ett af dess förnämsta lejon, en baron Rothstein, i början af tjugutalet orenade källan på ett sätt, som till och med en hamnbuse skulle ha blygts för. Baronen måste för denna orsak lemna fäderneslandet och begaf sig till Frankrike, der han dog. Det var hans enka, den ännu mer bekanta friherrinnan Rothstein, infödd fransyska, som, anländ till Sverige kort efter mannens död, i Stockholm väckte så stort uppseende både genom sin skönhet och sina galanterier.

Surbrunn stod några år öfvergifven, till dess medelklassen, något mindre kräsmagad än den förnäma verlden, tog den öfvergifna källan i besittning och vid dess bräddar fortsatte den eviga drömmen om ny helsa eller ny ungdom ur mineraliernas vatten. Men Surbrunn repade sig aldrig fullkomligt efter den första törnen, utan gick allt mer och mer baklänges, till dess brunnshuset en vacker dag förvandlades till repslagarbana, der naturligtvis samma retrograda rörelse fortsattes, ehuru säkerligen med vida större fördel och vinst, än när man förr på samma plats sökte tvinna eller sno ihop lifvets bristande trådar.

En brunnspredikants åliggande är, såsom bekant, att hålla morgonbön om hvardagarna och att hvarje söndag predika i högmessan för brunnsgästerna. För detta hade han frampå sommaren en kollekt, som på den tiden inbringade omkring femtio riksdaler. Men han hade dessutom rättighet att fritt ur källan taga sig så mycken helsa han kunde få och att på samma vilkor deltaga uti de förlustelser som sällskapet gemensamt stälde till, hvaribland räknades brunnsbalerna och de stora promenaderna ut i det gröna. Sällan hade jag tillfälle att vara med, men en gång deltog jag likväl i en dylik promenad och hade då med mig en nyligen från

Finland anländ magister vid namn Amneus, endast några och tjugu år gammal, men kunskapsrik samt bottenärlig och rättfram för öfrigt, såsom fallet är med många af hans landsmän.

Herrarne bjödo armen åt hvar sin dam, och så öppnades tåget med brunnsintendenten eller den så kallade rumormästaren i spetsen. Jag och Amneus gingo bredvid hvarandra, följande efter på något afstånd, ty som min vän finnen hvarken var brunnsgäst eller bekant med de öfriga, så hade han icke fått någon dam på sin lott. Under det vi sålunda gingo framåt Roslagstullsgatan, styrande kursen på Bellevue, märkte vi, att en flicka, snyggt men tarfligt

klädd, gick framför oss och nära efter det stora sällskapet, men utan kavaljer. Detta förvånade oss så mycket mer som flickan var både ung och vacker samt verkligen, hvad angår det yttre, bäst utrustad af hela sällskapet, ehuru hon gick med sorgset ansigte och nedslagna ögon.

»Hvem är den unga flickan som går sist och ingen bjudit armen åt?» frågade jag derför en ung fru, som jag personligen kände och den jag under promenaden närmat mig.

»Ni menar visst den der mamsellen,» svarade frun nästan föraktligt; »skulle hon verkligen haft den oförsyntheten att följa med, fast ingen tillsagt henne derom!»

»Hvem är hon då?»

»Hon skall vara dotter till en hushållerska, som heter något på Lindqvist, mamsell Lindqvist, skulle jag säga,» tillade frun med en ny knyck på nacken.

»Men den stackars flickan ser rätt hygglig ut,» anmärkte jag, »och det kan väl inte läggas henne till last, att modern har den stora olyckan att vara hushållerska.»

»Men pastorn hörde väl, att modern är ogift,» svarade frun; »det hade bara fattats, att äfven hon nästlat sig in.»

»Men,» invände jag vidare, »kanske modern försakat det nöjet att denna dag vara tillsammans med sitt barn blott för att dottern ogeneradt skulle få vara med på denna tillställning och njuta af sin ålders nöjen, och då tycker jag det verkligen är synd att...»

»Åh bevars,» yttrade frun, »jag är visst inte den som talar illa om andra, långt derifrån; men nog förefaller det mig, som om denna gång äpplet inte fallit särdeles långt från trädet.»

Derpå vände den onådiga sig från mig och började samtala med sin kavaljer.

Jag vände mig med samma frågor till andra af sällskapet och fick ännu hårdare svar. Den stackars flickan var ett verkligt offerlam för hela sällskapets tadelsjuka, ett ondt mot hvilket, efter hvad man vet, ingen brunns- eller badkur hjelper. Snarare är det just vid bad och källor som denna epidemi frodas som bäst, liknande i det fallet frossan och koleran, hvilka, såsom bekant är, helst stryka fram utefter vattendragen. Att menniskor, samlade inom ett trängre utrymme, mer än vanligt sysselsätta sig med hvarandra, är mindre anmärkningsvärdt, ty man har god tid och kan ej i evighet dricka vatten eller plaska deruti;

men nog kan man med skäl anmärka den stundom rätt öfvervägande lusten att nedsätta sin nästa. När man vill skatta ett blomsterfält, låter man gerna nässlan och tisteln vara i fred och söker blott samla åt sig de vackraste och bäst doftande blomstren; men när det gäller menniskor, då gör man tvärtom, då samlar man blott det onda, och det med sådan ifver, att man icke frågar efter, hur mycket af det goda man trampar under sin fot. Dock är icke här tillfälle att närmare beskrifva förtalet, som för öfrigt är en gammal bekant; men aldrig förefaller mig denna giftiga mask så ful och vidrig, som när den krälar fram på purpurhyendet af en qvinnas läppar.

Korteligen, man for illa fram med den stackars flickans rykte, och allravärst voro damerna. Hvad kavaljererna beträffar, så ha de sällan mod att mot det ena fruntimret försvara det andra, allraminst när den anfallna är frånvarande.

Min vän Amneus, som lyssnat både till frågorna och svaren och derunder gjort en mängd grimaser af ovilja och harm, utbrast slutligen med äkta finsk betoning:

»Tusan hakar! skall icke jag nu på fläcken bjuda henne min arm, om hon också direkte vore kommen från ett harem... ja, min själ skall jag icke det!»

Derpå skyndade han till den unga flickan och bjöd henne armen på sitt vanliga rättframma sätt. Hon syntes i början något förvånad öfver denna oväntade artighet, men mottog slutligen anbudet, och det föreföll mig verkligen, som undergick hela hennes gestalt dervid en plötslig förändring. Hon blef rak, höjde sin blick och lät den med obeslöjad glans falla öfver allt som omgaf henne. Rankan hade funnit ett stöd och behöfde icke mer släpa sina blad och blommor i gruset.

Denna ridderliga manöver hade nära förstört hela nöjet för aftonen. Endast en finne kan bära sig så åt, hette det i unison, och finnarne äro ett envist och trotsigt folk, och trubbiga näsor ha de i allmänhet, och aldrig må man vänta sig belefvenhet af karlar med trubbiga näsor, och det var visst en stor välgerning att bli qvitt de välsignade finnkolisarne, som man bara hade och ännu har förargelse af o. s. v. Med ett ord, man ingick helt och hållet på Carl Johans politik, och det stackars Finland fick nu som förr sitta emellan.

»Men nog var det bättre pris på lax och ved när vi hade Finland,» anmärkte lyckligtvis en gammal fru, ty denna replik flyttade samtalet och striden inpå näringsämnenas område, och som sällskapet der tycktes mest bevandradt, så höll man sig också qvar der, till följd hvaraf hushållerskans dotter och hennes riddare för tillfället lemnades i fred.

Emellertid förflöt aftonen någorlunda drägligt, och man begaf sig tidigt på hemvägen, ty det hör äfven till brunnsdieten att bli tidigt sömnig. Amneus lemnade ej sin dam förrän utanför hennes port vid Norra Badstugatan. Aldrig glömmer jag den blick af tacksamhet hon i afskedets stund skänkte sin riddare, och äfven jag fick på min del en stråle från det blå ögat, ty äfven jag hade visat henne uppmärksamhet och sagt henne många vänliga ord under promenaden, icke utan risk för den blifvande kollekten.

Amneus besökte från den dagen ofta Surbrunn och fortfor att vara mamsell Idas kavaljer, ty så var flickans dopnamn. Hvad han i början gjort af medlidande och trots, tycktes han snart göra af verklig böjelse. Ida Lindqvist var, enligt hans omdöme, ett naturens barn af de ädlaste anlag, en nyponblomma, som blott behöfde flyttas i bättre jordmån för att blifva den skönaste ros o. s. v. En gång slutade han sin skildring af henne med följande utrop:

»Tusan hakar! hade jag icke god lust att gifta mig med henne, om jag också skulle söka mig en predikantsbefattning i sjelfva ryska Lappmarken, fast Gud skall veta, att det jag sist ville bli vore prest!»

Jag tackade å mitt stånds vägnar för komplimangen, men tog hans utrop endast som ett skämt, emedan Amneus alltid förefallit mig som en klok och eftertänksam ung man samt dessutom gränslöst älskade sin hufvudvetenskap, matematiken, och den som har vetenskapen till älskarinna, väljer sig icke gerna någon jordisk ledsagarinna förrän reumatismen angriper ögonen och rycker från bokmalen hans vingar.

Emellertid hade det lidit mot slutet af brunnsterminen, då jag och Amneus en vacker augustimorgon beträdde brunnsgården, jag för att hålla bön och han för att söka medelpunkten för sina tankars periferi, såsom han brukade säga. En herre af brunnssällskapet skyndade oss till möte.

»Ha herrarne hört dagens stora nyhet?» frågade han med andan i halsen.

»Hvad är det?»

»Om mamsell Lindqvist, som...»

»Hvad är det om henne!» utbrast Amneus med vanlig häftighet, när det var frågan om hans skyddsling, ty han bespetsade sig alltid på att få höra någon speglosa och var följaktligen alltid stridsfärdig.

»Hon har fått tjugu tunnor guld i testamente,» upplyste brunnsgästen, »och hvem hade väl kunnat drömma om det!»

Vi stodo förbluffade. Om detta hade åtminstone ingen drömt.

»Det är som jag säger,» fortfor rapportören; »modern kom nyss hit och berättade alltsammans, nästan vansinnig af glädje... Men ingen skall missunna dottern denna lycka, ty hon har alltid varit en god och anspråkslös flicka.»

»Såå,» mumlade Amneus, som genom detta tvära omkast i opinionen började tro på uppgiftens sanning.

Nyfiken att erfara något vidare om saken, hastade jag till brunnsgästerna, som bildat en grupp i en af alléerna, i det jag så godt som släpade med mig Amneus, hvilken befann sig i ett verkligt febertillstånd. Anlända till platsen, funno vi Ida sittande på en bänk och stirrande framför sig med orörliga ögon, under det att modern, hushållerskan, som stod bredvid, än tryckte henne till sitt bröst och än kramade de omkringstående händer. Men hastigt och med ett utrop af innerligaste glädje spratt flickan upp från bänken, ilade mot oss och kastade sig i Amnei famn.

»Hjelp mig!» ropade hon konvulsiviskt; »rädda mig från dessa menniskor, deras vänskapsbetygelser smaka mig bittrare än deras förra hårdhet och förakt... Ni får icke öfvergifva mig nu, ty nu behöfver jag ännu mer ert deltagande, er ömhet, er...»

Jag hörde icke mer hvad hon sade, men jag såg henne brista i tårar, medan Amneus nästan bar henne till en annan bänk, der han satte sig jemte henne och, under det flickan snyftande dolde sitt ansigte vid hans bröst, tröstade henne, liksom det hade händt henne den största olycka i verlden.

»Man ska få se, att den der finnkolisen lägger sina breda labbar på allt,» yttrade nära mig en herre, »och det vore harmligt, om också inte för annat än att så mycket pengar ska gå till Ryssland.»

Snart fick jag närmare upplysning om förhållandet. Idas mor hade i många år varit hushållerska hos en beryktad procentare i Stockholm, men hvars namn jag vill förtiga. I hvad förhållande denne stått till sin hushållerska, vet ingen bestämdt, men säkert är, att han till dennas dotter på sitt yttersta testamenterat hela sin förmögenhet, som, om den just icke gick till hvad ryktet uppgaf, likväl var stor nog för att kunna räknas till de betydligare.

Slutet på denna berättelse är lätt att gissa till. Amneus gifte sig med Ida Lindqvist, reste med henne till Italien, i stället för till ryska Lappmarken, och Gud vete hur det sedan gick med matematiken, ty hvad äro väl geometriens trianglar och qvadrater för den som lefver i kärlekens sferer!

Sensmoralen häraf kan blifva: Förtala eller förakta aldrig en stackars värnlös flicka, om ej af rent menskliga skäl, så åtminstone af en patriotisk bäfvan för att allt vårt mynt kan gå till Ryssland!

Tennfröken.

En vinter och vår biträdde jag församlingens kyrkoherde med att läsa med de flickor, som skulle beredas till sin första nattvardsgång. Vanligtvis öfverlemnas gossarnes ledning åt adjunkten, medan pastor sjelf förbehåller sig flickornas, såsom varande det lättaste och tacksammaste arbetet. Det är både i andligt och lekamligt afseende en stor skilnad mellan en gosse och en flicka af samma ålder. En femton års gosse har ännu långt qvar till sin fulla utveckling, när deremot en lika gammal flicka befinner sig nästan vid gränsen deraf. Skilnaden belöper sig kanske på ett helt tiotal af år. Följaktligen måste hon vara en vida tacksammare jordmån för allt utsäde, så godt som ondt, känslig för minsta daggdroppe och första solglimt, medan det andra könet alltför mycket röjer den stenbundna blåleran, som ofta påkallar både jernspett och plog.

Också kan man icke vara nog försigtig vid ledningen af eller umgänget med en femton- eller sextonårig flicka. Visserligen leker ännu på ytan hela barndomens naivitet och joller, som så oemotståndligt draga en till sig; man tror sig blott ha för ögonen en grund och sorglöst sorlande bäck, endast till för att afspegla alla ljusets nyckfulla färgskiftningar, och man anar icke, hur nära man verkligen står känslornas och passionernas omätliga djup, som så lätt vid minsta fläkt uppröres. Mycket obetänksamt handlar derför den man som icke aktar derpå, utan låter sig alltför mycket hänföras af ungdomens och de gryende behagens stora tjusningsmakt. Den unga flickan, som så ystert skämtar med alla och om allt, tager, märkvärdigt nog, ofta andras skämt för allvar, andras joller för kontant, och innan man vet ordet af, lägra sig på den fina rena pannan vecken af

en tankfullhet eller i det klara ögat skuggan af en oro, hvarifrån barndomens oskuld i det längsta borde bevaras. Beklagansvärd är derför den flicka, som i denna ålder icke följes af en moders öga och ledes af en moders råd. Den man, som af egennyttiga och låga motiv uppgrumlar en så oerfaren och tillitsfull själ, begår ett brott som är oförlåtligt.

Men för att återkomma till min lärarebefattning, så fick jag, såsom nämndt är, förtroendet att undervisa den qvinliga afdelningen af läsbarnen, till följd deraf att kyrkoherden under hela tiden af opasslighet hindrades från att sjelf förvalta embetet. Aldrig skall jag glömma denna angenäma tid. Jag längtade efter läsetimmarne, ty jag kände mig inspirerad, förädlad af dem. Det föreföll mig ibland, som om jag satt framför en stor altartafla, kring hvars religiösa sinnebilder en mängd cherubshufvuden grupperat sig; jag tyckte att jag lärdes mer än jag lärde, fick mer än jag gaf, och jag liknade mig vid såningsmannen på den sydliga jorden, som nästan ögonblickligen ser sin sådd uppskjuta i plantor och blommor i oändlig mångfald och herrlighet.

Bland de läsbarn, som för sitt klara förstånd och sin ovanliga uppfattningsförmåga mest ådrogo sig min uppmärksamhet och hängifvenhet, var Olivia Lang, dotter till en mycket rik tenngjutare på Norr. Redan innan jag första gången såg henne i kyrkans sakristia, hade jag hört henne omtalas under benämningen »Tennfröken», förmodligen med anledning af hennes ståtliga figur, i förening med faderns yrke och förmögenhet. Det låg också något af hvad man kallar »aristokratiskt» eller »nobelt» i hennes väsende, men det var hvarken tillgjordt eller lånadt, det var, med ett ord, hennes natur.

Konfirmationsdagen och efter gudstjenstens slut, under det församlingen småningom aflägsnade sig ur kyrkan, råkade jag i kyrkdörren tenngjutaren, som frågade mig efter sin dotter. Jag sade honom, att sedan jag i sakristian tagit afsked af mina skriftebarn, hade jag icke sett henne, men förmodade att hon ännu vore i kyrkan, efter hon ännu icke mött sin far. Medan tenngjutaren sträfvade för att komma in i kyrkan, hvilket icke var det lättaste till följd af den stora trängseln af dem som ville ut, fortsatte jag min väg och fann Olivia på kyrkogården i förtroligt samtal med en ung mustaschbeprydd och modernt klädd herre, men hvars

Tennfröken.

utseende, hur fördelaktigt det än för öfrigt kunde vara, jag likväl icke tyckte om. Det låg något skyggt och förstördt i hans blick, som väckte mitt obehag. Hur rikt och yppigt det betäckande löfverket än är, så framskjuter ändå alltid något af ruinen. Orolig, utan att likväl kunna göra mig full reda för min oro, närmade jag mig Olivia och underrättade henne om att hennes fader sökte henne. Olivia rodnade upp öfver öronen och hastade tillbaka till kyrkodörren. Omgifven af andra mina läsbarn och deras anhöriga, förlorade jag henne ur sigte.

Några veckor derefter fick jag höra, att en löjtnant von H. friat till henne, men stött på ett oöfvervinnerligt motstånd från faderns sida, hvarpå ingen heller undrade, ty löjtnant von H. var allmänt känd som en förtviflad spelare samt dessutom på väg att, för något mindre hederligt uppförande inom regementet, taga afsked derifrån. Det berättades på samma gång, att flickan vore ursinnigt kär i honom, och det rann mig i sinnet, att det måtte ha varit samma person, som jag såg henne tala med utanför kyrkan. Jag besökte några gånger hennes fars hem och talade med Olivia, men jag kände icke mer igen henne. Hennes klara förstånd var förmörkadt, hennes ovanliga uppfattningsförmåga ville ingenting uppfatta, ingenting begripa. Kärleken hade öfversvämmat allt, och jag lemnade tenngjutarens hus för hvarje gång alltmer bedröfvad öfver mitt bästa skriftebarn.

Den man, som gör till sin pligt att råda och förmana en ung flicka, förlorar småningom sitt välde öfver henne, ty hennes fåfänga såras och lider af alla de der råden och förmaningarne, om de äro än aldrig så goda och välmenande. Deraf drager jag också den slutsatsen, att den, som vill vinna en qvinnas kärlek, noga bör akta sig för att uppträda såsom preceptor. Detta likväl sagdt utan ringaste häntydning på mitt förhållande till Olivia Lang, hvilket endast varit och aldrig kunnat blifva annat än det mellan en välmenande lärare och en af naturen rikt begåfvad lärjunge, för hvars framtid han ömmar. Som jag märkte, att Olivia alls icke syntes benägen att lyssna till mina föreställningar, när det rörde hennes olyckliga böjelse för von H., och att hon sökte undfly mig så ofta jag ville tala med henne derom, så upphörde jag med mina besök.

Emellertid och till min stora glädje fick jag höra, att Olivia, sedan alla hennes försök att bli gift med von H.

strandat mot faderns beslut, tagit sitt parti och visade sig temligen resignerad. Man talade snart om nya friare både med rang, förmögenhet och anseende, men att hon gifvit korgen åt dem alla, till dess man en dag berättade mig, att hon förlofvat sig med en — sjuttioårig ungkarl, ett pensioneradt och dertill på köpet mycket bräckligt kammarråd, som i många år bebott hennes faders hus. Tenngjutaren syntes alldeles förtjust och kunde icke nog berömma sin dotter för det hon beslutit sig för ett så »i alla afseenden fördelaktigt parti», såsom hans ord lydde.

Det är klart, att jag icke delade hans förtjusning. Jag fann detta parti nästan vidrigare än det först ifrågavarande. Kammarrådet måste vara en narr eller blifvit barn på nytt; men hvad tänkte väl flickan? Fanns det då för denna flicka ingenting annat att välja på än ruiner till själen eller ruiner till kroppen! Jag skyndade till henne.

»Är ni då endast född för att begå dårskaper, stackars barn?» frågade jag henne.

»Hur då?» frågade hon med temligen väl spelad förvåning.

»Ni går att taga till make en sjuttioårig sjuklig gubbe.»

»Jag vet, att han både är gammal och sjuklig,» svarade hon, »men så mycket mer är han i behof af ett kraftigt stöd.»

»Och det är derför ni gifter er med honom, endast derför?»

»Ja, herr pastor,» svarade hon, undvikande min forskande blick.

»Ni ljuger, Olivia!» ropade jag med stränghet; »måhända ingår ni detta giftermål för att håna dem, som i högsta välmening och af de mest välgrundade skäl motsatt sig er förra olyckliga böjelse; men ni inser icke, att ni sjelf blir offret, och att det blir öfver ert eget hufvud, endast öfver ert, som menniskors hån eller åtlöje faller . . . Eller också,» fortfor jag, fattande hennes motsträfviga hand, »eller också gör ni det af beräkning, en beräkning, lika ovärdig en sann kristen som oväntad att finna hos en varelse, som så nyligen och heligt utlofvat att städse vandra dygdens och hederns väg.»

»Jag har ju min fars bifall, och detta är ju också heligt,» sade hon något ironiskt, »och herr pastorn får derför vara god och förlåta . . .»

»Min förlåtelse är en ringa ting,» yttrade jag; »men det finns en öfver oss, för hvilken ingen vrå af våra hjertan är fördold och hvars förlåtelse eller nåd ingen ovärdig kan våga hoppas på... Derför, Olivia, mitt goda, mitt älskade barn...»

Hon lösgjorde sin hand ur min och hastade ur rummet. Jag tyckte, under det hon försvann, att ett moln jagade öfver hennes liljehvita panna, och när hon försvunnit, föreföll det mig som om molnet ännu var qvar i rummet, beslöjande min syn och isande mig med sin kyla.

En månad derefter var den sjuttonåriga den sjuttioåriges brud. Några veckor efter bröllopet talade man om detta vidunderliga äktenskap, men i en hufvudstad talar man icke länge om ett och detsamma.

Så förflöt ungefär ett halft år, hvarunder jag hörde den unga kammarrådinnan mycket berömmas för den ömma vård hon egnade sin ålderstigne man. Det nygifta paret bebodde första våningen i tenngjutarens hus, och svärfadern tillbragte nästan alla aftnar hos sin måg, som var rätt glad öfver att få sitt bostonparti, i hvilket den unga frun vanligtvis deltog. Kammarrådet hade »kryat opp sig», blifvit »frisk som ett vinterny», hette det. Det fanns då äfven blommor för vintern.

Men en morgon får jag i tidningarne läsa, att det gamla kammarrådet W. den föregående aftonen snafvat i sin egen trappa, fallit utföre, krossat hufvudskålen mot stengolfvet i farstun och ögonblickligen aflidit. Berättelsen om denna olyckshändelse var beledsagad af några förnumstiga reflexioner öfver tjenstefolks vana att spilla vatten i trapporna, öfver husvärdars uraktlåtenhet att hålla sina förstugor upplysta o. s. v.

Man talade någon tid om olyckshändelsen, men ännu längre om den unga, rika och älskvärda enkan, som nu allraminst borde ha en president, ty man tog för gifvet att hon ville stiga i graderna, eftersom hennes håg ansågs uteslutande luta åt rangen och ancienniteten.

Huru öfverraskad blef man ej derför, när man fick höra, att kammarrådet W:s enka efter sorgeårets förlopp gifvit sin hand åt sin förste friare, den afskedade löjtnanten von H. De som icke kände hennes äldre förhållande till denne förvånades vida mer öfver detta parti än öfver det förra, ty von H., som fortfarande vandrade i den riktning

han börjat, hade alltmer gjort sig känd för sina vilda utsväfningar. Men jag — som långt förut anat, att hon gift sig med kammarrådet endast för att efter dennes död, hvilken enligt naturens ordning icke borde dröja länge, fritt kunna disponera öfver sin hand och gifva den åt sin första kärlek — jag såg min aning gå i fullbordan och bäfvade ånyo för den förblindade varelsens öde.

Tenngjutaren, hennes fader, bäfvade icke mindre; men hvad var att göra? Han hade icke mera den faderliga myndigheten att fly till, och dotterns andra bröllop stod. Tenngjutaren besökte mig ofta och talade om vissa mått och steg, som han ärnade vidtaga för att rädda det arf, som dottern en dag skulle få efter honom. Hennes möderne gaf han redan förloradt, och förloradt gick det också, innan smekmånaden lupit till ända.

En morgon inrusade min gamla städerska blek och andfådd.

»Har pastorn hört den förskräckliga nyheten!» ropade hon.

»Hvad för en?»

»Jo, att tenngjutar Lang i går afse fallit utför trappan i sitt eget hus och brutit halsen af sig... det var precis samma trappa som hans måg i fjolas föll utför och slog ihjel sig uti... Men så är det också en trappa brant som i ett torn och mörk som i en säck... Nu måtte den väl bli omlagd, sedan värden sjelf tagit knäcken.»

Jag kan icke beskrifva min bestörtning vid denna underrättelse, som jag snart fann bekräftad. En ny dyster aning uppsteg i min själ. Jag hade icke styrka att bevista tenngjutarens begrafning, jag förmådde knappast gå förbi detta hus, genom hvars murar jag trodde mig skåda en förfärlig hemlighet. Jag hörde emellertid, att löjtnant von H. tagit sin svärfars egendom i full besittning, hvilket bevisade, att den olycklige tenngjutaren icke hunnit vidtaga de mått och steg, hvarom han i lifstiden talat både med mig och andra.

Så hade icke stort mer än ett halfår ånyo förrunnit, då det en regnig höstafton knackade sakta på min dörr. Jag öppnade den, studsade och var nära att tappa ljusstaken som jag höll uti, ty jag såg framför mig en ung, men mycket blek qvinna, utan hatt och kappa, våt af regnet, skälfvande af köld och sinnesrörelse. Det var tennfröken, det var Olivia Lang. Hennes knän svigtade, hon var nära att falla till golfvet. Med möda ledde jag henne till soffan,

der hon nedsjönk, med händerna för ögonen och utan att hennes darrande läppar förmådde framhviska det ringaste ljud.

Jag satte mig på en stol framför henne; äfven jag kände mig oförmögen att yttra något, och hvarför skulle jag också göra det? Jag läste ju hela hennes öde i denna stumma sorg, i denna gränslösa förtviflan. Efter någon stund tog hon händerna från ögonen, stirrade länge på mig och sade med en ton, som ännu i dag pinar mina öron, följande ord:

»Jag är gift med en mördare!...»

Jag vill icke uppröra mig sjelf och andra med att vidare skildra denna hemska afton eller upprepa de ord, som då vexlades mellan henne och mig. Dyrt hade denna arma qvinna fått plikta för sin olyckliga böjelse. Hon hade blifvit bekant med von H. under det hon gick och läste, då han alltid passade på henne vid hennes gång till och från kyrkan, och hennes unga hjerta fängslades så lätt af hans fagra ord. Af honom hade hon låtit öfvertala sig att ingå äktenskap med kammarrådet W., af skäl som man lätt finner; men dertill inskränkte sig också hennes brott, eller hur man vill kalla det. Samma dag hon besökte mig hade några ord, som hennes man i rusigt tillstånd låtit undfalla sig, öppnat hennes ögon och visat henne den afgrund, vid hvars rand hon stod. Hon hade då lemnat sitt hem, utan att veta hvart hon skulle begifva sig, då hon erinrade sig mig och den varning jag en gång gifvit henne. Hon återsåg aldrig mer det hem hon öfvergifvit.

Hennes man, som snart allmänt misstänktes för mord både på kammarrådet och tenngjutaren, rymde till England, der han, ett år derefter anklagad för delaktighet i ett gröfre förfalskningsbrott, dömdes till deportation på lifstid.

Tennfröken, såsom Olivia fortfarande kallades, framlefde några år ett aftynande lif, vexlande mellan den bittraste sjelfanklagelse och den djupaste ånger, så att man nog med skäl kan säga, att om också ingen har så lätt för att begå svagheter som qvinnan, så får icke heller någon så grymt lida för dem som hon.

Ett original.

»Ingenting har jag, och likväl lefver jag af hvad jag har,» yttrade en gång till mig Isak Harling, så hette det original, som jag nu i största korthet vill beskrifva.

Han hade verkligen ingenting, och ingen visste hvaraf han lefde, men ändå dref han ett yrke, som icke just så många enkom slå sig på, emedan vinsten deraf mer tillfaller bröstet än bröstfickan, mer mättar hjertat än magen. Hans yrke var nemligen att göra godt, så vidt han förstod, och han förstod ganska mycket af den saken.

Man såg honom aldrig i sällskapslifvet eller ute på de allmänna promenaderna. Icke heller hade någon sett honom på källare eller kaféer, men inträffade t. ex. en eldsvåda, så kunde man vara viss om att finna honom på ett tak med strålen i hand. Läste man i Dagbladet någon så kallad »tiggarannons», så var man säker på att det var Harling som skrifvit den, notabene för andra, och man kunde utan betänkande följa hans finger, ty det pekade alltid åt den verkliga nöden, den sanna olyckan.

»Olyckans hem är icke så bedröfligt som man föreställer sig,» sade han; »sannt är, att olyckan ofta förvandlar

vissa själar till ödemarker, men i ödemarken ljuder likväl alltid Guds röst.»

Jag gjorde hans bekantskap vid ett sjukbesök hos en mycket fattig familj i Johannistrakten. Inkommen i den eländiga stugan, fann jag midt på golfvet ett bord öfverfyldt af matvaror och såg deruti resultatet af en annons, som under de föregående dagarne varit synlig i tidningarne. Jag lyckönskade den fattiga familjen till detta vackra bevis på menniskors deltagande.

»Ack, allt godt kommer från honom!» svarade den sängliggande hustrun, pekande, icke uppåt, såsom jag trodde att hon skulle eller borde göra, utan åt ett hörn i rummet, hvari hängde några klädespaltor, men nedanför visade sig ett par stöflar. Nyfiken närmade jag mig hörnet, drog undan paltorna och blef varse en välklädd man af omkring

fyrtio år med ett mildt och vackert ansigte. Han förklarade sitt missnöje med min upptäckt.

»Det är, min själ, ingenting att blygas för,» anmärkte jag med rörelse.

»Men det är mitt nöje att inte skrifva verlden på näsan det lilla jag gör,» svarade han med fortfarande förtrytelse, »ty verlden missaktar vanligtvis eller fördömer det nöje som den ej delar.»

Detta var första gången jag talade med denne man, om hvilken jag redan hört så mycket talas. Jag skulle kunna fylla hela ark med berättelser om hans välgörenhet och outtröttlighet att tjena andra, utan att någonsin tänka på sig sjelf; men jag vill inskränka mig till att teckna ett drag ur hans lif, emedan detta drag karakteriserar honom fullkomligt.

Några år före min bekantskap med honom hade det lyckats honom att få en sexårig flicka upptagen som eget barn hos ett rikt, men barnlöst borgarfolk på Norr. Denna lilla flicka, ett fattigmans barn, hade förlorat sina föräldrar och alla sina syskon i kopporna. Hon växte till, fick en vårdad uppfostran, blef talangfull och god samt vid aderton års ålder genom testamente sina rika fosterföräldrars enda arftagerska. För denna flicka, hvilken han med en faders hela kärlek hade följt, brann han slutligen af en ännu starkare låga, och hon, å sin sida, kände den djupaste erkänsla och hängifvenhet för sin välgörare. Ett ord af honom, och hela denna skatt af ungdom, behag och guld hade varit hans. Men hvad gjorde Isak Harling?

Jo, en vacker morgon stiger han tre trappor upp i ett hus midt i staden. Han inträder i ett litet vindsrum, som då beboddes af en fattig extranotarie i hofrätten, en helt ung man med milda anletsdrag, men lutande öfver de pappersmassor som betäckte hans skrifbord.

»Ni känner icke mig, men jag så mycket mera er,» började Harling; »ni är son till en fattig skomakare, som hade sin lilla verkstad på Söder och dog för tio år sedan, och er mor bebor ett rum närmast ert. Ni har kafvat er fram genom fattigdomen, liksom sjömannen genom vågorna och stormen. Ändtligen fick ni fotfäste, ehuru det var på en hård och kal klippa, som ni söker göra fruktbar genom ert arbete och er ömhet för en gammal mor. Men innan klippan blommar, utblomma er ungdom och ert lif. Tag

er hatt och följ mig! Jag skall förvandla klippan till ett Eden.»

Den unge mannen stirrade förvånad på talaren. Var det en gud eller en galning han hade framför sig? En vanlig dödlig bjuder ej gerna på

»Paradisets månskensnätter,
Edens blomsterhöljda slätter»,

åtminstone icke förr än han sjelf inträdt och tagit paradiset i besittning för egen räkning.

Harling förstod honom, smålog och sade, men blott för sig sjelf:

»Jag är icke nog gud för att lida utan att klaga, men icke heller nog galning för att dåra andra och mig sjelf.»

»Följ mig!» tillade han högre, »jag vill ert väl, er lycka, ty endast den som sjelf förtjenar lyckan har förmåga att lyckliggöra andra.»

Notarien tog sin hatt och följde, och Isak Harling presenterade sina båda skyddslingar för hvarandra, och efter några månaders förlopp hade jag det nöjet sammanviga

dessa unga rena varelser. Efter ceremoniens slut och sedan alla framfört de vanliga lyckönskningarne, råkade mina ögon falla på Harling. Han stod i ett hörn af salen med ansigtet mot väggen och händerna sammanknäppta öfver bröstet, men hans ansigte var blekt.

»Hur är det fatt, bror Harling?» frågade jag.

»Jag blyges öfver mig sjelf,» svarade han, »ty jag känner afundens eller svartsjukans tigertand i mitt bröst. Det finns då ingen oegennytta här på jorden, icke ens hos den högsta ömhet och kärlek ... Men jag kunde icke handla annorlunda, jag ville icke med mina femtio år kyla ut en adertonårig flickas hjerta ... Se så, nu har jag ryckt ut tanden för evigt, nu är det bra igen.»

Nog ryckte han ut tanden, men aldrig blef det bra igen. Han blödde och förblödde, och ett år derefter vigde jag honom vid — jorden. Aldrig glömmer jag hans jordfästning på Johannis kyrkogård, hvilken knappast kunde rymma den folkmassa, som der var samlad. Så långt jag kunde höra och se, hörde jag suckar och såg tårade ögon.

Så slutade detta original, såsom han kallades; men så länge han och dylika med honom skola anses för original, så länge står det ej rätt väl till med Guds gröna och annars så herrliga jord.

Den vandrande boklådan.

nder mitt vistande i Stockholm lärde jag känna ett annat original, madam Årlund, eller den »vandrande boklådan», under hvilken benämning hon var mera känd. Om hon verkligen varit gift, det kände ingen, och sjelf tillspord derom eller om något annat som rörde hennes förflutna lif, svarade hon alltid:

»Jag har glömt allt annat sedan jag slog mig på litteraturen.»

Madam Årlund gick omkring och sålde böcker, mest gamla och uppskurna; hon var en antiqvarisk boklåda på två ben, friska och ovanligt rörliga. Man kunde se henne på Norr, i Staden och på Söder under loppet af en enda timme. Hon trippade med ett knyte i hvardera handen, var gul och hoptorkad som ett pergament, men också lika seg som det. Hon köpte sina böcker dels på bokauktioner och dels af enskilde, som icke ville behålla det arbete de en gång läst.

»Ingen läser gerna om en bok, om inte för dess detaljer; men hur många ha väl lust för det!» brukade hon säga, och på denna sats, som nog har sin riktighet, grundade hon sina spekulationer och gjorde, man skulle kunna säga, de bästa affärer.

»Jag köpte *Quentin Durward* på bokauktion för tjugufyra skilling,» berättade hon en gång; »jag har sedan sålt och återköpt denna bok minst tjugu gånger, hvilket inbragt i kassan minst tio riksdaler, utan att jag behöfver räkna det lilla jag fick, när jag sålde den som makulatur i Nordlanders hökarbod!»

Den »vandrande boklådan» visade sig understundom i sällskap med en flicka af ungefär nitton à tjugu år med

rätt hyggligt utseende, tarfliga men snygga kläder. Den svarta silkesschaletten knöt sig smakfullt kring ett verkligen intagande ansigte. Madam Årlund kallade henne för sin fosterdotter, men jag hade mina anledningar att tro på ett vida innerligare förhållande mellan dem, ty när jag vid ett tillfälle rörande denna flicka gick »vandrande boklådan» något närmare på lifvet, så flög en purpurstrimma öfver det gula pergamentet.

»Gif mig ett godt råd, herr pastor!» sade hon en dag till mig, som var en af »vandrande boklådans» kunder; »säg mig huru skall jag få en bra man åt Karin? Det är lika nödvändigt för en flicka att snart bli gift som det är för en god bok att snart bli inbunden, ty annars blir den så lätt uttrasad, det blir så många veck och åsneöron uti den, så man aldrig kan få den slät igen... Vet pastorn någon som kan göra flickan någorlunda lycklig, ty fullkcmligt blir det ingen?»

Denna fråga var icke så lätt att genast besvara.

»Pastorn kunde gerna gifta sig med flickan,» började ånyo »vandrande boklådan» utan vidare krus, »och lita på det, att den bok jag nu bjuder ut tål kritiken mycket bättre än mången annan, som blifvit vida berömd... Litet förgyllning på kanterna följer på köpet. Kort och godt, herr pastor, vill ni bli perm åt min vackra bok?»

Jag kunde omöjligen qväfva den skrattlystnad, som öfverväldigade mig vid detta högst originella sätt att gå tillväga, men dervid råkade »vandrande boklådan» i eld och lågor.

»Sådana äro de!» ropade hon, utan att lyssna till mina ursäkter; »alla ridas de af högmodsdjefvulen. Den simplaste hjelpprest ser sig redan på erkebiskopsstolen, den minsta kadett tror sig redan ha marskalkstafven i sin hand, och den största bläcksudder till skrifvare inbillar sig redan vara justitiestatsminister... Så är det med de tärande klasserna... Alla andra se de öfver axeln, sjelfva lyckan till och med, den de när som helst äro färdiga att uppoffra för något så galet som en bedräglig dröm... Men vandrande boklådan behöfver inte truga ut sina böcker.»

Alldeles ur stånd att taga reson, gick hon direkte från mig till en lärftsbod vid Drottninggatan, till en bodbetjent, som äfven hörde till hennes kunder. Åt honom utbjöd hon samma bok, som hon bjudit mig. Han skrattade icke

Den vandrande boklådan.

han, men fick desto mer att fröjda sig åt. Han fick 1:o en vacker och snäll hustru och 2:o sexton tusen riksdaler kontant att börja sin egen handel med, ty den förgyllning, madam Årlund anspelat på, var ingen bedräglig dröm.

»Vandrande boklådan» gick ännu många år omkring och sålde böcker, men jag tviflar på, att hon hade att afyttra flere af det slag, som fallit på den lycklige lärftskrämarens lott. Sådana exemplar torde man få leta efter i bokhandeln, vare sig den fasta eller ambulatoriska, och säkert är, att de icke höra till deras antal, som kringskickas till »benäget påseende».

Lilla Mia.

Från mitt fönster, som vette åt kyrkogården, såg jag ofta, under sommarmånaderna de första åren jag vistades i Stockholm, en åtta- eller nioårig flicka, som lekte mellan grafkorsen och hoppade öfver hällarna, så intagande, att jag sade till mig sjelf: Så bör

den engel se ut, som en gång skall kalla de döde upp ur grafvens natt till det eviga lifvets morgon.

Denna flicka var det enda barnet till ett tituleradt kommerseråd G**, som hade sitt hus nära kyrkogården och var lika mycket bekant för sin rikedom som för sin girighet. Han hade varit handlande i en småstad, der han vid fyrtio års ålder gift sig med en ung qvinna, hvilken i hemgift icke medfört någonting annat än en ytterlig fåfänga, den enda passion som möjligen kan rå på girigheten. Hon öfvertalade sin man att skänka en summa pengar till en fattiginrättning, hvilket hade till följd, att mannen en vacker dag fick Vasaorden.

»Sedan vi nu lyckligt och väl blifvit riddare af Vasaorden,» yttrade hustrun till sin man, »så återstår för oss bara att få Nordstjernan och bli kommerseråd.»

Mannen gjorde en grimas, men gaf en ännu större summa till en annan välgörenhetsanstalt och fick verkligen både det ena och det andra.

»Nu måtte det väl vara slut,» förklarade mannen, sedan han med en djup suck inlöst ordenstecknet och fullmakten.

»Visst inte, min gubbe,» förklarade hustrun, »vi måste i morgon dag upp till Stockholm för att bli frimurare och skaffa oss Carl XIII:s orden, ty jag har alltid mest tyckt om det röda korset, som man får bära om halsen.»

Kommerserådet tyckte visserligen, att han hade nog af sin titel och sina två ordnar, för att icke räkna det huskors han redan hade på halsen, men måste icke desto mindre resa till Stockholm, der han köpte sig ett vackert stenhus och anmäldes i Frimurarorden. Vid receptionen till första graden stakade han sig förskräckligt på alla tre frågorna, men blef detta oaktadt novis i vishetens tempel.

»Jag riktigt skämdes som en hund,» berättade han för sin hustru med hela uppriktighetens naivitet.

»Så mycket säkrare är du om halsbandet,» svarade hustrun tröstande.

Medan kommerserådet avancerade från grad till grad, alltmera närmande sig sitt mål, uppväxte deras dotter, lilla Mia, till en glädje för Gud och menniskor. Föräldrarne, så olika till lynnet, blefvo *ett* när de sågo på lilla Mia. Då glömde den ene sitt guld och den andra sin fåfänga Med kännedom om föräldrarnes svagheter, hade man svårt att begripa, hur de kunnat få ett så älskligt barn. Men

naturen har sina nycker, och naturforskarne påstå ju, att det är hos den sjuka musslan som perlan bildas.

Det är klart, att mellan sådana makar som kommerserådet och hans fru ofta skulle uppstå gnabb och stridigheter med mera dylikt, som gör ett litet helvete af det husliga lifvet, trots det materiella välståndet och öfverflödet. Men så snart lilla Mia visade sig, upphörde kifvet, tystnade grälet, och både far och mor skyndade att leka och jollra med sin älskling. Det var liksom föräldrarne, inom sig erkännande sina fel och svagheter, fruktat för den lilla alfen, i hvilken de kanske sågo den förkroppsligade bilden icke blott af Guds godhet, utan äfven af hans rättvisa.

Men åren förflöto och lilla Mia, såsom hon kallades af alla äfven sedan hon blifvit stor, lekte icke all sin tid på kyrkogården. Hon växte upp till jungfru, var för skön att kunna växa ifrån sig, för god att kunna försämras. Himlen, som gifvit hennes kropp såväl som hennes själ sin prägel, vårdade troget de begge präglarne, hur de än tummades af verlden.

När en dotter fyllt sjutton år, börjar äfven den bästa och ömmaste mor fundera på, hur hon så fort som möjligt skall få sitt barn bortgift. Fadern är icke lika angelägen, allraminst om han, lik kommerserådet G**, hyser en afgjord motvilja för alla utgifter under hvilken rubrik som helst. Hade excellensen De Geer varit ungkarl, så skulle föräldrarne bestämdt förenat sig om honom, ty han hade uppfyllt bådas anspråk. Kanske hoppades de, att han skulle bli enkling, efter de beständigt talade om den ståtlige excellensen.

Men medan de väntade och hoppades, inträffade något, som ofta blir en följd, när man gör upp räkningen utan värden eller, denna gång rättare, utan värdinnan.

En dag hemkom lilla Mia, efter att ha varit ute för att köpa musikalier, ty hon älskade mycket musik och var sjelf ganska snäll på piano. Föräldrarne gåfvo till ett utrop af bestörtning, när hon inträdde i salen, ty aldrig tillförene hade de sett henne så upprörd som hon då visade sig. Hennes kinder vexlade oupphörligen mellan hvitt och rödt, ur hennes ögon perlade tårar, på samma gång som den klaraste eld lyste uti dem. Var det den högsta fröjd eller högsta smärta som den unga flickan nu framställde? Detta var icke så lätt att genast bestämma.

»Aldrig har jag förut sett något så rysligt!» utbrast ändtligen lilla Mia, under det hon omfamnade sina föräldrar, »men också icke heller något så ädelt, så storartadt, så manligt!»

»Manligt!» upprepade föräldrarne, tittande på hvarandra, ty det var för första gången de hört det ordet i lilla Mias mun.

Ordet »manligt» ligger otvifvelaktigt i qvinnans instinkt, men det bör vara en stor ära för vårt kön, när det på en oskyldig flickas läppar ställes vid sidan af det ädla och storartade, och om nu detta, såsom mången tror, blott är en illusion, hvarför skola vi då vara så okloka att vilja störa den!

»Men hvad har då händt?» frågade föräldrarne under yttersta otålighet och oro; »du riktigt skrämmer oss, Mia lilla!»

Lilla Mia berättade hvad som händt, och innehållet af hennes berättelse, uppblandad af många *ack!* och *o!*, var ungefär följande:

Kommande från staden för att gå hem, hade hon sett en mängd folk under ångestrop rusa mot vestra trottoaren på Norrbro och titta ner i strömmen. Lilla Mia gjorde som de andra, och då såg hon en roddarbåt, lastad med män, qvinnor och barn, men fångad af den våldsamma strömmen, dragas ned mot brohvalfven, trots alla ansträngningar ombord. »En minut till, och alla äro förlorade!» ropade helt nära henne en ung, bättre klädd mansperson, som derefter och under det han drog af sig rocken ilade till andra trottoaren samt utför den bekanta trappan som leder till vattnet. Flere följde hack i häl den unge mannen, och bland dem lilla Mia. Nedkommen, såg hon båten törna mot bropelaren och dervid kantra samt alla dess passagerare vräkas i strömmen. Men hon såg äfven några personer kasta sig i vattnet för att rädda och främst bland dem den unge mannen. Men liksom han varit den förste att hoppa uti, var han äfven den siste som sökte komma upp, och den han då förde med sig, den tredje i ordningen som han med egen hand räddat, var en qvinna, hvilken, knappast uppkommen, sträckte armarna mot strömmen och ropade: »mitt barn! mitt barn!» — Den unge mannen hade genast ånyo kastat sig i strömmen, låtit af dess fåror föra sig till något som ännu uppbars af dem, och när han, efter den mest hårdnackade strid med strömmen, ändtligen med sitt byte hunnit kajen, befanns det vara en liten flicka,

hvars hufvud han höll öfver vattnet med ena handen, under det han med den andra högg sig fast vid stenbrädden.

»Då, må mamma och pappa tro, blef det ett jubel, så man kunnat ta ner himlen,» förklarade lilla Mia med lågande ögon; »alla hurrade och jag med, ja, lilla mamma, jag med!»

»Gud trösta mig!» utropade kommerserådinnan utom sig, »lilla Mia går och hurrar midt på Stockholms gator!»

Lilla Mia berättade vidare, hurusom strömmens besegrare och räddaren af så många menniskolif hade, upptagen ur strömmen, sanslös dignat i de närståendes armar; huru han i detta tillstånd burits först i högvakten vid torget, der man sökt bringa honom till sans; huru han derifrån förts till sitt hem, tre trappor upp i ett hus vid Stora Vattugatan, åtföljd af några personer och bland dem lilla Mia.

»På dörren till hans lilla kammare var fäst ett visitkort,» upplyste hon vidare, »och på detta läste jag: *Carl Ekström, informerar på piano* ... Ja, mamma, han heter Carl Ekström och ger musiklektioner ... Man bar in honom och lade honom på hans säng, jag baddade hans tinningar med ättika och höll eau de cologne för hans näsa och ...»

»O, min Gud! Min dotter hålla en klaverspelare för näsan!» inföll modern, oroligt vridande sig åt alla sidor.

»Ändtligen slog han upp ögonen,» fortfor flickan, »och han smålog så sött mot mig, han ville kyssa mina händer, men jag drog undan mina och kysste hans i stället.»

»Hon kysser klaverspelare på hand!» våndades kommerserådinnan.

»Några af de innevarande trodde, att jag var hans syster,» berättade lilla Mia, »men andra, att jag var hans fästmö,» tillade hon nästan triumferande.

»Hans fästmö!» upprepade modern, hoppande till, liksom hade hon trampat på en ödla; »fästmö till en som spelar klaver och heter Ekström! ... Du vet då inte hvad du blottställt dig för i dag, stackars barn ... Men att du inte blygdes, inte rodnade, inte ...»

»Hvarför skulle jag göra det?» inföll lilla Mia och såg på sina föräldrar med stora ögon.

En stor författare yttrar på något ställe följande: »Det finnes qvinnor som aldrig rodna — kyska och himmelska varelser, hos hvilka förståndet ännu icke kastat hvarken tankar i gesten eller hemligheter i blicken.»

»Men kära Mia lilla,» började nu äfven kommerserådet, »hvar i Herrans namn har du gjort af din dyrbara guldklocka? Och dina ringar se'n? Olyckliga flicka, du har tappat bort dem... och detta guldur, som går på diamant och som kostat...»

»Ack, lilla pappa,» svarade flickan, »det såg så fattigt ut i den stackars gossens kammare, och derför lemnade jag alltsammans qvar på hans skrifbord.»

»Du har då äfven gett honom dina nipper!» ropade kommerserådinnan, blek af harm; »och han mottog dem, den uslingen!»

»Det var inte under då att han smålog så sött, den fan!» tillade kommerserådet.

Lilla Mia hade omtalat sitt förmiddagsäfventyr med sådan ifver, att hon knappast uppfattat något af moderns infall eller stickord; men föräldrarnes sista repliker voro för tydliga och hårda att kunna undgå den unga flickan. Hon jemförde den vackra handling, hon så nyligen ute bevittnat, med den likgiltighet och det förakt, hvarmed man hemma uppfattade den. Hon betraktade sina föräldrar med ovilja, den första oviljan, den första skugga som berört hennes klara blick. Blek och ljudlös som en ande, skred hon till divanen, mot hvars kuddar hon sjönk ned, gråtande sina första bittra tårar.

Föräldrarne, såsom vanligt förtviflade när det hände lilla Mia något, skyndade till henne, så godt som på knä öfverhopande henne med smekningar och böner. Lilla Mia besvarade dem visserligen, men icke mer som ett smekfullt barn, utan snarare som en drottning, hvilken vet att hon har något att förlåta och att hon har makt att utdela nåd. Det ligger i instinkten äfven hos den bästa qvinna en viss grad af despotism, när hon icke varit förtryckt och hunnit vänja sig vid oket. Lilla Mia visade sig visserligen snart god och glad igen, men nog var det förbi med det välde föräldrarne dittills haft öfver henne.

Följande morgon uppvaktades familjen af en ung man med särdeles hyggligt utseende. Det var musikläraren Ekström, hvilken infunnit sig dels för att tacka herrskapets dotter för det deltagande hon den föregående dagen visat honom, dels ock för att återbära de dyrbara nipper, som den unga damen »råkat qvarglömma på hans bord», och allt detta i de mest belefvade ordalag och under den största

anspråkslöshet. Han lyckades på det högsta intaga hela familjen. Kommerserådet tyckte om honom derför att han återburit saker som han kunnat behålla ifall han »varit en skälm», såsom kommerserådet i sitt innersta förut förmodat. Kommerserådinnan tyckte om honom för det han hade en karniolsring på högra handens pekfinger och en liten stjerna af rosenstenar i kråsnålen, hvilket alldeles var i hennes smak. Och lilla Mia? Att älska är redan hos en ung person ett behof, en verkan af naturens lag; men när böjelsen faller på ett ovanligt föremål, blandar sig deruti en entusiasm, som öfversvallar hela ens väsen.

Ekström blef qvarbjuden till middagen, fast det, såsom värdinnan uttryckte sig, var torsdag och hon endast hade ärter att bjuda på; men hvad frågar väl en klaverspelare efter supanmaten, när det i huset finns en ypperlig flygel och en vacker dotter att spela quatre-mains med? Och dessutom äro, som man vet, ärter icke heller att förakta. Ekström stannade äfven qvar till qvällen, så att han ganska väl hann att med lilla Mia genomgå hela Don Juan och Figaros bröllop. Han kunde äfven sjunga en mängd roliga visor och bland dem den bekanta Telgevisan, hvilken alldeles förtjuste kommerserådet, i synnerhet när de der grymtningarne förekommo, emedan de erinrade honom om hans första steg på köpmannabanan, då han handlade med fläsk och i Skåne köpte upp svin, som gjorde lycka både i Stockholm och Köpenhamn. Moderns fåfänga tillfredsställdes något deraf, att Ekström var ledamot af Musikaliska akademien, ett ledamotskap, hvilket hon länge för sin mans räkning eftersträfvat och som Ekström långt ifrån ansåg för en omöjlighet att förskaffa en så rik och redan förut dekorerad man som kommerserådet.

Kort och godt, Ekström blef snart allt mer och mer oumbärlig för familjen, i synnerhet sedan han för sitt välförhållande vid Norrbro fått stora guldmedaljen för berömliga gerningar, att i blått band med gula kanter bäras på bröstet. Hvad lilla Mia beträffade, så var hennes parti fast och oryggligen taget från första ögonblicket. *Allt eller intet* är sublima karakterers valspråk, karakterers som hafva jag vet icke hvad för slags gudomlig vildhet. Äfven i trots af det envisaste motstånd från föräldrarnes sida skulle hon ha vidblifvit sitt beslut, ty en ung flickas tillbedjan är starkare än alla sociala förkastelsedomar.

Ekström måste dock lemna sina lektioner på piano och i stället förestå det stora bomullsspinneri hans svärfar egde i mellersta Sverige, och som lyckligtvis mekaniken för denna fabrik sattes i rörelse medelst tangenter, så kom vår vän icke alldeles ur handlaget. Under en resa i landsorten gjorde jag en gång ett besök hos Ekström och hans familj. Den unga frun kallades fortfarande Lilla Mia, fast en hel svärm andra små Mior växt upp omkring henne.

Ett bröllop.

En vinterafton inställde jag mig å tjenstens vägnar hos en mycket förmögen fodermarsk, som bodde på Norr och hvars dotter jag skulle sammanviga med en parmmätare, hvilken likaledes ansågs för en särdeles välbehållen man. Det var följaktligen en af de bättre förrättningar, som kunde falla på en komministeradjunkts lott.

»Det blir allt ett gentilt bröllop, för det är två vaktmästare som passa opp,» yttrade till mig en bröllopsgäst, hvilken på samma gång som jag inträdde i fodermarskens lilla, men vackra våning. Denna var rikt upplyst och vimlade af folk af begge könen. Både brudens far och brudgummen togo emot mig vid dörren och förde mig till ett hörn af salen för att, såsom de uttryckte sig, »tala med mig i hemlighet». Brudens far, fodermarsken, tycktes vara en medelålders man, starkt bygd och med ett bredt, men icke obehagligt ansigte; brudgummen, parmmätaren, kunde vara ungefär några och trettio år, högväxt, gulhårig och med ett rödlett ansigte, som icke heller var så oäfvet.

»Ibland vill hon, och ibland vill hon inte,» började brudens far så lågmäldt som möjligt, »och om hon skulle prata några tokerier, så behöfver pastorn inte det ringaste fråga efter det, utan bara låta det basa.»

»Saken är den, att hon nyligen haft nervfeber,» tillade brudgummen, »och att hon inte alls har reda på sig, ty ibland säger hon ett, medan hon tänker ett annat.»

»Hvem är det herrarne tala om?» frågade jag.

»Dotter min, för tusan!» svarade fodermarsken.

»Min fästmö, kan väl pastorn förstå,» tillade parmmätaren.

»Således bruden,» yttrade jag, som först icke hade så lätt att förstå, men som nu blef icke så litet förvånad öfver hvad jag hörde.

I detsamma instack mellan oss en af vaktmästarne sin stora tébricka för att servera té.

»Hvem, för nitton millioner, dricker té utan monium?» ropade fodermarsken förgrymmad till vaktmästaren.

»Åhjo men, nog har jag sett dem som göra det,» svarade denne med en förnäm axelryckning.

Denna replik förorsakade en ordvexling, hvaruti icke allenast brudens far och brudgummen togo del, utan äfven några af gästerna. Jag smög mig från de ordvexlande och gick in i ett annat rum, der jag kom i samtal med en gammal fru, som hade en stor hvit plym i hufvudet och kallades för fru åldermanskan. Hon var enka efter en ålderman vid det lofliga åkareembetet. Jag frågade henne om brudens tillstånd.

»Ska man inte må bra på sin bröllopsdag och när man är rik, så vore det väl håken!» yttrade åldermanskan; »annat slag med mig när jag stod brud; nog grät jag då minst mina fyra näsdukar fulla... Men så hade jag också att ta emot man, fyra styfbarn och två hästkrakar, som knappast kunde stå för sig sjelfva... Men annorlunda såg det ut i huset, när min salig man, åldermannen, lade näsan i vädret, för då hade vi sex hästar på stall, som alla tillhört ryska ministern, och fem egna barn, af hvilka den äldste nu som bäst söker bli klockare i finskan; han har en röst så det hörs till Nybrohamnen, han kunde spela klaver med, men si då skulle han till en gång och dra fingerkrok si, och då försträckte han sig, och nu går han med ett finger som ser ut så här, alldeles som en klyka, just så här, mitt herrskap, som en klyka som man bär mört på.»

Åldermanskan visade ett knubbigt krökt finger och förde det till de öfriga gästernas näsor, för att göra beskrifningen på sin sons missöde så tydlig som möjligt. Ändtligen blef man i ordning till ceremonien. Jag intog min plats vid kullerstolarne, afvaktande brudparet. Bruden inleddes af sin far och följdes af fyra brudtärnor, hvitklädda, men med håret så vidunderligt upplagdt och med så många brokiga band inflätadt, att det såg ut som hade de riktiga bröllopskrokaner på hufvudet. Bruden var lång och kanske något för bastant bygd för att vara så ung, men ansigtet, ehuru

för tillfället något blekt, var behagligt nog. Hon hade äfven sina tvenne marskalkar, af hvilka den ene, en ung hökarbetjent, såg rätt bra och kraftfull ut, ehuru äfven hans ansigte bar spår af någon ovanlig sinnesrörelse.

Åldermanskan visade ett knubbigt, krökt finger (sid. 115).

Jag började ceremonien, och när jag ställde den vanliga frågan till brudgummen, afgaf denne ett ljudeligt »*ja*». Men när jag vände mig till bruden med de orden: »Inför Gud den allvetande och i denna församlings närvaro frågar jag dig, Anna Charlotta Höstqvist, om du vill hafva denne

Erik Tobias Bäck till din äkta man och älska honom i nöd och lust?» så svarade bruden ett lika ljudeligt *»nej»*.

Man bör lätt kunna föreställa sig verkan af ett sådant svar. Först en graflik tystnad med gapande munnar och stirrande ögon. Det enda ansigte, som fick färg och lif, var den der marskalkens, som nyss varit så blekt. Men snart höjde sig ett sorl från hela församlingen, hvarunder jag hörde brudens far hviska i mitt öra: »Bry sig inte om det, utan låt det bara basa!»

Men jag lät det icke basa, utan upprepade frågan, enligt handboken: »Inför Gud den allvetande och i denna församlings närvaro frågar jag dig, Anna Charlotta Höstqvist, om du vill hafva denne Erik Tobias Bäck till din äkta man och älska honom i nöd och lust?»

»Nej!» svarade ånyo bruden med stark och säker stämma, tilläggande: »det vill jag visst inte, ja' vånne jag vore skapt som en nors!»

Detta var ord och inga visor, skulle jag tro.

»Under sådana förhållanden,» förklarade jag högtidligen, »anser jag mig icke kunna fullända vigselakten,» hvarefter jag slog ihop handboken och lemnade min plats.

Nu bröt stormen lös. Alla talade eller skreko på en gång. Både brudens far och den afdankade brudgummen ansatte bruden på det häftigaste, så jag verkligen fruktade att de skulle bära händer på henne. Jag trängde mig derför fram, bjöd henne min arm och förde henne genom trängseln in i hennes rum, der jag begärde en förklaring öfver hennes beteende i brudstolen. Hon berättade då, att hon icke för sin död kunde tåla parmmätaren; att hon aldrig gifvit honom sitt ja, men att hennes far icke desto mindre uttagit lysningen och utsatt bröllopsdagen; att hon på förhand beredt både fodermarsken och parmmätaren på hvad hon tänkte svara när presten frågade henne; att hon höll en annan kär och att den lycklige just var den der hökaren och marskalken.

»Han och jag ä' liksom skapta för hvarann,» yttrade hon, »och vår bekantskap gjordes för ett år se'n, då jag var inne i boden som han står i för att köpa ett skålpund kumminost. »Fem marker öfver,» sa' han när han vägt hvad jag skulle ha, »och det kostar bara sexton skilling och en kyss.» Han är så lustig och triflig, att man kan skratta ihjäl sig åt'en, och så spelar han gitarr lika bra på

en sträng som på fyra, och honom vill jag ha, men inte den der parmmätaren, som har ett ansigte som rökt lax och ett hår som ölsupa, och så går han snedt på stöflarna och drar åt sig benen, liksom vore han sömstucken.»

»Men,» invände jag, »när ni visste hvad ni skulle göra, att ni ändå kunde förmås att låta kläda er till brud?»

»Åh, jag bara ville se hur jag skulle ta mig ut i krona,» svarade hon, betraktande sig med synnerligt välbehag i den stora spegeln, som hängde midt framför henne.

Qvinnan förblir alltid qvinna. Hon kan allt, utom låta bli att spegla sig.

Ett starkt buller och skrik förmådde mig att återvända till bröllopsgästerna. Dessa grälade och stormade om hvarandra, men allravärst den olycklige brudgummen och den lycklige marskalken, hvilka stodo mot hvarandra som två tuppar.

»Det är du, din fläskkadett,» ropade den förre, »det är du som pratat henne öronen fulla och ryckt mig ur min fästmös famn!»

»Din fästmös famn!» upprepade den senare; »hvad har du med hennes famn att göra? Håll du dej till dina björk- och granvedsfamnar, det kan vara lagom åt en parmmätare.»

»Der har du ett mått i förskott!» ropade denne och gaf sin rival en örfil.

»Men det skall vara tre mått på famnen!» ropade hökaren och gaf sin vederpart tre dito igen.

Detta blef signalen till ett allmänt slagsmål, hvarunder man likväl icke underlät att hugga för sig ur konfektskorgar och buteljer, för att åtminstone ha något godt af bröllopet. Som jag fann, att icke ens hela Stockholms konsistorium skulle kunnat komma till rätta med denna bröllopsskara, tog jag mitt parti och lemnade den befängda bröllopsgården. Ett år derefter fick jag höra, att fodermarskens dotter stått brud för andra gången och just med sin f. d. marskalk. Parmmätaren är ännu ungkarl, och han ser alltid snedt på mig, när jag höstetiden är vid bron för att köpa ved. Jag har då svårt för att undgå dra på mun, ehuru det i sjelfva verket bör vara sorgligt nog att ha varit brudgum utan brud.

Axel Dahl eller tigerjagten på Strömsborg.

id Clara församlings pastorsexpedition, under den tid doktor Hagberg var kyrkoherde, tjenstgjorde en kortare tid en ung prestman med namnet Axel Dahl. Jag gjorde hans bekantskap under mitt vistande i Upsala, der man trodde att han skulle taga hofrättsexamen, förstås i tidernas längd, ty Dahl var långt ifrån en af de flitigare.

Han var den flitigaste och skickligaste på fäkt- och gymnastiksalarne samt ansågs för den väldigaste jägaren vid hela universitetet. Mycket afhållen af sina kamrater, stod han icke heller illa hos professorerna, ty han försåg ofta deras kök med harar och annat vildt, utan att någonsin besvära dem med sin egen person, vare sig för att taga kollegier eller anmäla sig till tentamen.

Huru han kom att »slå sig på presten», som det heter, känner jag ej. Visserligen var på den tiden prestexamen kanske den lättaste examen att taga, men hjernan, länge van vid ett ostördt lugn, protesterade förfärligt, ehuru Dahl gjorde allt för att lindra dess mödor. Så berättade man, att han vid sin första tentamen för teologie professor Hultén haft med sig en skjuten hare i hvardera handen och att professorn så ifrigt sysselsatt sig med att examinera dessa, att den egentlige examinandus icke allenast slapp för godt pris från saken, utan äfven fick sig *cum laude*, summa: två betyg, eller ett approbatur för hvarje hare. Huru han drillade sig fram hos de öfriga examinatorerna, känner jag ej så noga, men troligt är, att de som svårast ledo af tentamensfebern voro hans stackars jagthundar, som icke hade ro natt eller dag, för att ej tala om de olyckliga hararne, hvilka slagtades och stektes, liksom fordom martyrerna för den ortodoxa tron.

Ändtligen blef Dahl prestvigd och begaf sig till Stockholm för att föra sina första andans vapen inom Clara församling, hvars kyrkoherde han personligen kände och som försökte vägleda honom på hans första steg i embetet, ett försök som gränsade till det omöjliga. Dahl, redig och praktisk i allt öfrigt, var såsom prest oefterrättlig och konfys ända till otrolighet.

En gång skulle han döpa ett barn, men i stället för att blöta på barnets hjessa, tömde han hela vattenskålen öfver hufvudet på den fru som burit fram barnet till dopet. Den stackars frun, flödande från hjessan till fotabjellet som en vattenkonst, gaf till ett gallskri, hvilket likväl icke hindrade förrättaren att med sin verkliga stentorsstämma förklara: »*Jag döper dig, Torsten Kilian Claes,* o. s. v.»

En annan gång, och då han skulle viga ett ungt par, började han med: »*Af jord är du kommen*», och fortfor så efter begrafningsformuläret ända till dess han hunnit utsäga: »*Vänd nu ditt faderliga ansigte till oss, dina barn, och gif oss nåd, att vi, hvar för sig, måtte så begå denna begrafning,*» då han märkte sitt misstag och ändtligen började det rätta formuläret, hvarvid han ytterligare förplumpade sig på så sätt, att han, under det han förestafvade löftesorden, lät bruden säga: »*Jag N. N. tager dig N. N. nu till min äkta hustru*», o. s. v., och brudgummen: »*Jag N. N. tager dig N. N. nu till min äkta man*», o. s. v., hvarvid det följdriktigt blef brudgummen och icke bruden, som »*till ett vårdtecken*» fick mottaga »*denna ring*».

Vid ett annat tillfälle, då han likaledes hade en vigsel att förrätta, hände det, att brudgummen länge och väl letade i sina fickor efter vigselringen. Dahl, som tyckte att det drog väl långt ut på tiden med letandet, framtog sin kammarnyckel, höll den sjelf vid axet och framräckte öglan eller handtaget åt brudparet, lät vidare de unga tu fatta deruti och på detta sätt vexla sina löften, hvarefter han ganska ordentligt trädde hela kammarnyckeln på brudens finger, och med denna måste hon stå och paradera till ceremoniens slut.

En gång predikade han högmessan. Hans predikan lärer i och för sig sjelf icke ha varit så oäfven och skulle nog ha tagit sig ut, om han kunnat moderera sin ovanligt starka och fylliga stämma, öfver höfvan uppdrifven under ströfvandet på jagt i skog och mark. Dahls röst skallade

i kyrkan, såsom ett oupphörligt halloh, halloh! och det med sådan verkan, att det redan vid första orden i hans predikan slog lock för örat på halfva församlingen, som följaktligen fredades från allt vidare lidande under denna gudstjenst. Derefter tog han sig för att i sin olyckliga tankspriddhet tvenne gånger uppläsa inledningen eller den delen af predikan som föregår det tysta Fadervår, hvaraf naturligtvis följde, att han och församlingen måste tvenne gånger huka sig ned för samma bön. Slutligen och när han skulle tillkännagifva de lysningar till äktenskap som den söndagen i stor mängd förekommo, så förblandade han namn och titlar på det befängdaste sätt. Sålunda afkunnade han bland annat lysning för första gången mellan *vaktmästaren i kongliga postverket, högvälborne herr grefve Gösta Posse och högvälborna fröken, friherrinnan Anna Stina Kindlund,* hvilket redan var uppåt väggarne; men när han på sistone afkunnade lysning för tredje gången mellan *grosshandlaren Elof Bihl och skräddaremästaren Erik Söderström,* då brast hela församlingen ut i gapskratt, till verklig skandal för Guds hus.

Korteligen, Axel Dahl blef allt mer omöjlig, men som han för sin enskilda person var afhållen af alla, så ville man icke anmäla honom inför konsistorium, utan åtnöjde sig med att allt trängre inskränka hans presterliga verksamhet. Dahl syntes äfven sjelf förlora hoppet om någon synnerlig framgång på prestvägen och var rådvill om hvad han skulle företaga sig, då en händelse inträffade, som med ens befriade honom från alla bekymmer i den vägen.

En eftermiddag höstetiden satt Axel Dahl ensam i sin studerkammare, om man så kan kalla ett rum, hvars väggar, i stället för af bokhyllor, pryddes af jagtgevär med hvad vidare dertill hörer. Hade det gällt att försvara den kristna hjorden mot skogens varg eller björn, så hade Dahl otvifvelaktigt varit på sin plats, och han skulle säkerligen ha fällt det »rytande lejon som går omkring, sökande den det uppsluka må», förutsatt likväl att detta högdjur ärligen hade kommit från Nubiens öknar och icke från det vida hetare klimat, som Skriften antyder.

Då öppnades dörren, och in i rummet steg gamle Flodin, förste komministern i Clara.

»Nå, det var väl du var hemma,» började denne; »du måste hjelpa mig med en förrättning i afton.»

»Förrättning!» upprepade Dahl, sprittande till; »hvem talar till mig om förrättningar efter den skrapa, jag på förmiddagen återigen fick af doktor Hagberg för den der välsignade begrafningen i går!»

»Ja, jag vet,» förklarade Flodin, »men hur kunde du så dabba dig, käre Dahl?»

»Det var inte mitt fel, utan den fördömda vindens,» ursäktade sig Dahl.

Saken var den att Dahl föregående dag hade jordfäst en gammal slagtare och ganska ordentligt utfört begrafningsceremonien samt till och med slutat välsignelsen, då i detsamma en vindpust kastat om bladen i handboken och lagt för Dahls ögon det sista stycket af barndopsformuläret, hvilket hade till följd att han genast uppläste prestens förmaning till faddrarne, såsom: *»betänker eder pligt att, näst barnets föräldrar och i synnerhet vid deras dödliga frånfälle, i barnets omyndiga år, sorgfälligt tillse att det uppväxer i tukt* o. s. v. — — *om I detta viljen, så svarer härtill Ja.»*

»Ja,» svarade enligt gammal vana de närvarande, hvilka samtlige voro ledamöter af slagtareembetet; men efteråt, och när de kommo att närmare tänka på saken, gjorde de ett förfärligt allarm och anmälde saken hos kyrkoherden, ehuru deras afgifna löfte om uppfostringshjelp omöjligen denna gången kunde vara någon risk underkastadt.

Den beskedlige Flodin sökte trösta sin olycklige embetsbroder, och denne fann också någon tröst deruti, att det åtminstone var en af hans förmän, som ännu ansåg honom tjenlig till någon presterlig tjenstgöring. Den förrättning, som nu var i fråga, bestod uti att genast göra ett sjukbesök hos en gammal tvätterska, som, boende på Strömsborg och liggande på sitt yttersta, begärt att få en prest till sig. Men som det gällde att fara sjöledes och väderleken var ytterst svår, hade den gamle komministern vändt sig till Dahl, som icke ryggade tillbaka för något väder.

Dahl stoppade handboken och de heliga tygen i rockfickan, och sedan han fått nödiga och ofta upprepade instruktioner, begaf han sig ut i den mörka höstqvällen. Budet från Strömsborg, en dräng, förde den unge själasörjaren till roddartrappan vid Röda bodarna, der en liten båt väntade. Man steg i båten, lade ut, kämpade manligen mot strömmens och stormens förenade makt och landade snart vid Strömsborg, den lilla, välbekanta holmen med de vackra

lindarne, i och för sig sjelf en prydnad för Norrström, men hvaraf konsten ännu gjort för litet.

I detsamma Dahls båt gjordes fast vid bryggan, hördes helt nära plaskandet af åror från en annan båt, kommande från motsatt håll. Just som Dahl satte foten på land, hörde han den senare båten äfven lägga till, utan att han i mörkret kunde upptäcka hvem som förde den. Men som han af natur och öfning hade det finaste öra, uppsnappade han följande korta samtal, ehuru det fördes nästan hviskande:

»Hvar kommer du från?» frågade med ett hväsande ljud någon i den främmande båten.

»Jag kommer från Röda bodarna,» svarade drängen som rott Dahl.

»Hvad gjorde du der?»

»Jag hemtade hit Clara-kuku, för att gala för tvätterskan som ligger i själtåget.»

Vid ordet »Clara-kuku» blef Dahl tankfull.

Hade han, oaktadt sin korta tjenstetid inom församlingen, redan hunnit förvärfva sig detta behagliga öknamn? Han misstänkte det och kände sig sårad deraf, då i detsamma en ovanligt hård panna i mörkret stötte mot hans, så att han riktigt fick på näsan ett vidrigt ansigte, tillhörande en ovanligt lång och mager gestalt.

»Ruskigt väder,» mumlade gestalten något hest.

»Ruskigt folk också!» svarade Dahl, ryggande tillbaka för en stinkande bränvinslukt.

»Hvad sa ni, sa ni?» skrålade gestalten hotfullt.

»Hör du, Tiger!» yttrade drängen, »låt du kuku vara i fred... Följ mig nu, så visar jag hvar tvätterskan bor.»

Dahl följde drängen, som gick några steg före honom.

»Hvem var den der ni kallade för Tiger?» frågade Dahl, som nästan med afund tänkte på att »tiger» lät noblare än »kuku».

Drängen tycktes icke hågad att ge svar på tal, sysselsatt som han var med att krångla sig uppför den höga stentrappan, hvilken leder till porten på det enda boningshus som finnes på Strömsborg. Detta hus egdes den tiden, om jag minnes rätt, af ett folk, som höll värdshus der om sommaren, men mot hösten flyttade derifrån. För tillfället stod det också öde, så när som på ett litet rum en trappa upp, hvilket beboddes af den sjuka tvätterskan. Dahl letade sig uppför en smal trappa, fann snart dörren till den sjukas

rum, steg in och tog plats vid den sjuksäng, till hvilken han blifvit kallad. Sedan han suttit hos den sjuka ungefär en halftimme, lemnade han henne uppbygd och resignerad, såsom Dahl sjelf försäkrade.

Nedkommen på stentrappan, sökte Dahl drängen som visat honom vägen, men återfann honom ej. Han sökte honom på bryggan, vid båtarne, men förgäfves. Ovädret tilltog alltmera, vinden tjöt i knutarna och huserade erbarmligt i de redan plundrade lindarnes kronor. Dahl beslöt gå omkring boningshuset för att söka karlen och hade uppnått vestra sidan deraf, då en bred ljusstrimma, som trängde fram mellan en på glänt stående jerndörr på nedre botten, väckte hans uppmärksamhet. Genom stormen trodde han sig höra ljud af metaller som hamrades. Han närmade sig dörren med tysta steg, och hans förvåning blef icke liten, när han i en bod eller källarsval varseblef tre sämre klädda karlar, hvilka, sittande på jordgolfvet omkring en hög af silfverpjeser, sysselsatte sig med att hamra eller klämma ihop desamma. Bland de tre trodde han sig igenkänna den långe magre, som af drängen kallades för »Tigern» och med hvars hufvud hans eget nyligen varit i beröring. Bland de tre upptäckte han äfven drängen sjelf.

Det var alls icke svårt att finna, huru det hängde ihop med det nattliga värf Dahl hade för sina ögon. Dertill kom, att han nu erinrade sig hafva i tidningarne för de föregående dagarne läst om en ovanligt stor och djerf inbrottsstöld, som blifvit föröfvad hos en rik f. d. bryggare, hvilken bodde vid Stora Badstugatan på Norr. Han drog sig äfven till minnes, att man för detta brott misstänkte en från Landskrona förrymd lifstidsfånge, som för sin ovanliga styrka och grymhet af sina medfångar kallades »Tigern». Hans minne blef allt klarare, ty slutligen kände han äfven, att tre tusen riksdaler blifvit af egaren till det stulna — hvaruti, utom en hop silfver och guld, jemväl inbegreps en betydlig summa kontanta pengar — utlofvade åt den som kunde upptäcka tjufven och tillrättaskaffa det stulna.

Dahl fattade ögonblickligt sitt beslut, ty han var, såsom redan nämndt är, praktisk och rådig i allt som icke rörde prestembetet. Lika tyst som han kommit, aflägsnade han sig. Sedan han undersökt och funnit, att ingen annan båt fanns vid holmen än de tvenne vid bryggan liggande, lösgjorde han först den främmande båten, sköt den från land

och lät den, drifvande vind för våg, fångas af strömmen. Derefter anammade han för egen del den andra båten, medelst hvilken han sjelf kommit till Strömsborg, och rodde

af alla krafter från holmen. Hasteligen och lyckligt anländ till Röda bodarna, ilade han till sitt hem, som var helt

nära, lade af sig prestattributerna, drog i stället på sin jagtrock, stoppade i fickorna ett par skarpladdade pistoler och beväpnade sig derjemte med en väldig knölpåk, den han sjelf skurit och beslagit med en väldig doppsko. Så rustad, flög han tillbaka till Röda bodarna, lade ut igen, klöf för andra gången ström och våg, men med tredubblad fart, och lade ånyo till vid holmen, men icke vid bryggan, utan vid den motsatta eller vestra stranden. Allt detta hade knappast medtagit tjugu minuter.

Det hade visserligen först varit hans afsigt att söka och medtaga polisbetjening, helst på sjelfva holmen ingen hjelp var att påräkna, men vid närmare eftersinnande insåg han, att den som delar faran äfven delar äran och vinsten. Följaktligen beslöt han att ensam utföra sitt äfventyrliga värf, och det med det gladaste lynne i verlden, ty nu var han i sitt *esse*.

Sålunda började han sin »första och sista tigerjagt», såsom han uttryckte sig. Han gick först till bryggan, der han upptäckte en figur, som sof på en bänk och i hvilken han igenkände samme dräng, som rott honom till Strömsborg. Förmodligen hade denne tagit plats der, för att vänta på tvätterskans själasörjare, och slutligen insomnat. Från bryggan begaf sig Dahl till sidan af byggnaden, der källarsvalen var belägen, i hvilken han hade upptäckt den stora skatten och de drakar som rufvade på den. Han stannade tvärt, ty han hörde ljudet af steg och röster. Stegen styrde mot bryggan, och rösterna svuro öfver sin kamrats långa bortovaro.

Dahl smög med upplyftad påk efter de samtalande, och innan desse hunnit bryggan, föll påken tungt ned öfver hufvudet på den ene af karlarne, och det med sådan verkan, att denne ögonblickligen sjönk till marken och blef liggande. Den andre, den längste och magraste, gjorde ett skutt åt sidan och flydde. Dahl satte efter den flyende, och så bar det af i mörkret ett hvarf omkring boningshuset, och man skulle just börja det andra hvarfvet, då Dahl på måfå aflossade sin ena pistol efter den flyende »Tigern». Denne gaf till ett jämmerrop och föll. Dahl närmade sig den fallne och lutade sig öfver honom, för att se, huru skottet träffat, då denne blixtsnabbt reste sig upp och slog armarne om Dahls ben för att draga honom till marken. »Tigern» hade endast låtsat falla, och denna krigslist var nära att kosta

Dahl lifvet. Lyckligtvis hann Dahl, innan han sjelf föll, uppdraga och affyra sin andra pistol, hvars kula träffade »Tigern» i axeln. Begge tumlade en stund om med hvarandra på marken, men »Tigern» mattades snart af blodförlust, och jagten var slutad.

Sedan Dahl besegrat »Tigern» och dennes stallbroder, väckte han den sofvande drängen och tvang denne utan svårighet att biträda med de sårade bofvarnes instängande under lås och bom, hvarefter han förde hela skatten, metallerna och kontanterna, i sin båt samt begaf sig åter till Röda bodarna med sitt dyrbara byte. Den rike bryggaren vid Stora Badstugatan återfick, på några riksdaler när, allt hvad han förlorat och blef så förtjust i den lycklige tigerjägaren, att han adopterade denne som egen son och gjorde honom till sin arfvinge. Dahl afsade sig prestembetet, ingick i jägeristaten och blef efter någon tid jägmästare i något af länen, en tjenst som han skötte utan att göra sig skyldig till några distraktioner.

En stut med fikon.

Många af Stockholms skolungdom torde ännu erinra sig Trysén, den dåvarande rektorn i Clara trivialskola. Jag har på senare tider sett honom skildrad uti ett och annat minne från skoltiden. Trysén var en liten undersätsig och barsk man med silfverhvitt hår och friska röda kinder. Han var en typ för det gamla skolsystemet. Porträtterad, borde han ha framställts med rotting i hand.

»Jag gör dem nog till lärda män
med Guds hjelp och med rottingen»,

yttrade han en gång skämtande under ett samtal med mig. Troligtvis var detta hans enda poetiska försök, men så var han också kanske den ende skald, som lyckats praktiskt tillämpa sitt lifs hela poesi. Men medan de stackars handtverksbarnens hud nästan dagligen ömmade för hans väldiga rapp, ömmade synbarligen hans eget hjerta för allt adeligt och rikt skinn, liksom det varit det finaste saffian, ett förhållande som gjorde ond blod bland skolungdomen.

En förmiddag var han riktigt i »viften», såsom det hette. Han stod vid sidan af en långbänk med högra benet framsträckt, ansigtet glänsande i dubbelrödt, det hvita håret stripigt utspärradt, och under det han med rottingen beskref den vackraste cirkel kring sitt eget hufvud, snarlik ringen kring Saturnus, afstraffade han en tolfårig qvartan, hvilken låg framstupa på samma bänk och tjöt, så det säkert hördes långt ut på gatan. Delinqventen var son eller fosterson till en svarfvare vid Norra Kyrkogatan.

»Du skall få särskildt för du skriker och håller oljud,» yttrade rektorn, fortsättande agan, ty, aldrig njugg i det hänseendet, gaf han merendels något på köpet, snarare för mycket än för litet.

Men äfven stuten har en ända, och den stackars gossen raglade jämrande tillbaka till sin plats, medan rektorn återvände till sin kateder med raska steg och riktigt uppiggad, såsom fallet merendels var efter detta slags motion, som måhända var god och välgörande för hans egen fysik, om ej just för andras — då dörren öppnades och in i klassen trädde en äldre herre med allvarligt, nästan stelt ansigte. Rektorn steg ned från katedern och gick den främmande till mötes.

»Förlåt, herr rektor, om jag stör!» började den främmande; »mitt namn är Corvin, häradshöfding, och jag har infunnit mig för att höra efter, om det går någon gosse här i klassen som heter Pehr Tiberg, fosterson till en svarfvare, som lärer bo någonstädes här på Norr, men hvars bestämdare adress jag ännu ej fått reda på?»

»Jo, nog gör det det, gudnås så visst!» svarade rektorn; »träd fram, Tiberg!» tillade han, vändande sig till den nyss afstraffade, »och snörfla inte, din odåga!... Nya klagomål igen, kan jag väl tro... Det är, herr häradshöfding, den på en gång lataste och okynnigaste i hela skolan... Vill du komma närmare, din utböling! Hvar har du nu varit framme igen? Du har bryggt för dig till morgondagen med, kan jag tänka... Jag tror du står ännu och snörflar, men jag ska...»

»För all del, herr rektor!» afbröt häradshöfdingen; »här är visst inte fråga om klagomål... Hör på, min gosse, hvar bo dina föräldrar?»

»I huset, buh, numro sju vid Norra Kyrkogatan, buhu,» lipade gossen, framlutad och med händerna bak.

Häradshöfdingen mätte gossen en stund med en blick af högsta intresse och tecknade sedan upp adressen på ett plån, hvarefter han vände sig till rektorn.

»Får jag tala några ord med herr rektorn särskildt?» bad han.

»Med mycket nöje, herr häradshöfding,» förklarade rektorn, hvarefter de begge herrarne närmade sig en fönstersmyg, der de stannade och samtalade, men så tyst, att ingen af skolgossarne kunde uppsnappa hvad som sades.

Efter någon stund aflägsnade sig den främmande, och rektorn begaf sig åter till katedern, men denna gång med icke fullt så raska steg som förut. Dertill såg han något nedstämd och förvirrad ut. Han fortsatte den afbrutna lektionen uti *Alnanders salighetslära,* men det var icke mer samma barska stämma som frågade och korrigerade, det var som om den eljest så sträfve läraren med ens fått socker i mun.

»Du ska inte gråta mer, kära Tiberg,» sade han, »tro mig, det gör mig mera ondt än det gör dig, att nödgas så der... på ett sådant sätt... på ett...»

»Buh,» fortfor Pehr Tiberg på ett sätt, som fullkomligt jäfvade rektorns goda tro om hvem som led värst.

»Du kan vara både flitig och ordentlig, när du vill,» fortfor rektorn, »och att du hädanefter skall vilja det, är jag fullt öfvertygad om... Nå, min kära Tiberg, hur var det nu med *Nådens ordning?* Svara nu beskedligt! *Kallelsen* är ju den första i ordningen? Hvaba?»

»Ja,» svarade Tiberg med gråten ännu i halsen.

»Och *Upplysningen* den andra, inte så?»

»Jo, buh...»

»Och *Omvändelsen* den tredje, det är ju så?»

»Ja, buhu...»

»Så ja, det går ju bra... bara du är uppmärksam, så nog går det, kära min gosse.»

Hela klassen stirrade på rektorn. Hvad hade väl i dag kommit åt deras tyrann? Hade han i hast blifvit galen? Om så vore, måtte det räcka i evighet! önskade af innersta hjerta hela klassen.

Klockan slog elfva, och det var slut på förmiddagens läsning.

»Gån nu stilla och beskedligt hem, mina gossar, och sorlen inte!» uppmanade rektorn i samma milda tonart; »men du, Tiberg, ska vara snäll nu och följa mig opp.»

Rektorn gick upp till sig, följd af Tiberg. Flere af dennes kamrater stannade utanför norra kyrkporten för att invänta Tiberg, hvilken slutligen kom ner, glad och hoppande, med fikon i händer och mun. Rektorn hade varit så »fasligt beskedlig» mot honom och så »rysligt god» se'n. Tiberg hade uppe hos rektorn fått »så mycket med fikon å så mycket med vin», och sedan hade han fått »vin å se'n fikon».

Skolungdomen, delande sin kamrats glädje, liksom hans fikon, kunde icke förstå, huru en så läcker frukt kunde växa på ett så torrt och olycksbringande rör som rottingen. Men några dagar derefter tydde både ungt och gammalt folk denna märkvärdiga gåta.

Häradshöfding Corvin, en af sin tids mest anlitade sterbhusutredare i Stockholm, hade, sedan han i skolan upptecknat Pehr Tibergs adress, i största korthet underrättat rector scholæ derom, att bemälde Tiberg vore, på grund af ett i behörig ordning upprättadt testamente, egare af inemot en half million riksdaler, hvarefter han bedt rektorn att, hvad åtminstone Tiberg beträffade, något spara på rottingen, emedan det, såsom Corvins ord vid tillfället föllo, »icke är vanligt att en millionär får stut».

Rektor Trysén lärer blifvit så förskräckt, att han på en längre tid lät rottingen hvila. Måhända fruktade han att stöta på idel millionärer, och att det följaktligen kunde gå för hårdt på hans fikon.

Damen med gröna floret.

En sommar biträdde jag komministern i Solna med predikningar, det vill säga jag åtog mig hans tur att hvarannan söndag förrätta gudstjensten, medan han för sin helsas vårdande uppehöll sig på ett badställe vid vestra kusten. Vanligtvis tog jag då tidigt söndags morgon vägen genom Carlbergsallén, gick förbi det vackra Carlberg, svängde af till höger, passerade Tomteboda oçh befann mig snart på Solnas område. Den lilla kyrkan, med dess nätta torn och omgifven af en vacker kyrkogård samt vidare deromkring af en natur, leende ur små odlade fält och en vårdad skog, måste alltid stämma till de ljufvaste känslor. Allt der såg så fridfullt och andaktsbjudande ut, så städadt och helgadt. »Der bor Gud på sommarnöje», hviskade mitt hjerta första gången min blick träffade denna nejd, under det mina öron bland milda vindars sus och lekande fåglars qvitter begärligt lyssnade till den landtliga sabbatsklockans högtidliga ljud.

Ofta under dessa promenader å embetets vägnar såg jag i Carlbergsallén en ung dam, vanligtvis klädd i grön taftsklädning, italiensk halmhatt efter den tidens mod och med ett långt grönt silkesflor, som, fäst kring hattkullen och utbredt i rika veck öfver de ofantliga brättena, föll långt ner öfver ansigtet och helt och hållet dolde det. Men det tycktes, som den okända icke ansett sig tillräckligt skyddad af floret, som likväl var ovanligt tätt, ty när jag mötte eller gick förbi henne, vek hon alltid ned hattbrättet åt den sidan der jag gick. Hon åtföljdes af en liten särdeles vacker svart hund med rödt halsband, men aldrig såg jag henne i sällskap med någon menniska.

»Hvem är,» frågade jag en ung lektor vid krigsakademien, »hvem är den unga flickan som . . .»

Damen med gröna floret.

»Ah, du menar damen med gröna floret,» inföll lektorn; »hon är en gåta för hela trakten och har satt hela krigsakademien myror i hufvudet. Våra djerfvaste kurtisörer ha tilltalat henne, men det var som att tala till en döfstum, och hon döljer sitt ansigte med en omsorg, som kan reta gallfeber på den tåligaste. Antingen är hon gudomligt vacker eller afskyvärdt ful, och i beggedera fallen är det kanske bäst att hon beslöjar sig... Det är endast medelmåttan som utan risk kan skåda och beskådas.»

»Bor hon på Carlberg?»

»Jag har hört, att hon sedan början af våren hyr hos en exekutionsbetjent, som heter Haglund och har en trädgård nära Carlbergsallén.»

»En exekutionsbetjent?... En kostelig Argus för den nya Io,» anmärkte jag.

»Men ganska fruktansvärd,» menade lektorn, »ty hvad är väl en Argus med hundra ögon mot en med kanske hundra bysättningsutslag på fickan?... Inte lärer det vara rådligt hvarken för garnisonen eller de unga männen i verken att titta dit.»

Någon närmare upplysning om damen med gröna floret fick jag ej den gången, och, sanningen att säga, brydde jag mig icke heller vidare derom. Men en söndagsmorgon i augusti månad, när jag vandrade Carlbergsallén för att gå till Solna, upptäckte jag midt på vägen en biljett af rosenpapper med förgyllda kanter. Jag upptog denna biljett och kunde ej hindra mina ögon från att läsa följande få rader, skrifna af karlhand, såsom det syntes mig, och med den vackraste piktur:

»Edla!

Det är för andra gången det händt; men akta dig för den tredje! Tredjetalet är kabbalistiskt, och det manar fram djefvulen. Du skall neka, men det hjelper ej. Närvarande eller frånvarande, vet jag allt som passerar omkring dig. Glöm aldrig, att du är till för — intet, utom för mig! Hvarje ord eller blick för annan eller annat än för mig är ett steg till olycka och undergång. Glöm det aldrig! *X.*»

Biljetten saknade utanskrift och hade förmodligen legat i kuvert. Jag hade stått en stund med denna besynnerliga skrifvelse i min hand, då jag hörde lätta steg bakom mig i sanden, och när jag vände mig om, befann jag mig midt framför damen med gröna floret.

»Ni har hittat en biljett! Det är min, min!» ropade hon med ångestfull stämma, i det hon ryckte biljetten från mig med en behandskad, men beundransvärdt liten hand, hvarefter hon flög bort med sitt byte, innan jag hann yttra det ringaste.

Äfven vid detta tillfälle hade hon floret nedfäldt, men under det hon yttrade de der få orden till mig, tyckte jag, att floret skiftade än i rödt och än i hvitt. Det gröna floret, som dolde den unga flickans anletsdrag, kunde icke helt och hållet dölja den djupa rodnad och den dödliga blekhet, som oron och fruktan jagade fram öfver hennes ansigte. Det var som hade jag genom löfverket af en häck sett solen hastigt vexla sitt guld mot månens silfver.

Hela den dagen och länge derefter tänkte jag oupphörligen på den gåtfulla flickan, hvars dopnamn jag nu kände, äfvensom på det mörka öde, som tycktes rufva öfver hennes lif.

Det gröna floret såg jag aldrig mera; men hvad som slutligen hände henne, som burit det, fick jag veta ungefär en månad efter mitt sista sammanträffande med henne i Carlbergsallén.

Midt emot Observatoriibacken öppnar sig den så kallade Parisgränden, hvarifrån man inkommer på Gråbergsgatan. Följer man denna gata åt höger, så påträffar man snart den plantage eller trädgård, som vid tiden för denna berättelse egdes af en exekutionsbetjent med namnet Haglund, en ganska originel personlighet. Haglund hade varit kusk hos en högadlig familj på landet, men utbytt kusksätet mot den vida besvärligare, men också vida förmånligare platsen i slottskansliet. »Det är lättare att hejda ett skenande spann än en flyende gäldenär», brukade Haglund visserligen säga, men hur han skötte tömmarne äfven i senare fall, så förvärfvade han sig snart nog förmögenhet, utan att han derför räknades bland sin tids värsta griphumrar. Han omfattade mycket trädgårdsskötseln, dref upp blommor och andra växter med samma nit som han dref in fordringar, samt höll sitt orangeri och sina gäldenärer lika varma. Han var ordentlig och nogräknad ända till öfverdrift. Han gillade icke en skuldsedel stiliserad på det vanliga sättet: »*Till herr* N. N. *eller ordres* o. s. v.», utan han fordrade att det skulle stå: »*Till sedelhafvaren eller ordres* o. s. v.» För öfrigt hade han ett hufvud rikt på förslag. Innan han blef trädgårdsmästare,

hade han äfven försökt sig i mekaniken. Han hade inköpt en gammal vefslup, kallad »Svalan», och utfunderat en mekanik, medelst hvilken denna slup skulle kunna gå mellan Stockholm och Drottningholm på en half timmes tid. Han hoppades derigenom göra den bästa affär, helst han likaledes beräknat, att det endast behöfdes en tolfårig gosses kraft för att sätta mekaniken och följaktligen hela slupen i rörelse. Han beställde hos Owen, som då hade en mekanisk verkstad på Kungsholmen, sju kugghjul af jern, det ena något större än det andra, och när gjutgodset var färdigt, lade han till med »Svalan» vid Owens brygga för att intaga det. Han rullade först det största hjulet i slupen; men knappast hade »Svalan» intagit detta hjul, förrän hon genast satte sig i rörelse, men hvarken framåt eller tillbaka, utan direkte ned till sjöbotten.

»Aj! Jag glömde beräkna tyngden!» utbrast Haglund, betraktande med dyster blick ringarne på vattenytan efter den sänkta farkosten.

Derefter sysselsatte han sig någon tid med religiösa ämnen. Han läste Svedenborgs andesyner och studerade Jungs skrifter. Han trodde fullt och fast på det lycksaliga tusenåriga rikets ankomst till jorden — med eller utan exekutionsbetjenter, derom lemnade Haglund, lika litet som Jung, någon upplysning. Sedermera fick han en annan vurm, som mera sammanhänger med ämnet för denna berättelse. En dag på en auktion råkade han köpa en klavesäng, ett gullackeradt åbäke till instrument från äldre tider, liknande till form och utseende våra nuvarande flyglar. Klavesängen var far till klaveret, liksom klaveret i sin ordning blef far till det nuvarande pianot. En gång hemkommen, huru skulle den någonsin bli nyttig eller fruktbar? Haglund, van att draga vinst af allt, beslöt lära sig spela och sökte sig en lärare för så godt pris som möjligt.

Händelsen ville, att han hade ett bysättningsutslag på en extra kanslist i krigskollegium, som hette Fredrik Ringman och hufvudsakligen försörjde sig med att ge lektioner på piano. Ringman, tjugufem år gammal, angenäm sällskapsbroder, var en glad fyr som tog allting lätt, till och med sina skulder. Han antog med nöje Haglunds tillbud att genom lektioner afbetala sin skuld. Tvenne gånger i veckan begaf han sig ut till plantagen vid Gråbergsgatan, för att inviga exekutionsbetjenten i konstens mysterier.

Haglund arbetade på klavesängen så att svetten stod honom i pannan, fick understundom, trots sina fyrtio år, ett nyp öfver fingrarne af den tjocka blyertspenna, som hans lärare alltid slog takten med; men som han trodde att detta hörde till lärometoden, fördrog han allt med beundransvärdt tålamod och lärde sig verkligen under vintern att spela Gubben Noach med variationer, och när våren kom, var han så försigkommen, att han fick börja med ouvertyren till *Kalifen i Bagdad*.

En eftermiddag i slutet af maj inträdde Ringman för att gifva den vanliga lektionen.

»Hör på, herr Haglund!» började Ringman, »hvad var det för ett elegant fruntimmer, som jag såg gå in i orangeriet?»

»Herrn vet, att jag derinne har ett par vackra rum, som jag hyr ut under sommaren,» svarade Haglund, »och den ni såg var visst min nya hyresgäst.»

»Charmant figur!» yttrade Ringman, »och jag förmodar att ansigtet är derefter, ty jag såg ej en skymt deraf för det fördömda florets skull. Hon är vacker, eller hur?»

»Stackars flicka!» beklagade Haglund med en ryckning på axlarne; »hon har nog sina randiga skäl, hvarför hon döljer ansigtet.»

»Och de äro?»

»Stackars barn!» fortfor Haglund efter en stunds tystnad; »hon är utan näsa.»

»Utan näsa! Hvad tänker menniskan på!» utropade Ringman, tagande ett steg tillbaka.

»Nåväl, det kan ju göra detsamma för den som inte snusar,» tröstade Haglund, bjudande sin lärare en pris snus.

Vår pianolärare såg snopen ut och frågade icke mera.

Några veckor derefter satt Ringman framför Haglunds klavesäng och fantiserade så godt han kunde på det uråldriga instrumentet, som slamrade förfärligt. Haglund, hvilken nyss tagit sin lektion, satt bredvid och lyssnade begärligt, under det att den ljufvaste aftonvind strömmade in i rummet genom det öppna fönstret.

»O, min Gud, hvad är det der för en hisklig musik!» hördes en ännu ljufvare stämma från samma fönster.

Ringman vände sig om och störtade under ett utrop af förvåning fram mot fönstret. Men innan han hunnit

dit, stod Haglund, som likaledes sprungit upp, redan framför honom, fyllande med sin breda gestalt hela fönsterluften.

»Det var en gudasyn!» ropade Ringman, förgäfves sökande hvad han nyss och i ett ögonblick skådat: »Herre, ni har ljugit!» tillade han, adresserande sig med häftighet till sin discipel; »en sådan näsa skulle väcka sjelfva kärleksgudinnans afund. Hvem är hon, denna engel, som ni stufvat in i ert murkna drifhus bland allt möjligt skräp?... Är det ett hypotek, så säg mig, hur många millioner ni lånt på det?»

»Kanske notarien vill lösa det,» svarade Haglund med ett försmädligt leende; »men för att tala allvarsamt,» tillade han med strängaste blick, »så får jag råda er att aldrig nalkas denna flicka eller ens göra min af att vilja nalkas henne, så framt vi skola förblifva goda vänner och ni vill fortsätta med undervisningen i mitt hus.»

»Jag ger er och er fördömda klavesäng tusan!» förklarade musikläraren.

»Och jag ger er fritt sommarnöje på gäldstugan!» förklarade musikeleven, »ty det återstår ännu tvåhundra riksdaler af er skuld, utom ränta och expenser.»

Ringman teg och syntes nedslagen. Hade det varit vintertiden, så hade han kanske varit modigare; men att sitta bakom gallerfönster när vind och våg och fjäril äro som friast, det var för mycket motbjudande för en varelse med tjugufemårigt blod och musikaliska talanger. Han mätte en stund sin barske elev med en skygg blick. Derefter tog han sin hatt och gick, fast besluten att vid nästa lektion flitigt använda sin tjocka blyertspenna, det enda vapen han hade.

Ringman fortsatte att ge lektioner, och Haglund, liksom han anat hvad som förestode honom, i fall han ej kunde sina lexor, arbetade som en häst på sin klavesäng. Stundom mötte Ringman i trädgården den beslöjade damen, men hennes ifver att undvika honom var så ögonskenlig, att han icke vågade nalkas henne.

En eftermiddag längre fram på sommaren kom han tidigare till plantagen än han brukade och höll på att gå förbi en liten damm, kring hvilken Haglund planterat några pilqvistar eller sticklingar, bland hvilka stod en grönmålad bänk, då han tvärt stannade, fasttrollad af den herrligaste syn. På bänken satt ett ungt fruntimmer, läsande

i en bok, och bredvid henne låg den italienska hatten med det välbekanta gröna floret. Det var samma ansigte Ringman en gång sett utanför Haglunds fönster, samma lysande oval, skiftande i lilja, ros och himmelsblått. Var den bok hon läste ett skaldestycke, så måste hon sjelf vara skaldens sångmö, som, speglande sig i sitt eget verk, omedvetet beundrar sin egen glans och småler åt sin egen odödlighet.

Den sköna kom att lyfta ögonen från boken, gaf till ett rop af öfverraskning och ville fly, men Ringman tog ett skutt och ställde sig i vägen för henne.

»Hvarför fly!» frågade han med sin mest musikaliska stämma. »Är jag väl en krokodil, uppkommen ur dammens djup för att sluka er?... Jag är helt enkelt en vanlig menniska, fast jag, liksom Jakob i testamentet, håller det gudomliga qvar så länge jag förmår... I himlens namn, låt hatten med det välsignade floret ligga der den ligger! Det der floret har jag sett mig mätt på... Men säg mig, hvarför döljer ni så många behag, så många Guds gåfvor? Gör solen det, fast hon har så mycket elände att belysa? Gör blomman det, fast hon hvarje stund löper fara att plockas af menniskohand, för att icke tala om betande kor och hästar?... Jag vill bara se och beundra, jag... jag törs hvarken plocka eller beta.»

Den sköna drog på munnen och gjorde icke mera min af att påsätta hatten.

»Jag begagnar emellertid tillfället att tacka för sist,» återtog Ringman, »fast ni då var litet elak mot mig och kallade min musik för hisklig, jag kommer nog ihåg det.»

»Gjorde jag det?» behagade hon ändtligen säga; »men om så är, får ni förlåta mig... Om jag sagt något sådant, så måtte det ha skett i tankarna.»

»I tankarna!» upprepade Ringman, »så mycket värre! Det var då icke ett förfluget ord... Men betänk då hvilket instrument, en mekanik af gåspennor, som sprätta på strängarna! Och Haglund, som är snål, sätter dit vanliga hönspennor i stället för dem som gå sönder. Han rycker pennorna ur alla sina hönor, alla deras stjertar sitta i klavesängen. Kan ni då undra på, att det blir en hisklig musik?»

Den sköna kunde icke tillbakahålla ett det mest klingande skratt. Skönheten, bestrålad af glädjen, mångdubblas i oändlighet. Ringman stod alldeles betagen och oförmögen

att yttra något vidare. Han tyckte sig se hundradetals leende purpurmunnar och tusentals strålande himmelsblå ögon.

Men plötsligt och liksom i en handvändning föll, lik en svepning, en hvit slöja öfver hela denna rika tafla. Den unga damen spratt upp från bänken, kastade, uppskrämd och dödsblek, hatten öfver sina rika, ljusa lockar och flydde, som en jagad fjäril, åt orangeriet. Bestört riktade Ringman sina blickar åt annat håll och blef varse Haglund, hvilken stod på andra sidan dammen med en högeligen ängslig uppsyn. Men Haglund stod ej ensam der. Vid hans sida visade sig en mycket lång och smal herre, elegant till hållning och toalett, men med ett ansigte, täflande med alabastern i hvithet och hårdhet, och ur alabastern lyste ett par svarta ögon af olycksbådande eld. Sedan den långe mannen någon stund riktat denna eld mot Ringman, som verkligen kände sig het om kinder och öron, sträckte han ut sina långa ben och styrde sin gång likaledes mot orangeriet. Men exekutionsbetjenten gick omkring dammen och stod snart midtemot sin lärare på klavesäng.

»Herrn vill då göra både sig sjelf och henne olycklig!» började Haglund med sin djupaste basstämma; »har jag inte minst hundra gånger bedt notarien undvika denna qvinna?»

»Det har ni visst,» svarade Ringman, »och jag har också undvikit henne, notabene så länge jag trodde på er uppgift att den sköna var utan näsa... Men nu sedan san ningen kommit i dagen och näsan med, gudvarelof, så begriper ni väl att... Men säg mig, herr Haglund, hvad det är för slags spel man här drifver med denna unga, förtjusande qvinna, och i hvad förhållande hon står till den der långe ohängde, som nyss var här och såg ut som ville han sluka mig lifslefvande?»

»Allt det der angår er icke det ringaste,» förklarade Haglund; »men hvad som angår er, det är att ni hädanefter måste helt och hållet inställa era besök på detta ställe.»

»Hur går det då med allegrot till vår ouvertyr?»

»Den får jag studera på egen hand,» menade eleven.

»Omöjligt, ni har ännu för styfva fingrar för ett allegro,» menade deremot läraren; »endast en skicklig lärare känner konsten att uppmjuka dem. Ni skall aldrig värdigt återgifva bajadererernas sprittande lif och den österländska nattens smäktande vällust, som denna tonmålning så troget framställer... Ni måste lära er hela operetten; der före-

kommer till och med en utmätningsscen, som ni bestämdt skall sentera.»

Haglund var likväl obeveklig, och Ringman måste inställa sina lektioner. Men han inställde icke derför sina besök, för hvilka de mörka aftnarne blefvo särdeles gynsamma. Huruvida han under dessa besök, som naturligtvis icke mera gällde Haglund och klavesängen, alltid träffade den unga damen, är ej bekant; men säkert är, att en månskensafton i september fann de unga tu förtroligt promenerande tillsammans. Haglund var borta i staden på kalas, och hans fru var en beskedlig menniska, som aldrig lade ett ondt ord i vägen för någon. De unga tu voro derför vid det briljantaste lynne. Melankoliska kavaljerer kunna visserligen slå an på ett och annat hysteriskt väsen; men roliga karlar roa alla, och Ringman var en af de muntraste. Det suckar i den tunga, dystra skogen, men det lifliga suset tillhör blommornas brokiga verld, och glädjen är den gyllene nyckel som öppnar mun och hjerta.

Ringman fick kasta en blick in i den unga flickans framfarna lif. Fader- och moderlös kom Edla Wagner — så hette damen med gröna floret — en förmiddag från Clara fattigskola — hon var då blott tio år — då hon på gatan mötte en lång, blek herre, som stannade när han fick se henne, tilltalade henne en stund och sedan förde henne med sig till ett mycket grannt hus. Derefter förde han henne till en prestgård på landet, der hon uppfostrades och vistades till sitt adertonde år. Då kom den långe bleke till prestgården, förde henne derifrån och direkte till Haglunds gård, der hon skulle bo öfver sommaren. Der fick hon allt hvad hon ville, utom att gå hvart hon ville eller tala med den hon ville. Hon fick skåda allt, men liksom genom ett dunkelt glas eller ett tätt flor. De enda hon fick skåda ansigte mot ansigte var den långe bleke och på sin höjd Haglund, som fordom varit kusk hos den långe bleke och innehade dennes fulla förtroende. Men Haglunds ansigte var koppärrigt och den långe blekes var kallt, dystert, hemskt — det var den stenhårda egoismen. Allt lefvande, som sluter sig dertill, måste förstenas, liksom mossan på bergen. Detta allt fick Ringman veta, och hvad han icke fick veta, det anade han. Den unga flickan hade genomlefvat en förskräcklig sommar, en sommar af storm, af snö och af idel döende rosor.

»Hvad är det?» hviskade Edla, plötsligt stannande och visande på en jätteskugga, som ilade mot dem fram öfver kållanden, häckarne och dammen; »Gud! om det vore han! han!» tillade hon skälfvande.

»Omöjligt!» tröstade hennes kavaljer; »jag hörde bestämdt af domestikerna, att han vid middagstiden rest ut till landet och skulle först i morgon komma till staden.»

»Fly! fly! Annars äro vi begge förlorade!» hviskade ånyo flickan, blekare än sjelfva månen, och hastade bort.

Ringman hukade sig ned bakom en häck, i denna ställning lyssnande till ljudet af raska karlsteg på sandgången som leder till orangeriet. När allt blir tyst igen, reser han sig upp, men känner sitt hjerta slå af en oöfvervinnelig oro. Han smyger med lätta fjät till orangeriet och finner fönstret till den unga damens inre rum upplyst, men dess gardin nedfälld; han lägger örat till detta fönster och lyssnar; han uppsnappar en häftig ordvexling mellan en bönfallande qvinna och en hotande man, utan att likväl rätt urskilja orden; slutligen hör han tydligt en välkänd stämma ropa:

»Nåd, nåd! Hjelp! Fräls mig! Rädda, rädda!»

Ringman störtar med blixtens fart in i växthuset och påträffar en dörr, som, inifrån stängd, han förgäfves söker öppna. Han kastar sig då med hela sin kraft, hela sin kropp mot denna dörr, hvilken efter trenne förtviflade ansträngningar slutligen spränges och faller i spillror inåt. Men i detsamma kastas Ringman sjelf baklänges till marken af någon, som rusat mot honom i mörkret och derefter flyr öfver hans fallna kropp. Någon stund döfvad af fallet, är han likväl snart på benen igen och skyndar in i det inre rummet. Der, vid skenet af tvenne i en lampett brinnande ljus, finner han den unga flickan liggande dödsblek på sin säng samt blödande ur flere sår i armarne och bröstet. En större fruntimmerssax ligger blodig vid hennes sida.

Den unge mannen står förstelnad af fasa, men, snart hemtande sig, rusar han till sängen för att dämma den utsipprande bloden. Han ilar ut efter fru Haglund och släpar henne med sig in i det hemska rummet, hvarefter han barbacka på en af Haglunds hästar jagar af till Kungsbacken och återkommer innan kort i skenande med vagn och läkare. Derpå följer en natt af outsäglig ångest och vånda på Haglunds gård.

Men den nya septemberdagens sol uppgick slutligen, och med den följde vissheten om att ingen af de många blessyrerna var farlig för den unga flickans lif. Med den kom äfven det ryktet, att hufvudmannen för en af landets ädlare ätter den föregående natten under ett anfall af sinnessvaghet, såsom det hette, skjutit sig för pannan, ett rykte som snart fullkomligt besannades. Men sammanhanget mellan detta sjelfmord och mordförsöket på Damen med gröna floret doldes sorgfälligt för allmänheten. Dock fick man veta, att den olycklige ädlingen uti ett några år förut upprättadt testamente anslagit en summa af 45 à 60,000 rdr åt en flicka med namnet Edla Wagner, hvilken han uppgifvit såsom sitt fosterbarn. .

Gåfvan var bättre än fosterfadern. Så tyckte både Edla Wagner och Fredrik Ringman, och innan årets slut firade de sitt bröllop på Stallmästargården. Haglund flyttade kort derefter till Vestergötland, der han köpt sig några hemman och blef en stor landtbrukare; men om han tog klavesängen med sig, känner man icke.

En simpel artillerists öden.

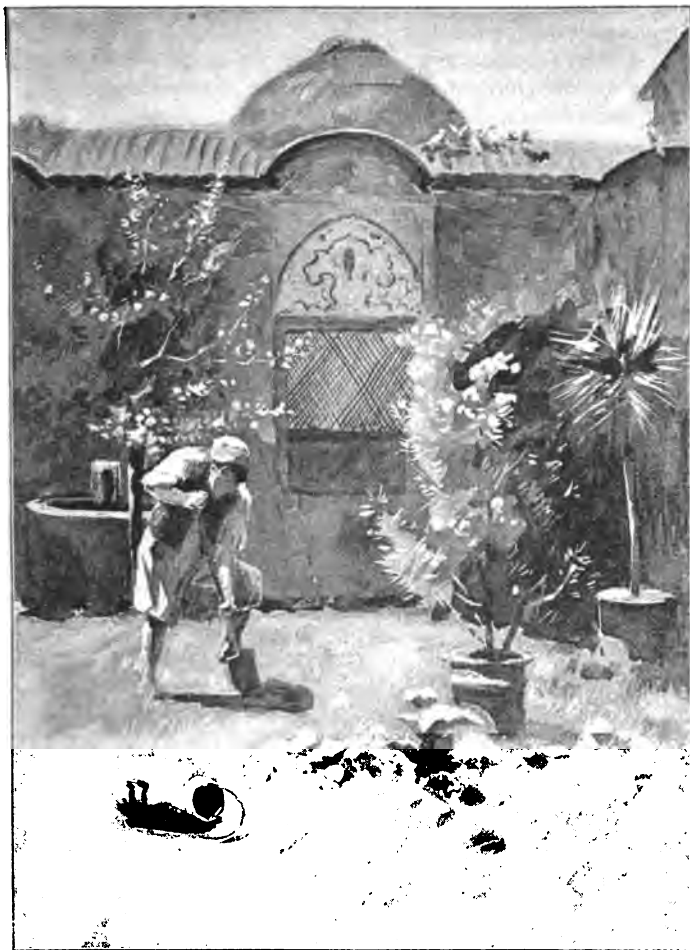
En gammal vördnadsvärd vän, som fordom varit löjtnant vid kungl. Svea artilleri, berättade mig en gång följande:

Under min tjenstetid och då jag var »kompanidisponent», såsom det den tiden hette, lärde jag känna och högt värdera en artillerist vid namn Jöranson, hvilken genom sin duglighet och redbarhet vunnit förmäns och kamraters tillgifvenhet och som aldrig varit tilltalad för någon förseelse i tjensten. Hvarje gång jag var på vakt tog jag Jöranson med mig, såsom min kalfaktor, och mången natt höll han mig vaken genom berättelser om sina öden, märkvärdigare än de flestes.

Jöranson, född i Stockholm och son till en sjökapten, förlorade vid fem års ålder sin mor. Hans far tog då honom med sig på sina sjöresor. Sålunda hade far och son åtföljts några år, då en dag i Medelhafvet det skepp, som fadern förde, möttes och anfölls af en slup med sjöröfvare från afrikanska kusten. Fartyget äntrades, och efter ett förtvifladt motstånd nedsablades både kaptenen och besättningen, så när som på den unge Jöranson, hvilken fördes till Afrika som slaf och sedan derifrån till Konstantinopel, der han köptes af en mufti, användes några år till arbete i dennes trädgård och dessemellan till uppassning inom hus.

En dag besöktes muftins trädgård af en resande, en preussisk baron, hvilken, intagen af gossens vackra utseende och milda väsen, friköpte honom och tog honom med sig till sina gods i Schlesien. Der med synnerlig välvilja omfattad af sin nye husbonde, som var enkling och barnlös, fick han uppfostran och vård samt blef på baronens rekommendation underofficer vid ett preussiskt kavalleriregemente.

Baronen bekostade hela hans utredning och lofvade jemväl draga försorg om hans framtid, derest han fortfarande uppförde sig väl.

I muftins trädgård.

Dessa de lyckligaste dagarne af hans lif afbrötos alltför hastigt af kriget mellan Preussen och Frankrike, och det regemente Jöranson tillhörde fick ordres att marschera med armén, under hertigen af Braunschweig, till Rhein. Jöranson tog afsked af sin välgörare, försågs med handpenningar och uppmanades till tapperhet på ärans fält. Derefter begaf han sig i väg, men återsåg aldrig mer sin välgörare, ty efter några veckors förlopp erhöll han den sorgliga underrättelsen,

att baronen plötsligen aflidit af slag, ätvensom att all den aflidnes egendom öfvertagits af aflägsna slägtingar. Så förlorade han sitt andra stöd; men han var ung, stark, motsåg en händelserik framtid och beslöt i troget minne förvara sin välgörares ömhet och goda råd.

I början gick allt bra för honom på krigarens bana; men vid ett anfall på Mainz erhöll han flere blessyrer, blef qvarliggande på slagfältet och i denna belägenhet tagen till fånga af fransmännen, som förde honom till ett sjukhus,

der han likväl efter några månader återställdes till helsan. På sjukhuset hade han gjort bekantskap med en ung fransk soldat, hvilken öfvertalade sin nye vän att taga tjenst i franska armén. Jöranson, som icke ansåg sig ega något egentligt fädernesland och saknade medel till annan utkomst, lät öfvertala sig mot vilkor att icke bli använd mot preussarne. Han ingick på ett hästjägarregemente.

Sålunda gjorde han fälttåget i Italien under Napoleons befäl, var derefter med i Egypten under samme härförare, marscherade genom öknen till Jean d'Acre, under hvilken marsch, som bekant, de franska trupperna sleto oerhördt, mest till följd af vattenbrist. Under detta tåg förlorade Jöranson, ehuru icke äldre än tjugutvå år, allt sitt hår på hjessan och blef flintskallig för hela sitt lif. Efter återkomsten till Europa anställdes han vid förste konsulns, sedermera kejsarens hästgarde och gjorde mot Österrike det fälttåg som slutades med slaget vid Austerlitz, der han lindrigt sårades. Derefter nödgades han följa med äfven mot preussarne och blef under en rekognoscering för adertonde gången sårad, men så att han ånyo måste föras på sjukhus.

Under tillfrisknandet väckte grannskapet med Östersjön hos honom en oemotståndlig längtan till Sverige, fäderneslandet, som han ej sett sedan sitt femte år. Han beslöt att genom danska staterna begifva sig till Sverige och Stockholm för att derstädes uppsöka någon slägting. Men väl kommen inom danska gränsen, greps han som lösdrifvare, beröfvades det lilla han samlat och fört med sig samt tvangs att bli soldat i danska armén. Derifrån rymde han dock snart, kom öfver Sundet på isen till Helsingborg och förpassades till Stockholm. Anländ dit, lyckades han ej upptäcka det ringaste spår efter slägtingar, hvarför han beslöt återgå till sitt förra yrke och tog värfning vid kungl. Svea artilleri.

Som icke mindre jag än det öfriga befälet snart upptäckte Jöransons utmärkta egenskaper både som soldat och enskild person, erbjödo vi honom befordran till underofficer samt lofvade derjemte att bekosta hans uniform; men han undanbad sig all befordran på den grund, att han som simpel artillerist lätt kunde förskaffa sig föda och någon beqvämlighet derutöfver genom handräckningar eller hjelptjenster i privata hus, hvilka sysslor han deremot ansåg oförenliga med förmanskapet.

Jöranson fortfor således att tjenstgöra som simpel artillerist, nöjd med sin ringa lott och alltid väl uppfyllande sina skyldigheter. Aldrig deltog han i kamraters utsväfningar, aldrig hörde man honom skryta öfver egna krigsbedrifter eller framhålla sin egen person i de berättelser, man endast efter mycket öfvertalande kunde förmå honom att afgifva. När han talade om sin välgörare, den tyske baronen, perlade tårar i hans ögon.

Under min frånvaro någon tid från regementet år 1812 dog denne redbare man och följdes till grafven af hela regementets deltagande och saknad. Man berättade, att Jöranson, under det han låg på sitt yttersta, i feberyrseln ofta nämnt ett namn, hvilket ingen förut hört från hans mun, men som tycktes mycket sysselsätta honom i hans sista stunder. Detta namn var en qvinnas. Var ej hans bana blomsterbeströdd, så fanns det måhända för hans minne någon ros, blommande eller vissnande i Gud vete hvilken vrå af verlden.

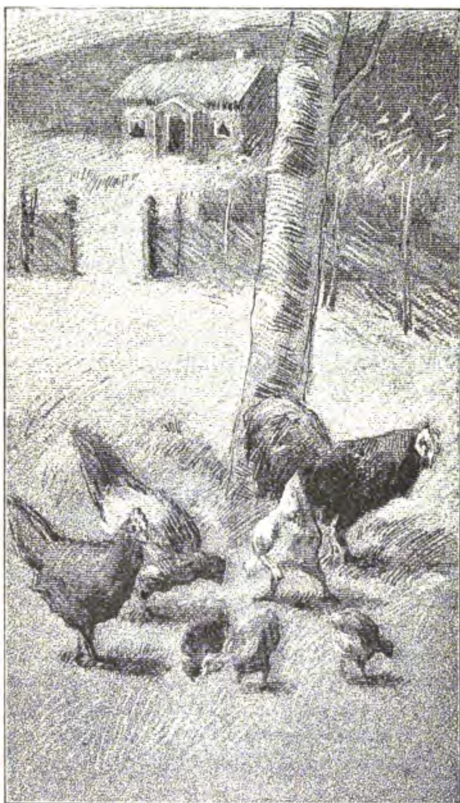

Två ungdomsvänner.

När Lars Arnell var landshöfding öfver Hallands län och en gång för något embetsåliggande befann sig vid gränsen af Kristianstads, beslöt han en vacker sommarmorgon att med ett besök öfverraska sin granne, landshöfdingen öfver sistberörde län, hvilken, efter hvad han hade hört, för tillfället vistades i Engelholm. Han kuskade också af i sin vanliga ensitsiga gula schäs, som han merendels vid sina resor inom länet begagnade, och med en betjentgosse bakpå schäsen. Han var snart inom Kristianstads län och hade färdats ungefär en mil, då han kände sig förskräckligt sugande och kastade oroliga blickar omkring sig, för att om möjligt upptäcka någon koja, der han kunde få sig en bit till frukost.

Arnell blef ej litet glad, när han upptäckte helt nära vägen ett vackert rödmåladt trähus med hvita knutar, omgifvet af en väl vårdad trädgårdstäppa, utanför hvars svarta staket en tupp med sina hönor promenerade, drickande dagg ur blommornas skålar, också ett brunnssällskap, som säkerligen aldrig öfverträdde dieten.

»Ah, der ha vi ägget!» utbrast landshöfdingen, i det han med en blick på hönsen hoppade ur schäsen och kastade tömmarne åt betjentgossen; »och finns det ägg, så finns det kyckling med... Det skall smaka mig som himmelens manna.»

I detsamma visade sig i dörren till boningshuset en man af ungefär samma ålder som Arnell, barhufvad och utan rock, men de fina hvita skjortärmarne röjde mer en herreman än en af allmogen.

»Ursäkta, min herre!» började Arnell, »jag är landshöfding Arnell och är nära att dö af hunger, hvilket vore hårdt för en landsens fader... Men hvad ser jag! är det inte Christian Ek, min gamle akademikamrat, jag har framför mig? ... Jo visst är det så, jag känner nog igen dig, fast det är nära tjugu år sedan jag såg dig sist... Du har bibehållit dig förträffligt, då jag deremot... Men hvad har du för dig nu för tiden, min bror? Du bor ju som i skötet af en idyll och... Men för tusan, låt mig få något att äta! Jag öppnar inte mun förr än jag fått något

att bita uti... Sedan skola vi språka om både gammalt och nytt.»

Arnell skakade derunder hjertligt hand med sin vän, hvilken, ytterst förlägen, stammande bad sin högtärade gäst dröja några minuter ute, tills han fått städadt inne hos sig och frukosten i ordning. Värden försvann, och Arnell tog, lugnad, trädgårdstäppan närmare i ögonsigte, luktade på nyss utslagna törnrosor och afundades fåglarne och insekterna, som icke behöfde vänta på kokerskor eller kockar, bord och servietter.

Efter ungefär en qvarts timme visade sig ånyo värden, som, nu klädd i en fin rock, bad landshöfdingen vara nådig och stiga in. Denne, icke sen att efterkomma inbjudningen, befann sig snart i ett tarfligt, men snyggt möbleradt rum, på hvars golf stod ett bord med snöhvit duk samt försedt med diverse smått och godt, öfver hvilket allt Arnell genast kastade sig med en hungrandes hela glupskhet och utan att se sig omkring eller ens tänka på annat än att tillfredsställa magens behof. Han såg visserligen, under det han spisade, en ung, vacker och välklädd qvinna inkomma med en ölkanna af silfverblankt tenn och ställa denna på bordet och han hörde värden presentera henne som sin hustru, men han fördjupade eller förgapade sig blott i ölkannan, den han icke släppte förrän han tömt den till sista droppen.

»Se så, nu känner man sig något bättre, och Gud vet hvad menniskan lefver af,» började Arnell ändtligen, hemtande andan; »men jag sitter ju allena vid bordet, och hvar hin har jag värden eller värdinnan! Jag har väl inte slukat dem med.»

Värden stod midt på golfvet med samma förlägenhet på sitt ansigte.

»Jag ber ödmjukast om förlåtelse, nådig herr landshöfding!» svarade värden, »men... men...»

»Nådig herr landshöfding!» upprepade Arnell; »är du galen, karl! Känner du mig inte, fast du borde göra det, om ej på annat, åtminstone på min goda aptit?... Har du mera af det der ypperliga ölet, så hit med det, att jag får uppfriska det gamla brorskapet, ty jag märker att det behöfs, hvad dig beträffar... Men hvad är det der för krumbugter?»

Värden tog tigande ölkannan från bordet, skyndade ut med den, men snart återkommen, ställde han den ånyo fylld framför sin gäst.

»Nå, skål, bror Ek!» proponerade Arnell, fattande kannan, »och stor tack för visad gästfrihet! Nå, hur kommer det till, att du bor här och hur länge har du vistats på orten?»

»Ack, om herr landshöfdingen visste...»

»Hvad för slag?... Hvad är det jag inte vet?»

»Att jag är...»

»Nå, hvad är du då för en matador, som ej vill slå dig ned vid bordet, såsom det en god värd anstår?»

»Jag är... jag är länets skarprättare,» upplyste Ek med en djup suck.

Gästen stirrade några sekunder på sin värd.

»Nå, hvad fan gör det!» utbrast Arnell; »vi landshöfdingar utfärda domarne och ni skarprättare exeqveren dem, och Gud gifve, att *vi* alltid vore lika ordentliga och punktliga i vårt embete som ni uti edert... Din skål, bror Ek!... Det var ett ypperligt öl din hustru brygger, och starkt är det, så det förslår... Sitter jag här längre, så förlorar äfven jag hufvudet hos dig, ehuru med vida större nöje än dina vanliga gäster, det förstås... Skål, min hedersbror!»

Eks hustru måste in, och Arnell tömde flere än en skål både för värden och värdinnan. Derefter steg han upp, tryckte värdens hand, fäste sin guldkråsnål vid värdinnans barm, tog afsked och lofvade att på återvägen taga in hos dem.

»Jag far nu till din landshöfding,» yttrade Arnell till sin värd, i det han hjelptes upp i schäsen, »och har du någon helsning till honom, så skall jag ordentligt framföra den... Morjens och hjertligt tack, mina goda vänner!»

Och derefter bar det af på vägen till Engelholm.

Alma.

På ett bröllop såg jag en gång en brudtärna, lycklig och glad som en flicka måste vara när hon endast är sexton år, firad af alla och älskad af en hvar, ty hon var omedveten af sin älskvärdhet, sin tjusningsförmåga. Skönheten borde alltid likna den lugna källan, som, återspeglande solens bild, qvarhåller denna så helgjuten och klar derigenom, att hon aldrig häfver sin våg eller äflas att kasta sina perlor mot skyn, lycklig och nöjd med den rosenbädd, genom hvilken hon väller.

»Hon är vacker som en engel, men fattig som en kyrkråtta», hörde jag helt nära mig en man yttra med detta uttryck af verldsvishet, som lika litet anstår ungdomen som grå hår en ynglings lockar.

Visserligen ha våra jordiska englar icke alltid tillfyllest af glorian och vingen, och rätt ofta uppskattas det guldmoln, hvarifrån de presentera sig, litet nog, så framt det ej kan präglas till mynt; men nog har skönheten, liksom brännspegeln, sin focus, hvaruti äfven de hårdaste metallhjertan smälta, och jag känner ingen vacker qvinna, som icke *kunnat* bli hvad man kallar fördelaktigt gift, derest hon icke dragit för stora vexlar på ett kapital, som så lätt amorterar sig sjelft.

Alma — så hette den unga flicka denna vår berättelse gäller — tänkte hvarken på kapital eller vexlar och var innan sitt sjuttonde år förlofvad med en man, som hade öfverflöd både på det ena och andra. Det var en ung, rik köpman, som vunnit hennes hjerta och med hvilken hon snart skulle förenas.

När solen står på middagshöjden, hvem ser eller ens tänker på skuggor! Och likväl ilade just i den stunden en

skugga öfver detta lyckliga par, en skugga som aldrig skulle försvinna. Alma insjuknade i smittkopporna, detta »qvinnans Waterloo», såsom en känd författare yttrar om denna förskräckliga sjukdom.

Alma tillfrisknade, såg sig i spegeln, såg sitt ansigte vanställdt för hela lifvet och ryste; såg för första gången att det för henne fanns något att begråta, som hon aldrig förut anat eller ens drömt om; såg sin skönhet, men måhända först sedan den för alltid gått förlorad. Hon stängde sig inne och tog icke emot någon, icke ens sin fästman. Men till denne skref hon snart ett bref, deruti hon återgaf honom hans frihet, det vill säga frånsade sig den lycka hon förespeglat sig i sin förening med honom, men den hon numera ansåg omöjlig. Omöjlig, fastän kärnan var densamma och det endast var det glänsande skalet som blifvit förstördt. — Alma dömde nog rätt, ty den finkänsligaste är ofta den skarpsyntaste. Den unge köpmannen skänkte denna qvinna sin odelade beundran, men lika odeladt sin kärlek och sin hand åt en annan, knappt ett år derefter.

Alma höll sedan en liten flickskola, gagnande och upplysande genom själens skönhet, liksom hon förr lyst med kroppens. Understundom tittade jag in till henne för att hos henne rekommendera något barn till elev. En dag — jag glömmer den aldrig — satt jag länge och språkade med henne. Alma var då nära tjugufem år, mycket koppärrig och ful, såsom redan är antydt, men likväl icke motbjudande att skåda. Hennes förr så fagra ansigte var som en krossad spegel, med ljus och återsken ännu i hvarenda bit, hvarenda skärfva.

Hon hade tvenne rum, af hvilka det yttre var skolrummet. Det var i det inre vi sutto och samspråkade, först om mitt ärende och skolorna i allmänhet, hvarefter samtalet händelsevis kom att vidröra hennes egna forna förhållanden. Hon talade bland annat om sin f. d. fästman och syntes lifligt intresserad för honom och hans familj.

»Ser ni de två flickorna der med ljusa håret och gröna klädningarna?» frågade hon mig, i det hon genom en ruta på dörren visade mig sina elever i det yttre rummet; »dessa äro hans barn... Tycker ni inte att de se goda och söta ut?... Det var mig en riktig högtidsdag när de första gången inträdde i min skola, och mina ljufvaste ögonblick

har jag när jag undervisar dem ... De hålla mycket af mig och smäle lika godt och vänligt mot mig, som han en gång gjorde.»

Jag fixerade noga hennes ansigte, när hon sade detta, men kunde icke upptäcka den minsta vekhet eller tillstymmelse till lidande. Det ena förtroendet födde snart det andra, och hon skildrade äfven sitt inre tillstånd när hon,

till följd af sin olyckliga sjukdom, slog upp med sin fästman. Hon dolde icke den smärta hon känt, men förklarade, att hennes innersta tillfredsställelse varit vida större än smärtan.

»Det är icke nog för mannen, att hans hustru är en pålitlig rådgifverska, ett trofast stöd för honom,» sade hon, »hon måste äfven vara en prydnad för hans hus... icke nog med att vara god och ren som guld, hon måste äfven hafva guldets glans och skönhet... Denna lilla lyx är lika naturlig hos mannen som hos ängens tufva. Tror ni väl, att tufvan nöjer sig med det simpla gröna gräset? Ack nej! Den smyckar sig med blommor af all ljusets prakt. Gud är lifvets, men äfven skönhetens källa.»

Det låg något öfverjordiskt i Almas blick och hela väsende, när hon yttrade dessa ord. Det var en hjeltinna, en gudinna jag hade för mina ögon.

Efter någon stund aflägsnade jag mig, men utkommen på gatan, märkte jag att jag glömt mina handskar, hvarför jag återvände, gick igenom skolrummet och befann mig ånyo i den inre kammaren. Men der öfverraskade mig en helt annan scen än den jag nyss förut skådat derinne.

Alma satt framför ett litet sybord, stödjande derpå sina armar och betäckande sitt ansigte med begge händerna. Hon hvarken hörde eller såg, men jag hörde henne snyfta och såg stora tårar perla fram mellan fingrarna, som hon höll för sina ögon, och dessa tårar föllo tungt ned på några synbarligen äldre bref, som lågo utbredda på bordet.

Tyst tog jag mina handskar och gick, efter en bugning djupare och vördnadsfullare, än när jag tog mitt första afsked. Sublim nyss som hjeltinna och gudinna, föreföll hon mig nu sublimare som menniska och qvinna. Utan lidandets och sorgens eviga tagg saknar försakelsen sitt yppersta diadem: sin martyrkrona.

Det bästa hufvudet på sin tid.

Uti den stadsdel af Upsala, som kallas »Fjerdingen», är belägen den så kallade »Tegelholmska gården», hvilken under mitt vistande vid akademien egdes af tvenne ogifta, högst aktningsvärda fruntimmer, hvilka hyrde ut rum åt studenter. De höllo äfven mat för dem efter fem riksdaler banko i månaden för person, en kosthållning, som icke skulle ha riktat dem, äfven om de ordentligen fått ut sin betalning, hvilken dock understundom »slog slint», såsom det heter, utan att elden slocknade i deras spis för det eller välviljan släcktes i deras goda tålmodiga hjertan. En kyss på hand, i fall det gick öfver månaden med liqviden, två, om det gick på den andra, tre, när den tredje på samma sätt försvann, och icke sällan stannade det vid blotta kyssarne. Men, såsom redan antydt är, matbordet blef derför icke odukadt, och icke heller uteblef den vanliga deserten om söndagarne, »falska riddare» kallad, eller sockerskorpor

doppade i mjölk med sirapslingon på, helst om gästerna varit sina värdinnor följaktiga till kyrkan, något som de satte stort värde på och som gästerna icke heller ansågo sig böra uraktlåta. När man icke kan eller vill föra sin dam till altaret, är det väl icke för mycket att man åtminstone följer henne till kyrkdörren. Sålunda uppkom ett slags platoniskt förhållande mellan de ogifta damerna och de studenter som bodde i deras hus, och mången skymning sutto värdinnor och gäster menlöst kuttrande bredvid hvarandra, och om dem kan man verkligen säga, att de förra lika oegennyttigt matade de senare, som dufvan matar sina ungar.

Hvad byggnaden i och för sig sjelf beträffar, så var den ytterst bristfällig, och hur kunde den väl vara annat med en inkomst som, efter hvad jag visat, ofta endast bestod i några kyssar på hand eller en och annan blick på månen, lika aflägsen som hyran! Tegeltaket gick som i vågor, dörrar och fönsterposter stodo på sned, det låg något vridet eller förläst i hela arkitekturen, hvilket likväl icke alltid kunde sägas om dem som bodde der, och allraminst om den välbekante D'Allot, en på sin tid af alla som kände honom mycket omtyckt och värderad student.

Hans rätta namn började med bokstafven A; men D'Allot var hans »konstnärsnamn», såsom han sjelf benämnde det, och under detta var han mest känd vid akademien. Saken var den, att D'Allot, bland mycket annat, äfven intresserade sig för konstberidare, hvilkas beskyddare han också var. Så ofta Gauthier och hans sällskap besökte Upsala, var D'Allot deras allt i allom. När Gauthier hade gifvit sin representation för aftonen, gaf D'Allot efteråt sin, det vill säga uppträdde för en sluten krets af kamrater på Gauthiers hästar med stor konstfärdighet och ännu större bifall.

D'Allot, som närmare blifvit skildrad uti en af den aflidne professor Zedritz på den tiden utgifven broschyr, kallad »Turkiska musiken», var en glad och oförarglig själ, som tyckte att glädjen anstod ungdomen i första rummet, och att de så kallade »läsbaggarne» vore ett onyttigt slägte, hvaraf ingenting särdeles vore för framtiden att göra. Kanske hade han icke så alldeles orätt. Den som icke lekt som barn eller svärmat som yngling blir hvarken praktiskt duglig som man eller vis som gubbe. Menniskan, liksom året, behöfver sina fyra årstider, för att bli fullständig.

D'Allots beredvillighet att tjena och hjelpa andra hade blifvit ett ordspråk. Blef till exempel någon student häktad för gäld eller insatt på »Proban», så var genast han der för att trösta kamraten, och han kunde då vistas der både dagar och nätter. Det var vid ett sådant tillfälle som »Probans» vaktmästare vände sig till D'Allot med följande ord:

»Herr D'Allot, som känner hela verlden, känner helt säkert en student med namnet A**, som bor i Tegelholmska gården?»

»Ja, lika bra som mig sjelf,» svarade naturligtvis D'Allot, »men hvad vill ni honom?»

»Jag har bysättningsutslag på honom också,» förklarade vaktmästaren, »men har inte kunnat träffa honom, fast jag sökt honom tre dagar å rad.»

»Precis lika länge som jag gästat här,» yttrade D'Allot skrattande och fortsatte derefter det brädspelsparti han börjat med den ordinarie gästen.

Någon tid derefter och när den häktade blef frigifven, hvilket skedde i D'Allots närvaro, vände sig denne, i det han tog afsked, till vaktmästaren med den underrättelsen, att D'Allot och herr A**, hvilken vaktmästaren så länge förgäfves sökt, vore en och samma person.

»Helsa nu min björn,» tillade han, »och säg honom, att det alls icke lönar mödan sätta hit en menniska, som är till den grad förekommande, att han sjelf kommer hit och bor för sitt höga nöje.»

Vaktmästaren stod förbluffad, och troligtvis blef fordringsegaren det icke mindre, ty han kräfde icke mer för sin fordran. Också är det icke just för att bereda menniskor nöje som man bysätter dem.

Antalet af D'Allot's vänner inskränkte sig icke till Upsala. Han hade äfven rätt många på landsbygden deromkring, bland dem en inspektor, som bodde några mil norrut, en treflig värd och dugtig landthushållare, fast han var en tyrann mot sina underhafvande. En dag besökte D'Allot sin vän inspektoren och bjöds naturligtvis qvar öfver natten. Värden upplät till och med sin egen säng åt sin gäst och tog sjelf plats på soffan i samma rum. Gästen protesterade visserligen mycket mot denna artighet, men gaf slutligen efter, hvarefter begge djupt insomnade, förstås efter en grundligt intagen qvällsvard med ty åtföljande fluidum.

Då hände sig, att vid midnatten dörren till den gemensamma sängkammaren varsamt öppnades utifrån och in i kammaren trädde en mansperson, som på tå närmade sig inspektorens säng, i hvilken D'Allot som bäst låg och snarkade, såsom en frisk karl med dugtig näsa brukar snarka. Sedan den ifrågavarande manspersonen med fortfarande försigtighet och trots mörkret tagit reda på hufvudgärden, höjde han en yxa, riktade dess egg mot den sofvandes hufvud och tilldelade det tvenne väldiga hugg, hvarefter han lemnade rummet lika ljudlöst som han kommit.

En vanlig menniska hade säkerligen redan vid första hugget insomnat i den eviga sömnen, men D'Allot, olik alla andra, vaknade i stället.

»Bror!» ropade han med skallande röst till sin på soffan sofvande värd, »bror, stig för all del upp och tänd på ljus!»

»Hvad är det?» frågade värden, som vaknat redan vid första ropet.

»Jag vet inte hur det kommer sig,» svarade D'Allot, »men jag har den förskräckligaste hufvudvärk.»

»Hur är det möjligt?» frågade ånyo värden; »vi tömde ju bara fyra toddar, och konjaken är ingen rappakalja, det vet jag.»

»Hvem tusan har klagat öfver konjaken!» yttrade D'Allot; »men det är obegripligt... husch!... jag ligger med hufvudet som i en sjö.»

»Aha, står det så till,» anmärkte värden skrattande; »du tålde säkert inte vid pressyltan du åt i går afse.»

»Pressyltan?» upprepade D'Allot, »pressyltan var kukumaffen, och jag har till och med drömt om den, men... men... aj! hvad vill det här säga!... Är det här kopparslagare, så måste det vara sjelfva ålderman för embetet.»

Emellertid hade värden lemnat soffan och tändt ljus, hvarefter han närmade sig sängen. Men kommen dit, tog han, med ett utrop af bestörtning, ett steg tillbaka.

»Hvad har då händt!» ropade han, »du ligger ju och badar i blod!»

»Ja, min själ gör jag icke det,» medgaf D'Allot, tagande sig för pannan, »ty bischoff kan det omöjligt vara, efter jag inte smakat det på den dag jag minns.»

Vid närmare undersökning upptäcktes tvenne djupa hål i D'Allots hufvud. Det blef uppståndelse på gården, läkare

efterskickades, och den sårades hufvud förbands så godt sig göra lät. D'Allot låg qvar i sängen utan att klaga, medan hans värd, inspektoren, mätte golfvet med stora steg.

»Det der var ämnadt åt mig,» mumlade inspektoren, blek och med gnisslande tänder, »och jag vet, hvem bofven är; han har hotat mig förut. Min stackars vän, min redlige D'Allot, det var nära att du blifvit ihjälslagen för min skull.»

»Fan må ligga i din säng, så mjuk och beqväm den än är!» anmärkte med skäl D'Allot; »i alla fall tackar jag dig för visad gästfrihet och ber dig blott att för framtiden vara något fogligare mot dina drängar, så att dina vänner inte behöfva vakna med spräckta hufvudskålar... Emellertid ser du hvad en studerad skalle förmår... Det är, tro mig, endast genom den klassiska bildningen man får en panna som ingenting biter på, vare sig godt eller ondt... Men vet du, kära bror, jag känner mig riktigt sugande på morgonqvisten.»

»Förträffligt!» ropade värden; »du får snart kaffe... men tror du, att kaffe är tjenligt för dina blessyrer?»

»Du har rätt, kaffe är kanske för hetsigt... Deremot tror jag, att en liten konjak inte skulle skada.»

»Gud vare lof! Du är då redan på bättringsvägen!» utbrast inspektoren utom sig af glädje.

Gerningsmannen till mordförsöket blef snart upptäckt och till välförtjent straff befordrad. D'Allot dröjde några dagar på landet, hvarefter han återreste till Upsala, der han vistades till dess han tog sin examen. Han lefde sedermera en lång tid, lika omtyckt som han var i sin ungdom och utan att det ringaste vidkännas några följder af gästfriheten hos sin vän inspektoren.

»Kan du säga mig, hvem som har det bästa hufvudet vid akademien?» frågade dåvarande professorn, sedermera biskop Fahlcrantz en bekant några dagar efter det nu berättade äfventyret.

»Du menar naturligtvis Geijer?» frågade den bekante.

»Nej, långt derifrån,» svarade Fahlcrantz; »hvarken Geijers eller Tegnérs hufvuden hade kunnat bestå ett sådant mästerprof som vår oförliknelige D'Allot's.»

En liten familjehistoria.

Jag umgicks någon tid hos en älsklig familj inom Clara församling, bestående af enkan efter en högre embetsman samt trenne barn, alla väl uppfostrade och värdiga föremål för hennes ömma omtanke och moderliga stolthet. Den äldsta var en flicka, som hette Zelma, en af de der fina, ömtåliga varelserna, som man skulle vilja instänga i glasskåp, liksom man sätter vissa dyrbarare växter under glas för att skydda dem vare sig mot för mycken köld eller för mycken värma. Zelma var förlofvad med en häradshöfding, som hade sin domsaga i någon af de södra orterna, en ståtlig man med utmärkt hufvud och stora kunskaper i sitt fack samt erkänd som en af landets erfarnaste och skarpsinnigaste domare, ämne till justitieråd, måhända till justitiestatsminister, hvilka embeten han ansågs fullkomligt vuxen. Zelma, som icke medförde någon hemgift värd att tala om, och som såg upp till sin fästman som till en gud, hade således gjort det briljantaste parti, så sades det. Till begreppet af ett briljant parti för en man hör, att han med sin hustru får en större förmögenhet. Kapitalet af behag och dygder tages naturligtvis sällan med i räkningen. Derför anses det ju som ett stort drag af ädelmod, när en rangerad karl gifter sig med en fattig flicka, hur god och behaglig hon än må vara.

»Hvad jag känner mig lycklig öfver att Zelma får en sådan man,» hörde jag hennes mor en gång yttra till några väninnor; »hon får på en gång både far och make, skall njuta skydd så väl som kärlek och bör framlefva och blomstra som blomman vid ekens fot.»

Bilden är gammal, men håller icke alltid streck. Tränger ingen solstråle genom ekens krona, så blir det klent med

växtligheten vid ekens fot, och Gud vete om det icke är bättre att dö af för mycken sol än af för mycken skugga. Det är åtminstone att lefva medan man lefver. Skuggan, mensklighetens sorgflor, påminner för mycket om grafven. Jag för min del var icke fullt belåten med Zelmas »gud».

Det låg något för precist, punktligt och snörrätt i dennes hela sätt att vara. Det snörräta blir på längden icke rätt behagligt för ögat, och troligtvis är det icke för ro skull som det stora af skapelsen framställes för oss i cirklar och sferer. Häradshöfdingen tycktes föra med sig lagboken hvart han gick; han hade alltid rätt, det förstås; men »summum jus summa injuria», säger ordspråket. Ur de vackraste puppor utveckla sig ofta de vådligaste insekter. Att söka likna Gud i rättvisa, men icke i mildhet och barmhertighet, det är att bli en misslyckad kopia.

Bröllopet stod, och några dagar derefter skulle de unga tu resa till mannens aflägsna hem. Jag var närvarande vid den lilla afskedsfrukost, som gafs för de resande. Resvagnen stod redan vid porten.

»Glöm inte, min vän, att vi måste resa precis på slaget tio,» hörde jag den unge mannen yttra till sin unga fru.

Men Zelma hade så mycket att säga sin mor, sina syskon och sina väninnor, hade så många tårar att blanda med deras, att det drog ut öfver den bestämda tiden.

»Nu är hon fem minuter öfver tio,» påminde häradshöfdingen visserligen med mycken mjukhet i rösten, men med ett skarpt veck i pannan; »du måste lära dig, min sötaste Zelma, att vara precis,» liksom vore det så lätt att vara »precis», när man skall lemna sitt barndomshem och allt som ditintills varit en kärast.

Ändtligen reste de. Hvarje postdag fick modern bref från sin dotter, hvilka alla andades den högsta belåtenhet och lycka. »Min man har visserligen mycket göra med att lära mig vara ordentlig och *precis,*» skref en gång den unga frun, »men jag har visat mig temligen läraktig, och på länge har han icke haft det ringaste att anmärka mot mig, och jag känner mig så outsägligt lycklig, när han i allt är nöjd med mig o. s. v.»

Fem år förflöto, hvarunder likväl mor och dotter icke sågo hvarandra. Modern var sjuklig och vågade icke företaga en så lång resa, helst kommunikationerna den tiden icke voro så beqväma som nu, och dottern fick ej resa, ty

hennes man hade aldrig tid, »tjensten gick framför allt». Man måste å ömse sidor finna sig deruti, men korresponderade så mycket lifligare. Modern sökte trösta sig med att hennes dotter var i goda händer, var lycklig och moder till tvenne snälla och friska barn, hvilka beständigt helsade till mormor och till och med kunde klättra ihop några ord i mammas bref.

Men en dag underrättade häradshöfdingen sin fru derom, att han dagen derpå ovilkorligen och för ett högst angeläget ärende måste resa till Stockholm.

»Vill du resa med,» tillade han, »och äfven taga med barnen, så måste du och de vara resfärdiga precis klockan tolf i morgon middag, ty då måste vi ovilkorligen bege oss af.»

Hustrun gaf till ett rop af förtjusning, föll sin man först om halsen och sedan till hans fötter, under tårar af glädje och tacksamhet. De begge barnen hoppade himmelshögt; de skulle få åka, åka till Stockholm, skulle »få se vaktparaden», skulle få »leka på mormors knä». Det var idel fröjd och jubel på häradshöfdingens gård.

Följande morgon begaf sig häradshöfdingen tidigt ut, efter att likväl först ha »förständigat» sin hustru att vara i ordning på slaget tolf, vid »äfventyr att eljest få stanna hemma med barnen, enär han icke hade tid att vänta ens en sekund». Precis fem minuter före tolf hemkom han.

»Hvad vill det der säga!» ropade han med blicken på den stora resvagnen, som redan väntade utanför trappan till verandan; »har man inte burit ned alla kappsäckarne än?»

»De ha varit både nedburna och fastsurrade,» svarade kusken, »men nådig frun lät nyss bära upp den ena igen.»

Med en blick på sitt ur och ett moln på pannan steg häradshöfdingen uppför trappan och in i salen. Allt var der huller om buller. En kappsäck stod upprifven på golfvet, och frun var ifrigt sysselsatt med att påkläda det äldsta barnet, en gosse vid fyra år.

»Det fattas fyra minuter i tolf,» upplyste mannen med entonig röst.

»Ack förlåt mig, men jag rår inte derför!» skyndade hustrun att svara; »redan för två timmar sedan voro vi alla färdiga. Men nyss var Rudolf nere vid dammen och orenade sina kläder, och som jag inte kunde låta honom resa

så och alla hans andra kläder voro nedpackade, så måste jag ta upp barnens kappsäck för att...»

»Så skyll dig då sjelf!» afbröt henne mannen och lemnade salen.

Under en känsla af obeskriflig ångest arbetade hustrun med fyra händers kraft, och gossen var snart klädd och

kappsäcken nästan ihopsnörd. Men pendylen slog tolf, och i detsamma hördes resvagnen rulla tungt på gården. Skrikande störtade de begge barnen till fönstren. Modern följde dem på tå och med tillbakahållen andedrägt. Hon kom lagom för att se vagnen rulla ut för allén.

»Gråt inte, mina barn!» sade hon skälfvande i alla lemmar; »pappa reser inte från oss... pappa vänder nog och kommer snart tillbaka.»

Vagnen förlorades ur sigte. Allt blekare och blekare öppnade hustrun fönstret, böjde sitt hufvud långt ut och lyssnade med handen hårdt tryckt mot hjertat. Men nu hördes icke mera vagnshjulen.

»Stackars mina små!» utbrast nu modern, sjunkande ned på golfvet och slutande sina begge barn till sitt bröst; »stackars min gosse och min lilla flicka! Ni få inte leka i mormors knä!...»

Emellertid fortsatte den »precise» sin väg. Vid den första fjerdelsstolpen var han ännu under inflytelsen af sitt lagenliga lynne, men vid den andra började han bli något mindre belåten med sig sjelf. Den rättrådige började nemligen fråga sig sjelf, om han ändå icke varit något för sträng, om det icke funnes andra »laga förfall» än de i lagboken bestämda, och om han tillbörligen lyssnat till sin milda, undergifna hustrus förklaring — han, som med sådant tålamod städse lyssnat till den obetydligaste part som trädt inom domarskranket? Allt mer och mer missbelåten med sig sjelf och orolig, befalde han kusken vända om och köra hem i sträckande.

»Jag behöfver derför icke låta dem förstå, att det enkom är för *deras* skull jag vänder åter,» sade han för sig sjelf; »jag kan ju ha glömt något vigtigt dokument, som jag ovilkorligen måste ha med mig.»

Det hör till saken hos dylika naturer, att de blygas för att yppa de vackraste bevekelsegrunderna för sina handlingar. Beskyll dem för brist på hjerta, och de skola uppröra himmel och jord för att bevisa motsatsen; men börjar det verkligen röra sig och slå i deras venstra sida, då skola de dölja det, liksom fruktade de att verlden kunde taga dem på orden. Det är egenkärlekens och högmodets vanliga operation, och ingen utom de sjelfva misstager sig på den.

När häradshöfdingen körde in på sin gård, förvånade det honom att ingen kom ner för att mottaga honom, icke

ens hans hustru, hvilken, så ofta han hemkom från sina resor, var den första som mötte honom på trappan. I det fallet var hon alltid »precis», ehuru hon dertill aldrig varit beordrad. Med ökad oro hoppar häradshöfdingen ur vagnen och ilar uppför trappan. I salen synes ingen, men inifrån sängkammaren höras jämmer och gråt. Han störtar dit in och finner sina barn och tjenare snyftande kring sängen, och på denna ligger hans hustru i de förfärligaste konvulsioner...

Hoppet att efter fem års skilsmessa få återse sitt barndomshem och en älskad mor och att, numera sjelf mor, få visa sin egen *sina* barn, visa att äfven hon kunde vårda och uppfostra — detta hopp födt och nästan i samma ögonblick så grymt gäckadt, det var för mycket, slaget för hårdt. Den qvinna, som så behandlas, *måste* hata; men den som icke *kan* hata — och det är den ädlaste — hon förlorar förståndet eller dör.

Konvulsionerna veko, men blott för att lemna rum åt en brinnande feber, som icke slocknade förr än den glimmat ur askan af sitt offer. Häradshöfdingens resa till Stockholm inställdes. Det var blott hans hustru som reste, men till förgängelsens och dödens hufvudstad.

Zelmas »gud» var såsom tillintetgjord, var afklädd gudaglansen. Den hade Zelma tagit med sig i sin graf. Den olycklige enklingen irrade som en vanvetting till och från denna graf, förtviflad när han kom dit, förtviflad när han vände åter.

Säg då ej, att det är tyst i de dödas hem! De döda tala nog, och hvad de tala tränger till merg och ben. Hvarje godhet som du med hårdhet bemött, hvarje smekning du med köld besvarat, derom talar det finaste strå ur den gröna torfvan, det minsta korn i den svarta mull. Lef derför så med de lefvande, att du utan ångest kan tala med de döda!

Det märkvärdigaste bolag i verlden.

Lindgren och Malm, så hette tvenne ogifta unga män, hvilka under de första åren af min extra tjenstgöring i Stockholm derstädes i bolag drefvo kryddkramhandelsrörelse. De voro de största kontraster. Lindgren var noga och hushållsaktig ända till girighet, visade sig sällan utom sin bod och umgicks med ingen, knappast med sin kompanjon. Malm deremot var en lustig ture, munvig och småqvick, men till yttersta grad äfventyrlig och lättsinnig, nästan beständigt synlig på gatorna eller i källarsalarne och merendels i sällskap med många, fast icke alltid så väl valda vänner och bröder, bland hvilka han städse höll målron vid makt.

Lindgren såg jag sällan, men desto oftare Malm, hvilken någon tid var sjelfskrifven både på bröllop och barndop inom handtverks- och minuthandelsklasserna. Han hade ett ganska fördelaktigt yttre, bruna, lifliga ögon och det vackraste svarta, knollriga hår, med hvilket han också koketterade. Fruntimren kallade honom för »kryddkrämaren med det vackra håret». Såsom bodbetjent, under hvilken tid han varit så illa tvungen att hålla sig inom disken, hade han sitt hår att tacka för rätt många kunder, förstås af det täckare könet. Men när han blef sin egen, försvann det vackra håret ur boden, till stor harm för Lindgren, hvilken just för »kudevangens skull hade tagit Malm till kompanjon», såsom Lindgren sjelf uttryckte sig. Hur det slutligen skulle gå med rörelsen, som så der »hängde på ett hår», kan man lätt föreställa sig. Handeln gick allt klenare, och det talades till och med om cession, då Malm insjuknade och efter några dagars sängliggande dog, endast trettio år gammal.

Jag var med på Malms begrafning, hvilken hölls af den efterlefvande kompanjonen och firades med synnerlig högtidlighet. Kyrkoherden i församlingen höll till och med ett vackert tal vid grafven och, såsom fallet vid dylika tillfällen ofta är, tilldelade den aflidne en hel hop goda egenskaper, hvaribland ett »flärdfritt väsen» och en »lefvande gudsfruktan», något som flere än en af de närvarande drogo på munnen åt. Deremot syntes, märkvärdigt nog, Lindgren djupt sörja sin f. d. bolagsman, och stora tårar trillade under hela talet utför hans kinder. Processionen återvände till begrafningsgården, der Lindgren föranstaltat om en större supé efter den tidens sed och der man åt och drack ända till långt inpå natten.

Det sades, och detta med skäliga anspråk på trovärdighet, att denna supé var den första som Lindgren någonsin gifvit. Också erhöll han vid tillfället många loford för det vackra sätt, hvarpå han hedrade sin kompanjons minne, ehuru han icke bort hafva just många anledningar att göra det.

»Ack, ingen vet bättre hvar skon klämmer än den som har den på,» hörde jag Lindgren under djup rörelse svara; »och jag vet inte hvad jag ville ge, om jag ännu hade min alltid glade och vänfaste Malm i lifvet.»

På Malms graf reste den sörjande kompanjonen ett vackert jernkors, på hvilket i gyllne bokstäfver prunkade:

»*Här hvilar Oscar Malm, älskad i lifvet, saknad i döden.*»

Någon tid derefter trodde man sig ha upptäckt den egentliga orsaken till Lindgrens, om ej just stora sorg, åtminstone ovanliga frikostighet, ty han befanns nemligen vara laglig innehafvare af en lifassurans, som Malm några månader före sin död tagit i ett engelskt bolag och hvilken belöpte sig ända till tjugu tusen svenskt banko. Lindgren utfick ordentligen assuransbeloppet och ansågs följaktligen ha gjort vida större affär på sin kompanjons död, än han någonsin kunnat göra i dennes lifstid, äfven om han fritt fått disponera öfver det vackra håret. Men som Lindgren ordentligen honorerade den aflidnes alla skulder, hvilka likväl icke öfverstego ett tusen riksdaler riksgälds och för det mesta grundade sig på källarräkningar, så talade man icke längre om den saken.

Ett år hade emellertid efter Malms död tilländalupit, under hvilken tid Lindgren ökat sin rörelse och på samma

gång sin förmögenhet, då denne sent en vinterqväll, efter att ha stängt boden, satt ensam på sitt innanför den befintliga kontorsrum framför sin pulpet, med ögonen öfver hufvudboken, bredvid hvilken låg en bundt sedlar, förmodligen utgörande kassan för dagen.

Han var så sysselsatt med sina räkenskaper, att han icke märkte, hurusom dörren småningom öppnades och fram till pulpeten nalkades en mansperson, välklädd och af militäriskt utseende med yfvigt ljust hår och stora ljusa mustascher, ty på den tiden nyttjades de senare endast af militärer. Den främmande hostade. Lindgren slog upp ögonen och spratt upp från stolen.

»Hvem är herrn? Hvad vill herrn? Hur har herrn sluppit in i boden?» frågade Lindgren ängsligt och utan att hemta andan mellan frågorna.

»Åh tusan,» svarade den främmande, »jag tror nästan, att chefen för huset Lindgren & Malm inte känner igen mig.»

Vid första ljudet af denna röst bleknade handelsmannen och sjönk ned liksom tillintetgjord på sin stol.

»Du här!» stammade efter en stunds tystnad Lindgren med hväsande ton och oroliga blickar åt alla sidor; »du här! ... Du är ... du är då alldeles från förståndet? ...»

»Håhå,» svarade den främmande, »det hade, menar du, varit förståndigare af mig att ligga qvar i min graf... Men så dum var jag ändå inte, och att jag så fort stått upp igen, det har du din egen trolöshet att tacka för. Redan för åtta månader sedan lyfte du hela assuransbeloppet, men i stället för att, såsom uppgjordt var, genast skicka mig halfva summan, har du, din Harpagon, bara kastat åt mig några lumpna hundra riksdaler. Tror du, att man ens som död kan lefva af en sådan spottstyfver ett helt år och det i Göteborg till på köpet? För mindre än så kan man vända sig i grafven. Också har, som du ser, mitt förr så vackra hår hvitnat af sorg öfver min bedräglige kompanjon, och jag bär till och med hvita mustascher, som jag aldrig kunde tåla när jag lefde.»

Lindgren drog en djup suck och stirrade dystert på sin uppståndne bolagsman, utan att numera synas det ringaste road af en svada, den han förr, liksom många andra, så ofta skrattat åt.

»Men om du blir upptäckt,» mumlade han doft, »vet du hvad du då riskerar?»

»Riskerar?» upprepade kompanjonen; »alls intet, skulle jag tro. Är det jag som begraft mig? Är det jag som uttagit pengarne för min egen lifassurans? Det är du som gjort allt det der, liksom det var du som narrade mig till denna fördömda komedi, den jag bittert ångrat... Det ska tusan hädanefter gå i döden för någon!»

Lindgren pustade och torkade svetten ur sin panna.

»Och om du också kan drilla dig undan ansvar för det du begrafvit en lefvande,» fortfor den uppståndne, »så ser jag inte, hur du kan undgå straff för det du uttagit lifassuranssumman för en som icke är död.»

»Och hvad är nu meningen med ditt uppträdande?» frågade Lindgren, någorlunda återhemtande sig.

»Jo, först att lägga vantarne på det här,» förklarade bolagsmannen, i det han ryckte åt sig hela sedelbundten som låg på pulpeten; »och det är väl inte för mycket, om din kompanjon inkasserar brutton för blott en enda dag på året, när du alla de öfriga fått vara ensam herre på täppan. Jag borde med rätta genomse räkenskaperna, ty det skulle alls inte förvåna mig, om du debiterat mig för omkostnaderna till min begrafning, men... Kort och godt, innan morgon eftermiddag klockan fem måste du ovilkorligen ge mig tio tusen riksdaler, hvilket utgör halfva assuransbeloppet, eljest...»

»Eljest?» upprepade Lindgren, sittande som på nålar.

»Visar jag mig för Jerusalem och uppenbarar mig i den stora staden,» förklarade den uppståndne. »God natt nu, bror Lindgren! Det fägnar mig att du så lugnt kunnat se en vålnad från grafven; det bevisar, att du har bättre samvete än jag trott dig om. Rolig natt och sof som du börjat! Det var fan hvad du har kallt i bodkammaren; du näns då aldrig elda, din snålvarg!»

Med dessa ord försvann vålnaden. Lindgren rusade upp, fattade den stora papperssaxen, liksom ville han med den rusa efter den försvinnande. Men han hejdade sig, lade bort saxen, gick till kassakistan, som stod i ett hörn af rummet, öppnade den, tog derur alla kontanter som funnos, hvarefter han skyndade ut, stängde boden och begaf sig direkte till gästgifvargården, och innan den följande dagens sol uppgått, hade chefen för huset *Lindgren & Malm* lemnat Stockholm långt bakom sig.

Kort efter solens nedgång eller i skymningen den derpå följande dagen inträdde uti Lindgrens kryddbod samme herre med det ljusa håret och dito mustascherna och frågade bodbetjenten, som stod bakom disken, efter herr Lindgren. Bodbetjenten, hvilken i tre år och följaktligen äfven under Malms tid stått uti samma bod, gaf till svar, att hans principal föregående natt oförmodadt och utan att derom underrätta någon afrest från Stockholm.

»Jag nästan anade det, han har rymt, den skurken!» mumlade mellan tänderna mannen med de ljusa mustascherna och aflägsnade sig.

Bodbetjenten stirrade förvånad efter den bortgående, hvars röst han tyckte sig känna igen, ehuru han icke erinrade sig någonsin förut ha sett hans ansigte.

»Högst märkvärdigt!» yttrade han för sig sjelf; »rösten var så lik min förre principals, salig Malms, så att om... Uh! herre min lefvande... uh!» tillade han, fattande tag uti disken, ty benen började svigta under honom.

Saken var den, att han hade knappast uttalat Malms namn, förrän denne lifslefvande steg in i boden med sina vanliga lifliga, bruna ögon och sitt svarta knollriga hår.

»Hvad bölar du efter, kära Ek?» frågade Malm, helt ogeneradt trädande inom disken; »jag tror du inte känner igen mig, din toker!»

»Uh!» stönade bodbetjenten, hållande händerna för ögonen och skälfvande i alla leder.

»Lindgren är fan i våld,» förklarade Malm, »men jag är här, och bolaget fortsätter sin rörelse.»

Bodbetjenten tog ett skutt öfver disken och sprang in i hökarboden på andra sidan gatan, men nedsjönk, blek och nästan mållös, på en stol derinne.

»Hur är det fatt?» frågade hökaren, som sjelf stod vid disken.

»Boden... boden!» stammade Ek, slående med handen utåt gatan.

Hökaren, som fruktade att elden kommit lös uti Lindgrens kryddbod, hastade genast dit, men väl inkommen, stannade han liksom fastnaglad vid tröskeln, ty han såg tydligen sin gamle vän och källarbroder Malm sysselsatt med att väga upp ett fjerndels skålpund kaffe åt en piga som nyss kommit in.

»Åh, god afton, bror Hagström!» helsade Malm, under det han hällde kaffet i en strut, »hur är det med dig nu för tiden? Hur är det med hustru din och barnen sedan?... Se så, jungfru lilla, sex skilling tillbaks och några sviskon på köpet... Nå, kära Hagström, hur må alla de andra nobisgubbarne? Det var så längese'n... men vänta då, så får jag tala med dig!»

Men Hagström lät icke vänta på sig, utan störtade hals öfver hufvud ur boden och in i sin egen med lika förstördt utseende som Ek. Efter en kort stund återkom han likväl, denna gången beledsagad af Ek och andra personer, som händelsevis tillkommit. Vid sitt inträde funno de gengångaren helt lugnt sittande innanför disken och tittande i kontorskladden med spänd uppmärksamhet. Alla funno de Malm precis sådan som han gick och stod här i verlden, blott med den skilnaden, att han aldrig i lifstiden visat sig så intresserad af affärerna som nu efter döden.

»Hvarför hade du så brådtom, bror Hagström?» frågade Malm, resande sig upp och läggande bort kladden. »Hör på, min kära Ek!» ropade han till denne, »om du inte genast makar dig inom disken, så har du i morgon afsked på grått papper... Har Lindgren lärt dig att slå dank, så ska jag, min själ, lära dig annat, jag.»

»Men hvad i herrans namn vill det här säga!» bemannade sig slutligen Hagström.

»Hvad menar du, kära bror?» frågade Malm med sitt vanliga obesvärade sätt att vara.

»Du är ju död!»

»Nå än se'n?»

»Och jag var ju med på din begrafning!»

»Det lärer gått hederligt till, efter hvad jag hört.»

»Men du... du lefver ju?»

»Så, du tycker det?... Nog tycker jag det sjelf.»

»Men... men det är ju... det är ju omöjligt att...»

»Att en kryddkrämare kan stå upp ifrån de döda,» inföll Malm, »det förargar dig, att det inte var en hökare i stället... men, ser du, det vore omöjligt, rent af omöjligt, bror Hagström.»

De närvarande började skratta, och Hagström såg ytterst förlägen ut. Men Malm bjöd både honom och de öfriga att stiga in i bodkammaren, der han trakterade dem samt- och synnerligen med punsch, och som omöjligen en ande

kunde bjuda på punsch, än mindre dricka den till sådan myckenhet som Malm, så blef hans kroppsliga tillvaro fullkomligen erkänd, och dagen slutades med en större sexa å källaren »Hamburger börs», dit Malms många vänner och stallbröder bjudit honom för att fira ett återseende, om hvars inträffande på denna sidan grafven väl ingen dödlig kunnat drömma. Snart talade hela Stockholm om detta underverk, och det är gifvet, att Malms bod blef öfverlupen af kunder från alla stadsdelarne.

Men kungl. poliskammaren, som icke fann det med god ordning öfverensstämmande, att de döde uppstå i olaga tid, uppkallade Malm till förhör. Sällan, om någonsin, hade polisens sessionsrum, förmak och korridorer varit så öfverfyllda af åhörare som vid detta tillfälle. Bland andra inställde sig på kallelse den läkare, som skött Malm under dennes sista sjukdom, och äfven jag, såsom ombud för pastorsembetet, försedd med ett ordenligt transumt ur kyrkobokens dödskolumn, till den kraft och verkan det förmå kunde.

»Gamle Olle».

Wannqvist, »gamle Olle» kallad, otvifvelaktigt en af de bästa polismästare Stockholm haft, ledde naturligtvis sjelf ransakningen; men aldrig glömmer jag det komiska uttrycket i denne ovanlige embetsmans eljest så stränga och genomträngande ögon, när han riktade dem på Malm, hvilken med den ödmjukaste bugning helsade polisens chef.

»Min bäste herr Malm,» började polismästaren; »nog var ni i lifstiden en af de värsta äfventyrare och upptågs-

makare jag någonsin sett; men att ni äfven efter döden skulle så till den grad bibehålla alla era själsegenskaper, det hade jag väl aldrig kunnat förmoda.»

»Ack, herr polismästare!» svarade Malm med en viss högtidlighet, »döden har ingen makt med menniskans själ.»

»Och icke heller med hennes kropp, efter hvad jag nu ser,» tillade Wannqvist; »ty fast ni legat ett helt år i grafven, så har ni på ett märkvärdigt sätt konserverat er.»

»Javisst,» medgaf Malm, »man måtte ha balsamerat mig efter någon ny metod.»

Man började fnissa i sessionsrummet, och sjelfva Wannqvist kunde icke heller underlåta att draga något på mun.

»Ni påstår då på fullt allvar, att ni legat i grafven?» började han ånyo; »men hur bar ni er då åt för att komma upp igen?»

»Min själ, jag det kan säga,» svarade Malm; »men säkert är, att jag befann mig vid fullt lif, när jag kom in i min bod för att se hur min kompanjon skött affärerna under min frånvaro.»

»Nå, Lindgren blef väl inte litet förvånad, när han fick se er?»

»Jag träffade honom ej, men fick genast veta, att han rest bort.»

»Man skall, när allt kommer omkring, få se att han bytt plats med er.»

»Inte otroligt, herr polismästare.»

»Utan att bjuda er eller någon annan på sin begrafning.»

»Ack, Lindgren var så snål, att han hvarken unnade sig sjelf eller andra något godt,» menade Malm.

Wannqvist gjorde ett kort uppehåll, hvarefter han vände sig till läkaren, den bekante assessor Hagel, känd som ett af Stockholms största original. Han var född tysk, kort och tjock till växten med bredt, rödbrusigt ansigte och något skefögd.

»Nå, hvad säger herr assessorn om denna kosteliga patient?» frågade polismästaren.

Assessor Hagel runkade på hufvudet och berättade på ett språk, som hvarken var svenska eller tyska, att han, kallad till Malms sjuksäng, funnit denne »ganz ordentlich krank», äfvensom att han några dagar derefter fått underrättelse af Lindgren, att Malm aflidit, hvarvid han genast

skyndat till sin patient och funnit denne »ganz ordentlich todt». Mera kunde han icke upplysa.

»Men,» yttrade polismästaren, »herr assessorn ser nu, att patienten, detta allt oaktadt, lefver, er och hela fakulteten till trots.»

Assessor Hagel skakade ånyo på hufvudet och riktade sina odeciderade blickar på sin f. d. patient.

»Aber ni war doch ganz ordentlich krank?» frågade assessor Hagel.

»Ja wohl,» svarade Malm.

»Und so war ni ordentlich begraft?»

»Ja wohl,» fortfor Malm.

»Also war ni doch ganz ordentlich todt?» frågade assessorn.

»Nein,» svarade Malm, så bredmunt som möjligt, »nein, gar nicht.»

»Aber das kan jach nicht ferschtå,» menade Hagel.

»Und jach auch nicht,» försäkrade Malm; »aber,» tilllade han, räckande ena handen åt läkaren, »hier ist mein puls... sey so gutig und kenne på den, mein allerliebster herr assessor!»

Men assessor Hagel tog ett steg tillbaka med gapande mun och förskräckligt skefvande ögon. Nu brast hela auditoriet ut i gapskratt, och sjelfva polismästaren kunde, oaktadt alla ansträngningar, icke underlåta att instämma deruti. Han skrattade, så att han nästan låg på magen öfver sessionsbordet. Detta blef en signal för polisens samtlige notarier och betjenter att göra detsamma. Betänk, hela polisen skrattande! Också blef det ett omenskligt spektakel.

»Ut med de galningarne! Målet uppskjutes!» ropade slutligen polismästaren. Kanske ansåg han det omöjligt att med nödigt allvar fortsätta en ransakning, som tagit en så befängd riktning, och på detta sätt slutades det första förhöret.

Vid de följande förhören var jag ej närvarande, men de togo ett, om ej just lika lustigt, åtminstone lika lyckligt slut för Malm. Dertill bidrogo de omständigheterna, att man ännu ej fått någon upplysning om hvart Malms afreste kompanjon tagit vägen, samt att agenten för det engelska assuransbolaget, hvars intresse denna ovanliga sak i första rummet gällde, för tillfället vistades utrikes.

Emellertid uppgräfdes Malms graf, då man i den deruti nedsänkta kistan upptäckte en klumpig träbild, hvilken,

föreställande någon slags mytisk gudomlighet, fordom stått i en trädgård å Norr och till hvilken jemväl en egare anmälde sig, så att man om den bilden kan säga, att om den just icke var »*älskad i lifvet*», såsom grafkorset antydde, den åtminstone varit »*saknad*» af den som rådde om honom. Malm hade dessutom den oförskämdheten att personligen tacka kyrkoherden för det vackra liktalet och äfven begära en afskrift deraf, en begäran som naturligtvis med en lämplig tillrättavisning afslogs.

Huru detta, minst sagdt, grofva skämt slutades, känner jag ej rätt; men det berättades, att Malms många vänner nöjaktigt uppgjort affären med det engelska assuransbolaget, och att Lindgren, hvilken aldrig återkom till fäderneslandet, men i Hamburg lärer varit synlig, äfven bidragit dertill. Säkert är emellertid, att Malm under firman »Lindgren & Malm» fortsatte rörelsen, och det med sådan framgång, att han efter tio års förlopp icke allenast betalt alla sina skulder, utan äfven kunde flytta till landet såsom egare af en större egendom. Han gifte sig och fick, såsom jag hört, en särdeles hygglig och vacker hustru, ehuru hon, för att begagna Malms eget uttryck, »icke gerna kunde hoppas bli enka.»

Kärlekens diplomati.

En dag blef en af hufvudstadens kyrkoherdar ombedd att besöka en af sina församlingsbor, enkegrefvinnan W**. Kyrkoherden infann sig och mottogs af grefvinnan, ett ståtligt medelålders fruntimmer, som med ett oroligt och bedröfvadt utseende förde själasörjaren in i sitt kabinett.

»Förlåt mig, goda herr doktor, för det jag besvärat,» började grefvinnan; »men ni kan inte föreställa er, hur illa det står till här i huset . . . Min dotter . . .»

»Fröken Alma!» inföll kyrkoherden, nu i sin ordning orolig; »det måtte väl inte händt mitt snälla och älskvärda skriftebarn någon olycka?»

»Den största olycka som kunnat hända henne,» svarade grefvinnan; »ack, den välsignade kärleken! . . . Kärleken är ju sjelfva olyckan, herr doktor?»

»Hå,» yttrade den andlige, något lugnare, »utan den olyckan hade säkerligen hvarken jord eller himmel funnits.»

»Må så vara, men tänk er, min bästa doktor, den tokiga flickan har gått och förälskat sig i en skolmästare . . . Min dotter, mitt enda barn, kär i en simpel skolmästare!»

»Hvad heter den skolmästarn?»

»Österberg eller Östergren . . . något på berg eller gren var det.»

»Kan det vara magister Österberg, den unge vikarien i församlingens trivialskola?»

»Ja, så var det . . . herr doktorn känner honom då . . . Nå?»

»Magister Österberg är en särdeles aktad ung man med godt hufvud och goda kunskaper,» upplyste kyrkoherden; »han är, som kanske grefvinnan vet, en mycket lycklig predikant.»

»Gudnås så visst,» anmärkte grefvinnan.

»Så är han poet,» fortfor kyrkoherden; »han har helt nyligen vunnit andra priset i svenska akademien.»

»Jaså, han är poet med, jag kunde just tro det,» yttrade grefvinnan med en viss förtviflan; »men hvad är det då han skrifvit, den olycksaliga menniskan?»

»Ett poem öfver Polhem och som röjer de vackraste anlag.»

»Polhem? Hvad är det för en?»

»Den store mekanikern, som i början af adertonde århundradet...»

»Ack, jag vet,» inföll grefvinnan, »han som gjort polhemslåsen... Ger man då äfven pris för äreminnen öfver klensmeder?... Men hvad är han utaf för extraktion den der magistern?»

»Hans far är en gammal hederlig församlingsbo och, som jag tror, skräddare till professionen.»

»Skräddare!» skrek grefvinnan, hoppande upp från divanen, »det fattades bara det för att vara komplett.»

»Men hur har magister Österberg blifvit bekant i herrskapets hus?»

»Bekant?... Så oförsynt har han ännu inte varit att sticka sin fot dit.»

»Således har han inte friat än?»

»Friat? Jag skulle just råda honom att försöka!»

»Men hur har då fröken Alma blifvit bekant med honom?»

»Hon har hört honom predika och några gånger råkat honom hos statssekter af Kullberg.»

»Nå, men hvad kan jag nu uträtta i den här saken?»

»Ni måste, både i er egenskap af själasörjare och vän, rädda min familj från den mesallians som hotar den.»

»Min nådigaste grefvinna,» sade kyrkoherden, resande sig och tagande sin hatt, »ni får förlåta mig, men jag känner ingen annan mesallians än den mellan det goda och det onda, mellan dygden och lasten.»

»Ni vill då alldeles öfvergifva mig!» utbrast grefvinnan, vridande i förtviflan sina händer.

»Att kämpa med kärleken det är att brottas med Gud,» försäkrade den andlige, »och är det dertill en kärlek mellan oskyldiga, ädla och hvarandra fullkomligt värdiga personer, då har man, till råga på olyckan, äfven Guds välsignelse mot sig. Jag kan omöjligen blanda mig i det här.»

»Men är det då nödvändigt att han predikar så ofta?» envisades grefvinnan.

»Församlingen tycker, att han inte predikar nog ofta,» svarade kyrkoherden.

»Ni kunde likväl be honom att inte dagligen gå förbi vårt hus och titta uppåt fönsterna och beständigt helsa på min dotter... Alma sjelf tror, att om hon inte så ofta såg honom, skulle hon kanske med tiden kunna glömma honom.»

Detta åtminstone lofvade kyrkoherden och gick. Han kallade till sig magister Österberg och berättade för denne allt hvad grefvinnan W** sagt.

Magister Österberg, en högväxt och ädel gestalt med ett ansigte på en gång allvarligt och mildt, stod liksom fallen från skyarne. Visserligen kände han så mycket till fröken W**, hvilken några år förut för första gången gått till skrift i den kyrka der han vanligen brukade predika, att han kunde helsa på henne, när han mötte henne ute eller i kyrkan; men han hade aldrig talat med den unga damen, aldrig råkat henne i något sällskap, och allraminst kunde detta ha händt hos statssekter af Kullberg, dit han aldrig varit bjuden och följaktligen icke heller kunnat komma.

»Men ni har ju dagligen gått förbi det hus der hon bor?» frågade den förvånade förmannen.

»Jag vet inte ens, hvar den grefliga familjen bor,» bedyrade magistern.

Kyrkoherden nämnde adressen.

»Om så är, så går jag visserligen dagligen förbi, emedan jag bor i grannskapet,» svarade magistern; »men det är också allt.»

»Då äro vi begge föremål för en mystifikation,» menade kyrkoherden; »men efter ni nu, min bäste herr magister, hittills hvarken tittat eller helsat ditupp, så låt äfven bli det hädanefter. Det går ju an att gå en annan gata.»

»Men,» anmärkte Österberg helt uppriktigt, »att enkom gå krokvägar för att slippa se och helsa på en ung vacker flicka, som man dertill vet intresserar sig för en, det är allt bra svårt.»

»Visst är det så,» medgaf kyrkoherden; »men om man med några stegs längre väg kan återknyta ett brutet förhållande mellan en mor och hennes barn, så är ju det en dygd, som anstår hvarje menniska och isynnerhet en prest.»

Men det är lättare att påpeka en dygd, än att utöfva den. Österberg gjorde visserligen den der omvägen några dagar. Men en dag, kanske af gammal vana, gick han den kortaste, och mot vanan kom han då att titta upp åt grefvinnans våning. Men att titta upp utan att helsa, hade varit oartigt. Han helsade följaktligen, och helsningen besvarades af ett ungt vackert ansigte bakom rutan och det med ett leende, som var för ljuft, och en rodnad ännu ljufvare. Från den stunden hade det väl varit högeligen obelefvadt att gå förbi utan att göra sin komplimang. Man kan vara filosofie magister, utan att derför behöfva bära sig åt som en förläst. Filosofien, vettets ljus, sätter, som man vet, icke sällan eld på sjelfva tapeterna och gör den boning otreflig, som den endast borde upplysa och försköna.

Men sedan man några månader endast blickat och helsat, kände man ett oemotståndligt behof af att tala med hvarandra. Blicken, liksom musiken, behöfver ofta en text för att lättare kunna fattas. Men huru träffas? Lyckligtvis erinrade sig Österberg den der vinken om statssekter af Kullbergs hus, och som dennes salonger den tiden stodo öppna för allt hvad hufvudstaden hade mest vittert och bildadt, blef det ingen svårighet för vår magister att der bli presenterad och mottagen. Der råkade han, efter uträkning, fröken W**, och så fortsattes texten till musiken.

Sålunda hade ytterligare några månader förflutit, då församlingens kyrkoherde en vacker dag hugnades med ett besök af grefvinnan W**.

»Det står mycket värre till nu, herr doktor,» började grefvinnan.

»Jag kunde just tro det,» instämde kyrkoherden; »ju mer regn man rifver ned, desto mera frodas kärlekens blomster, alldeles som dess små syskon på marken.»

»Min dotter har mystifierat mig och jag i min ordning er, bästa herr doktor. Hon brås alldeles för mycket på diplomaterna i min familj... Hvad som då blott var en skugga, har nu blifvit en verklighet... Emellertid lider Alma allvarsamt och trånar bort... Jag är den olyckligaste moder på jorden!»

»Ni behöfver blott säga ett enda ord, och ni blir den lyckligaste.»

»Ni tror då, att jag bör ge efter, men det är omöjligt... Om den välsignade menniskan ändå hade ett annat namn!»

»Men namnet Österberg är ganska vackert, tycker jag. Det är sammansatt af *öster*, som betecknar solens uppgång, och *berg*, hvarpå solens första strålar falla... Dock medger jag att Solfjäll, ehuru liktydigt, hade varit bättre.»

»Än den der skräddaren då, den der mannen med saxen?» suckade grefvinnan.

»Men, min nådiga grefvinna, om jag inte bedrar mig, så har ni ju en sax i ert eget grefliga vapen.»

»Det är en räfsax det, herr doktor,» upplyste grefvinnan, »ty vår familjs stamfader var en väldig jägare.»

»Nå, en sax som fångar menniskor, måtte väl inte vara sämre än den som fångar räfvar,» trodde kyrkoherden.

»Om inte den der karlen varit, så hade Alma nu varit gift med sin kusin sqvadronschefen vid dragonerna,» klagade grefvinnan.

»Men man kan ju göra vår magister till sqvadronspredikant, så blir han genast något ditåt, eller till regementspastor, så får han sqvadronschefs rang,» föreslog kyrkoherden; »och blir han kungl. hofpredikant, så får han majors.»

»Hofpredikanterna bära ju sidenkappa?» frågade grefvinnan, liksom nappande efter halmstrået.

»Javisst... Och blir han biskop, så är han till och med högre än sjelfva öfversten och får bestämdt mycket större inkomster, utom det att hans döttrar bli fröknars vederlikar.»

Följden af dessa vigtiga upplysningar blef, att grefvinnan for lugnad hem, och på hennes lugn följde fröken Almas samt magistern och snart utnämnde hofpredikanten Österbergs. Denne uppmanades likväl att stafva sitt namn med ett h i slutet, och som detta snarare var en tillökning än en uppoffring, så beqvämde han sig slutligen dertill.

Hvad föröfrigt angår kärlekens diplomati, så finnes den nog, utan att man behöfver brås på verkliga diplomater. *Österbergh* hade emellertid denna att tacka för det han blef en lycklig och afundsvärd äkta man, äfvensom för ett af de större regala pastoraten.

Mången blir evigt okunnig om den böjelse han väckt i en qvinnas hjerta, lemnar derför sitt verk ofulländadt och går följaktligen sin lycka förbi.

Tiggargumman.

En dag var jag vid pastorsexpeditionen så upptagen af skrifvande, att jag icke märkte att dörren öppnades och en person inträdde i rummet. Men till mina öron trängde denna röst:

»Jag är så fattig, så fattig, så fattig!»

»Jaså, det är ni, kära mor, hvad vill ni i dag?» frågade jag, utan att vända ögonen från mitt arbete, ty jag kände mycket väl igen den rösten. Jag hade nästan dagligen hört den ända sedan jag kom till församlingen, och de, som många år före mig haft expeditionen, hade nog hört den också. Den kom från en gammal ofärdig gumma, som i flere herrans år linkat omkring och tiggt på Stockholms gator.

»De kungliga ha skänkt ved åt de fattiga, som jag hört,» fortfor rösten, »och jag får väl som vanligt mina pinnar, för jag är så fattig, så fattig, så fattig!»

Jag tog en vedpollett från bordet, men som jag fann gumman med ett särdeles maktlöst utseende nedsjunken på en stol vid dörren, steg jag upp för att lemna henne polletten.

»Förlåt att jag satt mig, goda herr pastor!» pustade hon; »men i dag har jag kånkat med minst hundra år på nacken, först mina verkliga sjutti och dertill på köpet de tretti, som ligga i säcken der.»

Jag upptäckte nu en stor säck, som stod framför henne på golfvet, men från hvilken hon ännu icke tagit sina händer.

»Och hvad har ni i den der säcken?» sporde jag, förvånad öfver att den ofärdiga gumman kunnat släpa med sig en så tung börda.

»Fem tusen riksgäldsettor,» svarade gumman, »det är hvad jag lagt tillsammans efter tretti års stultande vid tiggar-

stafven, ty många bäckar små gör' en stor å... också är det i dag jemt tretti år sedan jag blef öfverkörd på gatan och lytt för hela mitt lif.»

Man kan döma om min öfverraskning, när jag i säcken, som gumman öppnade, verkligen såg en hop bundtar af det gamla då gällande riksgäldsmyntet. Jag betraktade än säcken och än dess egarinna, utan att på en god stund kunna få fram ett enda ord, så förbluffad hade jag blifvit. Förr skulle jag trott, att man kunnat pressa guld ur ett stycke bark, än finna en enda riksdaler hos Lisa Petterson, eller »Fattig-fattig-Lisa», under hvilket senare namn hon mest var känd.

»Ni har fem tusen riksdaler, en hel förmögenhet,» yttrade jag slutligen, »och ändå går ni och tigger, ändå har ni nyss tagit ut en vedpollett, som en annan kunnat bättre behöfva.»

»Ack nej, herr pastor, jag är så fattig, så fattig, så fattig,» började hon ånyo den gamla visan; »dessa pengar rår jag inte mera om, för jag har enkom gått hit i dag för att be pastorn att, å mina vägnar, men utan att jag sjelf blir känd, skänka hela denna summa åt två personer, som jag vill göra lyckliga och som förtjena att bli det... Jag tänkte först fördela pengarna mellan flere, men då hade det blifvit så litet på enhvar, att ingen just fått någon nytta deraf... Det är bättre att resa en enda ordentlig byggnad än tusen sinom tusen korthus, som inte duga till annat än att roa ögat för en liten stund.»

»Och hvilka äro nu dessa begge lyckliga?» frågade jag, efter att förgäfves ha sökt öfvertala den besynnerliga gumman att göra kapitalet fruktbärande för sin egen räkning.

»Den ena är jungfru Lotta Ask, som sitter i mångelståndet vid Fredsgatan,» svarade gumman; »hon har suttit der i tio år och alltid försörjt sig ärligt och anständigt, och, fast sjelf fattig, har hon jemt varit god mot andra fattiga... Aldrig har jag gått förbi hennes stånd, utan att hon gett mig en pepparkaka eller smörbakelse, fast jag aldrig bedt henne om det ringaste. Vintertiden sliter hon rysligt ondt i det ståndet, händer och fötter har hon förkylt, men hjertat har hon ännu lika varmt och godt. Det är en riktigt bra menniska, herr pastor!»

»Nå, och den andra?»

»Är en fattig lappskräddare, som bor i huset n:o 20 vid Stora Badstugatan och heter Erik Holm, en riktig arbets-

myra, men som aldrig skall hinna till stacken, emedan han inte haft något att börja med, men deremot en mängd fattiga syskon och slägtingar att hjelpa... Inte heller honom har jag tiggt något af, men så ofta jag gått förbi hans fönster, har han ropat mig an och gett mig någon liten klädeslapp, och på detta sätt har jag fått många klädeslappar, dem jag skarfvat ihop till en hufva åt mig om vintern... För resten är han jemt glad och tokrolig af sig, och han narrar gumman att skratta, äfven när hon har sina värsta krämpor. Det är allt en bra menniska, han också, herr pastor?»

»Och mellan dessa två skall denna summa lika fördelas?»

»Nej, de ska ha den gemensamt, för de få den endast så framt de gifta sig med hvarandra. Jag är säker på att det ska bli ett godt hjonelag af dem, och då följer också Guds välsignelse med pengarna.»

Jag samtalade länge med gumman rörande denna sak, men som hon var orygglig i sitt beslut, så tömde jag säcken och uppräknade i hennes närvaro hela summan, hvars belopp var i enlighet med uppgiften. Derefter och sedan gumman bedt mig bevara hemligheten åtminstone så länge hon lefde, tog hon sin krycka och gick med sitt vanliga yttrande: »Glöm nu inte bort gumman vid nästa utdelning, för jag är så fattig, så fattig, så fattig!»

Angelägen om att så fort som möjligt fullgöra mitt uppdrag, begaf jag mig genast till Fredsgatan, på hvars norra sida ett mångelstånd sedan långliga tider stått, som dock numera är borttaget. Jag fann jungfru Lotta i ståndet. Hon var ungefär trettio år gammal och hade ett rätt hyggligt, ehuru något väderbitet ansigte. Jag underrättade henne om den lycka som så oförmodadt händt henne, äfvensom om det dervid fästa vilkoret, utan att antyda hvarifrån allt detta goda kommit. Jungfru Lotta höll på att dåna af glad häpnad. Hon gick, såsom man väl kan föreställa sig, in på allt och trugade på mig ett halft dussin färska strufvor för det glada bådskapet.

Från jungfru Lotta gick jag direkt till lappskräddaren, hvilken jag fann sittande på sitt bord, ifrigt sysselsatt med sitt arbete, under det han gnolade på en munter visa. Holm, närmare fyrtio än trettio år, hade ett friskt och hurtigt utseende. Utan omsvep meddelade jag äfven honom den glada nyheten. Först stirrade han på mig en stund med vidöppen mun. Derefter kastade han sig från bordet, fattade

tag i mig och svängde mig omkring, till dess jag yr i hufvudet sjönk ned på en gammal pinnsoffa, mot hvars hårda trälock jag klämde sönder jungfru Lottas strufvor, så att icke var det någon välsignelse med dem.

Skräddaren tog genast på sig sina bästa kläder och ilade hals öfver hufvud till mångelståndet på Fredsgatan.

»Var god och gif mig smörbakelser för sex skilling,» ropade han till jungfru Lotta, »och dertill på köpet hjerta och hand med thy åtföljande fem tusen riksdaler!»

»Hvad! Ni skulle vara?» stammade jungfru Lotta rodnande.

»Holm,» svarade Holm, »skräddare till profession, men ärlig till lif och själ och trogen in i bleka döden!»

Derefter mönstrade de en stund hvarandras anletsdrag utan att yttra något. Kanske tyckte skräddaren, att jungfru Lottas näsa var något för kort och trubbig, liksom hon, att hans var något för spetsig och lång. Men i äktenskapet böra ju de tu alltid vara ett, näsorna inbegripna, så att hvad som öfverskjuter å ena sidan får ersätta hvad som brister å den andra.

Jag sammanvigde detta par, och efter vigseln gaf jag de nygifta de 5,000 riksgäldsettorna mot qvitto, hvilket jag sedan lemnade till »Fattigfattig-Lisa», som syntes särdeles belåten med sitt verk. Holm lade sig till en större verkstad och blef snart en bland de tätare af Stockholms handtverkare. F. d. jungfru Lotta fann sig förträffligt äfven i sitt nya stånd och blef, såsom man väntade, ypperlig maka och moder. Hvem som gjort deras lycka, fingo de först veta efter sin välgörarinnas död.

Omkring fem eller sex år efter deras giftermål blef jag kallad hem till »Fattigfattig-Lisa», som då låg på sitt yttersta. Hon hade under nämnde år ytterligare sparat ihop något öfver hundra riksdaler, dem hon bad mig att på hennes begrafningsdag utdela bland hjonen på församlingens fattighus.

»Jag tänkte först ge äfven detta åt Holm och hans hustru,» sade hon; »men,» tillade hon med en suck, »ju mera menniskan får, desto sämre blir hon.»

»Har ni någon orsak att vara missnöjd med Holms?» frågade jag.

»Åh, inte just det,» svarade hon; »men inte var man på de senare åren så mot mig som man förr var, det har jag nog märkt. Ibland tyckte de, att jag kom för ofta, när jag kom två gånger i veckan, men sådan är verlden, och inte beskärmar jag mig öfver det. Ju mera guld, dess mindre hjerta, ju helare utanpå, desto lappigare invärtes... Men kanske ska det vara så för jemnvigtens skull, kanske blefve annars rikedomen för mycket lycklig och fattigdomen för mycket beklagansvärd. Herren vet nog, hur han ställer till med oss härnere, och det vet jag, att aldrig har jag klagat öfver mitt öde... Goda herr pastor,» tillade hon med sin vanliga bönfallande stämma, »jag får väl fri kista och fri jord, för jag är så fattig, så fattig, så fattig!...»

»Gubben med röda ögonen.»

En dag blef jag kallad till församlingens fattighus för att ge nattvarden åt ett af hjonen, som låg på sitt yttersta och hvars namn var Fredrik Adlergren, men mera känd under benämningen »Gubben med röda ögonen». I tio år hade han varit intagen på fattighuset och var sextio år gammal, men såg ut som han varit minst tjugu år äldre. Jag hade några gånger sett honom linka på gatorna. Hans ansigte var till den grad sorgbundet och bar en sådan prägel af smärta, att hvar och en, som mötte och såg honom, ovilkorligen måste känna ett styng i sitt bröst. Om han, liksom de andra hjonen, velat tigga, skulle han bestämdt haft framgång dermed, utan att han behöft framräcka handen eller yttra ett enda ord. Men han föredrog att sitta hemma vid sin eländiga kost och tycktes undvika menniskor, liksom hade han en aning om det sorgliga intryck han gjorde på alla och icke ville störa andras lugn. Det finns verkligen ofta mera grannlagenhet hos fattigdomen och olyckan, än den rike eller lycklige föreställer sig. På fattighuset satt han vanligtvis framför en gammal utsliten psalmbok med sina ständigt af tårar röda ögon. Ingen hade sett dessa ögon annorlunda, och däraf härledde sig hans binamn. Mången hade sport honom om hans framfarna lif, om källan för dessa eviga tårar, men alltid förgäfves. Han svarade aldrig och tilltalade icke heller någon. Följaktligen ansågo honom de öfriga fattighjonen för en mycket otreflig kamrat, ehuru de bort känna sig tröstade vid sidan af en varelse, i jemförelse med hvilken dessa nödens och armodets barn sågo ut som de lyckligaste på jorden.

Sedan jag gifvit gubben nattvarden och läst de vanliga bönerna, dem hans darrande läppar eftersade, knäppte han ihop sina händer och sade:

»Gud ske lof; nu måtte det väl ändtligen lyckas mig!»

»Hvad?» frågade jag.

»Att dö,» svarade han, »och det blir min första och enda lycka här i lifvet.»

Detta svar förde mig in på frågan om hans lefnadsöden, dem han med matt, men tydlig stämma omtalade för mig. Hans lif hade varit en kedja af motgångar och olyckor och kan vara lärorikt för dem, som utan skäl beskärma sig öfver det minsta. De, som klaga öfver svedan i ett finger, borde oftare tänka på dem, hvilkas hela lif gått upp i lågor, utan att en enda svalkande droppe fallit deri.

Fredrik Adlergren var ende sonen i en förmögen köpmansfamilj, men han var knappast fyra år när fadern dog, och han hade icke fyllt sitt femte när modern gifte om sig. Man talar om styfmödrar, men styffäder äro ofta icke en bit bättre. Det stackars styfbarnet, som förgäfves sökte skydd hos en svag och förtryckt moder, misshandlades till den grad, att det mången qväll måste rymma huset och tillbringa natten i de hyrvagnar, som stodo på gården. När gossen uppnått sitt tionde år, dog modern, efterlemnande åt sonen en betydlig förmögenhet; men styffadern, som blef hans förmyndare, förskingrade snart alltsammans. Vid tolf års ålder kom han i kryddbod, men under den strängaste principal, som aldrig kunnat behålla någon betjent längre än ett år. Adlergren, hvilken tyckte att kryddboden var ett himmelrike mot föräldrahemmet, härdade likväl ut i elfva år, under hvilken tid han icke haft en enda ledig stund eller hört ett enda mildt ord från sin husbonde. Han ansåg den dag lycklig, då han icke blifvit snäst eller hårdt tilltalad. Sjelf var han för mycket vek till lynnet och dessutom för mycket qväst sedan barndomen för att kunna eller våga den ringaste opposition.

På det tolfte året uppkallades han till sin patron, som för första gången mottog honom med ett nådigt leende.

»Du har nu i elfva år varit hos mig,» började denne, »och derunder uppfört dig till min stora belåtenhet, och derför vill jag nu göra dig först till min kompanjon och sedan till min måg. Det smakar något det, eller hur?»

»Det är inte möjligt!» utbrast bodbetjenten, förbluffad öfver denna oväntade glimt af lyckan.

»Inte möjligt?» upprepade kryddkrämaren, återtagande sitt vanliga vresiga skaplynne; »jag tror du tviflar på mitt

ord, jag tror du vill disputera med mig! Packa dig ner i boden, din fårskalle!»

Adlergren flög på dörren. Detta hindrade likväl icke, att han kort derefter blef förlofvad med kryddkrämarens dotter, en söt och god flicka, som länge hyst en ömmare böjelse för den arbetsamme, tålige och anspråkslöse unge mannen och slutligen yppat denna böjelse för fadern, hvilken gillade och framförde den, ehuru på det originella sätt vi nyss visat. Dagen för bröllopet utsattes, men innan den randades, insjuknade fästmön, dog och bars till grafven med sin lilla myrtenkrona på kistlocket.

Följande dagen stod Adlergren åter i boden, mätte ut och vägde som vanligt samt fick likaledes efter gammal vana snubbor af sin husbonde för det han vägde galet, vägde kanske för väl. Måhända föll en och annan tår i den vågskålen der metallvigten låg och tyngde den något till mera fromma för köparen än för säljaren. Adlergren förblef hos samme husbonde ännu ett par år, ehuru något kompaniskap icke vidare kom i fråga. När kryddkrämaren i sin ordning insjuknade och kände, att han låg på sitt yttersta, befalde han Adlergren anskaffa tvänne ojäfviga vittnen, emedan han i sitt testamente ville göra något för denne. Adlergren uträttade befallningen, och ett vittne kom. Det andra måste först in på en källare i grannskapet för att få sig ett halfqvarter portvin, men innan detta var tömdt, hade kryddkrämarns timglas utrunnit, och det gick med testamentet som med bruden.

Adlergren blef dock sin egen och fick öfvertaga lagret på försvarliga vilkor; men några veckor efter uppgörelsen kom elden lös i boden genom en drängs vårdslöshet, och så gick äfven den herrligheten upp i rök. Adlergren, hvars kända ordentlighet snart skaffade honom ny kredit, öppnade sin rörelse på annat ställe, stod i sin bod hela dagen, skötte sina räkenskaper jemte korrespondensen om natten, bodde i bodkammaren, städade både denna och boden utan någon annans biträde. Under denna tid blef han bekant i ett förmöget handtverkshus i samma qvarter. Dottern i huset, en mycket vacker och välväxt flicka, tycktes fatta böjelse för den unge hygglige kryddkrämaren; men som han syntes för blyg att taga första steget, så tog hon det i stället och naturligtvis med framgång.

Äfven denna bröllopsdag var bestämd. Men dagen före den kom fästmannen för att besöka sina blifvande svärföräldrars hus och inträdde i sin fästmös rum, utan att finna den älskade. I stället fann han på hennes toalettbord ett bref med utanskrift till henne, skrifven af en manlig hand, men som likväl ej var fästmannens. Denne, drifven af en oemotståndlig lust, öppnade brefvet, hvilket likväl redan förut var öppnadt och säkerligen äfven läst. Adlergren läste brefvet och bleknade. Detta var skrifvet af en känd löjtnant vid gardet och innehöll, bland åtskilligt annat som till och med kan komma folk att rodna, äfven den uppmaningen till »Venus att så hushålla med sin kärlek till Merkurius, att hon icke glömde bort sina äldre förbindelser till Mars», jemte den lilla qvickheten, att »ett kryddkrämarförkläde kan vara likaså godt som något annat, fast det är fullt af såpa».

Adlergren lade brefvet tillbaka på dess plats, drog förlofningsringen af sitt finger och lade den på brefvet, hvarefter han smög sig bort till sin bod för att väga eller, rättare, öfverväga. Den upptäckt han i grefvens tid gjort kunde visserligen tagas som en stor lycka; men så tager man det ej, när man älskar med ett ungt och oförderfvadt hjertas hela värma. Att älska och hoppas, det är att lefva; men att bedragas i sitt hopp och hånas i sin kärlek, det är att dö samt dertill på köpet vara dömd att natt och dag fira sin egen likbegängelse.

Adlergren forfor att vara ungkarl och hade haft sin bod i sex år, då han en natt måste krypa ut genom sitt bodkammarfönster, för att rädda sig från elden, som kommit lös en trappa upp och redan trängde ner genom taket i hans bod.

»Det är bestämdt kryddkrämarn som satt eld på boden och det af sina randiga skäl,» yttrade folket.

»Men Adlergren är en hederlig man,» invände en tviflare.

»Det hindrar inte,» förklarade en trovärdig.

»Men hans lager var inte assureradt,» upplyste en annan trovärdig.

»Det var en annan sak, då är det skinn om honom, fast det är tunnt,» yttrade en menniskovän.

Och tunnt var det också, ty från den dagen repade han sig aldrig mer. Allt det lilla, han med mycket arbete och många försakelser sammanskrapat, gick förloradt i den sista branden, och det var helt och hållet slut med hans

kredit. De som kände honom värderade honom visserligen, men de ansågo honom för ett olyckskort, hvarpå ingen klok borde sätta ens ett öre. Nog finnes medlidande för olyckan, men olyckan måste gå till medlidandet och presentera sig i allt sitt elände, och det var det Adlergren aldrig kunde göra. Det är lättare att säga: »Här har du att hjelpa dig med», än att säga: »Hjelp mig, jag är så olycklig och beklagansvärd».

I nära tjugu års tid gick Adlergren omkring i staden, försörjande sig med att föra räkenskaperna hos bryggare, ett arbete som skulle ha varit ganska lätt för honom, om han icke dragits med sjuklighet, den han åsamkat sig genom sitt instängda arbete, det kalla bodgolfvet och den fuktiga bodkammaren, som han sällan gaf sig råd att elda.

En dag — han var då femtio år, men redan mycket lutande och hvit i håret som en dufva — satt han vid kontorspulpeten hos en patron på Norr, utskrifvande räkningar ur hufvudboken. Efter slutadt arbete gick han hem till det lilla jordrum, som han aflägset vid Stora Badstugatan bebodde och der han, någon stund ostörd, kunde reflektera öfver lifvets olika lotter, under det han gned sina stelnade lemmar. Knappt hade han trädt inom sin tröskel, förrän tvänne polisbetjenter rusade in efter honom.

»Hvar har du gömt pengarne som du stulit?» röt den ene af dem, fattande Adlergren i kragen, under att den andre började gräfva i hans fickor.

»Fram med sanningen eller knipa vi nog ut den med tjenliga medel!» röt den andre.

Adlergren stod som förstummad och stirrade på polisbetjenterna. Sedan rättvisans tjenare vändt upp och ned på allt i rummet, släpade de med sig den stackars mannen och kastade honom ner i det gamla Kastenhofshäktet. Saken var den, att strax efter det Adlergren gått från kontoret hade patronen saknat en större summa pengar, den han haft förvarad just i den låda, framför hvilken bokföraren suttit. Intet tvifvel. Det kunde icke vara någon annan än den fattige, afsigkomne kryddkrämaren. Fattigdomens största olycka ligger just deri, att man tror henne om allt ondt, oaktadt erfarenheten visat, att det egentligen är rikedomen som har de största synderna på sitt samvete.

I nära tre månaders tid försmäktade den olycklige i häktet, utom de dagar då han, eskorterad af stadsvakt, in-

ställdes för dåvarande Norra kämnersrätten, der han »förhärdadt nekade» och »fräckt bestred», såsom det hette i rättvisans protokoll. Slutligen blef han frikänd, »enär han, af brist på bevis, icke kunde till saken fällas», såsom

orden i utslaget föllo. Således var det bara bevis som fattades; annars var det klart som dagen. Men dagen mulnade, ty några veckor derefter fick man tag uti den verklige tjufven, hvilken var patronens egen bokhållare och synnerlige gunstling.

Patronen efterskickade Adlergren och sade till honom:

»Det var ett satans misstag, herre, ty nu ha vi fått bugt på den rätte, och honom ska fan ta, det kan ni lita på. Herrn får emellertid återtaga sitt arbete på mitt kontor, och se här litet plåster att lägga på såret.»

Dervid lade patronen tvänne tior på pulpeten. Adlergren stirrade på tiorna, lemnade på hvardera en tår och skred tigande mot dörren.

»Den som vill vara stursk bör åtminstone ha hela stöflar,» mumlade patronen halfhögt och stoppade de fuktade sedlarne tillbaka i sin plånbok, utan att generas af fukten.

Adlergren gick, medtagande, i stället för plåstret, ett nytt sår, kanske djupare än något af hans förra. Det gifves ögonblick i vårt lif, då ett hårdt ord icke skulle kunna uppvägas af all verldens gods och guld.

Dessa händelser jag nu omtalat voro hufvudlänkarne i den kedja af missöden och olyckor, hvarpå denne hårdt pröfvade man släpade. De öfriga smärre voro af samma hårda metall. Följande dagen besökte jag ånyo fattighuset och fick vid mitt inträde höra, att Adlergren några minuter förut insomnat i den sista sömnen. Jag närmade mig den dödes säng.

»Se, herr pastor!» ropade till mig gumman, som skött den aflidne; »hvem skulle nu kunna känna igen gubben med de röda ögonen! Se, så vacker han ser ut, se, hur han småler, han som aldrig drog på mun, utan såg ut som han bar hela verlden på sina axlar!»

Gumman sade sannt. Det låg ett uttryck af obeskriflig förnöjelse och lycksalighet öfver de utmerglade anletsdragen. Troligtvis hade han aldrig sett så ut under hela sin lefnad, om ej i den första gryningen af sitt lif, då han, hvilande vid moderligt bröst, slog upp sin blick och mötte en moders ömma och glädjestrålande öga.

Procentarne och deras arfvingar.

För icke just så många år sedan dog här i Stockholm en känd procentare, som allmänt kallades »Myran», ett onekligen alltför vackert och föga passande namn åt en sådan person. Bägge äro visserligen lika idoge och angelägne om att släpa med sig allt hvad de komma åt, utan att sky hvilka vägar som helst; bägge låta trampa på sig, utan att släppa sin börda eller förlora sitt mål ur sigte. En orm, som råkar i myrstacken, skall må så illa, att deraf blifvit ett ordspråk; en gäldenär, som råkar i procentares klor, mår säkerligen icke en bit bättre, och flådda bli de bägge intill bara benen. Men när myran släpar för den gemensamma stacken, det allmänna bästa, så arbetar procentaren endast och allenast för sig sjelf. Den ena nöjer sig med affall af blommor, träd och döda insekter; den andre slukar icke blott sina medvarelsers guld, utan jemväl och ofta nog deras hjerteblod, deras heder. Dock är det blott på guldet procentaren håller, och sätter han något värde på hjerteblodet och hedern, så är det endast i den mån de kunna tjena som hypotek, men bland hypotek anser han dem säkerligen för de sämsta.

Den myra, hvarom här är fråga, hade i sin ungdom varit farmaceut och kallades äfven för provisor. Men detta yrke, ehuru lönande i sig sjelft, var ej tillfyllest för honom; medicinal-taxans småplock behagade honom ej. Hvad hans yttre beträffade, var han lång och mager med trindt och blekt ansigte samt ljust, stripigt hår, främmande för kammen. Det var blott andra han kammade. Ytterst tarflig i sin klädsel, visade han sig merendels i en slängkappa, som, fordom rundskuren, med tiden och alltefter som den sluppit sönder i vecken blifvit inlagd och skarfvad samt slutligen så snäf,

att den med möda skylde den gängliga, knäsvaga gestalten. Han lefde för åtta, ja till och med fyra skillingar om dagen. Ångköket, der man spisar för tolf, skulle ha varit honom lika motbjudande som Davidsons Fenix. En madam, boende i annan trakt af staden, städade åt honom och nöjde sig med tio riksdaler i qvartalet, i hopp att icke bli bortglömd i det testamente han lofvat upprätta, ehuru med den fasta föresats att icke hålla hvad han lofvat. De sista åren af sin lefnad bebodde han ett rum i ett hus vid Regeringsgatan, förmådde icke gå ut och måste, när benen sveko honom, röra sig med tillhjelp af en gångstol samt kunde slutligen icke gå alls, utan hjelptes om morgonen af städerskan upp på stolen framför sitt bord, vid hvilket han blef sittande, till dess hon om aftonen återkom och hjelpte honom i sängen. Ofta fann hon honom då nedfallen på golfvet, der han kunnat ligga flere timmar, men tålig och lugn, såvida han fallit så att han kunde se sin bordslåda. Denna bordslåda var porten till hans paradis; men ingen annan engel än döden med sin lie kunde jaga honom derifrån, hvilket, såsom redan nämndt är, också skedde, innan han fyllt sitt femtionde år, sedan han i ungefär tjugu prakticerat i sitt hufvudyrke. Nyckeln till den der bordslådan fann man på likets finger, hvarifrån den med möda kunde dragas, och i lådan lågo femton tusen tre hundra riksdaler banko i kontant och fyrtiofyra tusen fem hundra riksdaler samma mynt i säkra reverser samt fem tusen sju hundra i osäkra. Antalet reverser uppgick till etthundratjugu, af hvilka ingen på högre belopp än tusen riksdaler. De flesta voro på ett à två hundra, men det blef en vacker å af alla dessa små bäckar. Han hade aldrig tagit under aderton procent, hvaraf man ser, att han bestämt sitt minimum, hvilket likväl endast lärer kommit hans äldre och ordentligare kunder till godo. Hvad deremot maximum beträffade, ansåg han det ovärdigt menniskan att bestämma ett sådant, utan tvärtom hennes åliggande vara att stiga eller gå så högt som möjligt, ja till och med ännu högre, följaktligen taga så mycket hon kunde få och icke heller försmå hvad som stege deröfver. Att likväl understundom ett maximum föresväfvat honom, kan man finna af följande yttrande, som Myran en gång lär ha fält vid ett tillfälle, då en gäldenär beklagade sig öfver att han tagit hundra procent.

»Himmelen ger ju sjufaldt igen det goda man gör,» sade han, »och menniskan bör ju så mycket som möjligt närma sig det gudomliga. Är det då för mycket, om en sann kristen åtminstone ger dubbelt?»

Huruvida det lyckats honom att någon gång så närma menniskan till dess urbild, att hon gaf sju hundra procent, är icke bekant, ehuru man kan taga för gifvet, att detta skulle ha innerligt gladt honom.

»Men hvad ska herrn med så mycket pengar, när herrn aldrig använder dem till något godt?» frågade honom en gång en militär, som han illa skinnat.

»Men hvad ska löjtnanten med värja, när han aldrig använder den?» frågade i sin ordning den girige.

Men för att återkomma till Myrans sterbhus, så upptäckte den som hade utredningen deraf bland annat en mängd bref från den aflidnes bröder och slägtingar, alla boende på landsbygden. Dessa bref innehöllo naturligtvis ingenting annat än böner om penningförsträckningar; men säkerligen hade Myran svarat sina fränder, liksom han svarat andra, hvilka begärt hans hjelp utan att prestera nöjaktig säkerhet: »Hjelp dig sjelf, så skall Gud hjelpa dig!» Han aktade sig för att sätta ordet *jag* i stället och sålunda gå Försynen i förväg. Dessa och dylika bibelspråk citerade han ofta, men tillät sig aldrig att tyda dem annorlunda än efter bokstafven.

En dag fick utredningsmannen besök af sex karlar och en qvinna, alla särdeles ruskiga både till utseende och klädsel. De voro den aflidnes sex bröder, afsigkomna gesäller i olika yrken, och qvinnan var hustru till den äldste, som varit murare. Sedan de styrkt sin slägtskap, skiftades arfvet dem emellan, och hvardera af bröderna fick ungefär fjorton à femton tusen riksdaler riksmynt. Familjen skyndade nu att kläda upp sig, och det efter allra nyaste modet, så när som på muraren, hvilken, kalkfärgen trogen, lade sig till hvit kasimirsbonjour och hatt af hvit silkesfelb. Hans hustru bar hvit sidensarsklädning och dito sidenhatt med plymer af samma färg samt en dyrbar parasoll med blonderspetsar, den hon under promenaden oupphörligen svängde öfver sitt hufvud. Samtlige herrarne gingo med nya sidenparaplyer, dem de hade uppspända äfven i det vackraste väder. Så ekiperade, promenerade de en dag uppåt Drottninggatan, till stor förlustelse för alla de mötte, och stannade slutligen på Fenix, der de beställt en finare familjemiddag.

De började, som vanligt, vid bränvinsbordet, men slutade också der, hvilket deremot är mindre vanligt. De reqvirerade den ena bränvinsflaskan efter den andra, till uppasserskans stora förvåning, och tömde deruppå minst ett dussin buteljer bayerskt öl. Också var sällskapet tidigt temligen »ankommet», såsom det heter, och murarens hustru hade inslumrat på en stol. För hvarje nick hennes hufvud gjorde nickade också de hvita plymerna i hennes hatt.

»Men ska då aldrig herrskapet sätta sig till bords?» frågade otåligt uppasserskan.

»Nå, hvad har hon då för läckerbischen att bjuda på?» frågade muraren, mycket sväfvande på målet.

»Åhjo, vi ha sköldpaddsoppa att börja med,» underrättade uppasserskan.

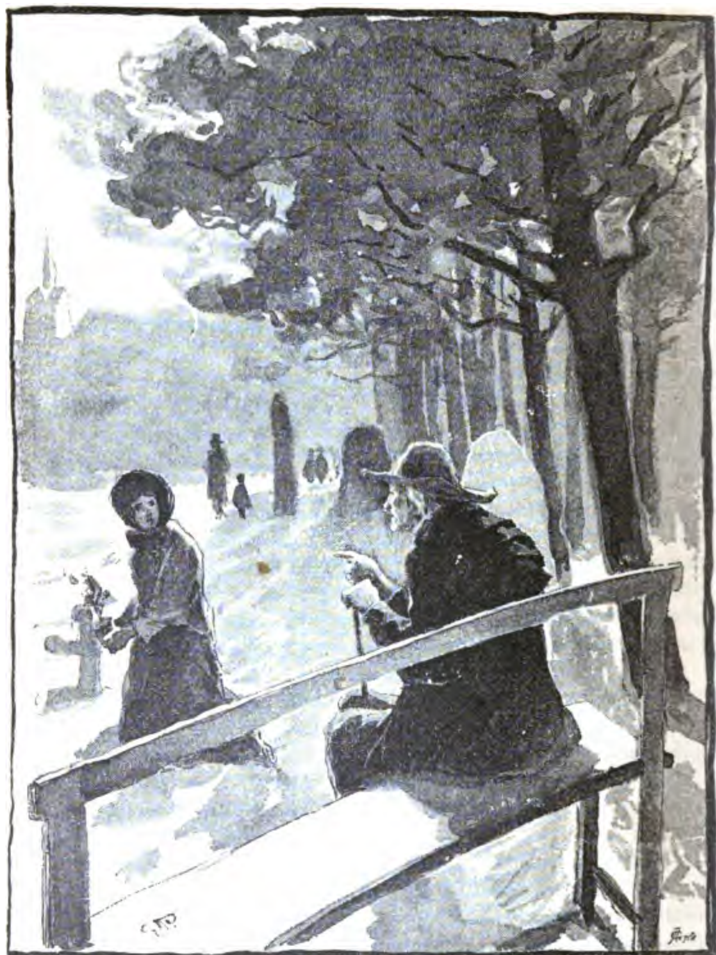
»Hvad sa du, menniska?» skrek muraren, sättande armarne i sidan; »ska du ge hederligt och rikt folk soppa på paddor, din slyna?»

Hela familjen, som trodde sig vara föremål för drift eller spektakel, rusade upp och öfverföll den stackars uppasserskan med otidigheter, så att hon nödgades taga till flykten, och sedan hon flytt, riktade de oregerliga sin harm mot bordsservisen och möblerna. Följden blef, att det hederliga och rika folket kördes på porten och hördes sedermera aldrig af i Stockholm, men det berättades af dem, som närmare kände till Myran och hans arfvingar, att inom ganska kort tid hela arfvet var förskingradt, så att det icke heller den gången var någon välsignelse med en girigs qvarlåtenskap.

I det rum, som Myran bebott, inflyttade emellertid en ung flicka vid namn Therèse, som försörjde sig med att sy linnesöm och för öfrigt var en flitig och anständig flicka. En natt tyckte hon sig i drömmen se en mager och ful mansgestalt med stripigt hår närma sig hennes säng, och hon hörde honom säga följande:

»Jag har förr hyrt detta rum, men har nu mitt eget på östra sidan af Johannis kyrkogård. Alla grafvar omkring min äro prydda med torf och blommor, det är endast min som är utan, och det gör, att jag inte får någon ro i min graf. Lägg för all del en liten krans på grafven, men det behöfver visst inte vara af de dyraste blommorna. Eterneller äro nog; de äro billigast och vara längst.»

Efter denna bön, som onekligen andades en viss anspråkslöshet och sparsamhet, försvann vålnaden.

»Hvems är den der grafven?»

När Therèse om morgonen vaknade, erinrade hon sig ganska väl den besynnerliga dröm hon haft, men frampå dagen tänkte hon icke vidare på den, helst det icke skall vara bra att drömma om fula gubbar.

Men följande natten förnyades samma dröm, och sak samma den tredje natten. Gubben med det stripiga håret visade sig och upprepade sin bön, men med allt mer och mer klagande stämma.

Therèse, förskräckt och fruktande att aldrig få någon nattro för den välsignade procentaren, lagade att hon fick reda på hans graf och lade ganska ordentligt en liten blomsterkrans på densamma. Natten derpå hade hon den lugnaste sömn och vaknade vid det bästa lynne i verlden. Hvad den beskedliga sömmerskan i början gjort af fruktan, gjorde hon snart af vana, och företog hon sig någon dag en liten promenad för att hemta frisk luft, så tog hon vanligtvis vägen öfver Johannis kyrkogård och hade merendels då med sig en krans eller blomma för grafven. Som hon alltsedan barndomen icke egt några slägtingar i lifvet och icke heller hade någon intimare vän, så föreföll det henne slutligen, som om allt hvad hon haft eller hade kärt slumrade i Johannis kyrkogård och just i den graf hon med så mycken omsorg prydde. Hon hade aldrig sett den illa beryktade Myran annorlunda än han i drömmen visat sig för henne; men småningom antog hans bild anletsdragen af de föräldrar hon tidigt förlorat, men af hvilka hon likväl hade ett dunkelt minne. Derför hände det också, att en och annan tår medföljde de blommor, hon lade på procentarens graf.

En vacker vårdag lemnade Therèse sitt hem för att gå till en af sina kunder med en beställd fruntimmersklädning, den hon samma dag fått färdig. Som kunden bodde i Johannistrakten och Therèses väg bar öfver Johannis kyrkogård, så hade hon äfven tagit med sig en liten blomkruka med en enkel, men väldoftande viol uti för att sätta ned den på Myrans graf, ty, såsom man torde erinra sig, gick hon efter gammal vana aldrig tomhänd förbi den. Therèse begaf sig till grafven, nedsatte den lilla krukan och skulle derefter fortsätta sin väg, då helt nära henne en röst frågade:

»Hvems är den der grafven?»

Therèse vände ansigtet åt den sida, hvarifrån rösten kom, och blef varse på en bänk i närheten en liten hopkrumpen gubbe med gult ansigte och silfverhvitt hår samt

klädd i kapprock med många små kragar, såsom modet var för några tiotal af år sedan, och bärande på hufvudet en slokig, grå filthatt med breda skyggen.

»Herrn frågade hvems den der grafven är,» upprepade Therèse något förlägen.

»Ja.»

»Minsann jag det rätt vet,» svarade Therèse.

»Hon vet inte, hvems grafven är som hon pryder med blommor!» anmärkte gubben, spännande i henne ett par små jerngrå ögon och med ett ironiskt leende på sina tunna läppar.

»Jag minns blott, att han kallades för Myran när han lefde,» upplyste Therèse, »och att han före mig bodde i det rum jag nu bebor.»

»Myran?» upprepade gubben eftersinnande; »aha! Är det der hans graf, han som bodde vid Regeringsgatan och dog för något öfver två år sedan?»

»Herrn kände honom således?» frågade nu Therèse i sin ordning, under det hon närmade sig gubben.

»Ja,» svarade denne; »men hur var det? Hon sa ju, att hon inte visste, hvem som ligger i grafven der?»

»Jag har aldrig sett honom i lifstiden.»

»Men hon är förmodligen en af hans slägtingar, ty jag vet, att han hade en hel binga med sådana.»

»Nej, det är jag inte, och jag vet inte förrän nu, att han haft någon anhörig.»

»Det var besynnerligt... Hon hvarken kände eller är slägt med den döde, och ändå bär hon blommor till hans graf!»

Therèse teg en god stund, icke rätt vetande, hvad hon skulle svara. Men nyfiken att få några närmare upplysningar om den hvars graf hon så länge vårdat, omtalade hon slutligen för gubben den dröm, hon tre nätter å rad haft om den aflidne, och den verkan denna dröm utöfvat på henne.

Gubben lyssnade uppmärksamt, utan att ett enda ögonblick taga sina blickar från berätterskan. När hon slutat, mumlade han knappast hörbart:

»Och han sade, att han icke fick någon ro förrän han fått en blomma på sin graf?»

»Ja,» svarade Therèse.

»Och han har sedan ej visat sig för henne?» fortfor gubben allt dofvare.

»Aldrig.»

»Och sedan fick han ro, fick lugn i sin graf!» mer hviskade än talade den gamle, under det han tillslöt sina ögon och tycktes försjunka i dvala.

Therèse gjorde honom flere frågor, men han svarade ej, och som hon inte hade tid att länge uppehålla sig på kyrkogården, lemnade hon gubben och trippade sin väg. Men hon hade inte gått många steg, förrän hon ånyo hörde och kände igen gubbens röst.

»Vänta, stanna, stanna!» ropade han, linkande efter henne.

Therèse stannade.

»Hvar bor hon?» frågade gubben, när han hunnit fram till henne.

Therèse nämde sin adress. Gubben skakade på hufvudet.

»Jag orkar inte gå så långt,» sade han; »men om hon vill komma till mig?»

»Kors, det kan jag väl göra,» svarade Therèse, som dels längtade att få höra något om sin skyddsling i grafven, dels ock kände ett visst deltagande för det uttryck af lidande, hon märkte i gubbens ansigte.

»Kom i morgon förmiddag... jag bor i n:o 5 vid Surbrunnsgatan... fråga bara efter kamrer Dahn, så får hon nog reda på mig... Hon kommer ju, kommer ju ändtligen?» tillade den gamle med en röst så bedjande, att den riktigt gick den beskedliga Therèse till hjertat.

»Visst kommer jag, stackars gamle herre!»

»Tack för det! Hon skall aldrig komma att ångra det,» förklarade gubben; »den kan inte vara känslolös för de lefvande, som visat så mycket deltagande för de döde.»

De skildes; men tidigt den följande dagen infann sig Therèse uti huset n:o 5 vid Surbrunnsgatan.

»Känner madam någon kamrer Dahn, som skall bo här i huset?» frågade hon en gumma, som hon mötte i trappan.

»Hvem känner inte den blodigeln!» svarade madamen.

»Blodigeln!» upprepade Therèse; »hvad är han då för en menniska?»

»Han är ingen menniska,» svarade madamen, »han är den rysligaste procentare och pantlånare... Akta sig för

honom, kära jungfru, han vore i stånd att sprätta ögonen ur henne, om han misstänkte, att pupillerna vore af guld.»

Therèse stod och funderade en stund, om hon skulle gå upp till en sådan person. Men som hennes ärende icke var att låna något och hon icke heller ansåg sina ögon så särdeles frestande, så repade hon mod och inträdde i blodigelns rum.

Med ett blandadt uttryck af välvilja och ängslan i sitt ansigte mottog kamrer Dahn den inträdande sömmerskan, bjöd henne sitta, tog plats bredvid henne och började ett samtal, hvaraf följden blef, att Therèse en vacker dag lemnade sin gamla bostad och flyttade till Surbrunnsgatan och blef kamrer Dahns hushållerska.

Folk som länge känt kamrer Dahn berättade, att han under de tvänne år Therèse förestod hans hus undergick en märkbar förändring. Från att ha varit en hård och skoningslös prejare, blef han mild samt till och med hjelpsam mot behöfvande, en förändring, den man visserligen helt och hållet tillskref det välde hans hushållerska eller, rättare sagdt, sjuksköterska hade öfver honom, men som med all säkerhet hade sin egentliga upprinnelse i uppträdet vid Myrans graf, äfvensom i de ovanliga förhållanden, som dermed voro förknippade. För öfrigt kunde ingen dotter med större ömhet vårda en gammal sjuklig far, än Therèse vårdade den gamle kamreraren.

Kamrer Dahn dog efter att ha upprättat ett testamente, deri han anslagit rätt vackra summor till välgörande ändamål. Therèse fick på sin lott icke mindre än trettio tusen riksdaler banko, gifte sig med en ung hygglig köpman och blef lycklig samt en i alla afseenden värdigare och tacksammare arfvinge än Myrans varit, och det behöfver väl knappast nämnas, att hon för sitt eget nya hem icke glömde Johannis kyrkogård, der hon, i stället för blott *en* graf, numera fick tvänne att vårda och pryda.

Att drömmar understundom kunna ha någon betydelse eller bli af inflytande på ens lif, det kan man väl erkänna, utan att derför behöfva göra sig skyldig till vidskepelse. Många mindre tillfälligheter än en dröm begagnar sig Försynen af för att gifva vårt lif en riktning, som icke ens den visaste bland dödlige skulle kunnat ana. Hvad Therèse särskildt beträffar, är det likväl märkvärdigt, att den ömma vård, hon egnat den ene procentarens graf,

skulle belönas af den andre, äfven om det är förklarligt, att den senare, gripen vid berättelsen om den dröm, i hvilken hans yrkesbroders vålnad beklagade sin nöd, sjelf kommit att tänka på sitt blifvande tillstånd efter döden och i tid sökt göra något för att vinna himlens nåd och efterlefvandes deltagande. För den som så lefvat, att han vid sin död icke efterlemnar någon som egnar hans minne en tår eller hans graf en blomma, för honom hade det säkerligen varit bättre, att han aldrig varit född.

Ett patronelt pastorat.

En dag under min tjenstgöring som vice komminister i Stockholm inträdde hos mig en betjent i ståtligt livré och, stickande i min hand ett visitkort med inpressad greflig krona och derunder ett klingande namn, framförde sin husbondes begäran om ett besök af mig, så fort min tid det medgåfve, emedan »hans nåd» hade något högst angeläget att säga mig.

Grefvens namn var ett af församlingens förnämsta, och jag hade mycket hört talas derom äfvensom sett personen som bar det, en ståtlig gestalt af några och trettio år, f. d. major vid ett rangregemente, hvarifrån han nyligen tagit afsked för att, såsom det sades, odeladt kunna egna sig åt sina stora egendomar i en af rikets sydligare provinser. Men aldrig hade jag talat med honom eller kunde jag förmoda, att han det ringaste tagit kännedom om min obetydliga person. Följaktligen kände jag mig något öfverraskad af hans bjudning, men lofvade emellertid att följande dag göra honom min uppvaktning, hvilket jag också gjorde.

»Välkommen, min bäste herr komminister!» började grefven med den mest förbindliga ton i verlden; »jag tror det tinat opp något på morgonen, annars har det varit temligen skarpt i natt, fyra grader kallt, fast vi inte hunnit längre än in i oktober.»

Under dessa ord, hvilka onekligen röjde något intresse för den yttre naturen, förde grefven mig till en soffa, der vi togo plats bredvid hvarandra.

»Jag har besvärat er med detta besök,» återtog han; »men jag är nästan säker på att ni skall ursäkta mig derför. Jag ämnar uttrycka mig lika uppriktigt som kort och

hoppas att ni å er sida vill göra detsamma. Således till saken!... Har ni tagit pastoralexamen?»

»Nog har jag det, herr grefve,» svarade jag.

»Godt!» fullföljde grefven; »ni kan omöjligen vara okunnig om att L—sta pastorat, till hvilket jag har patronat-rätten, är ledigt.»

»Visst inte, herr grefve,» svarade jag, ty så okunnig blir väl aldrig en prest, att han icke vet, när ett pastorat är ledigt.

»Ni vet, att L—sta pastorat, ehuru af andra klassen, alltid ansetts jemngodt med de flesta af första?»

»Äfven det har jag fullkomligt reda på,» försäkrade jag.

»Jag tar då för gifvet, att ni icke har något emot att bli kyrkoherde i L—sta, så framt ni inte känner någon motvilja mot den som får den äran att bli er patronus.»

Jag såg på grefven med stora ögon, under det mitt hjerta började slå häftigt, ty jag kunde omöjligen förklara, hur det kunde falla grefven in att tillbjuda mig ett pastorat, som kyrkans mest utmärkte män skulle anse för en stor lycka att bekomma.

»Jag läser i ert ansigte ett tillfredsställande svar,» sade grefven; »men nu till en annan fråga, som nära sammanhänger med den första. Jag vet, att ni är ungkarl; men är ni också oförlofvad? Är ert hjerta fritt, som det heter, eller med andra ord, har ni ännu aldrig tänkt på, hvem som skall bli prostinna i ert blifvande pastorat?»

Vidden af mina ögon minskades icke vid denna fråga; den tilltog fastmer, skulle jag tro. Grefven blef mig allt mer en gåta, och jag visste icke, hur jag skulle tyda detta besynnerliga spörsmål.

»Frågan är ju så enkel,» menade deremot grefven, som säkerligen uppfattade min förlägenhet; »har ni fästmö?»

»Nej!» blef ändtligen mitt svar.

»Och ni har icke heller i tankarna friat till någon?»

»Nej!»

»Nåväl, då äro vi ju begge på det klara med hvarandra,» försäkrade grefven; »min mening är att gifva er L—sta pastorat, som, efter hvad ni äfven torde veta, får tillträdas den första maj nästa år. Det är blott ett vilkor, som är förknippadt dermed.»

»Och detta vilkor?» frågade jag.

»Är, att ni gifter er med ett fruntimmer, som jag lifligt intresserar mig för,» upplyste grefven.

»Hm, hm!» mumlade jag, betydligt nedstämd, ty jag började nu erinra mig, att den person, med hvilken jag talade, ansågs för en af hufvudstadens mest galanta eller vidlyftiga kavaljerer.

»Och hvem skulle det fruntimret vara?» frågade jag efter en stunds tystnad.

»Jo, en ung flicka, uppfostrad i tarflighet,» upplyste grefven; »hon är hushållsaktig och ordentlig och skulle snart införlifva sig med de bestyr, som tillhöra en pastorsfru på landet. Dertill ett ansigte skönt, förtjusande som en madonnas.»

Men säkerligen icke ett af Rafaels ideal, tänkte jag och såg L—sta kyrka med klockstapel och pastorsboställe alltmer försvinna i fjerran.

»Nå, hvad svarar ni härpå, min bäste herr kyrkoherde?» frågade patronus i L—sta.

»Jag tycker,» svarade jag, »att jag först borde närmare känna den person, som herr grefven utsett till mitt lifs följeslagarinna.»

»Visserligen bör ni det,» medgaf grefven; »också skall jag genast ha det nöjet presentera min skyddsling för er.»

Grefven steg upp, öppnade dörren till ett inre rum, gick dit in och återkom snart, ledande vid handen en ung dam, som frasade af siden och doftade af parfymer.

»Johanna Wager!» ropade jag, resande mig från soffan med en känsla af på en gång deltagande och harm.

Denna flicka var långt ifrån obekant för mig. Hon var dotter till en afliden registrator i kammarkollegium och hade några år förut för första gången gått till skrift i min församlings kyrka. Hon väckte då mycken uppmärksamhet både för sitt ovanligt vackra utseende och sin sällsynta förmåga att lära och förstå. Men det hade sedan dess gått med henne som med så mången annan stackars flicka, hvilken utkastats i hvirfveln af ett större samhälle utan föräldravård, utan en moders vakande öga. Det fordras mycken dygd för att följa och stödja mycken skönhet. Nog mäter man felet och väger lasten, men hvem mäter eller väger lifvets frestelser! Vore man lika nogräknad på mått, mål och vigt i senare fallet som i det förra, så hade

man mycket mindre att fördöma och följaktligen äfven mycket mer att förlåta.

Hur jag sjelf mätte och vägde i denna stund, kan jag ännu icke göra mig redo för; men säkert är, att mitt bröst kokade af harm öfver den högvälbornes proposition, ehuru

jag, af deltagande för den stackars flickan, i hennes närvaro icke ville ge luft eller ord åt min känsla, ty Johanna, som stannat vid tröskeln, stod med nedslagna ögon och högröda kinder.

»Herrskapet äro ju gamla bekanta,» yttrade grefven med ett leende eller grin, som föreföll mig ytterst vidrigt.

»Ja,» svarade jag, »jag känner mamselln från en tid som . . . som . . .»

Jag hade icke hjerta att fortsätta, ty Johanna, som ögonblickligen skiftat färg, lutade sig ögonblickligt mot dörrposten. För att med ens göra slut på den obehagliga ställning, hvari jag så oförmodadt blifvit försatt, tog jag tvärt min hatt och styrde rakt på dörren till tamburen. Men innan jag öppnade den, kom jag att blicka tillbaka åt det ställe der Johanna stod. Hennes stora mörkblå ögon tycktes följa mig, fuktiga och bedjande. Grefven hade den artigheten att ledsaga mig ut i tamburen. Der mellan fyra ögon sade jag »hans nåd» några skarpa, men välförtjenta ord, förestafvade af den aktning, hvarje hederlig man är skyldig sig sjelf, äfvensom af den värdighet mitt embete kräfde.

»För all del, tag på öfverrocken,» svarade grefven, utan att det ringaste bringas ur fattningen; »komministern har bastanta galoscher, ser jag, och de äro goda att ha i ett sådant väglag, bara de inte glappa för mycket,» tillade han med en försmädlig blick på mina något nedstänkta pantalonger.

Jag gick — gick naturligtvis äfven miste om L—sta pastorat. Men pastoratet gick icke miste om sin kyrkoherde för det, ty följande vår installerades med vanlig högtidlighet deruti en hederlig, medelålders lärare från en af hufvudstadens skolor. Installationsskålen, som den vid middagsbordet i L—sta prestgård officierande biskopen proponerade för den nyutnämnde kyrkoherden, delades äfven af dennes unga fru, hvars skönhet och behag väckte alla närvarandes beundran.

———

»Du var ändå bra dum som inte tog emot L—sta pastorat, när det erbjöds dig,» yttrade en dag några år derefter till mig en förtrogen vän och kamrat, hvilken kände till den roll jag spelat i ofvan framställda scen; »ett så ypperligt pastorat skall aldrig erbjudas dig mera.»

»Det är sannt,» svarade jag tankfullt, »men det der vilkoret som . . .»

»Vilkoret var bättre än sjelfva pastoratet,» afbröt mig min vän; »prostinnan på L—sta har icke sin like hvarken som maka eller mor, och hon är hela traktens skyddsengel.»

»Men grefven, den nådige patronen?» invände jag.

»Näst dig blef ingen så lurad som han,» försäkrade vännen; »grefven trodde, att patronatsrätten skulle vara i evighet, men bedrog sig. Hans första besök hos de nygifta på prestgården blef äfven hans sista; han blef visad på dörren af värdinnan, fast hans visit, såsom han sjelf påstod, endast gällde värden. Förtviflad och naturligtvis svärjande öfver qvinnans trolöshet, lemnade han trakten och har sedan dess icke hedrat L—sta socken med sin närvaro. Som sagdt är, det var en dumhet, kära bror! Man bör inte vara så nogräknad här i verlden; man bör inte förakta en ädel ros, derför att tillfälligtvis en brännässla slingrat sig kring dess stjelk. Lösgör varligt rosen ur dess fängsel, plantera om den i en annan jord, och hon skall tacksamt blomstra för dig allena.»

Min vän hade rätt. Hvad han berättat, kände jag redan förut, och de invändningar jag gjorde voro blott af det slaget som man vanligtvis flyr till för att söka trösta sig sjelf öfver ett begånget misstag. Johanna Wager blef som gift en prydnad för sitt kön. I mången dröm och äfven mången gång såsom vaken har jag tyckt mig återse de stora, mörkblå ögonen, som följde mig vid det der tillfället, då jag lemnade grefvens rum. Jag ser nu i dem, hvad jag då icke gaf mig ro att se, nämligen icke en bönfallan blott, utan äfven ett allvarligt löfte om lifvets lycka.

Qvinnans mun kan hyckla, kan ljuga. Men hennes blick bedrager ej. Det är en af de få Guds gåfvor, som jorden ännu icke lyckats förfalska.

Isak Domnerus.

Isak Domnerus, församlingens kyrkonotarie, var något öfver femtio år, när jag gjorde hans bekantskap. Det var ännu en ståtlig och välbehållen gestalt, en trogen afspegling af hans redbara och angenäma inre. Han hade varit ordinarie tjensteman i ett af rikets civila embetsverk, men tidigt nödgats lemna denna plats. De som kände honom sedan hans ungdom påstodo likväl, att han, till följd af sina kunskaper och sin praktiska duglighet, haft de bästa utsigter till äfven den mest lysande befordran, utom det att han genom sitt fördelaktiga yttre och sina sällskapstalanger bort kunna spela en större roll inom umgängeslifvet.

Hvad kunde väl då ha varit orsaken till den alltför anspråkslösa beställning han nu sedan tjugu år tillbaka innehade? Jag gjorde honom sjelf en gång denna fråga, och han besvarade den med sin vanliga godmodighet.

»Tre saker ha förstört min lycka,» förklarade Domnerus, »och det är ölost, en knähund och en raket.»

Och huru dervid tillgått, berättade han nu för mig.

Domnerus hade blott några år varit en s. k. »ung man i verken», när han genom sitt vackra utseende och trefliga sätt att vara lyckades intaga en ung arftagerska, hvars mor var enka efter en egendomsegare på landet. Dotterns fädernearf utgjorde minst 300,000 rdr, och hon ansågs ha minst lika mycket att vänta efter modern. Det väckte derför icke ringa förvåning, när det allmänt förspordes, att denna rika samt för öfrigt väl uppfostrade flicka bland sina många friare, bland dem flere af både börd och förmögenhet, valt en extra tjensteman, hvilken dertill bar ett så plebejiskt namn som Isak Domnerus.

Domnerus besökte naturligtvis sin svärmors hus hvarje afton, men som han var en glad lefnadsbroder, så besvärade

det honom mycket, att han aldrig fick annat fluidum än en kopp té när han kom, och aldrig annat till qvällen än några smörgåsar med ett glas ölost. Fjorton dagar härdade han ut dermed, men på den femtonde sköt han något sorgsen ölostglaset från sig.

»Jag tror du inte tycker om ölost?» frågade hans blifvande svärmoder något förvånad öfver en så uppenbar brist på takt och smak.

»Åhjo,» svarade Domnerus, »ölost är nog bra, men inte gör den många menniskor glada.»

»Gå då på andra ställen, der det är gladare,» tillrådde värdinnan förargad.

»Men tag då inte saken så hett, min nådigaste tant!» yttrade Domnerus i skämtande ton; »utan låt oss gå halfva vägen hvar. Ge mig ölet, och behåll ni osten för egen räkning.»

Men värdinnan, som icke tålde skämt när det rörde hennes favoritdryck, reste sig häftigt från bordet; den ena repliken föranledde den andra, och slutet blef, att Domnerus afskedades. Mindre saker än ölost ha förorsakat vida större katastrofer här i verlden, och några veckor derefter var den rika arftagerskan förlofvad med en löjtnant vid gardet, hvilken, vis af annans skada, drack icke mindre än tre glas ölost hvarje afton hos sin blifvande svärmor och höll tåligt ut dermed ända tills bröllopsdagen, då det nog var slut med svärmors makt och troligtvis med ölosten äfven.

Isak Domnerus fortfor icke desto mindre att vara en eftersökt gäst öfverallt samt fast besluten att, i fall lyckan än en gång log mot honom, icke mera vara så nogräknad på supanmaten. Han umgicks i rätt många förnäma hus, dit hans musikaliska talang och hans utmärkta förmåga äfven som valsör banat honom vägen. Men en brännande sommardag befann han sig i en af de båtar, som göra reguliera turer mellan Carlberg och Nya Kungsholmsbron. I fören satt en herre med en stor pudel och i aktern bredvid Domnerus en gammal grefvinna med sin lilla knähund af sällsynt ras, fast något för knubbig och välmående. När båten kommit nära Nya Kungsholmsbron, gaf herrn i fören ett tecken åt sin pudel, som genast hoppade i vattnet.

»Hvad han simmar charmant!» utropade grefvinnan till Domnerus, som hon personligen kände och som till och

med haft äran att några gånger vara bjuden i hennes hus »min stackars Netta skulle nog behöfva bada hon också,» tillade grefvinnan med en öm blick på den lilla favoriten, som låg i hennes knä, plågad af värmen, flämtande och med den lilla röda tungan ett godt stycke utom munnen.

»Det kan mycket lätt gå för sig, ers nåd, när vi kommit nära bryggan,» yttrade Domnerus.

»Men är notarien säker på att lilla Netta kan simma?» frågade grefvinnan.

»Den egenskapen är af naturen nedlagd hos hvarje djur,» försäkrade Domnerus.

»Och ni kan svara för det?»

»Ja, ers nåd, lika säkert som för mig sjelf,» svarade den oförsigtige Domnerus.

Just som båten skulle lägga till vid bryggan, tog Domnerus på grefvinnans tillsägelse lilla Netta och lade henne varsamt i sjön.

Plopp, plopp, plopp! ljöd det från vattnet, under det att lilla Netta sjönk, lemnande efter sig de vackraste ringar på vattenytan.

»O, min Gud, hvar tog lilla Netta vägen!» ropade grefvinnan förskräckt.

»Hon måtte dyka,» svarade Domnerus, som misstänkte att det bar på tok för lilla Netta.

»Dyka?» upprepade grefvinnan, »hvarför dyker hon då?»

»Förmodligen för att söka friskare vatten,» svarade Domnerus, rifvande sig ängsligt bakom ena örat.

Ringarne fortforo att utbreda sig öfver Clara sjö, men lilla Netta fortfor också att söka friskare vatten och söker det kanske än, ty lilla Netta kom aldrig upp igen.

»Menniska, rädda henne! Rädda lilla Netta!» skrek grefvinnan, fattande tag i Domnerus.

»Om jag bara kunde simma!» suckade denne.

»Jaså, ni kan inte simma... men Netta kunde simma, ni försäkrade ju, att hon kunde simma!»

»Ja, det tror jag också att hon kan,» tröstade Domnerus, »fast hon kanske har något svårt för att hålla sig *öfver* vattnet.»

Grefvinnan rasade som en furie, och det blef ett förskräckligt uppträde i båten.

Från den stunden var det också förbi med Isak Domneri lycka och framgångar i den förnäma verlden. Elaka

tungor utspridde, att Domnerus med flit dränkt grefvinnans favorit, och alla som hade knähundar kunde icke nämna hans namn utan fasa.

Denna olyckshändelse tillskref Domnerus sjelf sin tröga befordran på tjenstemannabanan, ty, oaktadt sin stora öfverlägsenhet, blef han länge förbigången och lyckades först efter tioårig trägen tjenstgöring komma på ordinarie stat. Han hade ungefär ett år varit ordinarie tjensteman, då presidenten i det verk, der han tjenstgjorde, bjöd ut till sig på sitt sommarnöje nära staden verkets samtlige embets- och tjenstemän för att fira sin frus födelsedag.

Domnerus tog med sig från staden ett större parti fyrverkeripjeser för att illustrera födelsedagen, och sedan supén intagits och mörkret inbrutit, samlade sig hela sällskapet af herrar och damer i parken för att njuta af den herrliga augustiqvällen och se på fyrverkeriet, som den artige Domnerus sjelf skulle afbränna. Han hade redan afbränt en sol, som vunnit det största bifall, och uppkastat trenne raketer, hvilka till allmän förtjusning bestrött fästet med stjernor af alla kulörer, då olyckan ville, att han tappade sin brännare på det ställe, der de återstående fyrverkeripjeserna lågo som i en knippa. Derigenom uppkom en explosion af den effekt, att alla pjeserna antändes och vräktes i horisontell riktning midt bland gästerna under ett förfärligt hväsande och smattrande, som likväl öfverröstades af kavaljerernas svordomar och damernas gälla skrik. Presidentskan, en temligen storväxt och fetlagd fru, fick mellan sina fötter en s. k. »dykare». Den stackars presidentskan gjorde i sin ångest sådana skutt, att knappast en konstberiderska kunnat göra dem efter. Presidenten, en liten torr gubbe, hade med möda undflytt en s. k. »luftbägare», hvilken förfärligt grasserat i hans frackskört, när en raket så nära hväste förbi hans ögon, att han af kontusionen kastades till marken. Öfverallt hväste ormar af eld, smälde granater och blossade s. k. »Indiska ljus» utan försyn för ögon och öron — riktigt en scen ur Dantes helvete. Korteligen, sällan har en födelsedag slutat bedröfligare, och Isak Domnerus, vår olycklige fyrverkare, hvilken stått liksom Moses i den brinnande busken, utan att likväl vinna hopens tillbedjan, smög sig skamflat sin väg, aktande sig visligen för att taga afsked af värdfolket.

När presidenten efter några dagars opasslighet ånyo intog presidentstolen, befanns det, att han, till följd af den kontusion raketen förorsakat, blifvit svårliga vindögd, ett tillstånd som beklagligtvis räckte i flere månader. De underlydande embets- och tjenstemännen kände med möda igen sin höge förman, som städse utmärkt sig för sin klara och stadiga blick; men så kände presidenten nog igen de sina och i synnerhet den olycklige Domnerus, hvilken stod bugande inför sin höge chef, en lefvande bild af synden och ångern tillsammans.

»Herre!» röt presidenten till honom, »ni ställde just till ett vackert spektakel, när jag sist hade den hugnaden att se er... Om jag gjorde rätt, så borde jag... ja, herre, jag borde...»

»Ack, nådigste herr president!» inföll Domnerus, »ingen kan bättre förehålla mig min stora obetänksamhet än jag sjelf gjort, och jag tackar himlen för det, att ingenting värre skedde.»

»Ingenting värre skedde!» upprepade presidenten med ökad häftighet och under det hans ögon vindade förfärligt; »är inte hvad som skett vackert nog kanhända! Hä? Är det inte vackert nog, vackert nog!»

Den olycklige Domnerus, som, under det presidenten yttrade dessa ord, icke såg annat än den hemska hvitan af sin chefs ögon och sedan såg sina bakom presidenten stående kamrater draga på mun, kunde omöjligen qväfva den skrattlust som vid denna syn med ens kom öfver honom, utan började en fnissning, som småningom öfvergick i det mest skallande gapskratt, hvaruti verkets både högre och lägre ledamöter omöjligen kunde undgå att instämma, ty ingenting är så smittsamt som löjet.

Ord kunna ej skildra presidentens tillstånd i denna stund. Han bleknade, rörde läpparne, utan att få fram ett enda ord. Man måste ge honom vatten och så godt som leda honom till hans stol, der han först någorlunda återhemtade sig. Men den olycklige Domnerus, som aldrig mera vågade visa sig för hans ögon och insåg omöjligheten af all vidare befordran i statens tjenst, lade in om sitt afsked, hvilket genast bifölls — det enda bifall han under hela sin tjenstetid lyckats vinna.

»Öfvergifven af staten, kastade jag mig i kyrkans armar och blef kyrkonotarie,» yttrade Isak Domnerus, sedan han slutat berättelsen om sina vidriga öden; »men jag ryser när jag hör en knähund skälla, och jag skrufvar till utanluckorna så ofta man kastar raketer i Stockholm, och man skall förr få slita mig i stycken än jag smakar ölost.»

Albergs boklåda.

För ungefär trettio år sedan fanns i Storkyrkobrinken en boklåda med detta namn, der jag vanligtvis köpte mina böcker. Alberg hade varit snörmakargesäll, innan han blef bokhandlare, och han hade fört med sig i sitt nya yrke något af sitt gamla. Snörrätt stodo böckerna på sina hyllor, och i dem som tillhörde hans lånbibliotek, ty han hade äfven ett sådant, funnos bokmärken af tvinnadt silke, en lyx som, enligt hans egen tanke, betydligt höjde böckernas värde och verkligen äfven förskaffade honom många kunder, i synnerhet af det täcka könet. För öfrigt hade han ett åtminstone för en bokhandlare eget sätt att uppskatta böcker. Det hände nämligen icke sällan, att han begärde något öfver det fixa priset, och när kunden prutade, tog han boken i sin hand och yttrade, under det han liksom vägde den:

»Är det för mycket det för en så stor bok?» — Hvad han gjorde och yttrade när böckerna voro små, känner jag ej.

För öfrigt var denne illiterate bokhandlare en allvarlig och idog man, vistades sällan utom sin bod och deltog aldrig i någon förströelse, och hur han vägde och snodde, äfven som bokhandlare, så lade han ihop en ganska försvarlig förmögenhet. Hans ansigte, visst icke obehagligt, var likväl nästan marmorstelt och tycktes otillgängligt för äfven de minsta rörelser eller färgskiftningar, och hela hans inre ansågs stå i den fullkomligaste harmoni dermed. Jag, som länge varit personligen bekant och umgåtts med honom, trodde liksom alla andra, att ingenting annat intresserade honom än bokryggarne, hvilkas titlar han också flitigt studerade. De utländska föreföllo honom visserligen ganska krångliga, men han tog ordentliga lektioner i detta slags

Alberg som »ädel röfvare».

studium, och som jag understundom gick honom tillhanda i den vägen, så fattade han en viss tillgifvenhet för mig och kunde en och annan gång ge mig till present någon nyss utkommen bok, till och med af det stora och mycket vågande slaget.

En förmiddag var jag inne i hans boklåda och höll just på att genomögna en bok-katalog, när min uppmärksamhet drogs derifrån af en ovanligt klangfull stämma, som yttrade följande:

»Nu har jag läst ut Corrandino, och honom tycker jag rätt mycket om, men ge mig nu, bästa herr Alberg, en annan röfvare, som är lika bra.»

Jag tog ögonen från katalogen och blef varse en mycket ung och mycket vacker flicka, hvars toalett röjde ett fruntimmer af den förmögnare samhällsklassen.

»Mamsell har nu genomläst alla mina röfvare,» svarade Alberg, hvars lånbibliotek för det mesta bestod af röfvarromaner; »det är blott en enda som återstår, och det är Astolfo, men af honom har jag bara den andra delen inne.»

»Hvad skall jag med den andra, när jag inte får den första?» frågade den unga damen; »men, herr Alberg, hur kommer det till, att det aldrig kommer några nya röfvare, utan att man evigt måste hålla på med de gamla?»

»Ack, mamsell!» svarade Alberg och det med en vekhet i rösten, som jag väl aldrig kunnat tilltro honom; »ack, mamsell, bristen på röfvare blir tyvärr allt större och större!»

»Men finns det då inga skogar qvar i verlden?» frågade den sköna.

»Jag fruktar verkligen för att man alltför mycket hugger ut dem, så att de tappre icke mera ha någon trefnad der. Men om mamsell tillåter, så skall jag i morgon skicka begge delarna af Astolfo, hvilken är ett mästerstycke och som jag bestämdt skall skaffa mig, om jag också måste röfva den sjelf.»

»Det vore genast början till en vacker roman,» försäkrade röfvarbandens beundrarinna; »det skulle vara roligt att se herr Alberg med terzeroler i bältet och på hufvudet en spetsig hatt med örnfjäder uti ... Men hvad är det der, hvad är det der för tokerier nu igen, herr Alberg?» tillade hon något svagare, men förtrytsamt.

Med ena ögat i katalogen såg jag likväl med det andra, huru Alberg öfver disken höll den unga flickans hand i sin, under det att hans ansigte öfvergöts af den vackraste purpur och hans ögon tindrade som stjernor. Hvem hade kunnat tro detta marmoransigte om sådant? Jag blef både förvånad och förskräckt, utan att likväl kunna göra mig reda för det senare. Den unga damen gick.

»Hvem var det der unga vackra fruntimret?» frågade jag Alberg, sedan hon aflägsnat sig.

»Aurora T**, dotter till kamrer T**,» svarade Alberg, efter en djup suck och med blicken liksom fastnaglad vid dörren.

Några dagar derefter besökte jag ånyo hans boklåda, men just som jag skulle gå dit in, mötte jag i dörren samma unga flicka, hvilken utkom storskrattande, så att tårarne stodo henne i ögonen. Jag gick in och fann Alberg som vanligt stående innanför sin disk, men i en stor tillknäppt öfverrock, oaktadt det var midt i den varmaste sommaren. På en stol innanför disken upptäckte jag en spetsig filthatt med breda brätten och en stor svart plym, och vid en rörelse som Alberg gjorde för att taga fram en bok, hvilken hade sin plats på hyllan i baksidan af disken, såg jag kolfven af en pistol sticka fram ur öfverrocken.

Det var icke svårt att inse sammanhanget med denna kostymering. Alberg hade velat visa sig för den unga romanläserskan i en röfvaranförares fulla skrud för att göra sig så intagande som möjligt. Men effekten måtte icke ha motsvarat hans förväntan, ty röfvaren i öfverrocken såg ut som vore han redan dömd till döden: han hvarken frågade eller svarade, och som jag icke ville öka hans förvirring, så aflägsnade jag mig utan att säga ett ord.

Under återstoden af sommaren var jag visserligen ofta inne i samma boklåda, men upptäckte dervid ingenting annat ovanligt hos bokhandlaren än en stor tankspriddhet, förenad med mycken otålighet både i ord och gester. En afton i oktober kom jag från Riddarhustorget och tog vägen uppåt Storkyrkobrinken förbi Albergs boklåda. Denna var stängd, men utanför den stod en person, i hvilken jag genast igenkände bodens egare.

»God afton, Alberg, du har stängt redan, ser jag,» yttrade jag till honom.

»Ah, är det du!» mumlade han, sprittande till, liksom väckt ur en dvala; »kommer du hemifrån?» tillade han med feberaktig ifver.

»Nej, jag har haft ett ärende i staden,» svarade jag.

»När gick du hemifrån?» sporde Alberg med fortfarande häftighet.

»Jag tror det var vid fyratiden; men hvarför frågar du så?»

»Åh, det var just ingenting,» mumlade Alberg ånyo, hvarefter vi följdes åt för att gemensamt gå åt Norr, men han gick sluten och tyst vid min sida, ända tills vi kommit på Norrbro, då han stannade, vidrörde min arm och, i det han pekade uppåt stjernehvalfvet, frågade:

»Hvad tror du om stjernorna deruppe? Är det sannt, att en stjerna tändes så ofta en menniska födes och släckes när hon dör?»

Jag meddelade Alberg hvad jag visste om astronomien; men om han ens lyssnade dertill, har jag svårt för att afgöra. När vi hunnit Gustaf Adolfs torg, bjöd han mig godnatt och tog af till höger. Hans uppförande föreföll mig något besynnerligt, och troligt är, att jag icke så snart lemnat honom, om jag icke haft en tjensteförrättning samma afton. Hemkommen, fann jag på mitt bord ett temligen tjockt bref med utanskriften till mig. Jag igenkände Albergs handstil och öppnade kuvertet, men fann ett annat bref med utanskriften till »Mamsell Aurora T**» och endast följande rader till mig:

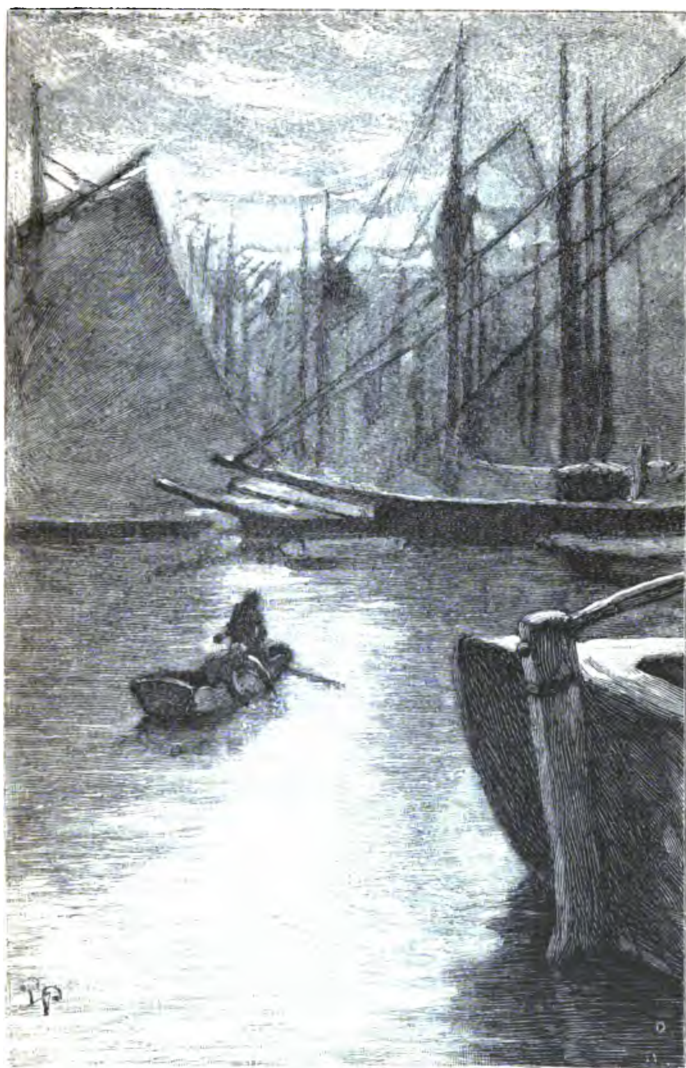
»Var god och öfverlemna hosföljande bref till dess egarinna, men icke förrän i morgon förmiddag.»

Efter en i oro tillbragt natt begaf jag mig tidigt följande morgon till Albergs hem. Han hade icke varit hemma på hela natten och saknades än. Jag skyndade till kamrer T**. Som dottern ännu ej var uppstigen, så lemnade jag brefvet till fadern, hvilken bröt det och läste det först för sig sjelf, men slutligen under ett utrop af bestörtning räckte det åt mig med begäran att jag ville fortsätta.

Det var ett sorgligt, ett hemskt bref, ehuru oredigt sammanskrifvet. Alberg skildrade deruti sin kärlek till Aurora och hennes hårdhet mot honom samt slutade med det tillkännagifvandet, att i den stund hon läste brefvet var han ej mera bland de lefvandes antal. I kuvertet fanns

äfven ett i laga form upprättadt testamente, deruti Alberg öfverlemnade hela sin qvarlåtenskap åt Aurora T**.

Några dagar derefter fann man Albergs lik uppflutet bland vedskutorna vid Blasieholmshamnen. Så slutade denne man. Det var då icke marmor alltigenom, såsom verlden trodde. Vulkanen glödde djupare och starkare hos detta slutna väsen än hos de flesta, och när den slutligen bröt ut, förstörde den allt utom kärleken, som ännu uppenbarade sig i det testamente, den olycklige mannen gifvit sin vackra, men hårda älskarinna.

»Några dagar derefter fann man Albergs lik uppflutet bland vedskutorna vid Blasieholmshamnen.»

En konungs gunstling.

I juni 1844 befann jag mig en dag, jemte en mängd andra personer, militärer och civile, högre och lägre, i konung Oscars förmak eller kabinett, afbidande audiens hos den nye monarken. Det var en presterlig befordringsfråga som min uppvaktning gällde. Jag hade väntat ungefär en timme, då in i förmaket trädde en gestalt, för hvilken vi alla bugade oss med en blandad känsla af vördnad och rysning, denna senare dock vida öfvervägande. Det var som hade döden sjelf uppträdt bland oss i generalsuniform och med bröstet täckt af kraschaner. Den inträdande var riksmarskalken grefve Magnus Brahe. Jag hade redan hört omtalas, hurusom grefve Brahe i fyrtio dagar vakat vid Carl Johans sjuksäng; huru han vidare sex timmar hvarje dag officierat i full riksmarskalksskrud vid det kungliga likets förevisande, och det under den mest olidliga värme; huru

han under hela denna tid icke förtärt annat än glace och vindrufvor, och att han, till följd af allt detta, mer skulle likna en vålnad än en menniska. Allt detta hade jag hört, och likväl öfverträffade verkligheten all beskrifning och min föreställning. Det fanns i detta ansigte ingenting annat än ben, betäckt af ett blygrått skinn, och ett par ihåliga glanslösa ögon. Jag hörde honom yttra till tjenstgörande kammarherren med en bönfallande pipig röst, ofta afbruten af den ihåligaste torrhosta, följande ord:

»Om jag blott finge fem minuters företräde, ty i annat fall måste jag uppvakta hans majestät på Haga.»

Detta af *honom*, som under så många år varit van att oanmäld och när som helst inträda hos Carl Johan. Det skar mig i själen att nu höra och se honom nästan förödmjuka sig för en vanlig kammarherre, hvilken än ryckte på axlarna och än antog ett slags beskyddaremin.

»Obegripligt,» yttrade helt nära mig en hög militär, »obegripligt, att excellensen är den ende som icke märker, att hans efterhängsenhet generar.»

Jag tyckte mig i de närvarandes ansigten upptäcka något som liknade löje, och likväl är det troligt, att alla dessa uppvaktande för blott några månader tillbaka stått i grefve Brahes förmak med böjda pannor och krökta ryggar. Efter någon stund fingo jag och några andra tillsägelse att återkomma en annan dag. Men när jag gick, hade ännu icke Carl Johans gunstling fått företräde hos Carl Johans efterträdare. Hvilken spegel för hofmän och konungafavoriter!

Jag styrde mina steg till Riddarholmen och ångbåtshamnen, dit jag hade ett ärende. Återvändande derifrån, kom jag att taga vägen till Riddarholmskyrkan. Men just som jag skulle passera förbi Gustavianska grafkoret, kände jag mina fötter liksom fastnaglas vid marken och mitt bröst fyllas af bäfvan. Jag tyckte mig nämligen genom grafkorets öppna gluggar höra ett hemskt ljud, liknande den ihåliga hosta, jag en timme förut hört i det kungliga förmaket. I samma stund föll min blick på en hofvagn, som höll nära kyrkan. Jag närmade mig vagnen.

»Hvems är ekipaget?» frågade jag kusken.

»Hans excellens Brahes,» svarade denne.

»Är excellensen i kyrkan?»

»Han är i grafkoret der.»

»Ensam?»

»Ja.»

»Brukar excellensen ofta vara der?»

»Hvarje dag, ibland två timmar.»

»Och alltid allena?»

»Alltid.»

Carl Johans likkista hade den tiden sin plats i Gustavianska grafkoret. Grefve Brahe var då icke ensam der. Han uppvaktade den döde lika nitiskt som han uppvaktat den lefvande, och han gick oanmäld, liksom han gått förr. Der hade han också sin hela makt, sitt hela inflytande, men makten var nu ett stoft, inflytandet förstelnadt. Det finns någonting värre än att vara maktlös, och det är att ha varit mäktig, vara intet, när man varit allt! Timmar, ja minuter af saknad och smärta uppväga hela åratal af herrlighet och fröjd. När ett palats blir *intet*, då blir ett grafkor *allt*.

Ett par månader derefter stod grefve Brahes katafalk på samma ställe i Riddarholmskyrkan, der Carl Johans stått. Med skäl kunde derför Böttiger i sin ypperliga sång öfver Brahe sjunga:

»Kungens marskalk nedlagt marskalksstafven,
Riksmarskalken följt sin kung i grafven.»

Väl betalta sviskon.

I början af femtiotalet afled på en af malmarna här i hufvudstaden en f. d. sjökapten, hvilken, bördig från Göteborg, hade lefvat tio år i Stockholm i den djupaste fattigdom. Han hade medfört från Göteborg en dotter, som var femton år, när fadern bosatte sig härstädes. Sjökaptenen hade högst sällan visat sig ute, dels för sjuklighets skull och dels af brist på kläder, såsom grannarne påstodo. Dottern lemnade nästan aldrig sin far. Ingen i hela grannskapet kunde erinra sig, att hon haft annat på sig än en grof, grönrutig bomullsklädning och en svart silkeshalsduk, som blifvit nästan black af ålder och dagligt bruk. Hon kallades emellertid för »mamsell Minchen», kanske mer på spe än till följd af faderns forna samhällsställning. Hon var visserligen mycket blek och mager, men hade deremot de vackraste, blå ögon och det rikaste, mörka hår, egenskaper, som gingo helt och hållet förlorade både genom den bedröfliga toaletten och hennes skygga väsen eller fruktan för menniskor, troligtvis en följd af de speglosor, hvarmed hon af grannarne trakterades. Den enda varelse, som visat henne något deltagande, var en bodbetjent i kryddboden midt emot det hus, der hon och hennes fader i tio år bott. Samma år hon med sin far kom till Stockholm hade Calle W** — så hette bodbetjenten — kommit i handel och stått i samma bod likaledes sedan tio år tillbaka, och de voro ungefär vid samma ålder. Calle W**, som tyckte det var synd om den stackars flickan, hade alltid några vänliga ord åt henne, när hon var inne för att köpa sin halfva fjerndel kaffe och dito socker, och han hade, så ofta han kom åt, stuckit några sviskon i hennes magra hand. Det blef många sviskon på en tid af tio år, men så utgjorde de kanske också

den fattiga flickans enda läckerhet och glädje. Men en morgon kom mamsell Minchen in i kryddboden med ögon röda af tårar.

»Jag får beklaga sorgen, stackars mamsell Minchen!» ropade Calle W** emot henne; »jag fick just nu höra, att gubben dött på morgonqvisten.»

»Pappa dog klockan sju,» snyftade dottern, »och nu har jag ingen annan än herr Carl att vända mig till, herr Carl som alltid varit så god och beskedlig mot mig.»

»Ingen annan än mig!» upprepade bodbetjenten; »det var näst det värsta, det, mamsell Minchen. Men kan jag vara till någon tjenst, så vill jag visst göra hvad jag förmår, och skälm den som gör bättre än han kan! Ska det vara några sviskon?» tillade han och lade efter gammal vana några på disken.

»Jag tror inte det är så svårt för oss som vi trodde,» yttrade Minchen, i det hon ställde på disken ett litet skrin af jernbleck med lås och nyckel uti; »detta skrin, som alltid stått under pappas säng,» fortfor dottern, »bad pappa mig taga fram kort innan han dog, och han sade, att det var mer deruti, än som behöfdes för hans begrafning. Jag tittade nyss i skrinet och såg flere sedelbundtar och en liten lapp, hvarpå står skrifvet: tjugufem tusen.»

»Tjugufem tusen!» utbrast bodbetjenten.

»Se efter sjelf, räkna sjelf, goda herr Carl!» bad mamsell Minchen.

Herr Carl öppnade skrinet, fann lappen med tjugufem tusen på och uppräknade sedan tjugufem bundtar, hvardera innehållande ett tusen riksdaler gångbart mynt.

»Och denna summa lemnar er far efter sig, fast han lefde snart sagdt som en tiggare!» yttrade bodbetjenten, alldeles förbluffad.

»Ja... men ibland var det som jag anade, att det låg någon skatt i det der skrinet, som pappa så noga vakade öfver och säkerligen aldrig oftare tog fram, än när jag var borta... Tag nu allt det der, goda herr Carl!»

»Men hvad i herrans namn ska jag nu göra med denna stora summa!» ropade bodbetjenten, vidrörande skrinet med darrande händer.

»Tag den,» fortfor Minchen; »tag den och... och tag mig med, ty nu har jag ingen annan i verlden att hålla mig till!»

Bodbetjenten stirrade än på skrinet, än på sjökaptenens dotter. Hans kinder skiftade af alla färger, men blicken blef allt ömmare och ömmare.

»Hvad djefvulen står du och drular efter, när boden är full af folk!» hördes kryddkrämarens röst från den pulpet vid fönstret, der han satt och skref.

»Åhå, herr patron!» svarade Calle W** någorlunda spotskt; »jag har minsann annat nu att göra än väga såpa och hälla peppar i strut.»

»Hvad är det du säger?» frågade barskt husbonden, i det han steg upp från pulpeten; »jag tror du börjar borsta dig!»

»Borsta mig,» upprepade Calle W**, »javisst, men det är min egen borste jag tänker hänga ut och det på denna gata midtemot, om det kniper.»

»Hvad vill allt det der säga, din slyngel!» röt krydd-krämaren, i det han närmade sig sin rebelliske betjent.

»Herre!» röt denne i sin ordning, »man kallar inte den för slyngel som har tjugufem tusen riksdaler och dertill ämnar bli familjefar, ty se här står min fästmö, och här har jag hemgiften och det på förhand, hvilket aldrig kan skada.»

Dervid slog Calle W** näfven i disken, nästan rusig af fröjd. Kryddkrämaren stack sin näsa i skrinet, hvarvid denna blef allt tunnare och finare, och som Calle W** tyckte, att den alltmer antog formen af en metkrok, så slog han igen skrinet, hoppade öfver disken, tog skrinet under ena armen och mamsell Minchen under den andra och rusade ur boden.

Några månader derefter voro Calle W** och mamsell Minchen ett äkta par. Den unga frun är nu ett ståtligt fruntimmer, har fått både hull och färg, och man gör såväl hennes hår som ögon all möjlig rättvisa. Och hvad Calle W** beträffar, så har han redan öppnat egen bod. Det berättas, att han har ett vaksamt öga på sina egna bod-betjenter, i fall de skulle vilja ge något på köpet, ty det är icke alltid som sviskon bli så väl betalta.

Ett barnsöl.

Ett år ett stycke in på trettiotalet vikarierade jag någon kortare tid för en af komministrarne i Maria församling i hufvudstaden. Under denna min tjenstgöring satt jag en afton ensam på min kammare, skrifvande på en aftonsångspredikan för den snart instundande söndagen, då dörren öppnades och församlingens dåvarande kyrkoherde inträdde. Det var Liljenvaldh, nestorn bland Stockholms kyrkoherdar, teologie doktor, ledamot af Nordstjerneorden och riddare af Carl XIII:s orden, en man af stor lärdom, fordom en af hufvudstadens utmärktaste och mest eftersökta predikanter, nu mera skröplig både till själ och kropp, nedtryckt lika mycket af bekymmer som af år.

Presterskapets ständigt och med skäl öfverklagade aflöningssätt, olämpligt och beklagansvärdt redan på landsbygden, är det i än högre grad i städerna och i synnerhet i hufvudstaden. * I den mån en själasörjares krafter och arbetsförmåga aftaga, förtunnas äfven den s. k. Påskboken, hans ordinarie inkomstkälla, och förminskas äfven de s. k. förrättningarna, hvilka småningom öfvergå till det yngre i församlingen tjenstgörande presterskapet. Den stackars doktor Liljenvaldhs tillgångar hade blifvit så reducerade, att han endast egde sängen han låg uti, ett bord och några stolar, så bräckliga, att den exekutiva myndigheten skänkt dem sitt förakt och endast derför låtit dem stå qvar, och den ålderstigne arbetaren i vingården skulle ha lidit den största nöd, om icke ett par af hans embetsbröder i Stockholm jemte några äldre församlingsbor, hvilka icke glömt hvad han förr varit, då och då sett honom till godo.

* Detta är, som bekant, nu mera förändradt.

Den gamle själasörjaren kunde dock ibland slå från sig sina bekymmer, och då visade han sig ganska fryntlig och treflig. Kanske var det också af slöhet som han ej tänkte på dem, och i sådant fall kunde slöheten nästan uppskattas som en välgerning.

»Jag såg, att det lyste hos magistern, och gick derför in,» började doktor Liljenvaldh, sedan han vänligt räckt mig sin darrande hand; »hur är det, är det mycket att göra? Om så inte är, så gör mig sällskap på ett barndop i afton. Det är inte utan sin lilla egennytta. Det är mycket halt på gatorna, och numera behöfver jag stöd likaså väl på gatan som i tjensten.»

»Men när man inte är bjuden,» invände jag.

»Gör ingenting,» försäkrade doktorn; »jag svarar till och med för, att magistern skall bli en af de mest välkomna gästerna.»

»Hos hvem är det då?»

»Jo, det är hos... hos... Men vänta, det är sannt, jag har lust att göra magistern en surpris, ty surpriser äro ju alltid roliga.»

Jag klädde mig, och efter ett par minuter stultade gubben vid min arm till en af de aflägsnare gatorna inom församlingen. Vi inträdde i ett gammalt, men väl underhållet trähus och befunno oss snart i en mindre våning på nedre botten, rikt upplyst och smakfullt möblerad. Värden, till utseendet en några och trettio års man med blekt, fint ansigte samt klädd i fina svarta kläder, mottog oss i dörren på det mest artiga och förekommande sätt. Doktor Liljenvaldh presenterade mig för värden, nämnande dervid ett namn, som jag förut icke hört, och värden förklarade med en djup bugning sig högeligen smickrad öfver den ära jag gjorde hans tarfliga hus. Af de öfriga gästerna, alla högtidsklädda, kände jag ingen, med undantag naturligtvis af församlingens gamle klockare, som å tjenstens vägnar var tillstädes.

Kaffe serverades, ett utsökt kaffe, »veritabel mokka», såsom doktor Liljenvaldh sanningsenligt vitsordade, i det han läppjande njöt af den aromatiska drycken.

»Maken till kaffe får man inte i hela Stockholm,» tillade han, »och allra minst i min församling, som är brasiliansk alltigenom, så när som på silfvertillgången, i hvilket fall Maria liknar det steniga Arabien.»

»Men hvad befattning eller yrke har vår artige värd?» frågade jag.

»Ser han inte ut som en fullkomlig gentleman?» yttrade doktorn undvikande; »men,» tillade han, i det han ordnade sin prestkappa och tog handboken ur klockarens hand, »jag ser dörren öppnas och värdinnan utträda, bärande sjelf sitt barn till dopet.»

En ung qvinna visade sig nu i salen, åtföljd af några andra fruntimmer. Hon gick med högburen panna och stolta steg.

»En ståtlig, stolt figur,» hviskade jag till min förman.

»Ja visst,» medgaf Liljenvaldh, »det finnes ingenting stoltare på jorden än en qvinna, som bär på sina armar sitt förstfödda barn.»

Ceremonien förrättades, och barnet erhöll i dopet namnet Johannes. Efter aktens slut aflägsnade sig den unga frun och syntes icke mera på hela qvällen.

»Men säg mig då, hvad är vår värd egentligen?» frågade jag klockaren, under det vi mumsade på den finaste konfekt och smuttade på det ypperligaste rhenska vin.

»Kors, vet inte herr komministern det?» utbrast klockaren, betraktande mig med stora ögon.

»Det vet jag visst inte,» svarade jag; »flere gånger har jag frågat doktorn derom, men alltid fått undvikande svar, liksom ville han reta min nyfikenhet.»

»Nå, hvad tror komministern sjelf, att vår värd är för slag?»

»Han ser mig ut för att vara handlande.»

»Handlande?» upprepade klockaren, dragande på mun; »visserligen kan man säga, att den som kommer i hans klor är hvad man kallar *såld*, men nog stöter hans yrke mera på handtverk.»

»Nå, hvem är han då?» frågade jag, alltmera nyfiken.

»Jo,» hviskade mig klockaren i örat, »det är Rackarn eller, i fall man vill vara artigare, Stockholms mästerman.»

Mina ögon sökte ovilkorligen den bleke mannen, som i den jordiska rättvisans tjenst fått ett så tungt kall att fylla, då jag hörde honom på det enträgnaste be doktorn stanna qvar för att taga en »enkel smörgås», en begäran som doktorn utan ringaste krus efterkom, hvaraf följde, att äfven jag med de öfriga stannade qvar.

Ett barnsöl.

Den »enkla smörgåsen» var i förhållande till den föregående trakteringen. Bordet dignade under de läckraste rätter och viner. Min högvördige förman, som ymnigt höll till godo både med det ena och det andra, blef på det högsta upprymd och proponerade den ena skålen efter den andra, beledsagande dem alla med de mest vältaliga haranger, reminiscenser från hans yngre dagar, uppväckta af den lifvande drufvan. Sålunda drack han bland andra en skål för den nye verldsborgaren och slutade sitt långa blomsterrika föredrag med den »hjertliga önskan, att sonen måtte värdigt träda i sin aktningsvärde faders fotspår».

»Bättre det,» hviskade klockaren i mitt öra, »bättre det, än om han trädde i sin namnes, Johannes döparens.»

Vidare drack vår ordförande värdinnans skål, icke mindre blomstersirad, samt naturligtvis äfven värdens, likaledes slutande med en »hjertlig önskan, att samhället måtte ega många så verksamma och nyttiga medborgare som han».

»Då blefve vi snart om en hals allesammans,» hviskade klockarn till mig.

Ändtligen, och efter att ha gjort godt besked för oss vid supén, stego vi upp från bordet och togo afsked. Men innan vi lemnade vår artige värd, såg jag honom sticka i doktorns hand något inlindadt i papper och derefter något dito i klockarens. När vi utkommit på gatan, såg jag doktorn vid lyktans sken veckla upp papperet, hvars innehåll befanns utgöra icke mindre än fyra blanka och splitternya specieriksdalrar. Klockaren undersökte äfven sin skatt, som utgjorde en specieriksdaler, lika glänsande och ny.

»Det var en hederlig rackare den der,» utlät sig doktorn med synnerlig förnöjelse, fast något sväfvande på målet. Säkerligen hade han på många år icke fått en sådan sportel.

»Gifve gud, det vore många så'na rackare i församlingen!» yttrade klockaren, lika belåten och upprymd som sin höge förman.

»Jag önskar de vore rackare allesammans!» yttrade doktorn, stödjande sig tungt vid min arm.

Så slutade detta barnsöl.

En roman i ett knyte.

En af mina vänner berättade mig följande korta, men ganska märkliga tilldragelse.

Under loppet af ungefär tio år besöktes jag hvarje lördagsmorgon af en tiggare, som kallades »Långa Petter». Det var en lång, hiskligt mager gestalt med gulblekt ansigte och djupt liggande ögon. Som han kylt sina fötter, stapplade han fram öfver gatan med biträde af en lång stör, den han omfattade med bägge händerna och kände sig för med, innan han tog något steg. För öfrigt var han fåordig, och icke heller sade hans ansigte mycket. Han bara räckte fram sin hand och stoppade i sin påse hvad han fått, utan att se på gåfvan, hvarefter han gick lika stillatigande som han kommit. Och ändå låg det något i hans sätt, som drog mig till honom. Mer än en gång frågade jag honom om hans framfarna lif, men fick ingen annan upplysning, än att han i sin ungdom tjent vid Svea garde, der han i allmänhet förhållit sig väl. Blott en enda gång hade han fått fem och tjugu eller, rättare, sex och tjugu, såsom han sjelf påstod; men som detta skett genom missräkning, så hade han icke velat bråka om saken, helst det var den enda gång i sitt lif han fått för mycket. Vanligtvis hade det alltid varit för litet, tillade han med blandadt skämt och allvar.

En dag kom en annan tiggare, helsade från »Långa Petter» och visade mig en papperslapp, hvarpå voro skrifna med ganska vacker handstil följande rader:

»Som Tit. är en af mina äldsta kunder och jag säkerligen gjort mina fem hundra visiter hos Tit., så får jag be Tit. vara god och hedra mig med en enda visit tillbaka, ty som jag står i beråd att företaga en längre resa, så får

jag omöjligen tid att personligen infinna mig för att taga afsked. *Långa Petter.*»

Framlemnaren af denna originella skrifvelse förklarade, att »Långa Petter» låg på sitt yttersta. Detta var således den längre resan han antydde på. Jag begaf mig till hans aflägsna näste och fann honom nära döden, men med full sans. Han var fåordig som vanligt, men när jag skulle gå, yttrade han till mig:

»Det här knytet får herrn, när jag är död... det är min hela qvarlåtenskap, men en hel roman ligger deruti.»

Han visade på ett litet blårutigt knyte eller bylte, som han hade bredvid sig på halmmadrassen. Efter »Långa Petters» död undersökte jag det der knytet. Det första jag upptäckte var en för längesedan torkad lagerkrans med magisterdiplom och filosofie kandidat-betyg, utfärdade för Pehr Åhlström af Södermanlands nation. Han hade icke mindre än tjugufyra betyg, af hvilka fyra laudatur i filosofien och de matematiska vetenskaperna. Både sjelfva diplomet och betyget voro temligen illa medfarna; det hade gått med dem som med lagern och den lagerkrönte; vidare fanns i samma knyte en desto bättre vårdad skrifvelse af fruntimmershand på velin med guldkanter och af följande innehåll:

»Min dyre Pehr!

Med inspektoren, som jag lyckats öfvertala att resa till Upsala, skickar jag dessa rader med lagerkransen, som jag bundit åt dig. Den bör komma fram så tidigt på promotionsdagen, att du kan bära den vid den högtidliga ceremonien. Det skulle göra mig mycket ondt, om du nödgades begagna hvad en annan bundit. Du hör, att jag är litet svartsjuk, men gifve Gud detta vore min enda plåga! Huru gerna hade jag ej velat vara med vid den stora festen och på din hedersdag! Men alla mina försök och böner ha varit förgäfves. Bara vid ordet promotion blir pappa utom sig af vrede; på hela veckor har han inte talat till mig ett enda ord. Tidigt i dag, och innan ännu någon annan uppstigit, band jag på din magisterkrans, utan annat vittne än junisolen, som tittade in genom mitt fönster och tycktes glädja sig åt mitt kära arbete. Men hu, hvad jag blef skrämd! Och jag blir det så ofta jag tänker derpå. Jag öppnade fönstret för att inandas den friska morgonluften,

då jag såg nedanför mitt fönster en lång hemsk figur med dödsblekt ansigte, mörka ihåliga ögon, klädd i paltor och stödjande sig mot en lång stör. När han fick se mig, framräckte han handen. Jag ryste till, ty anletsdragen förefölle mig icke alldeles obekanta. Jag letade i rummet efter något att ge den olycklige och fick slutligen tag i några slantar; men när jag återkom till fönstret för att kasta ned dem åt tiggaren, var han försvunnen. Jag ropade efter honom, men fick intet svar. I detsamma syntes trädgårdsmästaren. »Var det mig fröken ropade på?» frågade han. »Nej,» svarade jag, »det var på tiggaren, som nyss stod här.» »Hvilken tiggare?» »Jo, den der långe karlen med den grofva stören, det är obegripligt, att ni inte sett honom.» »Det är inte möjligt, fröken,» försäkrade trädgårdsmästaren,» grindarne äro stängda, och ingen annan än jag har denna morgon varit i trädgården.» Bäfvande, utan att rätt veta hvarför, drog jag mig tillbaka från fönstret. Frampå morgonen insomnade jag och drömde, men hu sådan dröm! Än såg jag dig med min krans på hufvudet och än — ack, min Gud! — var det du som stod nedanför fönstret med de der hemska ögonen och den der rysliga stören. Men hvarför skall jag plåga dig med sådant! Jag vill hellre — — men man ropar på mig, jag måste sluta. Skicka mig några rader med inspektoren, ty på honom kunna vi lita. Hur lyckligt att jag har honom och hans förträffliga hustru att fly till ibland för att tala med dem om dig. Förlora inte hoppet, min stackars vän! Jag skall hålla mig fast vid det, om jag också stode på bottnen af sjelfva afgrunden. Och nu, tusen sinom tusen lyckönskningar! Din fröjd är min fröjd, din ära min!

Din trogna *Clementine.*»

Detta var romanen eller, rättare, ingredienserna dertill, som min vän upptäckte i det lilla blårutiga knytet och dem äfven jag sett med egna ögon. Det var den gamla romanen om den olyckliga kärleken. Hur hjelten slutade, det känna vi. Hvarken hans laudatur i filosofien eller i de praktiska vetenskaperna tyckas ha varit bålverk tillräckligt starka mot sorg och förtviflan. Hur det gick med hjeltinnan, sökte vi utforska och fingo verkligen efter gjorda förfrågningar veta, att en för tio år sedan i Södermanland afliden högvälboren possessionat haft en dotter med namnet Clementine, som långt före fadern dött ogift och i blomman

af sin ålder. Mer veta vi icke om henne, och mer behöfves väl ej. Hur många blommor ha ej dukat under i ståndsfördomarnas dödande frostnatt.

Men den der bilden, den der hemska bilden i trädgården? — Hur ofta har ej aningen öppnat en springa i den ridå, som döljer det tillkommande! Hur ofta antager hon ej en yttre skepnad, som smyger sig på oss, liksom tjufven om natten! Lycklig då den, som mellan en fasansfull aning och en ännu fasansfullare verklighet har en oöfverstiglig graf — sin egen!

Stagnelii skugga.

En höstafton år 1823, under det jag tjenstgjorde i S:t Clara församling, fick jag besök af en akademikamrat, som jag icke råkat på tio år. Hans ståtliga gestalt och vackra, uttrycksfulla ansigte, som utmärkte honom framför andra, hade jag ännu i friskt minne, ehuru jag glömt hans namn.

Han helsade som en gammal bekant, satte sig i min lädersoffa och sade med en beveklig ton: »I mitt bekymmer vänder jag mig till dig, som gammal vän och akademikamrat; du ensam kan hjelpa mig, ty det är fråga om en hjertesak. Jag måste förtro dig min besynnerliga belägenhet. Men det ser ut, som du förgätit mitt namn; jag heter Carl Lindqvist och är kanslist i ecklesiastik-expeditionen. Söker du pastorat, så stöt på mig, jag står väl hos höga vederbörande.»

Detta skryt blottade till någon del hans lynne. Han ville på en gång stiga i min aktning och locka min förmodade egennytta med utsigt till befordran genom honom.

»En dag för ett år sedan,» fortsatte han, »gick jag på Drottninggatan i sällskap med min vän Stagnelius — du känner ju den store skalden? Han och jag voro oskiljaktiga; vi voro kamrater i verket och hade samma tycken, samma ideal och samma illusioner. På gatan mötte vi en öppen kalesch, som kördes mycket långsamt, ty deri satt vår dåvarande förman, statssekreteraren, landshöfding Rosenstein, tjock och skinande, men bredvid honom en flicka, Afrodite, skönhetens gudinna sjelf, icke af marmor, utan lefvande, rodnande, med de mest strålande ögon. Vi stannade och helsade, gubben nickade fryntligt, och den vackra flickan gaf mig en af sina skönaste blickar. När vi kommit bakom vagnen, såg jag henne luta sig till gubben, och jag var fullt öfvertygad om, att hon frågade hvem jag var. Ett par dagar derefter, då jag var på expeditionen, inkallades jag till min chef, som satt pustande, men med det gladaste leende på sin plats.

»Kunglig sekter Lindqvist,» började han, »har han sett någon sefir?»

Förvånad öfver frågan, bugade jag mig och svarade: »Jag har aldrig haft den äran!»

»Nå, så se på mig nu då, jag är en sefir! He-he!»

Gubbens hela elefantartade kropp skakades af det godmodigaste skratt. Jag fruktade, att den gamle spefogeln ville drifva med mig. Slutligen sade han:

»Vet han kanske inte, hvad en sefir brukar göra?»

»Jo, en sådan far med kärleksbref mellan rosor och fjärilar.»

»Javisst, jag hör att han är hemma i mytologien. Jag har ett kärleksbud att framföra, och derför är jag en sefir, he-he-he!»

Gubben skrattade åter en god stund, derpå upptog han ur sin ficka en stor strufva, som han, den store bakelsevännen, troligen köpt af någon mångelska. Jag kom dervid så lifligt ihåg hans svar till en f. d. kusk, som bragt sig upp till brukspatron och en gång, med anspelning på Rosensteins smak för bakelse, frågade: »Finnes det något ord i Svenska akademiens ordbok som heter *bakelsebest?*» Rosenstein svarade: »Nej, men det brukas af kuskar och annat slödder.»

Sedan han förtärt strufvan, sade han: »Minns han, att vi möttes här om dagen på Drottninggatan? Såg han, hvem jag hade med mig i vagnen? Bland alla de damer, jag som ambassadsekreterare såg i Paris, fanns ingen på en gång så frisk och söt; de friska der voro så sura och de söta så — bokna. Vet han, hon är litet slägt med mig och kallar mig för morbror! Hon är i Stockholm för att se våra märkvärdigheter. När jag såg er begge komma på gatan, sade jag: »Se der, Amanda lilla, en stor märkvärdighet, skalden Stagnelius och hans skugga! He-he-he!»

»Jag,» fortfor Lindqvist, »förstod nu den underbara blick den sköna flickan skänkte mig; hon tog mig för Stagnelius, på hvars otympliga utseende hon icke gaf akt. Det var min person, som fäste hennes uppmärksamhet.»

»Nå,» återtog Rosenstein, »sedan dess talar lilla Amanda om intet annat än Stagnelius, hvars dikter hon läst med förtjusning, och jag tror hon tagit hans sånger till Amanda åt sig så häftigt, att hennes lilla hjerta råkat i låga. Nu har hon bedt mig skaffa henne Stagnelii personliga bekantskap, och jag ville gerna göra henne till viljes, om jag bara finge tag i skalden; men han måtte under sitt arbete på Bacchanterna ha glömt ecklesiastik-expeditionen, ty han lärer icke ha varit här på länge. Derför vill jag att han, kära Lindqvist, som är Stagnelii vän, på fint vis underrättar honom om, att han är bjuden till Amandas fru mor i morgon på the, jemte mig sjelf. Men som jag fruktar, att Stagnelius icke kan reda sig sjelf, så har äfven han, kära Lindqvist, på min inrådan blifvit bjuden att vara skalden följaktig, ty ljuset kan väl icke vara af med sin skugga.»

»Jag,» fullföljde Lindqvist, »var högeligen förtjust, öfvertygad att det var jag sjelf som var föremålet för den ljufva flickans förtjusning, men icke den fule och obehaglige Stagnelius. Qvinnan kan väl beundra en snillrik man, men det är också allt. Jag efterkom naturligtvis Rosensteins tillsägelse och underrättade Stagnelius om bjudningen, men nämnde ingenting om den unga flickans förtjusning för skalden, emedan jag tog detta för en förevändning endast för att få se mig. På den utsatta qvällen tog jag Stagnelius med mig. Han var vid dystert lynne och hade icke gått, om han icke velat göra Rosenstein, sin förman och ifrige gynnare, till viljes.

Då vi kommo öfver tröskeln utbrast Rosenstein helt gla

: »Se här ha vi Stagnelius sjelf och hans skugga!»

Vi inkommo i en rikt upplyst sal och infördes i ett förmak, der en hel krets prydliga damer omgaf vår digre chef, som satt i en länstol och jollrade snillrikt med dem. Då vi kommo öfver tröskeln, utbrast Rosenstein helt glad: »Se här ha vi Stagnelius sjelf och hans skugga, kunglig sekter Lindqvist!» Jag, van vid stora verlden, gick fram och kysste värdinnan på hand; hon log vänligt och gaf mig en vink att intaga en ledig stol just bredvid hennes förtjusande dotter, fröken Amanda, som mottog mig med ett så hänförande smålöje, att jag en stund satt mållös af sällhet. De trodde, att jag var Stagnelius.

Stagnelius gjorde blott en kort bugning, tryckte Rosensteins hand och drog sig stum tillbaka till ett fönster närmast dörren. Alla fruntimren, ehuru de syntes tala med hvarandra, betraktade mig och voro i samma villfarelse som värdinnan och hennes dotter. Jag darrade för ett ord af Rosenstein. Lyckligtvis slöt han sina ögon och slumrade in, såsom han stundom brukade.

Helt trygg vände jag mig till fröken Amanda och sade med min vackraste min: »Det är kallt i dag!» ty man skall väl börja med något.

Hon såg på mig så förvånad, att jag nästan häpnade. Jag kände, att jag sagt en platthet, som hon icke väntat ur Stagnelii mun, och jag vågade icke längre föreställa honom, utan hviskade, för att med ens skingra hennes villfarelse: »Hvad tycker fröken om min vän Stagnelius derborta?» Då vände hon sina stora klara ögon till honom i fönstersmygen och syntes betrakta honom, obeskrifligt betagen. Jag vet icke, om Stagnelius märkte hennes blick, men han drog sig närmare dörren och försvann utan att taga afsked.

Fröken Amanda suckade djupt, och några tårar perlade i hennes ögon.

Säkerligen smärtade det henne, att Stagnelius icke motsvarade den föreställning, hon gjort sig äfven om hans yttre personlighet.

I detsamma vaknade Rosenstein, smålog, såg sig omkring och frågade: »Hvar är Stagnelius? Jag ser bara hans skugga?»

Stagnelius kom icke tillbaka; men för att ersätta sällskapets förlust deklamerade jag hans sköna, af Svenska akademien prisbelönta Sång till qvinnorna i norden. Alla

lyssnade med största uppmärksamhet, men till min förargelse såg jag, att fröken Amanda, helt och hållet öra, icke hade en enda blick för mig.

När jag slutat, sade Rosenstein: »Bra deklameradt, kära Lindqvist; han är icke blott Stagnelii skugga, utan äfven hans eko.»

Hela sällskapet skrattade lifligt, till och med fröken Amanda drog på munnen. Jag uppbjöd hela min förmåga att behaga och lyckades också väcka sällskapets odelade bifall för hela aftonen. När vi togo afsked, hviskade fröken Amanda till mig: »Stagnelii utseende rörde mig djupt; han lider bestämdt af någon hemlig stor sorg, och jag deltager innerligt i hans smärta; var så god, herr kunglig sekter, besök honom och underrätta mig sedan, hvaraf han lider; jag vill göra allt som står i min förmåga att trösta honom.»

Jag gick följande dag till Stagnelius, fann honom till sängs mycket sjuk och underrättade fröken Amanda derom. Genast anmodade hon en utmärkt läkare att vårda skalden och gick under ett par veckors tid emellanåt sjelf med sin moder till honom. Slutligen, vid deras sista besök, då jag var med, befanns Stagnelius död; fröken Amanda tryckte en kyss på hans kalla panna. Det var den 23 april.* Derefter var Amanda djupt sorgsen, besökte ofta Stagnelii graf på Maria kyrkogård och prydde den ständigt med friska blommor. Jag fick följa henne, och jag vann allt mer hennes välvilja och i synnerhet hennes mors, för mina trägna omsorger. Slutligen vågade jag fria till Amanda; hon smålog, fast något kallt, men svarade till min stora förtjusning: »Jag är ju för längesedan förlofvad med Stagnelii skugga!» På grund deraf och med hennes mors bifall tog jag ut lysning i Jakob, och sedan det var utlyst, bestämde modern bröllopsdagen. Just som jag kände mig på höjden af all lycksalighet med min sköna, fast något bleka brud — men med nio mantal säteri i Östergötland — förklarade hon, att jag misstagit mig om hennes mening och att hon alldeles icke ville hafva mig till man. Med den iskallaste min sade hon till mig: »Jag är förlofvad med Stagnelii skugga, den verklige Stagnelius; ni är numera blott min egen skugga.» Oaktadt allt hvad jag och hennes mor säga henne om hennes skyldighet att, sedan det är

* År 1823.

utlyst mellan oss, blifva min maka, förklarar hon envist, att om vi ställa till bröllop, kommer hon att svara nej i brudstolen. Hvad skall man nu göra i en sådan belägenhet? Som jag märkt, att hon alltid går i den kyrka der du predikar, så har jag med min svärmors bifall vändt mig till dig, att du måtte först återbringa henne till förnuft och sedan viga oss.»

Här slutade kunglig sekter Lindqvist, tog upp en gul ostindisk näsduk och torkade med väl spelad rörelse sina ögon, fast de voro alldeles torra.

Med någon motvilja åtog jag mig uppdraget. Jag besökte fröken Amanda. Hon var ensam, sysslolös, men mottog mig med hjertlighet.

Jag har aldrig förr eller sedan sett någon så idealiskt vacker flicka, men hon var hvit som alabaster, mer lik en ande än en menniska. Jag sade genast: »Fröken är sjuk!» »Nej,» inföll hon, »jag är lika frisk som lycklig.»

Jag började med all försigtighet tala om hennes ställning och frågade, hvarför hon nu vägrade att bifalla sin fästmans billiga önskan om vigsel, sedan hon låtit det gå så långt.

Hon svarade lugnt: »Kanske hade jag gått in derpå, om jag inte just på tredje lysningsdagen fått ett besök af Stagnelius.»

»Hur är det möjligt? Han dog ju den 23 april, och nu ha vi oktober.»

»Stagnelius kan icke dö. Han kommer till mig hvarje afton, och han gick just när pastorn kom. Han är numera hvarken ful eller lidande, utan öfverjordiskt lycklig och skön. Han har friat till mig, och nästa julafton skall vårt bröllop stå.»

Jag försökte öfvertyga henne, att hennes syner voro följden af en upphetsad sjuklig inbillning, och det finns verkligen en sådan sjukdom då man ser syner; men allt var förgäfves. Hon svarade lugnt på alla mina invändningar endast: »Det är afgjordt, jag är Stagnelii brud, jag är hans Amanda. Hans sista ord, när han nyss gick, voro:

»Amanda, kom, räck utan tvekan handen!
Min verld är dömd. Ej är du qvinna längre
Och jag ej man. Guds barn vi äro båda,
snöhvit oskuld klädda begge två;

Rent är mitt hjerta. Qvalens långa skärseld
Till himlens altar det ånyo invigt.
Slit bort de band, som fängsla dig vid jorden,
Kom i min famn till ljusets fosterland!»

Jag kände igen dessa ord som Stagnelii egna, och inseende att intet vidare kunde uträttas, tog jag afsked och gick.

Jag hörde sedan ingenting om henne och kunde icke heller besöka henne okallad. Ändtligen följande nyår kom Lindqvist en dag in i pastorsexpeditionen, strålande af glädje.

»Nå,» sade jag, »fröken Amanda är frisk, att döma af ditt glada ansigte.»

»Åh!» svarade han liknöjdt, »vet du då inte, att hon dog förliden julafton? ... Nej, nu är jag här för att begära lysning mellan mig och en annan flicka, som visst icke är hälften så vacker som Amanda, men dubbelt så rik och förtvifladt kär i mig, ty hon har sitt fulla förnuft i behåll, hvilket ej var fallet med den andra ... Stackars Amanda!» tillade han med en axelryckning.

Under det jag expedierade hans ärende, sade en inre röst: »Hade hon blifvit denne mans hustru, då först hade det varit skäl att säga: stackars Amanda!

En prinsessa.

Hos en af mina embetsbröder träffade jag en gång en landtbrukare från grannskapet af hufvudstaden. Det var en medelålders man, temligen otymplig, men ganska öppen och fryntlig för öfrigt. Han bad mig och min vän helsa på honom ute på landet under försäkran, att vi skulle få mycket roligt hos honom. Han hade sparris »tjocka som barnarmar» och filbunkar med en »grädda som trumskinn», men framför allt bjöd han på »Vira».

»Vira,» upprepade jag, »jag spelar inte vira.»

»Ha-ha-ha!» skrattade landtbrukaren, visande dervid ett par afundsvärda tandrader; »den vira jag menar spelar ingen så lätt, knappast ett spratt en gång, ehuru jag just inte råder någon att försöka. Vira eller Elvira heter vår lilla prinsessa, som inte har sin like. Men pastorn är i sina bästa år; det lönar mödan att försöka, så framt pastorn är säker på att bli biskop med tiden, och det vore kanske ändå i ringaste laget.»

Inbjudningen var, som man finner, ganska frestande; men det oaktadt kom jag icke att fara ut till den hederlige landtbrukaren och hans prinsessa. Någon tid derefter mötte jag på gatan landtbrukaren i sällskap med en äldre fru och en ung flicka, som kunnat göra till och med en erkebiskop het om hufvudet.

»Det här är hustru min,» presenterade landtbrukaren, »och det här är lilla Vira, som jag talat om ... Nå, pastorn kom inte ut se'n, som han lofvat.»

Jag kunde icke taga mina ögon från »lilla Vira», förtrollande som en fé, med äkta grekisk profil och ett hår, som vore det kammadt ur solens lockar. Hon tycktes vara omkring aderton år. Omöjligen kunde hon vara dotter till dem

hon åtföljde, det insåg jag genast, ty landtbrukaren hade ett hår som af svart tagel, och hans fru var uppnäst, något som antiken icke erkänner och följaktligen aldrig besvärat sin mejsel med. Den blick, hvarmed jag betraktade den unga flickan, var, såsom jag tyckte, genomträngande, men hon besvarade den med ett uttryck af öfverlägsenhet och stolthet, som fullkomligt rättfärdigade hennes titel af prinsessa. Viras eller Elviras toalett var enkel, men röjde likväl mera smak och omvårdnad, än man vanligtvis finner.

Sedan jag någon stund språkat med den landtliga familjen, tog jag afsked och gick, efter att ha mottagit en ny inbjudning, numera fast besluten att hålla mitt löfte.

En eller ett par veckor hade förflutit, under hvilken tid jag af mina embetsåligganden strängt hållits vid staden, då jag en afton hos min embetsbroder ånyo råkade landtbrukaren, men icke vid hans vanliga fryntliga lynne. Det dröjde dock icke länge, innan han sjelf yppade anledningen dertill.

»Är det inte uppåt väggarna,» yttrade han, »är det inte så man kan få gallfeber, att hon gått och förgapat sig i den der pepparstruten, som står i Bäckstrands bod i Kejsers hus vid Röda Bodarne? Är hon inte galen? Häh!»

»Hvem?» frågade på en gång min vän och jag.

»Vira, vet jag, prinsessan vår,» svarade landtbrukaren och slog handen i bordet, så att det knakade i bordsfötterna.

»Men,» anmärkte min kamrat, »om det är en hygglig karl, så ...»

»Hygglig!» afbröt landtbrukaren, »visst är han hygglig ... Men betänk då en sådan flicka och som inte är på bara backen heller; förutom det lilla, hon kan få af oss, så har hon i och för sig sjelf en förmögenhet, som till och med en grosshandlare skulle slicka sig om mun åt.»

»Men hvilka äro då hennes föräldrar?» frågade jag.

»Hvilka hennes föräldrar äro?» upprepade landtbrukaren, blinkande på ett mystiskt sätt; »det är min och min hustrus hemlighet, och ta't ur oss den som kan. Hon är vårt fosterbarn och har varit hos oss ända se'n hon var så liten, att hon inte kunde gå. Säkert är, att det är alldeles för fint papper till omslag kring specerier.»

»Nå, hur blef han bekant med henne då?»

»Hå kors, han var ute i Pingstas, för som jag handlar i boden, så hade jag bjudit honom ut. Han mottogs och

undfägnades väl, ty han är en lustig ture, sjunger, qvintilerar och dansar och kan en hel hop andra konster. Han var med mej på andjagt pingstdagsmorgonen, men annandagen var han med qvinfolken ute på abborrfiske, och hur han metade och metade, så... Det skulle väl hin ha bjudit ut den räkeln, om jag kunnat ana något sådant. Nu få vi ingen ro för henne. Vi ha skämt bort henne, skall jag säga, både hustru min och jag, för hon har fått göra hvad hon vill, och derför är det som det är... Men klockan är nära åtta, ser jag, och jag måste genast upp till grefve...»

Landtbrukaren tystnade tvärt, i det han kastade en skygg blick på oss, hvarefter han tog hatten och gick. Vi hörde icke af honom på länge. Men en dag i förbigåendet tittade jag in i Bäckstrands kryddbod, ty jag var nyfiken att se, huru prinsessans blifvande gemål såg ut. Till utseendet var han visst icke olämplig. Det var en hög, välbildad ung gestalt med det friskaste och gladaste ansigte och uttryckte sig lika artigt som ledigt, allt egenskaper som mången gång uppväga både biskopsstift och kungadömen, åtminstone i ungdomens ögon. Han hette Hoglund och var son till en kronfogde i Norrland, som vid sin död lemnade efter sig en talrik familj utan tillgångar. Äldste sonen, som vid sin faders död gick på gymnasium, måste, knappast femton år gammal, ut i verlden för att söka sitt lifsuppehälle och tog kondition i kryddbod. Gustaf Hoglund var väl anskrifven hos sin husbonde och skötte snart sagdt hela rörelsen ensam.

Sådan var i få ord hjelten eller prinsen i denna lilla berättelse. Nu åter till prinsessan.

En klar sommarmorgon fick jag besök af min embetsbroder, som föreslog en lustfärd till vår vän landtbrukaren, för att ändtligen honorera vårt gamla löfte att en gång besöka honom, smaka på hans ypperliga sparris och filbunke, men framför allt förnya bekantskapen med prinsessan, som vi en hel månad icke sett eller ens hört omtalas. Vi kuskade åstad i en gammal bredschäs och körde in på landtbrukarens gård en timme före middagen vid bästa lynne och aptit. Landtbrukaren visade sig på trappan till verandan med ena handen under hakan och den andra bakom örat, ett tecken som något kylde af, om ej just vår goda aptit, åtminstone vårt goda lynne.

»Välkomna, hjertligt välkomna!» ropade han emellertid och kom oss till möte; »ledsamt att jag inte fick veta af det på förhand, ty här är ett bråk och ett fläng, så man kan bli yr i mössan. Stig emellertid in, herrarne ä' törstiga, kan jag väl tro... det fördömda ölet som surnat för oss, och mor har inte haft tid att brygga... Men stig på, stig på!»

I salen funno vi allt huller om buller, lådor utdragna och reskoffertar på golfvet. Värden bad oss sitta ner; men vi letade förgäfves efter en ledig stol, ty öfverallt lågo saker hörande till fruntimmersgarderoben. Värden skyndade genast in i ett inre rum, och vi hörde honom samtala med sin hustru.

»Komma så här midt i stöket!» yttrade hon bekymmerfullt; »hvad skall man ge dem till middagen? Prester från Stockholm åtnöjas inte med småsmulor de... Jag begriper aldrig, hvad jag skall ta till i en hast.»

»Åh, vrid halsen af ett par hönor,» svarade mannen, som icke var rådlös.

»Hvem skall göra det, när alla pigorna ä' i tvätten?» frågade frun; »och för resten,» tillade hon med verkligen jemmerlig ton, »hvem har lust till det ena eller andra, när man hvar stund är färdig att fälla tårar som ett treårsbarn. Hvar är Vira? Jag har inte sett henne på hela förmiddagen.»

Vi hörde icke hvad mannen svarade, men efter någon stund, hvarunder vi verkligen funderade på att resa vår väg, kom vår värd in igen och förklarade med sin vanliga öppenhet, att det visserligen för tillfället stode illa till i huset, men att välmenandet och välkomnandet icke vore mindre sanna och uppriktiga för det.

»Allt kommer deraf,» tillade landtbrukaren, »att min hustru är alldeles utom sig, och det kommer sig deraf, att vår lilla Vira i morgon ska lemna oss och kanske för alltid.»

»Hvart ska hon då ta vägen?» frågade min kamrat.

»Hvem vet det?» yttrade landtbrukaren; »men utrikes bär det.»

»Hvart?»

»Det ä' hvarken jag eller hustru min kloka på.»

»Med hvem reser hon då, ty jag förmodar att hon ej reser ensam?»

»Det kan jag inte heller svara på. Men det kan jag säga, att berodde det på oss, så uppoffrade vi gerna vår

sista åkerlapp för att få behålla vår fosterdotter, som är oss kärare, än eget barn skulle vara. Och berodde det på henne, så reste hon hellre till grafven än från oss.»

Landtbrukarens röst blef något osäker vid dessa ord. Emellertid bjöd han oss ut för att bese egorna, hvilket vi också gjorde; vi funno allt godt. Återkomna från en promenad, som pressat svetten ur våra pannor, funno vi middagsbordet dukadt och ganska välförsedt, oaktadt preludierna icke voro lofvande. Men hvarken värdinnan eller »lilla Vira» visade sig. Vi tre slogo oss ned och gjorde godt besked för oss. Efter måltiden togo vi plats i verandan för att afvakta kaffet. Men medan värden och min kamrat språkade med hvarandra, gjorde jag ett slag i den lilla fruktträdgården och hade icke tagit många steg, förrän jag i en berså påträffade prinsessan, som satt med hufvudet stödt mot armen och något blekare, än då jag första gången såg henne. Hon spratt till vid min ankomst och stirrade på mig som på en fullkomligt obekant.

Jag tog mig friheten att erinra henne om min person och om mitt sammanträffande en gång med henne i Stockholm, hvarefter jag småningom ledde samtalet in på hennes förestående resa och skattade den lycklig, som i sin ungdom får tillfälle att bese främmande länder och taga kännedom om förhållanden, hvarom man förr icke ens drömt. Hon syntes lyssna med uppmärksamhet, men under tiden spelade ett ironiskt löje på hennes vackra läppar.

»Men jag har aldrig önskat resa,» förklarade hon slutligen; »jag har inte velat lemna det hem, der jag tillbragt min barndom, eller de goda menniskor, hos hvilka jag aldrig funnit annat än det ömmaste bemötande och den mest kärleksrika vård. Det är först nyligen jag fått veta, att de icke äro mina föräldrar, och denna underrättelse har endast ökat min ömhet och tacksamhet för dem. Personer, som jag förr icke hört talas om, gripa nu in i mitt öde. Hvarför ha de icke gjort det förut? Hvarför göra de det just nu? De gjorde det icke, så vidt jag vet, när det gälde min lycka. Men nu, när det gäller att bereda min olycka, uppenbara de sig och stämpla mot mitt hjertas innerligaste önskningar. Är jag då en simpel lekboll, bestämd att kastas af händer, som jag aldrig fått trycka i mina? Men jag skall inte, jag vill inte vara en lekboll!» ropade hon, resande sig upp med purprad kind och ljungande ögonkast,

»jag skall icke låta trampa på mig som en myra. Jag vill inte öfverlemna mig åt en makt, hvars rättighet öfver mig jag icke vill erkänna. Jag kan endast lyda dem jag älskar!»

Jag förvånades lika mycket öfver dessa ord från en så ung flickas mun, som öfver det beslutsamma uttrycket i hennes sköna ansigte. En verklig prinsessa skulle icke ha uttryckt sig med en mer imponerande hållning. Hvilka voro väl denna flickas föräldrar, och hvilka voro deras afsigter med henne? Dessa frågor gjorde jag mig sjelf, ty att ett starkt nät snodde sig omkring detta guldskimrande väsen, var lätt att finna; men hvem höll i trådarna, hvem var spindeln? Jag visste det ej och fick aldrig veta det; men att spindeln icke hade sin plats i den mörka vinkeln af en vanlig boning, det var klart som dagen.

Hastigt såg jag den unga flickan skifta färg. Ett obeskrifligt leende göt sig öfver hela hennes ansigte; ljungeldarne i hennes ansigte sammandrogo sig till tvenne stjernor, strålande af den mildaste glans; hon vände sitt guldlockiga hufvud åt en af gångarne i trädgården och lade handen på sitt hjerta, liksom var det med detta hon lyssnade. Derefter lemnade hon med ett språng bersån och jagade af som en hind öfver gången, knappast vidrörande sanden med sina fötter.

Jag stannade någon stund qvar i bersån: jag ansåg det ovärdigt att ens med en blick efterspana orsaken till hennes nya själsrörelse och plötsliga försvinnande. Efter någon stund återvände jag till verandan och kom just lagom för att dricka kaffe, men förteg mitt sammanträffande med prinsessan.

Kaffet dracks, och derpå bjödos vi på en temligen stark toddy, hvilken vi på värdens envisa begäran måste tömma snart sagdt i ett enda andetag.

»Nu ska vi laga oss en ny, ty det är icke godt att toddyn varder allena,» förklarade landtbrukaren; »men innan dess kunna vi göra en liten titt till potatislandet derborta midt emot, som lofvar att ge den bästa skörd, fast den ännu inte är i blom. Men hvad skock svedda kråkor, är det jag ser!» röt han till, i det han reste sig och spärrade upp sina stora ögon.

Vi följde vår värds blickar och upptäckte i fonden eller midt uti det utvisade potatislandet ett par personer, som

»Men hvad skock svedda kråkor, är det jag ser!» röt han till, i det han reste sig.

arm i arm långsamt skredo fram öfver detsamma, utan att se sig om hvarken åt höger eller venster.

»Det är lilla Vira,» upplyste landtbrukaren; »men hvem är den andra, hvem är karlen hon går med? ... Ah, det är han, nu känner jag igen honom!» mumlade vår värd mellan sina hårdt sammanbitna tänder; »det är han, den bofven, som förvridit hjernan på henne och är skulden till alltsammans, det är den der betjenten i Bäckstrands kryddbod, som bitit hufvudet af skammen och vågat sig ända hitut...»

Landtbrukaren gjorde min af att vilja rusa ut ur verandan, men jag hejdade honom och sade:

»Låt dem vara i fred! Det är måhända sista gången de se hvarandra. Hvarför missunna dem denna lilla fläkt af lyckan, som kanske aldrig återkommer för dem!»

»Sitt du stilla vid ditt glas, kära bror!» tillade min vän, i det han sköt vår värd ned på stolen igen, »vi behöfva inte gå vidare för att beundra ditt potatisland... det blommar redan och skall aldrig blomma så vackert som nu.»

I detsamma försvunno de unga tu för våra blickar. Men efter någon stund visade sig ånyo Elvira, men denna gång ensam. Vi sågo henne vända sig om och vifta med en hvit näsduk åt det håll, hvarifrån hon nyss kommit, men som undanskymdes för oss af ett dammoln, förmodligen uppdrifvet af någon ryttare på landsvägen, ty ljudet af åkdon hördes ej. Elvira fortsatte sin väg, men vände sig flere gånger om och alltid med näsduken fläktande för vinden. Slutligen försvann äfven hon.

I detsamma såg jag en flock dufvor, som högt öfver potatislandet flög liksom åt stora landsvägen. Jag fäste mitt sällskaps uppmärksamhet dervid.

»Det är hennes välönskningar som följa honom,» yttrade min poetiske kamrat, »och de hafva dufvans hvithet och oskuld. Men se, nu kommer flocken tillbaka... det är hans som besvara hennes, och de äro icke mindre hvita och rena de.»

»Se hur rikt aftonsolen nu förgyller dufvornas vingar!» anmärkte jag, pekande åt den klara, herrliga rymden.

»Det är aftonsolen af det unga parets lycka,» yttrade min vän med rörelse; »stackars barn! Skenet af denna sol blir kanske deras ljufvaste minne.»

Den hederlige landtbrukaren fällde en tår i glaset han förde till sina läppar. Intet af våra ögon var torrt i denna

stund. En timme derefter voro jag och min vän på återvägen till Stockholm.

Prinsessan reste och kom aldrig åter, men genom min vän fick jag veta, att då och då rika sändningar från utlandet kommo landtbrukaren och hans hustru tillhanda; något vidare om den unga flickans öde kom åtminstone icke till min kännedom. Gustaf Hoglund förestod ännu någon tid Bäckstrands kryddbod, men blef sedan sin egen och hade sin bod på Södermalm. Jag såg någon gång hans bleka och allvarliga ansigte och hörde, att han skötte sin rörelse bra. Han lefde ogift, umgicks med ingen och dog i sina bästa år, efterlemnande någon förmögenhet, som han anslagit för något välgörande ändamål.

Han hade ändå, såsom min vän en gång yttrade, sett aftonskenet af sin lycka. Mången i denna verlden har icke ens sett första gryningen af den.

Ett sjåp.

En sommar vistades jag någon tid hos en inspektor på ett större jernbruk i Roslagen. Jag hade gjort hans bekantskap vid något tillfälle i Stockholm, och han hade bjudit mig till sig. Inspektoren åtnjöt mycket anseende i orten och ansågs som en driftig man, hvilken förträffligt skötte sin patrons angelägenheter och lika bra, som jag förmodar, sina egna, ty man uppskattade honom äfven som en ganska förmögen man. Han var i sina bästa år och hade det redbaraste utseende. Han hade några år förut genom döden förlorat sin hustru, och tvänne minderåriga döttrar voro nu föremålen för hela hans ömhet. För deras undervisning hade han skaffat sig en guvernant från Stockholm, öfver hvilken han genast vid min ankomst mycket beklagade sig.

»Vet bror, jag har riktigt fått ett sjåp till lärarinna för mina flickor,» yttrade han; »en bekant i Stockholm rekommenderade henne hos mig, men det tackar jag honom inte för... Inte har hon något sätt med barnen, och tafatt är hon i hvad hon tager sig före, och jag trotsar hvem som helst att få något annat ur hennes mun än ja och nej, och dertill ser hon ut som om hon hvarje dag skulle blåsa bort.»

Jag fick snart se guvernanten, och hennes yttre öfverensstämde temligen med beskrifningen. Tjuguårig, ehuru hon såg ut för att vara endast femton, var hon ytterst spenslig och fin, blond, med blå ögon, dem hon syntes rädd för att visa. Hennes hy var mjellhvit och genomskinlig, rodnande till ibland, utan att man visste hvarför, och jag tviflar på, att hon sjelf visste det. Dock låg det något harmoniskt i det hela, och hennes händer och fötter voro obeskrifligen fina och små. Det var onekligen svårt att få något ord af henne; men man såg tydligen på uttrycket i

hennes ansigte, att hon förstod och öfvervägde hvad man sade, och att hon äfven hade svaret på läpparne, fast det merendels stannade der. Hon hade abcboken att undervisa uti, och hennes undervisningsmetod var icke sämre än någon annans. På det hela taget gjorde hon på mig ett godt intryck. De flesta taga för tafatthet hvad som i sjelfva verket endast är den renaste oskuld, och visst är, att ju försigtigare man tager ut sina steg vid inträdet i verlden, desto säkrare tager man dem slutligen en dag.

Jag meddelade min vän inspektoren min goda tanke om guvernanten, men utan framgång.

»Ett sjåp är hon, och det blir hon, om hon också lefde i hundra år,» förklarade bruksinspektoren, och deruti instämde allt bruksfolket och bruksbokhållarne i synnerhet, hvilka drefvo för mycket nojs på den stackars flickans bekostnad. Skämtande på sitt sätt, pikade de henne ofta vid middagsbordet, dertill allt för mycket uppmuntrade af sin förman, som vanligen skrattade åt ungherrarnes klumpiga skämt. Guvernanten hade aldrig något ord till svar; hennes enda svar var kindens rodnad, ett vackert svar otvifvelaktigt, men som för hvardagsmenniskan är ofattligt. En gång, när skämtet gick för långt, tog jag mig friheten att i hennes närvaro allvarligen lexa upp ungherrarne med den verkan, att de tystnade tvärt. Hon såg på mig med en blick så vacker och vältalig, att jag aldrig glömmer den. Från den stunden visade hon sig något mera tillgänglig och förtrolig mot mig; men i allmänhet fortfor hon att mot andra visa samma försagdhet och tystlåtenhet som förr.

En dag hade jag och inspektoren varit på besök i grannskapet. Sent återkommande till bruket, funno vi, när vi körde in på gården, allt bruksfolket i rörelse och sysselsatt med att släcka elden, som kommit lös i ena flygelbyggnaden. Stor blef vår bestörtning, men lika stor vår förvåning, när vi upptäckte, hvem det var som ledde eldsläckningen och som alla maskinmessigt utan ringaste invändning lydde. Det var ingen annan än guvernanten, »det sjåpet». Vi sågo hennes spensliga gestalt ila från ena stället till det andra och hörde henne utdela befallningar med den klaraste och säkraste stämma i verlden, under det att bruksbokhållarne sprungo omkring som yra höns. Just som vi anlände, hörde vi henne tillsäga folket att uppresa en brandstege mot hufvudbyggnaden, från hvars ena gafvel

rök upphvirflade, och hennes tillsägelse hörsammades ögonblickligen.

»Upp nu på taket med pytsar och brandsegel!» ropade hon. Men denna gång tycktes ingen hugad att lyda henne. Alla refvo sig betänkligt bakom örat och kastade ängsliga blickar på den antända gafveln.

»Att karlar kunna vara sådana stackare! Att smeder skola sky för elden!» utbrast hon med häftighet, hvarefter hon ryckte åt sig en pyts, fylld med vatten, och ilade med denna uppför stegen, och snart visade hon sig på takåsen, omgifven af rök och gnistor.

Exemplet verkade. Man följde henne under hurrarop, vatten langades från hand till hand, och inom några minuter var elden på detta ställe släckt, hvarefter brandsegel upphissades och utbreddes öfver den svedda gafveln. Sedan den modiga flickan befallt, att vatten oupphörligen skulle gjutas öfver brandseglet, ilade hon utför stegen och begaf sig till flygelbyggnaden, der hon ånyo ställde sig i spetsen för arbetet, hvaruti jag och min vän genast togo del, utan att det föll min värd inspektoren in att taga kommandot. Vi bara lydde, fullt förvissade att detta var det enda vi för tillfället behöfde göra. Det var som sväfvade ett öfverjordiskt väsen omkring och öfver oss alla. Flygelbyggnaden, hvilken var af trä, nedbrann till grunden, men vidare spred sig icke elden.

Först när faran väl var öfverstånden, kom hjeltinnan till oss. Hon var svart af rök och sot i ansigte, på händer och klädning. Några lockar vid venstra tinningen voro till och med svedda.

»Herr inspektor,» började hon med en klarhet och fasthet i rösten, som icke röjde den ringaste ansträngning, »huru elden kommit lös, vet ingen än, men jag var den som från mitt fönster först såg den bryta ut från vinden. Troligen har någon varit med ljus deruppe och farit fram oförsigtigt dermed. Allt som kunde flyttas är emellertid räddadt, och alla kontorsböckerna äro i godt förvar. Herr inspektorn torde nu vara god och låta folket få någon förfriskning, ty det har varit ett strängt arbete i natt... Himlen vare lofvad, att ingen större olycka hände!»

Hvarken jag eller inspektoren hade hört henne tala så mycket på en gång.

»Men, min Gud, hvad jag måtte se ut!» återtog hon, afbrytande på detta sätt våra uttryck af tacksägelse och beundran, »och förlåt!... jag tror... jag... jag...»

Hon vacklade och skulle ha fallit, om vi icke stödt henne. Men i detsamma rycktes hon ur våra armar af minst tjugu händer och bars af folket in i huset under det mest stormande jubel.

Dagen derpå var hon samma försagda och tystlåtna varelse som förut. Hon tycktes med förvåning lyssna till våra berättelser om hennes bedrifter och begrep ej, huru hon kunnat komma uppför den höga brandstegen, hon som annars var färdig att svindla, bara hon tittade ned från sitt fönster i första våningen. Jag behöfver väl ej försäkra, att ingen från den dagen kallade henne för sjåp. Hon blef allas älskling och föremål för allas hyllning. Folk reste långväga enkom för att få se henne, och när man fick ögat på hennes svaga, fina gestalt, var man färdig att förklara allt för en dikt, trots så många vittnens förenade intyg. Den mest betagne var min vän inspektoren, hvilken icke gaf sig någon ro förrän guvernanten blifvit hans fru, hvilket skedde innan året gått till ända.

»Min hustru är ännu samma svaga och blyga dufva,» brukade inspektoren säga, »men om det behöfs, har hon styrka och mod som en örn.»

När konstnären vill teckna himlens englar, tecknar han dem som bevingade barn. Det ondas afbildning är titanen.

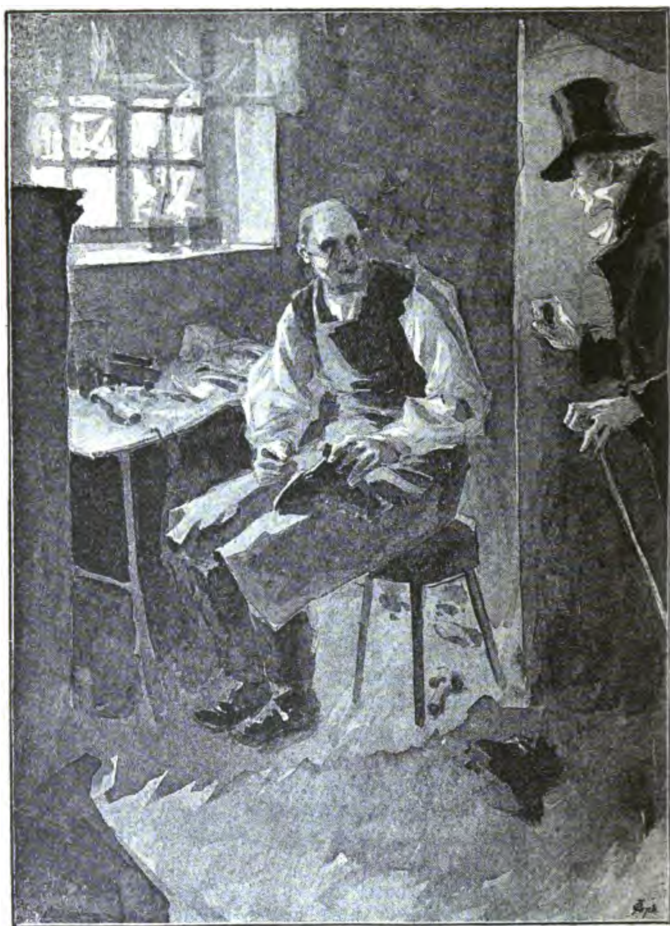
Komministern.

För icke längre sedan, än att många stockholmsbor ganska väl kunna minnas det, afled en gammal komminister i en af de mindre församlingarna med namnet L—n. Han lemnade ingenting af det timliga goda efter sig, och det hade väl också varit för mycket begärdt af en komminister, helst i en fattig församling. I sin egenskap af en kyrkans tjenare blef han dock jordfäst i kyrkan; och hans jordfästning hugnades med vida flere åhörare än någonsin hans otte- och aftonsångspredikningar kunnat berömma sig af. Det skulle han sjelf ha medgifvit, i fall han kunnat det, ty han var i lifstiden en from och anspråkslös man, som försvarligt skötte sitt embete, lunkade omkring i församlingen med samma kaftan, samma kappa och kragar som han nyttjat i Gud vete hur många år; döpte, vigde, begrof, och alltid i samma tonart. Korteligen, han ansågs för ett original, om hvilket man hade många anekdoter att berätta; men det mest originella draget af honom fick man först känna efter hans död, och ingen dödlig hade väl kunnat ana det.

Tvänne månader före sin bortgång ur tiden infann sig komminister L—n hos en gammal skomakarmästare, i hvars hus han under många år umgåtts och städse varit välkommen.

»Välkommen, kära bror!» mottog honom skomakaren med vanlig vänlighet och förde sin gamle själasörjare till soffan; »hur står till? Bror ser skral ut i dag, men rör sig ändå med raska ben, som jag ser.»

»Det vissnade löfvet rör sig också, men det är vindens förtjenst,» svarade komministern; »men kan jag nu få tala med bror i enrum och utan att någon stör oss?»

Komministern.

»Ja visst, jag är helt allena; hustru min har gått till slagtarhuset.»

»Hå, att bror äter kött midt i veckan!» anmärkte komministern; »men det är något högst angeläget jag har att be bror om.»

Skomakaren kastade en granskande blick på komministerns fötter, liksom trodde han, att det »högst angelägna» gällde ett par nya halfsulor, en förskoning allrahögst, ty ett par nya var icke det ringaste angeläget för komminister L—n.

»Ingen fara med ledamöterna,» yttrade komministern, som förstod sin väns blick, »ehuru, uppriktigt sagdt, jag finner det vara stor misshushållning att stifta sulorna, emedan det förstör ränderna och följaktligen gör en halfsulning omöjlig... Men det är inte fråga om det nu, och lärer väl icke heller, hvad mig angår, vidare komma i fråga. Det är icke med stöflar eller skor man beträder tröskeln till evigheten.»

Komministern reste sig från soffan, gick till dörren, öppnade den, tog nyckeln ur den, tillslöt den derefter och återvände sedan till skomakaren, hvilken med synbar förvåning betraktade sin gamle väns försigtighetsmått och mystiska ansigte. På bordet som stod framför soffan började nu vår komminister uppråda en mängd förseglade paket, mer eller mindre tjocka, och dem han alla plockat ur sin gamla kaftan.

»Betrakta nu, kära bror, noga utanskrifterna på dessa paket,» uppmanade komministern.

Skomakaren fann hvarje paket hafva till påskrift ett namn med ett siffertal under. Talen voro olika och varierade mellan två hundra och ett tusen riksdaler riksgälds.

»Det är då pengar i dessa paket?» frågade skomakaren med alltmer stegrad förvåning.

»Ja, kära bror.»

»Och de, till hvilka underskrifterna äro ställda?»

»Skola ha sina paket naturligtvis.»

»Såsom gåfvor?»

»Gifna med varm hand,» tillade L—n.

»Gifna af hvem?»

Komministern dröjde en stund med svaret.

»Men det är inte värdt att dra strå för en gammal vän,» yttrade han slutligen; »dessa gåfvor äro af mig.»

Skomakaren stirrade en lång stund på komministern, utan att yttra ett ord.

»Men det går ju till tjugu tusen riksdaler,» mumlade skomakaren slutligen.

»Nå, är det för mycket för fyrtioårigt arbete i vingården?»

»Men med brors små inkomster!... Jag har aldrig kunnat begripa, hur bror kunnat draga sig fram.»

»Bah! Jag har dock lefvat bättre än de flesta. Men jag har kunnat undvara diverse öfverflödsartiklar, och det har gjort hvad det kunnat. Hemma har jag t. ex. aldrig förtärt bränvin och öl. Bränvin och öl gå minst till tolf skilling pr dag, ty har man sådant hemma, så måste man ju också bjuda. Tolf skilling per dag utgöra omkring nittioen riksdaler per år, och på fyrtio år tre tusen sexhundrafyrtio. Vanliga tobaksrökare depensera trettiosex riksdaler om året för Gefle vapen, men jag, som aldrig rökt, åtminstone hemma, har då på fyrtio år besparat mig ett tusen fyrahundrafyrtio riksdaler. Andra prester nöta ut minst tre kaftaner på tio år, men jag har knappast nött ut en enda. Detta gör nu en besparing af minst åtta kaftaner på fyrtio år, och uppskattar man nu hvarje kaftan till femtio riksdaler, så har man ju i behåll fyrahundrafyrtio samma mynt. Om mina skodon behöfver jag väl knappast tala med bror, som nog vet hur det står till med dem. Jag har, som bror vet, aldrig nyttjat galoscher. Ett par sådana om året kostar sju riksdaler eller tvåhundraåttio på fyrtio år. Genast ett litet tillskott af tvåhundraåttio riksdaler. Jag har på mina embetsförrättningar kunnat räkna minst ett skålpund konfekt i veckan. Det gör genast femtiotvå skålpund på året. Ett skålpund konfekt kostar hos sockerbagaren en riksdaler tjugufyra skilling; men min gamla städerska har sålt min konfekt för hälften mindre. Der har man nu trettionio riksdaler på året, hvilket gör på fyrtio år den nätta summan af ett tusen femhundrasextio riksdaler för bara konfekt. Lägg nu ihop det ena med det andra och mera till, som jag nu icke har tid att närmare specificera, så får man snart ihop hela summan. Ingen skall likväl säga, att jag slitit ondt, ty det har väl knappast gått någon dag förbi som jag icke varit bjuden på mosel och rhenskt, och aldrig har det varit så uselt, att det icke vankats ett glas piccadon. Ack, jag hade kunnat spara mycket mera, om jag kunnat dra in i allt; men, gudnås, man är inte alltid herre öfver sina böjelser. Så har jag t. ex.

haft en olycklig vurm på smörbakelser: jag har ätit smörbakelser för sex skilling om dagen. Det har gjort på år omkring fyrtiofem riksdaler trettio skilling och på fyrtio år ett tusen åttahundratjugufem riksdaler för bara smörbakelser; det är ju förskräckligt!»

Skomakaren kunde icke underlåta att dra på mun åt bakelsebesten; men denne hade en min, som gjorde han sig verkliga samvetsqval öfver denna oskyldiga vurm.

»Och dessa paket med inneliggande summor skall jag å brors vägnar öfverlemna till de personer påskrifterna antyda?» frågade skomakaren.

»Ja visst, men utan att säga hvarifrån de komma, åtminstone så länge jag lefver, det är min bestämda önskan.»

»Får jag fråga, hvarför dessa menniskor skola få så mycket penningar?»

»Jag ser ingenting ondt i denna fråga,» svarade komministern. »Ser du, kära bror, jag har aldrig haft några ärelystna drömmar, jag har icke ens drömt om ett tredje klassens pastorat. Det har varit alls ingen konst att se mig öfver axeln, ty jag har gått så lutad mot jorden som möjligt. Också har man icke underlåtit att behandla mig derefter; man har i allmänhet ansett mig för noll och af intet värde. Men det har funnits andra, som bemött mig med välvilja, och en välvilja, bevisad mig, kan icke vara annat än oegennyttig. Den oegennyttiga välviljan väger upp jordens ädlaste metaller och strålar skönare än den klaraste ädelsten. Det är ett behof för mig att visa min tacksamhet mot dessa välvilliga menniskor, ty ett hjerta utan tacksamhet är som ett ljus utan veke: det brinner ej, det förblir blott en död massa. Nu känner du orsaken till min frikostighet, såsom verlden kanske anser det, ehuru det blott är någon del af en skuld som jag betalar.»

Komministern reste sig från soffan, tryckte skomakarens hand och närmade sig dörren. Men kommen dit, stannade han en stund, vände sig sedan om och nalkades ånyo sin värd.

»Kära bror,» yttrade han, fattande ånyo skomakarens hand, »det förvånar dig kanske att jag icke gifvit något åt dig, som likväl bevisat mig fullt ut samma vänskap och välvilja som de andra?»

»Visst inte, långt derifrån,» bedyrade skomakaren under synbar rörelse; »brors vänskap har varit och är en heder för mitt hus, och om någon härvidlag är gäldenär, så är det jag.»

»Gäldenär?» upprepade komministern; »det är du också, när jag rätt tänker efter: jag har af dig att fordra sex styfver, som jag vann på brädspel för åtta dagar sedan räknadt från i går. Men när jag summerar ihop de skodon du skänkt mig till jul och andra högtider, så lärer väl icke mycket återstå af min fordran. Sannerligen har du icke sörjt bättre för mina fötter än jag för din själ, men det senare har icke heller varit af nöden. Din själ är skuren efter sin egen läst, och att lästen duger, det kan jag ge dig betyg på, utan att behöfva kalla dig till husförhöret. Tack, min vän, för mycket godt i detta lifvet och tag detta som ett minne af mig.»

Dervid lade komministern på bordet ett stort guldur, hvars tjocka boett erinrade om de s. k. »rofvorna» från ett förgånget sekel.

»Detta ur har varit min salig faders,» upplyste han, »men jag ärfde det icke. Det gick, liksom åtskilligt annat, under klubban för att betäcka boets gäld. Det kom i främmande hand och har sedan gått genom mångas händer; men jag förlorade det aldrig ur sigte för det, ty jag hoppades alltid kunna återköpa det. Slutligen efter många år kom det till en guldsmed, men då fick jag fötter under mig, må du tro, ty jag tänkte på degeln och smältugnen. Jag köpte af guldsmeden det gamla uret, och sedan dess har det legat inlåst i min gamla dragkista, ty det är för gammalt att orka gå. Nu är det bara boetten som duger, bara en gammal sko utan fot. Guld ej annat är än mull, men minnet är ovanskligt. Derför ger jag dig det af godt hjerta och tag det du på samma sätt!»

Skomakaren torkade sig i ögonen och vägrade länge, men det halp ej. Han måste mottaga det gamla uret, hvarefter den gamle komministern lunkade sin väg. Efter några dagars förlopp inställde sig skomakaren hos sin vän komministern, lemnande honom qvittenser från dem som mottagit paketen. Komministern kastade dem på elden, utan att ha egnat dem en enda blick. Derefter bjöd han skomakaren på ett parti brädspel och vann af sin vän ånyo en sexstyfversslant, hvaröfver han uttryckte mycken belåtenhet och glädje, men som han icke gaf kredit på.

Innan två månader förflutit, hvilade den gamle komministern, det originalet, i jordens sköte.

En gåfva.

En vinterafton under min tjenstgöring i erkestiftet satt i sin lilla stuga midt i skogen en fattig torparhustru med sitt fyra veckor gamla barn vid bröstet. Mannen låg på sängen och sof, utmattad efter ett tungt dagsverke vid herrgården. Några furustickor brunno i spiseln, belysande den moderliga gruppen. Mellan denna och spiseln stod på golfvet en stor grå katt, blickande än på de brinnande stickorna, än på torparhustrun, liksom öfverlade han med sig sjelf, hvilken plats kunde vara varmare och säkrare för natten, antingen spiseln med sin brasa eller modern med sitt barn. Dörren öppnades, och en gosse om ungefär åtta år visade sig i stugan.

»Så sent du kommer, Grannasjerker,» yttrade torparhustrun.

Gossen svarade ej, utan blåste i händerna och stampade, ty han var alldeles stelfrusen.

»Och hur är det med far och mor?» frågade hustrun.

»De ä' så skraltuga, så det ä' härskligt åt'et,» svarade ändtligen gossen.

»Och syster din?»

»Hon skriker så, bara skriker.»

»Nå, hvarför hasade du dig inte hit förr, för jag har något att tysta mun på'na med,» sade hustrun, steg upp, lade sitt barn i vaggan och närmade sig spiseln.

Men kommen till spiseln, uppgaf hon ett rop af bedröfvelse och kastade en mörk blick på katten, hvilken lomade af och gömde sig under sängen, liksom hade han uppfattat betydelsen af denna blick. Saken var den, att hustrun haft ett qvarter mjölk i en liten lerskål, som hon ställt nära brasan, för att hållas varm. Mjölken hade hon sparat för sitt sjuka grannfolks späda barn, men katten hade druckit ur mjölken i den för en torparkatt alltför anspråksfulla förmodan, att denna läckerhet enkom vore uppdukad för honom.

Hustrun stod en stund försagd och rådlös, ty det fanns icke en enda droppe mjölk mer i den fattiga stugan. Men icke stod hon länge så. Sedan hon ånyo pysslat om sitt barn och kastat en blick på sin sofvande man, fattade hon Grannasjerker vid handen, begaf sig med honom ut ur stugan, den hon stängde till, och tog vägen åt skogen. Furornas grenar suckade under sin snöbeklädnad, det knarrade under skosulorna, och på afstånd tjöto vargarne. Efter en timmes rask vandring, ty det var en half mils väg hon haft att tillryggalägga, uppnådde hon med sin lille följeslagare grannens stuga. Äfven derinne brann en liten brasa, ty alltid finns det eld, när man bor i skogen. Äfven der fanns en säng, men med en sjuk man och en sjuk hustru. En utmerglad qvinnohand, som stack fram ur fårskinnsfällen, satte likväl då och då en bredvid stående vagga i rörelse; men barnet som låg uti den qvidde så erbarmligt.

Den inträdande grannhustrun sade sitt »Guds fred!» åt de sjuka makarne, hvarefter hon närmade sig det qvidande barnet. Hon tog det i sina armar, förde det till sitt bröst, och barnet qvidde ej mera. Sedan hon så suttit en god stund, lade hon barnet tillbaka i vaggan och lutade sig öfver det. Barnet sof och smålog i sömnen.

»Ge dej nu någon ro, stackars Anna Stina,» hviskade hon derefter till den sjuka i sängen; »vill Gud, så är jag här igen på morgonqvisten.»

Derefter gick hon. Furorna suckade ännu djupare, det knarrade ännu hårdare under fötterna, och närmare hördes vargarnes tjut. Men torparhustrun vandrade lugnt sin stig med blicken riktad mot Carlavagnens fyra stjernor, hvilka hon tyckte lyste klarare än förr. Slutligen återsåg hon sin kära stuga och fann allt derinne lika tyst och fridfullt som när hon lemnade den.

Mången har gifvit mycket; men hvem har gifvit mer än torparhustrun i skogen?

Följderna af likhet och olikhet.

En vacker sommardag visade sig bland andra promenerande på Norrbro en ung man med intelligent ansigte och vårdadt yttre för öfrigt. Han var medicine licentiat och hade dagen förut anländt från Upsala till Stockholm, för att efter väl fulländad examen några dagar se sig om i hufvudstaden och dess omgifningar, som han icke besökt sedan han tjenstgjorde på Garnisonssjukhuset. Son till en fattig inspektor på en egendom i Södermanland och utan synnerlig hjelp från föräldrahuset, hade han förnämligast genom privat kondition uppehållit sig vid akademien. Men som han med godt hufvud förenade ihärdig flit och ovanligt ordningssinne, så hade han lyckats sluta sina akademiska studier utan att behöfva ligga längre vid akademien än de flesta och utan att åsamka sig de skulder, som äro en oundviklig följd för dem, som utan materiella tillgångar egna sig åt denna svåra och kostsamma lärdomsgrad. Ung, frisk, kunskapsrik och skuldfri, möter man endast leende bilder hvart man skådar. Det närvarande ler, framtiden ler, och man behöfver icke spana efter lyckans tillfälliga gunst. Detta är redan vackert nog, skulle vi tro, och är man dertill en skicklig läkare eller vet sig på goda grunder kunna blifva det, så behöfver man icke befara att bli utan betydelse här i verlden. De tillfällen äro icke få, då börden och guldet buga sig för läkaren, darrande för blicken från hans öga och ordet från hans mun. Han herskar öfver lifvet derför, att man tror honom herska öfver döden.

Att en sommardag promenera eller flanera på Norrbro, det lönar nog mödan. Solen bränner, men branden förmildras af Saltsjöns och Mälarens fläktar, hvilka också stämma möte på Norrbro. Och detta vimmel af folk! Der har det

vexlande lifvet alla sina representanter, rikedomen och armodet, lätjan och idogheten, lugnet och oron. Och behagen, de qvinliga behagen sedan! Dessa nobla vackra ansigten, hvarpå Stockholm är så rikt; dessa rika eller smakfulla toaletter, som aldrig saknas, trots konjunkturernas ebb och flod; ungdom och siden, skönhet och guld, juvelen och infattningen, allt har man der. Det gäller blott att välja rätta trottoaren, ty medan affärerna jaga fram och tillbaka på den östra, skrida eller sväfva på den vestra makligheten, koketteriet och nöjet.

Vår läkare valde den rätta och syntes betagen af allt hvad han såg. Van vid öfverflödet, uppskattar man det ej; men den ovane gör det desto mera, endast han vet hvad ordet flanera rätt betyder. Flanera är ögats gastronomi, såsom en fransk författare uttrycker sig. Vi kunna icke känna alla de reflexioner den unge mannen gjorde öfver de menniskor han mötte eller gick förbi. Måhända tänkte han äfven på möjligheten att i egenskap af läkare få återse en och annan af dessa nu så glada och blomstrande varelser, af hvilka ingen nu var honom bekant; han skulle kanske en dag finna dessa blommor förbleknade, dessa blixtrande ögon förtöcknade och förstelnad denna lätta, elastiska gång. Bland folkvimlet har man nog ett rymligt fält för reflexioner. Man tänke sig blott några tiotal af år fram i tiden, och hon skall vara försvunnen denna menniskomassa, som prydt eller oroat jorden,

Den unge läkaren hade gjort flere slag fram och tillbaka öfver Norrbro och ämnade slutligen taga vägen uppför Lejonbacken för att gå genom Borggården och närmare beskåda det stolta slottet, då han hejdades af ett ungt, utomordentligt vackert fruntimmer.

»Gustaf!» utropade hon, fattande den unge läkaren vid armen; »ack, hvad det var väl jag råkade dig! Du kan inte tro, hvad jag varit orolig för din skull... Pappa är utom sig af vrede; jag har fått så mycket bannor, och han har hotat att resa i morgon, och Gud vete när jag sedan får se dig!»

»Jag ber om förlåtelse!» yttrade läkaren, »det är bestämdt ett misstag på person, ty...»

»Ett misstag,» upprepade den sköna; »jag hoppas det också, ty det kan inte vara sannt hvad pappa sade om dig; du kan inte vara den lättsinnige och förderfvade menniska

som han påstår dig vara, ty... O, min Gud, pappa!» tillade hon, skälfvande i hela kroppen.

»Jaså, möten midt på ljusa dagen!» yttrade i detsamma med mycken häftighet en äldre herre, som ögonblickligen sällat sig till dem: »Gå, Elise, gå! Jag kommer efter strax!... Och nu, min gunstig herre, ett ord så godt som två: det första ni sticker näsan inom min dörr, låter jag kasta er utför trapporna!»

»Gustaf!» utropade hon.

»Men, min bästa herre,» yttrade ånyo vår läkare, dragande dervid något på mun, »det är ju för första gången jag har...»

»Jag har inte misstagit mig,» inföll med fortfarande häftighet den äldre herrn, »era förmän och kamrater känna er lika bra som jag... För första gången, säger ni... Om ni sade för hundraförsta, så skulle jag tro er, er äfventyrare! Och så har ni den fräckheten att grina mig midt opp i ansigtet! Ni är en större usling, än jag trodde er vara!»

Efter dessa ord, och innan vår läkare hann öppna mun, aflägsnade sig den äldre herrn och skyndade efter sin dotter, som långsamt och med böjdt hufvud skred uppför backen. Allt detta hade passerat vida hastigare, än vi hunnit nedskrifva det. Vår läkare stod en stund villrådig, om han skulle ila efter det besynnerliga herrskapet, i hvars familjeangelägenheter han så oskyldigt och genom ett uppenbart misstag på person blifvit inblandad; men hvartill skulle det väl tjena? Den sannskyldige hjeltens öde blef säkerligen icke bättre för det. Han fortsatte derför helt lugnt sin väg, småskrattande åt sitt äfventyr. Kommen in på Österlånggatan, kände han sig särdeles matfrisk och sugande — också en af ungdomens många fördelar — och han gick derför in på en källare och beställde sig frukost. När han spisat, frågade han hvad han var skyldig.

»En riksdaler för det här,» svarade kyparen, »och en riksdaler och femti öre för hvad herrn tog in, när herrn nyss var inne.»

»Hvad för slag, har jag nyss varit inne?» frågade läkaren, icke litet förbluffad.

»Ja, för en timme sedan, men då glömde herrn att betala,» fortfor kyparen; »herrn måtte väl minnas, att det då var en sup, en biffstek med lök och potates och en half butelj engelsk porter, summa 1: 50.»

»Jag tror, att alla menniskor äro galna i dag!» ropade licentiaten, kastade riksdalers-ettan på bordet och reste sig för att gå.

»Nenej, stopp, min gunstig herre!» ropade källarmästaren, närmande sig; »herrn torde vara god och först liqvidera för begge frukostarna. Det är ju i sin ordning det?»

»Men det är ju ett spektakel!» yttrade den olycklige kunden, »om jag för en timme sedan ätit frukost, så hade jag inte behöft göra det nu.»

»Det är visst inte ovanligt,» förklarade källarmästaren; »jag känner folk som äter tre frukostar om dagen och ändå har god aptit när middagen kommer; men nog är det ovanligt, att bättre folk smyger sig bort utan att betala.»

»Men,» invände kunden, »om jag nyss smygt mig bort utan att betala, så hade jag väl aktat mig för att så snart komma tillbaka.»

»Åh,» svarade källarmästaren, »herrn tyckte det gick så lätt för sig den gången, men vi hade nog ögonen på

herrn, lita på det... Seså, betala nu och krångla inte längre!»

Vår läkare fortfor att protestera, och en ordvexling uppstod, i hvilken flere kunder deltogo, men som slutade så, att vår läkare, för att slippa stundens obehag, betalade alltsammans och gick, svärjande öfver detta nya misstag på person, som var sju resor värre än det första. Men det stod i ödets bok, att det icke skulle blifva det sista.

Vår stackars medicine licentiat, föga belåten med hufvudstadens nöjen, tog vägen till Skeppsbron, förmodligen för att svalka sig efter det obehagliga uppträdet på källaren; men han hade icke många minuter njutit af svalkan, förrän han ånyo hejdades, men den gången icke af en vacker flicka, utan af tvänne exekutionsbetjenter, som äro så lagom vackra.

»Kunglig sektern springer oss burdus i famnen,» ropade den ene af dem, »och det bevisar, att det finns pengar på kontoret.»

»Det är också inte för bittida,» tillade den andre; »det är väl minst tre veckor vi sökt kunglig sektern, men bättre sent än aldrig... Det utgör med expenser trehundratretton riksdaler och tolf skilling, såsom det synes af utslaget.»

»Nu igen!» utbrast vår läkare med ett gapskratt, ty det föreföll honom allt besattare; »jag har väl aldrig sett maken till det här, ha-ha-ha!»

»Ha-ha-ha!» instämde exekutionsbetjenterna; »inte sett maken!... Jo både make och makar; herrn har väl haft lika många utslag på sig som lefnadsår; ha-ha-ha!»

»Men, mina bästa herrar!» tog läkaren ånyo till ordet; »för hvem tar ni mig då? Det är nu för tredje eller fjerde gången inom en timme som jag är föremål för det vidunderligaste misstag, förmodligen till följd af någon likhet mellan mig och någon person som jag inte känner. Men det här börjar gå något för långt. Jag är ingen kunglig sekter, jag studerar läkarkonsten, mitt namn är E**, och jag kom först i går afton till Stockholm.»

»Läkarkonsten!» upprepade den ene exekutionsbetjenten; »kan inte herrn tillräckligt många konster förut?»

»Läkare!» tillade den andre; »då måtte f-n vara patient, i synnerhet om man ska söka herr doktorn. Men hvad är det der för historier nu igen! Var god och betala bara.

Här är utslaget: trehundratretton och tolf; eller följ oss till bysis, i fall det är angenämare.»

»Men det är ett misstag, säger jag!» protesterade den oskyldigaste bland lagsökte, »det är ett misstag, som kommer att stå er dyrt, i fall ni vidare generar mig.»

En ny ordvexling uppstod, som innan kort förorsakade en liten folksamling.

»Det är någon som råkat i kissarnas klor,» yttrade en sjåare.

Vår olycklige läkare letade förgäfves bland hopen efter någon bekant; men det hade velat mycken tur till för att finna en sådan, enär han knappast kände två eller tre personer i Stockholm. Hastigt ljusnade hans ansigte, ty bland dem, som närmast trängt sig fram, återsåg han samma äldre herre, fadern till den der unga flickan, som han nyligen sammanträffat med i Lejonbacken.

»Herre!» ropade han till denne; »jag förmodar, att ni redan insett det misstag ni begick när ni för en stund sedan tog mig för annan person, och som jag tager för gifvet, att ni fullkomligt känner den andra personen, så ber jag er att närmare betrakta mitt ansigte.»

»Ni vore i stånd att neka till allt,» svarade denne; »och i det fallet som i allt annat förnekar ni er visst inte.»

Ingenting halp, och vår unge man hade säkerligen blifvit afforslad till det fatala n:o 74 vid Hornsgatan, om icke några äldre anseddare köpmän, som händelsevis tillkommit och tyckte, att den unge mannen såg alltför hederlig ut för att kunna segla under falsk flagg, antagit sig hans sak och hjelpt honom ur klämman derigenom, att de gingo i borgen för sannfärdigheten af hans uppgift.

Vår läkare, sålunda befriad, dröjde ej att lemna platsen, men följdes hack i häl af den äldre herrn, som ändtligen upphann honom och uttömde sig i ursäkter för sitt misstag och för de hårda beskyllningarna i Lejonbacken och på Skeppsbron. Den unge mannen, försonligheten sjelf, ursäktade icke blott, utan antog äfven en middagsbjudning till den äldre herrn, som var en rik landtjunkare från Upland. Både fader och dotter insågo snart, att om likheten mellan läkaren och kunglig sektern i ett fall var förvillande stor, var olikheten dem emellan i andra afseenden icke mindre. Den unge »extramannen i verken» var en aflägsen slägting

till familjen, som visserligen lyckats vinna dotterns tycke, men af lätt begripliga skäl icke faderns.

Medicine licentiaten blef snart en daglig och välkommen gäst hos landtjunkaren. Måhända hade han likheten att tacka för dotterns gunst; men säkert är, att det var olikheten som förskaffade honom faderns bifall. Vår läkare blef snart en lycklig äkta man och behöfde icke börja sin praktik med hyrd droska.

Innehåll.

